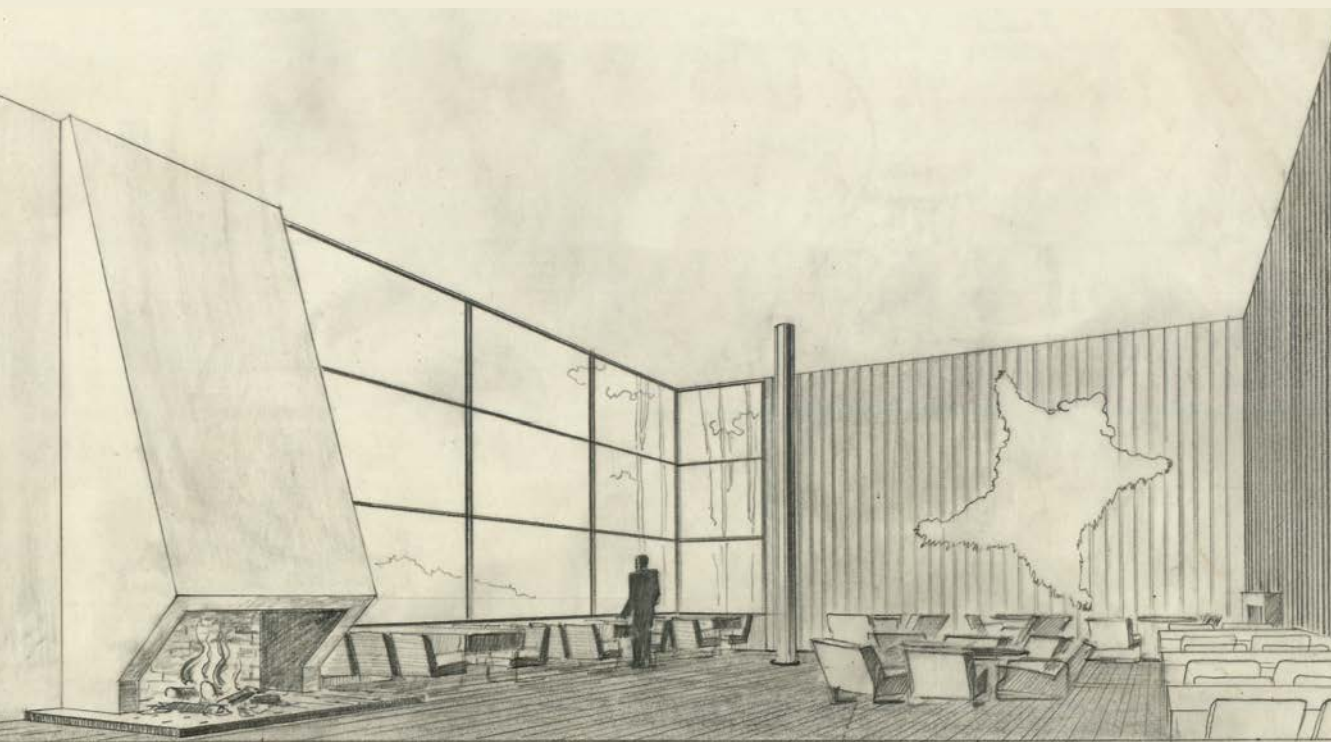

Tarinoita satavuotiaasta Kalastajatorpasta

Helsinkiläisen tapahtuma-, kulttuuri- ja
elämyskeitaan kehitys kesäkahvilasta
maailmanluokan kokoushotelliksi

Toimittaneet V. A. Heikkinen, Matti Itkonen ja Sam Inkinen

Tarinoita satavuotiaasta Kalastajatorpasta

Tarinoita satavuotiaasta Kalastajatorpasta

Helsinkiläisen tapahtuma-, kulttuuri- ja
elämyskeitaan kehitys kesäkahvilasta
maailmanluokan kokoushotelliksi

Toimittaneet

V. A. Heikkinen, Matti Itkonen ja Sam Inkinen

© kirjoittajat ja Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Haaga-Helian julkaisut 2017

Teos on suojattu tekijänoikeuslailla (404/61). Teoksen valokopiointi on kielletty, ellei valokopiointiin ole hankittu lupaa. Lisätietoja luvista ja niiden sisällöstä antaa Kopiosto ry, www.kopiosto.fi. Teoksen tai sen osan digitaalinen kopioiminen tai muuntelu on ehdottomasti kielletty.

Julkaisija:

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Kannen valokuvat:

Alvar Aalto -museo (etukansi)

Helsingin kaupunginmuseo (takakansi)

Tätä julkaisua myy ja välittää:

Unigrafian kirjamyynä

<http://kirjakauppa.unigrafia.fi/>

books@unigrafia.fi

PL 4 (Vuorikatu 3)

00014 HELSINGIN YLIOPISTO

Puhelin (09) 7010 2366

Fax (09) 7010 2374

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

julkaisut@haaga-helia.fi

ISSN: 2342-2920

ISBN: 978-952-7225-96-7

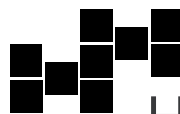
Unigrafia

Helsinki 2017

Euroopan unioni
Euroopan aluekehitysrahasto

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Haaga-Helia

Sisällys

Saatesanat.....	7
Jouni Kaivola: Luonnonrauhaa, glamouria ja palveluasennetta.....	11
V. A. Heikkinen: Poimintoja Kalastajatorpan kahvila- ja ravintolatoiminnan alkutaipaleelta.....	13
V. A. Heikkinen: Ravintolasta kansainväliseksi kokous- ja tapahtumahotelliksi.....	33
Jussi Mustajärvi & V. A. Heikkinen: Lippulaivan tekijät. Poimintoja Kalastajatorpan operoinnista ja henkilöstöstä vuosien varrelta.....	95
V. A. Heikkinen: Kalastajatorpan keittiö ja sali – yhdistelmä suurtuotantoa, taidokasta tarjoilua sekä skandinaavis-suomalais-ranskalaista gastronomiaa.....	115
V. A. Heikkinen: Kalastajatorppa vapaa-ajan kohteena ja viihdekeitaana.....	153
Rani-Henrik Andersson & Kati Kajander: Torpalta kuultua.....	177
Timo Kulmakko: Torpan huipputaikureita vuosikymmenien varrella.....	183

Matti Itkonen:

Kalastajatorpan olemus. Elokuvamatka aikaan ja tilaan..... 185

Matti Itkonen:

Ventovieraana Verkkokalastajatorpassa. Kulttuurifilosofinen
vuoropuhelu..... 203

V. A. Heikkinen:

Kalastajatorppa – ekomoderni matkailukeskus..... 223

Samuel Nieminen:

Tulevaisuuden hotellihuone..... 259

Sam Inkinen:

Itämeren tytär – historiaa ja kulttuuria. Havaintoja ja ajatuksia
Helsingin, Munkkiniemen ja Kalastajatorpan paikan hengestä..... 263

Sam Inkinen:

Aikamatka 1900-luvulle. ”Nykyaijoja etsimässä” eli
aikalaistarkkailija-flanöörin matka Töölöstä Munkkiniemeen ja
lukuisiin historiallis-filosofisiin tarina-aarteisiin..... 297

Matti Itkonen:

Loppusanat: Kalastajatorppa, ajattomasti..... 333

Saatesanat

Tee työtä uskollisesti ja ahkerasti. Työ on menestyksen äiti ja onnen matkapassi. Käytä työaika hyödyllisiin toimiin. Pienet ja suuret velvollisuudet vaativat todella parhaita ruumiin- ja sielunvoimia. Ota huomioosi pieninkin hetki. Toimi niin kauan, kuin päivää kestää. Kun työskentelee iloisesti ja ahkerasti, niin huomaa vain vähän elinpäivän rasitusta ja hellettä. (Panelius 1904, 3.)

Hilton Helsinki Kalastajatorppa on toiminut runsaan sadan vuoden ajan helsinkiläisten vapaa-aika- ja huvielämäkohteena, yritysten ja yhdistysten lounas-, päivällis- ja illallispaikkana sekä kansainvälisten liikematkailijoiden, diplomaattien ja arvovieraiden majoitus- ja illanviettopaikkana. Laadukkaan palvelun ansiosta ”Torpasta” on tullut yksi Helsingin arvostetuimmista kokous- ja kongressikeskuksista sekä iltaravintoloista. Lisäksi ”Fiskis” on ollut suosittu edustus-, hää- ja juhlapaikka.

”Torppea” on edustanut suomalais-kansainvälistä vieraanvaraisuusteollisuutta (hospitality-sektori) parhaimmillaan ja laajimmillaan sekä tukenut Hiltonin avainstrategiaa: kaikessa toiminnassa kunnioitetaan paikallisia olosuhteita, kun tarjotaan palveluita vaativille vieraille. Kalastajatorpan pääravintola, Pyöreä Sali, on ollut helsinkiläisten ja erityisesti munkkiniemeläisten kantaravintola sekä juhlien illanviettopaikka jo vuosikymmenten ajan. Monella helsinkiläisellä onkin lämmin suhde Kalastajatorppaan, sillä siellä järjestetään lukuisia perinteikkäitä – historiaa, traditioita ja laatua säteileviä – tilaisuuksia: vappu- ja joululounaita sekä esimerkiksi ylioppilasillallisia.

Munkkiniemen ravintola- ja hotelliympäristö on koko satavuotisen historiansa ajan ilmentänyt sekä urbaania kaupunkiympäristöä että luontoa, dynaamisuutta ja rauhaa – sellaista laadukasta elämyskeidasta ja hospitality-ammattilaisten toimintapistettä, jossa erilaiset ihmiset kohtaavat suomalaiset ja kansainväliset virtaukset – mukaan lukien

poliittisen maailman, talouselämän ja kulttuurikentän vaikutteet ja vaikuttajat.

”Torppa” on niin ikään ollut omistajilleen liiketaloudellisesti onnistunut horeca-kohde ja -konsepti sekä tärkeä näköalapaikka. Juuri tänne on saatu kaupungin mittavimmat, tärkeimmät ja vaikuttavimmat suurykokoukset. ”Torpasta” on vuosien saatossa kehkeytynyt käsite ja instituutio, joka on toiminut myös satojen hotelli- ja ravintola-alan ammattilaisten ”korkeakouluna” hienojen, korkeaprofiilisten tilaisuuksien ja dynaamisen henkilöstöhallinnon ansiosta. Kalastajatorpan henkilöstö ja viitepiirit ovat päässeet palvelemaan ja kohtaamaan suuren maailman vaikuttajia ja tähtiä sekä luomaan asenteensa ja toimintansa kautta kuvaa Suomesta laadukkaana matkakohteena ja vieraanvaraisena maana.

Satavuotisjuhluvuotta suunnittelemaan hotellinjohtaja Jouni Kaivola kokosi historiikkiryhmän, johon kutsuttiin jäseniksi henkilöstöpäällikkö Emilia Sarkia, markkinointipäällikkö ja entinen hotellinjohtaja Pekka Korpimäki sekä yliopettaja V. A. Heikkinen ja lehtori Kari Nurminen Haaga-Helia ammattikorkeakoulusta. Tämä ryhmä kokosi sisältöjä ilmentämään sitä, miten pienestä, punaisesta kalastajatuovasta on rakentunut maailmanluokan hotellibrändin suomalainen lippulaiva sekä arvostettu kokous- ja kongressikeskus: *Hilton Helsinki Kalastajatorppa*.

Historiikkiryhmän työskentelyn ja sähköisen sivuston (<http://www.kalastajatorppa100.fi/>) keskeisinä aineistoina ovat olleet Sakari Iksen, Kalastajatorpan sekä Hotelli- ja ravintolamuseon arkistot ja hotellinjohtajien haastattelut. Historiallisten faktojen ja tarinoiden koontia sekä tapahtumien ja syy-seuraussuhteiden analyysiä on toteutettu *Vitriinin* (entinen *Hotelli- ja ravintolalehti*), *Helsingin Sanomien*, *Ilta-Sanomien* ja *Hufvudstadsbladetin* arkistojen avulla. Muina materiaaleina ovat olleet ”Torpan” taidekokoelma ja valokuvat (hotellin kuva-aineistoa on myös hyödynnetty visuaalisena elementtinä käsillä olevan teoksen sivuilla – mm. sivujen 330–332 valokuvat ovat peräisin Kalastajatorpalta saadusta aineistosta). Sisällöntuotantoon on osallistunut myös kymmeniä Haaga-Helia ammattikorkeakoulun restonomiopiskelijoita.

Aineistoa laajennettiin ja syvennettiin syksystä 2016 alkaen osana Haaga-Helia ammattikorkeakoulun ja Uudenmaan liiton rahoittamaa hanketta ”Premiumista luksukseen – arvot ja ansainnat lifestyle-toimialalla”. Hilton Helsinki Kalastajatorppa edustaa edelleen huippulaadukasta ja persoonallista matkakohdetta. Tässä teoksessa kuvataan ja tulkitaan sekä historiaa että myös suomalais-skandinaavis-hiltonilaista vieraanvaraisuus- ja palvelukulttuuria. Kohde symboloi täydellistä matkakohdetta (engl. *perfect destination*), jossa asiakkaan on hyvä olla

ja jossa hänestä pidetään aina hyvää huolta ottaen huomioon myös aikalaisten kulttuurierot ja yksilölliset tarpeet.

Käsillä oleva teos koostuu kaiken kaikkiaan yli kymmenestä artikkelista, jotka liittyvät Kalastajatorppaan, historiaan ja *perfect destination*-pohdiskeluihin. Hotellinjohtaja Jouni Kaivolan aloitussanoja seuraavassa ensimmäisessä artikkelissa yliopettaja V. A. Heikkinen (Haaga-Helia ammattikorkeakoulu) kirjoittaa toista maailmansotaa edeltäneestä kahvila- ja ravintolatoiminnasta. Toisessa artikkelissa Heikkinen tarkastelee maailmansodan jälkeisiä kokous- ja kongressihotellin kehitykseen liittyneitä muutosvaiheita ja -ilmiöitä, tärkeitä asiakastapahtumia sekä hotelli- ja ravintolapalveluiden kehitystä. Teoksen kolmannessa artikkelissa Jussi Mustajärvi ja V. A. Heikkinen kirjoittavat Kalastajatorpan omistajista ja brändeistä. Neljännessä artikkelissa Heikkinen esittelee Kalastajatorpan ruoka- ja salikulttuuria sekä sitä seuraavassa artikkelissaan Kalastajatorpan viihde- ja ohjelmapalveluja.

Tämän teoksen kuudennessa artikkelissa dosentti, akatemiaturkija Rani-Henrik Andersson (Helsingin yliopisto) ja tohtori, lehtori Kati Kajander (Jyväskylän yliopisto) kertovat hovimestari Mauno Anderssonin runollisen tarinan. Sen jälkeen ohjelmatuottaja, taikuri Timo Kulmakko esittää yhteenvedon ”Torpan” huipputaikureista eri vuokymmeniltä.

Sitä seuraavassa artikkelissa dosentti, FT, KT Matti Itkonen (Jyväskylän yliopisto) tutkistelee Kalastajatorpan yhteyksiä Suomi-filmeihin ja elokuvalliseen aikaan. Kirjan järjestyksessään yhdeksännessä artikkelissa Itkonen tekee antiikin dialogin hengessä kulttuurifilosofisen matkan Verkkokalastajatorppaan.

Matti Itkosen tekstien olennaisia ainesosia ovat myös ilmaisuvoimaiset valokuvat. Sen vuoksi hänen kirjoituksiaan onkin mahdollista lähestyä sanallis-kuvallisina tutkielmina sekä Kalastajatorpasta että yleisemmin ja filosofisemmin ihmisen monisyisestä olemisesta. Teoksen kymmenennessä artikkelissa V. A. Heikkinen ennakoii Kalastajatorpan asiakasprofiileja ja lähitulevaisuutta teemalla ”Ekomoderni matkailukeskus”. Näitä seuraa Samuel Niemisen kiteytys siitä, miltä tulevaisuuden hotellihuone voisi näyttää.

Antologian lopussa tohtori, tutkija-kirjailija Sam Inkinen esittelee ja analysoi Helsingin, Munkkiniemen ja Kalastajatorpan historiallis-filosofis-esteettistä luonnetta ja erityislaatuisuutta kytkeytyneenä laajempiin aikalaisdiagnoosia (*Zeitdiagnose*), paikan henkeä (*genius loci*) ja ajan henkeä (*Zeitgeist*) koskeviin näkökulmiin. Teoksen loppusanoissa Matti Itkonen pohdiskelee Kalastajatorpan ajatonta sekä sisäkkäisten ulottuvuuksien ydinluonnetta.

Haluamme kiittää Hilton Helsinki Kalastajatorpan johtaja Jouni Kaivolaa ja henkilöstöpäällikkö Emilia Sarkiaa sekä viinuri Timo Neuvosta runsaista, mielenkiintoisista aineistoista. Lämpimät ja innostuneet kiitokset myös entisille hotellinjohtajille Olli Warikselle, Pekka Korpi-mäelle, Kristiina Inkiläiselle ja Ari Arvoselle arvokkaista tietosisällöistä sekä Risto Kuusiolalle artikkelien kommentoinnista. Kiitokset myös kylmäkkö Paavo Karhiselle harvinaisista valokuvista.

Sam Inkinen haluaa lämpimästi kiittää Niilo Helanderin Säätiötä, jonka myöntämä apuraha on mahdollistanut työskentelyn 1900-luvun historian ja aikalaisdiagnoosin parissa vuodenvaihteessa 2015–2016.

Kalastajatorppa on halki olemassaolonsa näyttänyt kokous-, kongressi-, hotelli- ja ravintolakulttuurin alueella suuntaa kaikille muille kotimaisille kokoushotelleille ja matkakohteille. ”Fiskis” on muokannut koko Munkkiniemen elämää ja kulttuuria sekä vaikuttanut Helsingin vetovoimaisuuteen ja matkailuimagoon. Vuonna 2015 ”Torppa” täytti tasavuotia. Nyt onkin oivallinen hetki tiivistää Kalastajatorpan reilu satavuotinen taival sekä analysoida sen olemusta ja merkitystä.

Helsingissä ja Jyväskylässä historiallis-filosofis-esteettisissä tunnelmissa

– V. A. Heikkinen, Matti Itkonen ja Sam Inkinen

Lähteet

Panelius, A. 1904. *Laiwakokki. Neuvoja kokeille ja stuuerteille*. Suomennos. Toimittanut A. Panelius, johtajatar Turun kokki- ja stuuerttikoulussa. Turku: G. W. Wilén. Kalastajatorpan Sanomat. Hilton Helsinki Kalastajatorppa 1915–2015 100th Anniversary. 2015. Verkko-osoitteessa <http://www.kalastajatorppa100.fi>.

Jouni Kaivola

Luonnonrauhaa, glamouria ja palveluasennetta

Kalastajatorppa muuttui vuonna 2004 Hilton-hotelliksi ja siitä tuli osa ketjua, jolla on yli 4 800 hotellia ympäri maailmaa. Ketjun kautta tuli uusia brändilupauksia ja merkittävä uusi asiakaskunta, Hiltonin kanta-asiakkaat. Lähes 50 % vieraistamme on Hiltonin kanta-asiakkaita, joita on maailmalla yli 40 miljoonaa.

Muutos toi tiettyjä standardeja jo ennestään korkeatasoiseen hotelliin. Hilton antoi tarkempia määreitä siitä, mitä kuuluu esimerkiksi huonevarusteluun, aamiaistarjoiluun tai huonepalveluun.

Kalastajatorpan omasta brändistä, historiasta ja suomalaisuudesta ei kuitenkaan luovuttu. Kaiken ytimessä ovat aina olleet vieras ja hänen toiveidensa huomioon ottaminen. Tätä ydintä Kalastajatorpan henkilökunta on ylpeänä vaalinut sukupolvesta toiseen.

Merenrantasijainti ja luonnonrauha ovat aina olleet ”Torpan” valtteja – samoin kuin tietty glamour. Hienoja juhlia, illallisia ja valtiovierailuja järjestetään Kalastajatorpalla vielä nykypäivänäkin. Silti runsas sata vuotta perustamisen jälkeen hiljaisuus, luonto ja rauha ovat edelleen niitä tekijöitä, joita hotellivieraat arvostavat hektisen elämän vastapainona.

Ammatikseen matkustava ei enää illalla halua lähteä yökerhoon vaan ladata akkujaan, jotta jaksaa lähteä aamulla virkeänä uuteen päivään. Trendi näkyy myös lisääntyneenä kuntosalin käyttönä ja huoneen mukavuuksien korostumisena. Jos on pakko tehdä töitä vielä illalla huoneessakin, sen tekee mieluummin viihtyisässä ympäristössä aurin-
gonlaskua katsellen.

Ravintolakäynnit ovat arkipäiväistyneet. Meritorppa-ravintolasta on riisuttu valkoiset liinat ja haettu sitä kautta helpompaa lähestyttävyyttä.

Pari vuotta sitten aloitetut sunnuntaibrunssit ovat myös löytäneet osaksi helsinkiläisperheiden ja nuorten sunnuntaitraditiota.

Kalastajatorpan kivijalka on edelleen kongresseissa, kokouksissa ja illallisissa, mutta siinä missä 50 vuotta sitten panostettiin usein kosteaan-kin iltaohjelmaan, nyt vieraille tarjotaan yhä useammin toiminnallisia kokonaisuuksia ympäröivässä luonnossa.

Kalastajatorppa kuuluu Hiltonin Full Service -hotelleihin. Brändiin kuuluu, että asiakkaita palveltaisiin samalla tapaa ja yhtä hyvin kaikissa maailman Hiltoneissa. Tätä varten Hilton tarjoaa henkilökunnalleen paljon koulutuksia ja valmennusta.

Henkilökunta on ylpeä omasta ammattitaidostaan ja siitä, että se on saanut olla töissä juuri "Torpalla". Siksi Kalastajatorpalla tyypillisesti viihdytään eläkeikään asti, ja vaihtuvuus on selvästi vähäisempää kuin alalla muuten.

Kalastajatorpan vahvuudet pysyvät vuodesta toiseen – myös vastaisuudessa. Aito huolenpito asiakkaasta on tärkeintä, ja siihen on Kalastajatorpalla voinut aina luottaa! Lisäksi Hilton-brändin lupauksella "Let us know and we'll make it right" annamme paljon tilaa työntekijöidemme persoonallisuudelle ja oma-aloitteisuudelle.

Antoisia lukuhetkiä käsillä olevan teoksen parissa!

– *Jouni Kaivola, hotellinjohtaja*

V. A. Heikkinen

Poimintoja Kalastajatorpan kahvila- ja ravintolatoiminnan alkutaipaleelta

Tuntematon nuori opiskelija julkaisi vuonna 1851 innostuneen maisemakuvauksen. Hän saapui veneellään ja katsoi pohjoisrannalle: ”På den högra sidan slöt sig havet eldigt till stranden, där än ensliga skogar smektes av den vaggande vågen, än smög sig denne, i lekande bukter och inskränningar, till trevliga byar, som vattnades av vikens unga bölja. I en av vikarna, den djupaste, reste sig ur famnen av präktiga parker, genombrutna av en större bäck, som gick att förmäla sig med havet, det prunknade Munksnäs.” (Nyström 1945, 9.)

Munkkiniemen ranta-alueen historiaa

Munkkiniemen kylä syntyi 1600-luvulla Helsingin pitäjän maille Munkkiniemen kartanon ympärille. Nimi on käännös ruotsinkielisestä nimestä Munk(s)näs. Paikka mainitaan ensi kertaa vanhoissa kartoissa vuonna 1540 *Munxnebynä*, josta myöhemmin käytetään myös sanoja *Muncknäs* ja *Muncksnääs*. (Nyström 1945, 21.)

Munkkiaiheinen paikannimi liittyy Virossa 1300–1500-luvuilla toimineeseen Padisten sisterssiläisluostariin, joka omisti maa-alueita Uudenmaan rannikolla 1300–1400-luvuilla. Padisten luostarin voudit liikkuivat ruskeissa kaavuissa ja käyttivät itsestään nimeä ”munke”. Helsingin pitäjän historioitsija Gunvor Kerkkosen (1963) mukaan Munkkiniemi on saanut nimensä tänä aikana, ja Munkkiniemen talon perustaja on ollut maallikkoveljenä tai munkkina Padisten luostarin palveluksessa.

Alue joutui luostarille, kun Ruotsin kuningas Maunu Eerikinpoika kirjoitti Padisten lahjoitusasiakirjan ja antoi sille vuonna 1351 poliittisista syistä Porvoon sekä nykyisten Pernajan (Pernaa), Sipoon (Sibbaa), Helsingin ja Vantaanjoen lohenkalastusoikeudet. Munkkiniemi ja Munkkisaari lienevätkin olleet tärkeitä kalojen keräilypaikkoja, satamia ja varastopaikkoja, joista saaliita vietiin laivoilla Tukholmaan ja Tallinnaan. (Granlund 1956; Kepsu 2005, 129–130.)

Ruotsi-Suomen kuningas Kustaa II Aadolf lahjoitti 27.3.1629 Talin, Munkkiniemen, Lauttasaaren ja Heikinniemen (Meilahti) alueet ratsumestari, sotapäällikkö Gert Skyttelle, joka rakennutti Munkkiniemen kartanon vuonna 1629. Kartanon rantakaistaleet toimivat pääasiallisesti karjanhoitoalueena ja niittyinä. Vuosina 1837–1910 kartanoa isännöinyt Ramsayn suku teki päärakennukseen merkittäviä laajennuksia ja istutti sen ympärille puiston. Syksyllä 1910 kenraali G. E. Ramsay myi kartanon 517 hehtaarin maat Ab. M. G. Steniukselle. Myös Helsingin kaupunki havitteli samaa aluetta laajentumis- ja asuttamistarkoituksiinsa (Nyström 1945, 57–61).

Vuonna 1912 yritys antoi arkkitehti Eliel Saarille tehtäväksi suunnitella Munkkiniemeä ja Haagaa tarkoituksena muuttaa alueen yhdyskunnat maaseudusta esikaupungiksi. Saarinen julkistikin syyskuussa 1915 laajan suunnitelmansa, johon mallia ja valokuvia oli haettu viihtyisistä esikaupungeista Berliinistä, Lontoosta ja Kööpenhaminasta (Saarinen 1915).

Entisten Pakaan ja Haagan verotalojen, Pikku-Huopalahden kylän ja Munkkiniemen säteritilan maille oli tarkoitus rakentaa kaunis, sopusuhmainen ja arkkitehtuurinen kaupunginosa – ihanneyhdyskunta, jossa saattoi elää ja asua väljästi luonnon keskellä rantahuviloissa, rivitaloissa tai inhimillisen kokoisissa kerrostaloissa ja jonka esteettisessä näkymässä erilaiset asumismuodot, katuleveydet ja tonttien suuruudet vaihtelevat. (Hausen 1990a, 1990b; Mikkola 1984; Meurman 1980; Saarinen 1915.) Saarinen ihanoi kaupunginjärjestelytaitetta ja tekniikkaa, joiden avulla vanhasta laidunmaasta kehittyisi lähiö, josta on raitiovaunuyhteydet emäkaupunkiin.

Oma raitiotielinja avattiin jo jouluna 1914. Päätepysäkki sijaitsi kartanon pääportin luona. (Ks. Mikkola 1990, 206–211.) Munkkiniemeen olikin helppo tulla, sillä raitiotieliikenne toimi kahdella haaralla. Rataa liikennöitiin aluksi kahdesta kolmeen vuorolla tunnissa. Normaalisti 217 asukkaan Munkkiniemestä ei tullut paljon matkustajia, mutta kesäisin vaunut jopa ruuhkautuivat, kun huviloiden omistajat, huviretkeilijät ja

sunnuntaikävelijät matkustivat Munkkiniemen pikkukylään ja Seura-
saareen. Saarinen laati ehdotuksen myös nopealle autoliikenteelle, jonka
piti kulkea länteen ja luoteeseen Munkkiniemen ja Haagan läpi. Hän
upotti suunnitelmaan leveän katu-uoman, jonka keskiosa oli tarkoitettu
upotettavaksi 4–5 metriä maanpintaa syvemmälle olevaan leikkauk-
seen, jossa autot saattaisivat turvallisesti päästä täyteen nopeuteensa.
(Meurman 1980, 110.)

Ennen esikaupunkisuunnitelmaa alue toimi huvilayhdyskuntana
osana Huopalahden maalaiskuntaa. Laajalahden rannoilta varattiin
huvila- ja rivitalotontteja. Tässä suomalaisessa Shangri-Lassa olisi ollut
lastentarha, kansakoulu, alhainen verotus ja erilaisia aktiviteetteja. Her-
roille olisi ollut tarjolla yhteisiä hiihtoretkiä, ampumarata ja verkkopal-
lokenttä, rouville voimisteluseura. Kaupunkilaiset ja työläiset pitivätkin
Munkkiniemeä hienon väen alueena. Unelmasuunnitelma ei kuitenkaan
koskaan toteutunut, ja Munkkiniemeen rakennettiin vain pensionaatti
ja kadettikoulurakennus. (Hackzell 2001a, 10.)

Kalevalatalo – jättisuunnitelma

Eliel Saarinen (1921) suunnitteli Kalevalaseuralle huiman Kalevalatalon
Kalevagården-alueineen (Blomstedt 1943). Talo oli Alpo Sailon kunin-
gasajatus, jonka hän sai ja kehitteli ensimmäisellä ulkomaan matkallaan
Italiaan ja Unkariin vuosina 1900–04 (Sailo 1920, 77–81; Sailo 1968).
Saarinen esitteli ideansa Kalevalaseuran perustajaisissa 9.12.1919. To-
teutuessaan nykyisen Kalastajatorpan tilalle olisi rakentunut valtava yli
10-kerroksinen kivikolossi, jonka halkaisija olisi ollut yli 1 000 metriä.
Sen linnatornit olisivat katsoneet eri suuntiin. 80-metrinen päätornin
juurella olevaan ”Tuonela-kryptaan” olisi haudattu suomalaisia suur-
miehiä. Kalevalatalosta haluttiin muodostuvan suomalaisen kulttuurin
tutkimuslaitos, jossa olisi sijainnut myös näyttelytiloja sekä taiteilijoiden
ja tutkijoiden työtiloja (Sailo 1920, 1968, 419–422).

Akseli Gallen-Kallela kuitenkin vastusti hanketta, sillä hänellä oli
käynnissä samanaikaisesti oma hanke, Suur-Kalevala. Syytä monumentin
vastustukseen ei tiedetä, vaikka Eliel Saarinen, Alpo Sailo ja Gallen-Kal-
lela keskustelivat aiheesta tiiviisti. Todennäköisin syy oli Saarisen piirus-
tusten epäkansallinen luonne. (Hausen 1990, 81, 185–186; Saarinen 1915,
7; 1921; Sailo 1968, 421; Väisänen 1951; 1967.)

Kalastajatorpasta kahvilaksi

Nykyisen Kalastajatorpan tilalla sijaitsi punainen 1800-luvulta peräisin oleva kalastajatupa, kartanon torppa, jota vuokrattiin kesäksi perheille. Torppa sijaitsi hienolla paikalla, juuri alueen eteläkärjessä Laajalahden rannalla (Lönnqvist 1995). Mökissä suvehdittiinkin koko kesä. Tyypillisesti varakkaat helsinkiläisperheiden emännät ja keittiöapulaiset pakkasivat muuttokuorman liinavaatteineen, fiikuksineen, kirjoineen ja hillopurkkeineen ja jättivät kaupungin ”kiireet” (kesähuviloista ks. Pohjamo 2003). Mökin ja torpan kesävuokraus oli myös liiketoimintaa ja toi lisätienestiä isännille ja kartanoille.

Vuonna 1915 Ab M. G. Stenius -yhtiö vuokrasi talon höyryleipomo K. M. Brondinille, joka käynnisti torpassa kahvilatoiminnan. Brondinilla olikin ennestään kuuluisa kahvila Bronda Etelä-Esplanadin ja Korkeavuorenkadun kulman 2. kerroksessa vuodesta 1897.

Veckan's Krönikassa nimimerkki ”Spectator” kirjoittaa 19.6.1915 vasta-avatuksena Cafe Fiskartorpetista. Kirjoittaja kertoo raitiovaunumatkastaan Helsingin keskustasta Meilahden kautta Munkkiniemi-Haagaan. Hän kävelee kuvauksessaan rantaan ja toteaa, että kauniimpaa paikkaa saa hakea. Suomeksi käännettynä hän kirjoittaa:

Rantalaiturissa on tarjolla veneitä. Yksi niistä on varustettu evinrudemotor’lla. Kaksi tenniskenttää on rakenteilla. Rakas lukija: tämän sanomani perusteella tulisi sinun ymmärtää, että Kalastajatorppa on todellinen helmi lajissaan, jolle uskallan joka suhteessa ennustaa lupaavaa ja hyvää tulevaisuutta. (Spectator 1915.)

Siinä missä keskustan Brondin oli taiteilijoiden, kirjailijoiden ja muusikoiden kokoontumispaikka, muodostui Kalastajatorpasta kaupunkilaisten suvehtimiskohde. Vuonna 1919 Ab Brondin mainosti Kalastajatorpan kahvilaa charmanttina piknik-kohteena. Mukavan ”caféen” löysivät sunnuntaikävelijät, rakastavaiset, pariskunnat, seurueet ja naisyhdistykset. Piirtäjä, valokuvaamon retusoija Olga Forslund onkin tehnyt herkullisen karikatyyrin ompeluseuran kesäretkestä mökkikahvilaan (Hukkanen 1999; Kivirinta 2004).

Torppa on ollut koko historiansa ajan huvittelu- ja kohtaamispaikan lisäksi (puoli)salainen tapaamiskohde. Kesällä 1917 Torpalla kävi myös ruotsalainen poliitikko Karl Kilbom (1885–1961), joka vieraili suomalaisten sosiaalidemokraattien vieraana pohtimassa Venäjän vallankumouksen seurauksia ja Suomen itsemääräämisoikeutta. Hän kirjoittaa:

Valokuva 1. Kalastajatorppa 1900-luvun alussa.

Valokuva 2. Kesäaikana valkeita pöytiä oli sijoitettu ympäri pihamaata lehtevien puiden siimekseen kahvittelua, seurustelua ja levollista istuskelua varten.

En kväll, då några ledande finska partivänner ordnat en supé för mig i Fiskartorpets restaurang – då ett förhållandevis enkelt utvårdshus – passade jag på att fråga Gylling om saken. Han förklarade, att den finska arbetarrörelsen skulle förlora allt politiskt inflytande, om den i rådande situation intog denna ståndpunkt. Om sin egen uppfattning yttrade Gylling ingenting! (Kilbom 1954, 74.)

Talvisin Torppa oli suosittu hiihtäjien lähtö-, maali- ja pysähdyspaikka. HKV järjesti 6.2.1921 Suomen ensimmäiset työpaikkahiihdot, Kalastajatorpan hiihdon, jota sitten Urheilu-Propaganda-Idrott, UPI, ryhtyi työpaikkaurheilujärjestönä organisoimaan. UPI:n perustajat olivat nimekkäitä helsinkiläisiä yrityksiä kuten Brondin, Fazer, Stockmann, Kone ja Silta sekä Talous-Osakekauppa. Kalastajatorpan isännöitsijä Georg Julin lahjoitti näihin työpaikkakilpailuihin arvokkaan maljan kiertopalkinnoksi. (Upi.fi 2015.) Vuoden 1926 propagandahiihtoon helmikuun lopulla osallistui jo 86 joukkuetta. Asiaa on kuvattu seuraavasti:

Sunnuntai oli aurinkoinen; ensimmäiset viestinviejät olivat asettuneet pitkään riviin odottamaan kirjailija Sakari Pälsin lähtömerkkiä. Kun hän ei tullut paikalle, lähettäjän virkaan astui Helsingin Sanomien nimimerkki Upper-cut. Sitten

merkkipistooli ei toiminut! Uppercut antoi lähtömerkin huutaen ja puhetorvea heiluttaen. Viestinvaihdossa syntyi kaaos. Huudettiin, kaatuiltiin, naurettiin ja itkettiin, mutta kisa vietiin kunnialla loppuun.

Tavoitellun Kalastajatorpan maljan sai Valven kenkätehtaan joukkue. Naiset tekivät Uppercutiin suuren vaikutuksen: ”Ja naiset! Kun Ebbin kravattitehtaan aistikkaisiin housupukimiin pukeutuneet neitokset tulivat perille, olivat he jättäneet monta miesjoukkuetta taakseen. Kun Ester Korholin viimeisenä viestinviejänä sai nauhan kaulaansa, hän suorastaan tutisi voimasta ja lähti tekemään taivalta niin kiivaassa tahdissa, että sitä sai isotkin miehet kadehtia.” Junnu-sarjakuvan piirtäjä Veli Giovanni luovutti kilpailun huonoimmalle miesjoukkueelle, Urheilulaitan pojille, metrin pituisen rinkelin

Suomi-Filmi oli kameroineen paikalla, ja vaikka lyhytfilmi on mykkä, siitä aistii kilpailun kihelmöivän jännityksen. Joku yleisöstä oli raahannut jälle valtavan Suomen lipun tunnelmaa kohottamaan. (Hackzell 2001b.)

Valokuva 3. Munkkiniemen ranta on ollut vuosikymmenten ajan hiihtäjien suosiossa.

Hiihdon lisäksi Kalastajatorpan yhteys suomalaiseen moottoriurheiluun on ollut kiinteä. Eläintarhan ajojen palkintojenjako ja päivälliset Kalastajatorpalla oli aina 1950-luvulle asti perinne. Vuodesta 1932 toukokuun toisena sunnuntaina järjestettyä tapahtumaa edelsi vuonna 1931 Munkkiniemen ajo. Lisäksi 1940-luvulla toteutettiin yhden kerran myös erityinen Kalastajatorpan ajo.

Olof Lundbomin aika (1920–1932)

Kahvilan vuokraoikeudet siirtyivät loppuvuodesta 1920 johtaja Olof Lundbomille, joka johti Helsingin Pörssitalon Grand Restaurant Börs-ravintolaa vuosina 1917–25. Börsissä järjestettiin jo tuolloin Chat Noir-kabaree-iltoja ja kotimaisia revyyitä, kunnes kieltolaki ja korkea huvivero tulivat ja virallinen huvittelu laimeni.

Lundbom panosti rantaelämään esikuvanaan Itämeren etelärannan Pärnu. Hän rakennutti hiekkarannan ja merikylpylän. Rannalla oli kaksi muodikasta kylpylärakennusta sekä 50 uimahyttiä mäntymetsän varjossa. *Hotelli- ja ravintolalehden* toimittaja (1932, 13) kuvailee ihanaa uimarannan hietikkoa seuraavasti:

Auringonsäteet kultaavat kimaltelevat aallot, jotka hiljalleen loiskuvat houkuttelevalle hiekkarannalle. Taustassa muodostavat kallio ja hyvinhoidettu mäntymetsä kauniin reliefin muodostaen tämä kokonaisuus näyn, jonka kauneus ei hevin mielestä häivy.

Ruumiillisten tarpeiden tyydyttämisestä huolehtii pieni tyylikäs paviljonki, jotapaitsi kauempana kalliolla on virvoitusjuomakioski. Vesikaruselli kuuluu myöskin kylpylärannan tarjoamiin ajanvietevälineihin. Laitoksella on erikoisen hyvin hoidetut tenniskentät ja tanssilava, jolla nuorison sopii iltaisin pyörähdellä.

Lundbom oivalsi myös suvehtijoiden ja liikkujien kasvavat aktiviteetti- ja tirkistelytarpeet. Torpan rannalla valittiin kesän kauneimmat rantapyjamat. Järjestettiin lentonäytöksiä Sääski-koneella. Nähtävillä oli koulutettuja merileijonia rantaestradilla ja simpanssien kiipeilyä puissa; aidatun alueen oksille oli sidottu banaaniterttuja. Kesällä vuokrattiin veneitä ja talvella suksia. Talvella oli myös pulkka-ajelua poroilla, luistelua ja hiihtokilpailuja. Tästä rantaidyllistä ja helsinkiläisten kesäparatiisista on olemassa Hugo Backmanssonin öljymaalaukset nykyisen kokousaulan seinällä. Otaksutaan, että tuleva marsalkka olisi myös maalattu mukaan katselemaan rantaelämää.

Uimarantaa käytettiin myös elokuvien tekemiseen. Muun muassa suomalaisen elokuvan pioneerit John W. Brunius sekä turkulaisveljekset Lennart ja Alvar Hamberg osallistuivat tukholmalaisten yhteistyökumppaneiden kanssa Greta Garbo pilailevan komedian tekemiseen ja tuottamiseen. Sittemmin filmi on tuhoutunut. (Vale-Greta n.d.)

Valokuva 4. Elokuvaryhmä Torpan rannalla.

Kevättalvella 1932 pari melojaa HKK:sta perusti oman kilpamelontaan panostavan kanoottikerhon, Paddlarklubben Canoan. Kanoottivaja rakennettiin Kalastajatorpan alapuolella sijaitsevalle tontille, jota Lindbom ja myöhemmin Fazer ystävällisesti antoivat kerhon käyttöä. (Canoan historia 2012.)

Lundbom kilpaili Golf Casinon kanssa asiakkaista. Casino myi virvokkeita ja ruokaa sekä järjesti juhlia ja tapahtumia kuten missikilpailuja. Maksullisesti paikan päällä tai ilmaiseksi säkkikankaiden raosta pääsi tuijottamaan muun muassa kauneuskuningattariamme Ester Toivosta ja Sirkka Salosta. Casino paloi vuonna 1941. (Hackzell 1998.)

Fazerin aika (1932–1952)

Lundbom lopetti kahvilanpidon taloudellisista syistä vuonna 1932 ja siirtyi operoimaan ravintoloita kuten Kappelia. Karl Fazerin Konditoria Oy jatkoi toimintaa aina vuoteen 1952 asti. Fazer vuokrasi Stenius-yhtiöltä Torpan varsin ränsistyneen rakennuksen, kahvilatoiminnan, kylpylän ja tenniskentät. Fazer myi kahvilassa ruokaa ja juomaa sekä rannalla virvokkeita.

Omistajan etuja valvoi kauppakoulun käynyt, myöhemmin kauppaneuvoksen arvon saanut Berta Fazer, o.s. Blomqvist. Hän osallistui vahvasti yrityksen toimintaan ja hoiti alussa myös kirjanpitäjän tehtäviä. Lisäksi hän somisti näyteikkunoita ja hoiti mainontaan liittyviä asioita. (Donner 1991; Ikonen 1989.)

Johtajaksi tuli rouva Inge Hamberg ja myöhemmin maisteri Kai Kivijärvi. Kiinteistöä sisustettiin ja ostettiin uusi irtaimisto. Kahvila sai täydet anniskelu oikeudet vuonna 1932, ja ruokaa alettiin tarjoilla. Uimarantaa parannettiin. Rakennettiin uusia kylpyläkojuja ja avattiin virvokekioski. Talvisin Kalastajatorppa pysyi suosittuna hiihtäjien kaakao- ja kahvimajana.

Fazer halusi laajentaa toimintaansa ja osti 17.12.1935 Steniukselta kahvilarakennukset, 11 000 neliömetrin suuruisen ranta-alueen ja 5 165 neliömetrin suuruisen vesialueen silloisella 750.000 markalla.

Valokuva 5. Torpan ranta oli aikoinaan suosittu uimapaikka.

Uudet rakennukset

Fazer lähti investoimaan Munkkiniemeen antamalla arkkitehti Jarl Eklundille tehtäväksi suunnitella paikalle uuden rakennuksen. Ahtaaksi käynyt punainen torppa purettiin 20.9.1936, ja uusi rakennus valmistui vuonna 1937.

Helsinki oli saanut järjestettäväkseen olympiakisat vuodeksi 1940. Tätä varten Helsingin kaupunki tarvitsi kansainvälisen kokous- ja kongressipaikan sekä gaalaravintolan edustus- ja juhlatilaisuuksia varten. Näyttävää 1500 hengen ravintola-kongressikeskusta suunniteltiin syksyllä 1938 ensin Kaivopuistoon. Keskuksen rakentamisesta ja operoimisesta olivat kiinnostuneita muun muassa Karl Fazer ja Mikado-ravintolan pääomistaja, mutta hanke ei toteutunut (Härö 1992, 113).

Sen sijaan Fazer edelleen lähti laajentamaan Kalastajatorppaa. Muutenkin Kalastajatorpan salit olivat osoittautuneet ahtaiksi, minkä vuoksi tilaa (ja maata) tarvittiin lisää. Jarl Eklund piirsikin uuden lisärakennuksen, joka rakennettiin vuosina 1938–39. Tyylikäs uudisrakennus avattiin yleisölle 11.7.1939. Näin syntyivät Hjalmar Hagelstamin sisustamat klassiset ravintolasalit: Pyöreä Sali ja Siirtomaasali.

Valokuva 6. Tanssiaiset Pyöreässä Salissa 1930-luvun loppupuolella.

Uudisosaan tulivat tilat 900 asiakkaalle (ja terassille 200). Kaiken kaikkiaan asiakaspaikkoja oli 1600 (ja terassille 400). Pyöreään Saliin piti suunnitelmissa mahtua 500 henkeä, mutta lopulta sinne mahtui vain 350 henkeä, mistä kehkeytyi kunnan kiista arkkitehdin ja rouva Fazerin välille. Pyöreän osan alakertaan piti myös syntyä ravintola 250 ulkoilijalle ja hiihtäjälle sekä oma sisäänkäynti ja karkeampi sisustus. Suunnitelmissa oli myös grilli, josta asiakkaat saattoivat itse noutaa ruokansa. Myös kylpylälle oli varattu paikka, mutta mikään näistä ideoista ei toteutunut lopullisessa hahmotelmassa.

Pyöreä Sali ja Siirtomaasali ovat edelleen myös upea löytöretki kansalliseen sisustushistoriaan. Saleista löytyvät edelleen Askon varten vasten tähän tilaan suunnittelemaat alkuperäistuolit, Torpan siniset verhot ja muut tekstiilit. Kahdeksan metriä korkeaa tilaa valaisee valtava metallinen kattokruunu.

Siirtomaasali sai nimensä 1700-luvun Pohjois-Amerikan siirtomaatyylisestä koko seinän peittävästä taulusta, joka esittää etelävaltioiden elämää vuosisadan aikana. Kuvatapettiin saatiin malli runsas 200 vuotta vanhoista suunnitelmista. Saliin koristemaalarit olivat ehtineet jo maalata kolme palkkia, kun rouva Fazer huudahti, ettei tästä mitään Bierstubea tehdä. Palkit maalattiin vaaleiksi. (Ikonen 1989, 7.)

Keittiöön tuli kaksi isoa koksihellaa, pakastuhuone ensimmäisenä Suomessa, ”renssaushuone” ja tiskihuone. Alhaalla kellarikerroksessa olivat suuret varasto-, kylmä- ja jäähuoneet. Pohjakerroksessa olivat myös pukuhuoneet ja suihkut 250 palvelutyöntekijälle. Ylimmän kerroksen vanhemmassa osassa oli konttori sekä asunnot talon johtajalle ja ylihovimestarille. Muun muassa ravintolan legendaarinen johtaja Valter Westermarck asui siellä aina 1960-luvulle asti.

Uudisrakennus sai sanomalehdissä ja asiakkailta hyvän arvosanan. Sitä luonnehdittiin urheilumajaksi: ”Se ei ole funkkistalo eikä vanha herraskartano vaan sopiva matala rakennus kenties kesäisen iloinen urheilumaja, joka ojentaa avoimet käsivartensa sitä ympäröivälle kauniille luonnolle.” Kesällä 1939 *Hotelli- ja Ravintolalehdessä* (1939, 12–13) Kalastajatorppaa mainostettiin näin:

Kalastajatorppa on nyt Suomen suurin ravintola

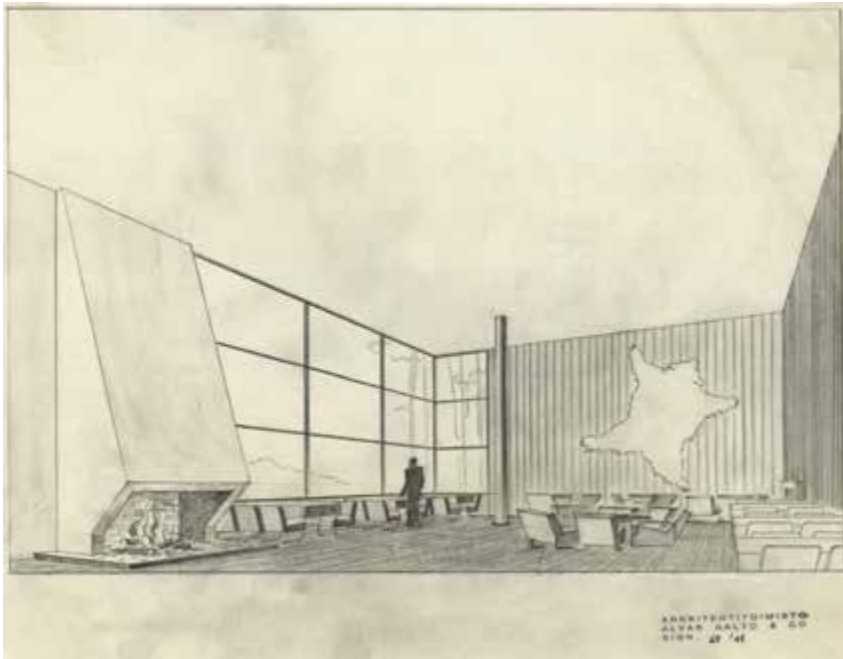
Kalastajatorpan uudisrakennus on nyt valmistunut ja avattu. Uudella puolella tarjoillaan joka päivä herkullisia aamiaisia ja päivällisiä suomalaisine ja ranskalaisine ruokineen. Kaikki nykyajan viimeisimmät keksinnöt on otettu huomioon: suuresta ympyräsalista, ulkoterassilta ja siirtomaasalista voidaan tilata ruokia keittiöstä ja kylmäkeittiöstä mikrofonin välityksellä.

Uudella puolella järjestetään myös joka ilta illallistanssiaiset, joissa esiintyi muun muassa maailmanmaineen saavuttanut, Warner Bros’in filmeissä esiintynyt maailmankuulu amerikkalainen tanssipari Denas and Dubins. Joka ilta viihdyttää myös mikrofonilaulajatar tanssiorkesterin kanssa esittäen viimeimpiä iskelmiä.

Pöytätilauksia puhelimin 81787 ja 81786

Alvar Aalto

Myös Alvar Aallolta oli pyydetty yksikerroksinen suunnitelma, johon olisi rakentunut urheilulodge nimeltään Kalastajatorppa Inn ja café. Takaosaa koristi valtava karhunnahka ja vasemmalla oli avotakka. Osastot johtivat päähalliin, jossa oli vastaanottotiski naulakoineen. Suunnitelma ei kuitenkaan toteutunut, kuten eivät monet muutkaan Aallon suunnitelmat.

Piirros 1. Alvar Aallon hahmotelma Kalastajatorpan kahvilasta vuodelta 1935.

Jarl Eklund

Jarl Eklund (20.2.1876–30.8.1962) valmistui arkkitehdiksi Polyteknillisestä opistosta (nykyinen Aalto-yliopisto) vuonna 1899. Vuonna 1902 hän opiskeli kuvanveistoa Ranskassa Academie Colarossissa. Hän teki mittauksia ja mittapiirustuksia Muinaistieteelliselle toimikunnalle (nykyinen Museovirasto), työskenteli muun muassa Yleisten rakennusten ylihallituksessa ja Gesellius–Lindgren–Saarinen-arkkitehtitoimistossa. Vuonna 1905 hän perusti oman toimiston.

Eklundin tuotanto käsittää lähinnä teollisuusrakennuksia, kartanoita ja yksityistaloja. Hän suunnitteli tehdasrakennuksia muun muassa Kemi Oy:lle Karihaaraan, G. A. Serlachiukselle Mänttään, Tervakoski Oy:lle Tervakoskelle, Finlaysonille Tampereelle ja Rosenlewille Poriin. Hänen muita töitään ovat Hankkijan (ent. Nikolajeffin) liiketalo Mannerheimintien ja Arkadiankadun kulmassa sekä Kluuvikadulla sijaitsevan Karl Fazerin kahvilan, konditorian ja ravintolan alkuperäissisustukset. Hän osallistui myös Helsingin Taidehallin suunnitteluun. (Arkkitehtimuseo 2015.)

Kooltaan 600 neliömetrin ravintolarakennus valmistui 17.3.1937. Rakennukseen kuului erillinen ravintolasali, kahvila ja terassi. Tiloihin tultiin sisään yhteiseteisen kautta. Asiakaspaiikkoja oli sekä sisällä 400 että terassilla 400.

Ravintola oli kolmiosainen. Rannansuuntaisesti (ja eteisestä katsottuna ensimmäinen sali) oli Konjakkisali. Toinen sali oli Sininen Sali ja kolmas Keltainen Sali, jonka kolmen ikkunan läpi avautuivat loistavat näkymät vanhaan kulttuurimaisemaan. Rannanpuoleisesta sisäänkäynnistä mentiin yhteisen eteisen kautta myös kahvilaan, joka oli rakennuksen toisessa siivessä. Kahvilan alakerrassa oli pukuhuoneita tenniksen pelaajille ja hiihtäjille.

Kalastajatorpan salien sisustussuunnittelun sai tehtäväkseen Hjalmar Hagelstam, joka oli suunnitellut keskustan Fazerin kahvilan abstraktit seinämaalaukset vuonna 1930. Hän oli myös naimisissa Fazerin suvun Kitty Maria Fazerin kanssa. Hän suunnitteli saleihin kansallisromanttisia kattomaalauksia ja valaisimia. Hagelstam ja Fazer kutsuivat ryijynkutoja, koristemaalareita, seppiä, muurareita ja puuseppiä loihtimaan tätä kahvila-ravintolakokonaisuutta. Vielä 1980-luvulla Torpalla kävi asiakkaita muistelemassa ”Fazerstidia”. (Ikonen 1989, 5–6.)

Hjalmar Hagelstam

Hjalmar Hagelstam (13.4.1899–4.9.1941) oli taidemaalari, kuvittaja, graafikko ja lavastaja. Hagelstam oli henkilö-, maisema- ja muotokuvamaalari sekä lähinnä etsausta menetelmänään käyttänyt taidegraafikko. Ylioppilaaksi tultuaan Hagelstam aloitti taideopintonsa Helsingin yliopiston piirustussalissa, jossa hän opiskeli vuosina 1918–1923. Viimeisen opiskeluvuotensa aikana Hagelstam kävi myös Suomen Taideyhdistyksen piirustuskoulua, minkä jälkeen hän jatkoi taideopintojaan Pariisissa vielä neljän vuoden ajan sekä Italiassa vuonna 1929. Tuotannossaan monipuolinen Hagelstam toimi myös mainos- ja pilapiirtäjänä.

Hagelstam toimi Vapaan taidekoulun opettajana vuosina 1938–40 ja kirjoitti taidearvosteluja Svenska Presseniin, jota kautta hän lienee saanut mukaansa interiöörin suunnitteluun myös silloisen taideopiskelija Tove Janssonin. (Wikipedia: Hjalmar Hagelstam)

Tove Jansson

Tove Jansson (9.8.1914–27.6.2001) oli kirjailija, taidemaalari, pilapiirtäjä, sarjakuvataiteilija sekä kunniatohtori, joka tunnetaan parhaiten muumihahmojen luoja. Taiteilijaperheeseen syntynyt Jansson oli jo lapsuudestaan asti tuottelias, ensin varsinkin kuvataiteilijana ja myöhemmin kirjailijana ja kuvittajana. (Karjalainen 2013; Wikipedia: Tove Jansson 2016.)

Jansson työskenteli ruotsinkielisessä pilalehti *Garmissa* 1940-luvulta lähtien aina lehden lopettamiseen asti vuoteen 1953. Tuona aikana hän piirsi paitsi kuuluisiksi tulleita ja kantaa ottavia kansikuvia ja pilapiirroksia myös mainoksia lehteen. Menestykseen Jansson nousi 1950-luvulla, kun ensimmäiset muumikirjat ilmestyivät. Muumitarinoita valmistui Janssonin elämän aikana proosana ja kuvakirjoina toistakymmentä, sanomalehtien sarjakuvina kaikkiaan tuhatviisisataa sarjaa. (Mts.)

Janssonin käsiala näkyy Kalastajatorpan seinissä ja aulan katto-ornamentiikassa. Perimätiedon mukaan Fazer tarjosi hänelle maalaustyötä vastaan palkkioksi muun muassa ilmaisen asunnon, koska uransa alkuvaiheessa hänellä ei ollut aina varaa vuokraan. Kalastajatorpalla on edelleen Janssonin maalauksia ja yhdessä huoneessa Tove Janssonin maalaama tapetti. (Neuvonen 2016.)

Vanhasta torpasta sotasairaalaksi

Talvisota syttyi 30.11.1939, ja samana päivänä Helsinkiä pommitettiin. Noin 100 henkilöä kuoli, ja vakavia loukkaantumisia tuli 38. Sodan aikana haavoittuneet täyttivät Suomen Punaisen Ristin sairaalan, ja vuodepaikat eivät riittäneet. Haavoittuneita oli kahden kerroksen käytävillä. Leikkaussalit olivat käytössä keskeytyksettä. Ensimmäisen sotapäivän iltana sotamarsalkka Mannerheim tuli kiireittensä keskellä sairaalavierailulle. Ylihoitajatar Kihlman ohjasi Mannerheimia potilaalta toiselle. Myös professori Simo Brofeldt tuli leikkaussalista tervehtimään marsalkkaa, SPR:n puheenjohtajaa. (Brantberg 2015.)

”Potilaspaikat eivät riitä”, Brofeldt sanoi, jolloin marsalkka soitti saman tien johtaja Sven Fazerille, joka lupasi Kalastajatorpan Punaisen Ristin varasairaalaksi (mts.). Kalastajatorpasta tehtiin apu- ja sotasairaala 54/4, jonne muodostui 150 potilaspaikkaa (Suomen Punainen Risti 2015). Eteissali soveltui leikkaussaliksi lattiansa vuoksi, sillä se oli helppo pitää puhtaana. Viinikassasta tehtiin apteekki. Siirtomaasaliin mahtui paljon sairaansijoja. Pesuhuoneet olivat alakerrassa. Yhteensä sairaalassa oli 150 paikkaa.

Sairaalassa työskenteli myös sveitsiläisiä lääkäreitä, lääkintämiehiä ja sairaanhoitajia. Suomen talvisodan puhjettua Sveitsissä alkoi vapaaehtoisten avustusten kerääminen Suomen auttamiseksi. Sveitsin Punainen Risti sai liittoneuvostolta huomattavan lahjoituksen Suomen apua varten. Samanaikaisesti sveitsiläisiä kirurgeja ja sairaanhoitajia ilmoittautui vapaaehtoisiksi. Suomeen lähetettiin liikkuva kenttäsairaala ja muutamaksi kuukaudeksi kirurgiryhmä tarpeellisine henkilökuntineen ja varusteineen. Osa avustuskunnasta työskenteli Kalastajatorpalla. (Forsius 2002.)

Välirauhan aikana sairaala siirrettiin ja kahvila avattiin uudelleen. Elintarvikesäännöstely ja pula-aika vaikeuttivat kuitenkin toimintaa (Pelkonen 2012). Heinäkuussa 1942 Torpalla päivällisti muun muassa SS-Reichsführer Heinrich Himmler incognito, jolloin myös Valpon uskolliset etsivätkin saivat aterian Siirtomaasalissa (Könönen 2002). Keväällä 1943 Torpalla juhlivat uudet ylioppilaat ja kadetit. Marraskuussa puolustusvoimien järjestämässä viihdytystilaisuudessa esiintyivät sota-ajan tunnetuimmat artistit ja sen ajan suosituin hanuristi Viljo Vesterinen.

Vuonna 1944 Helsingin suurpommitusten yhtenä iltana Erik Lindström oli soittamassa Kalastajatorpalla. Pommituksen vuoksi yhtye ja

yleisö siirtyivät yöksi pommisuojaan. Soittamista jatkettiin siellä kuuteen asti aamulla pienin pausein, ”että ei olisi tylsää”. Aamulla Lindström käveli Munkkiniemestä keskustaan. Kaikki sähköjohdot olivat pudonneet. Se oli aika karun näköistä. (Varjus 2014.)

Kesällä 1944 valmistauduttiin jo Neuvostoliiton vastahyökkäykseen ja pommituksiin. Heinäkuun 23. päivä vuonna 1944 oli viimeinen päivä, jolloin alkoholia vielä tarjottiin ravintoloissa. Saattoikin arvata, että ravintolat tulisivat olemaan tupaten täynnä. Ravintoloissa oli ollut hyvin vilkasta aina siitä saakka, kun kielto saatettiin julkisuuteen. Viimeinen päivä muodostui kuitenkin suorastaan ennätykselliseksi – tungos oli vieläkin suurempi kuin oli osattu odottaa. (Helsingin Sanomat 1994.) Asiaa kuvattiin sanomalehdessä seuraavasti:

Kalastajatorpalla oltiin myös hyvin tyytyväisiä viimeiseen päivään. Kaikki pöydät olivat koko päivän etukäteen tilatut. Alkoholi oli riittänyt kaikille ravintolavieraille ja hyvä järjestys oli vallinnut koko ajan. (Mts.)

Lähteet

Ezproxy-alkuiset verkko-osoitteet vaativat erityisen lukuoikeuden.

Alvar Aalto Museo. 2016. Verkko-osoitteessa <http://www.alvaraalto.fi/index.htm>. (Tarkistettu 31.10.2016).

Arkkitehtimuseo. 2015. Jarl Eklund. Verkko-osoitteessa <http://www.mfa.fi/arkkitehti/esittely#> (Tarkistettu 27.7.2015).

Blomstedt, A. 1943. Eliel Saarinen 50 år. *Arkitekten* 11–12/1943, 147–150.

Brantberg, B. 1999. Bensaa panssareille ja haavoittuneet kotiin. Verkko-osoitteessa <http://www.brantberg.fi/Sotaupseerit%20-%20Simo%20Brofeldt.htm>. (Tarkistettu 27.7.2015).

Canoan historia. 2012. Verkko-osoitteessa <http://www.canoa.fi/cms/index.php?lang=fi&page=25>. (Tarkistettu 23.11.2016).

Donner, J. 1991. *Fazer 100*. Helsingfors: Söderström.

Forsius, A. 2002. Sveitsiläisten lääkärien avustusretkikunta Suomessa talvisodan aikana. Verkko-osoitteessa <http://www.saunalahti.fi/arnoldus/sveitlaa.html>. (Tarkistettu 7.7.2015).

Granlund, Å. 1956. Östnyländska ortnamnsstudier. *Studier i nordisk filologi* 44. Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland 358. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.

- Hackzell, K. 1998. Golf Casino on hilpeä muisto vain. Rantaravintolan kauneusku-
ningattaret valittiin säkkikankaan suojuissa. *Helsingin Sanomat* 26.2.1998. Verk-
ko-osoitteessa [https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/XL980226SI1EB05mmal/
YWxsSFNJU1RTRVNfMTk5OF9fXzdfS2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVvk0](https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/XL980226SI1EB05mmal/YWxsSFNJU1RTRVNfMTk5OF9fXzdfS2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVvk0).
(Tarkistettu 4.7.2015).
- Hackzell, K. 2001a. *Rakas vanha Munkkiniemi. Helsingin vanhoja kortteleita* 6. Helsinki:
Sanoma Osakeyhtiö / Helsingin Sanomat.
- Hackzell, K. 2001b. Propagandahiito Laajalahdella ja muuta munkkalaisurheilua.
Helsingin Sanomat 18.2.2001. Verkko-osoitteessa [https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/
article/HS20010218SI1KA02u61/YWxsSFNJU1RTRVNfMjAwMV9fXzZfa2FsYX-](https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/HS20010218SI1KA02u61/YWxsSFNJU1RTRVNfMjAwMV9fXzZfa2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVvk0)
N0YWphdG9ycHBhXy1QVvk0. (Tarkistettu 3.7.2015).
- Hausen, M. 1990a. Saarinen Suomessa. *Eliel Saarinen. Suomen aika*. M. Hausen & K.
Mikkola & A-L. Amberg & T. Valto. Helsinki: Otava, 7–82.
- Hausen, M. 1990b. Valikoituja töitä. *Eliel Saarinen. Suomen aika*. M. Hausen & K. Mik-
kola & A-L. Amberg & T. Valto. Helsinki: Otava, 83–186.
- Helsingin Sanomat. 1994. Helsingin Sanomat 50 vuotta sitten. Sitkeitä taisteluja
Ilomantsin suunnalla. *Helsingin Sanomat* 24.7.1994. Verkko-osoitteessa [https://
ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/940724020/YWxsSFNJU1RTRVNfMTk5NF9fXz-](https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/940724020/YWxsSFNJU1RTRVNfMTk5NF9fXzVfS2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVvk0)
VfS2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVvk0. (Tarkistettu 4.7.2015).
- Hotelli- ja ravintolalehti. 1939. Kalastajatorppa – Kesäkeidas. *Hotelli- ja ravintolalehti*
7/1939, 12–13, 24.
- Hukkanen, V. 1999. Vanhanpiian vuosikymmenet Helsingissä. Olga Forslund tallensi
elämänsä kenkälaatikkoon. *Helsingin Sanomat* 3.9.1998. Verkko-osoitteessa
[https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/XL980903SI1EB05o3s/YWxsSFNJU1
RTRVNfMTk5OF9fXzFfS2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVvk0](https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/XL980903SI1EB05o3s/YWxsSFNJU1RTRVNfMTk5OF9fXzFfS2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVvk0)
- Härö, M. 1992. Turistit ja matkailupalvelut. *Olympiakaupunki Helsinki / Olympiastaden*
Helsingfors / Helsinki – The Olympic City 1952. H. Friman & M. Härö & K. Laitinen
& M–L. Lehto. Memoria 7. Helsinki: Helsingin kaupungin museo.
- Ikonen, S. 1989. *Kalastajatorpan historiikki*. Julkaisematon käsikirjoitus.
- Karjalainen, T. 2013. *Tove Jansson. Tee työtä ja rakasta*. Helsinki: Tammi.
- Kepsu, S. 2005. *Uuteen maahan – Helsingin ja Vantaan vanha asutus ja nimistö*. SKS:n
toimituksia 1027. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Kerkkonen, G. 1963. *Helsinges medeltid. Helsinges sockens historia I*. Borgå: Helsinges
kommun.
- Kilbom, K. 1954. *I hemligt uppdrag. Ur mitt livs äventyr II*. Andra upplagan. Rydahls
Boktryckeri Aktiebolag Stockholm. Verkko-osoitteessa [http://www.marxistarkiv.
se/profiler/k_kilbom/i_hemligt_oppdrag.pdf](http://www.marxistarkiv.se/profiler/k_kilbom/i_hemligt_oppdrag.pdf). (Tarkistettu 3.7.2015).
- Kivirinta, M–T. 2004. Helsinki nousee merestä myös kuvissa. *Helsingin Sanomat*
15.9.2004. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/HS200409>

- 15SI1KU01oz4/YWxsSFNJU1RTRVNfMjAwNF9fXzJfS2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVvk0. (Tarkistettu 3.7.2015).
- Könönen, J. 2002. Kun Himmler kävi sienessä. *Helsingin Sanomat* 28.7.2002. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/HS20020728SI1VS04rxi/YWxsSFNJU1RTRVNfMjAwMl9fXzRfa2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVvk0>. (Tarkistettu 3.7. 2015).
- Lönnqvist, B. 1995. *Vanhvoja kartanoita Helsingin seudulla*. Suomentanut G. Mecklin. Helsinki: Schildts.
- Meurman, O-I. 1980. Eliel Saarinen asemakaavojen suunnittelijana. *Genius Loci. Otto-I. Meurmanin 90-vuotisjuhlakirja*. In *Commemoration of the 90th Birthday of Otto-I. Meurman*. Toimittanut K. Mikkola. Helsinki: Rakennuskirja Oy.
- Mikkola, K. 1984. *Eliel Saarinen aikansa kaupunkisuunnittelunäkemyksen tulkkina – Suomen aika*. Väitöskirja. Espoo: Teknillinen korkeakoulu.
- Mikkola, K. 1990. Eliel Saarinen ja kaupunkisuunnittelu. *Eliel Saarinen. Suomen aika*. M. Hausen & K. Mikkola & A-L. Amberg & T. Valto. Helsinki: Otava, 187–220.
- Neuvonen, T. 2016. Henkilökohtainen tiedonanto. 11.11.2016.
- Nyström, P. 1945. *Tolv kapitel om Munksnäs 1629 – 1915 – 1945*. Munksnäs: Söderström & C:o Förlagsaktiebolag.
- Pelkonen, A. 2012. Tyytyväinen ravintoloitsija – Vaikka onkin joutunut alalle vastoin tahtoaan. *Palveluksessanne! Hotelli- ja ravintolamuseon näyttelyjulkaisu*, 4–7.
- Pohjamo, U. 2003. *Kesä salmessa – porvarillista huvilakulttuuria Oulun Toppilansalmessa*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Saarinen, E. 1915. *Munkkiniemi-Haaga ja Suur-Helsinki*. Helsinki: Lilius & Hertzberg Osakeyhtiö.
- Saarinen, E. 1921. *Kalevalatalo: suomalaisen kulttuuritutkimuksen ahjo ja ohjelma*. Helsinki: Otava.
- Sailo, A. 1920. Kalevalatalo. *Valvoja* 1920, 77–81.
- Sailo, N. 1968. Kalevalatalon vaiheista. *Kalevalaseuran vuosikirja*, 1968, 419–422.
- Spectator. 1915. Café Fiskartorpet. *Veckan's Krönika. Illustrerad veckoskrift*, 19.6.1915.
- Suomen Punainen Risti. 2015. Sarja: Hla SPR:n sairaala. Suomen Punaisen Ristin arkisto – Sarjat. Verkko-osoitteessa <http://www.narc.fi:8080/VakkaWWW/Selaus.action;jsessionid=A70F922EF2EC95D6054C43CBD7FFD09E?kuvailuTaso=SARJA&avain=252901.KA>. (Tarkistettu 5.7. 2015).
- Upi.fi. 2015. UPI:n hiihdot. Verkko-osoitteessa <http://www.upi.fi/vanhat/30vupi11.html>. (Tarkistettu 5.7.2015).
- Vale-Greta. N.d. Verkko-osoitteessa <http://www.elonet.fi/fi/tiedonkeruu/vale-greta>. (Tarkistettu 26.12.2016).
- Varjus, S. 2014. Kaunis on luokses kaipuu... *Ilta-Sanomat* 2.1.2014. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/ISE20140102SLA1IXM47upi/YWxsSFNJU>

1RTRVNfPj0xOTkwMDEwMV9fXzRfa2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVk0.
(Tarkistettu 2.7.2015).

Väisänen, A. O. 1951. *Eliel Saarinen ja Kalevalatalosuunnitelma*. Kalevalaseuran vuosikirja 31 / 1951, 303–306.

Väisänen, A. O. 1967. Kalevalatalo ja sen kohtalo. *Kalevalaseuran vuosikirja*, 1967, 347–355.

Wikipedia: Hjalmar Hagelstam. Verkkosoitteessa https://fi.wikipedia.org/wiki/Hjalmar_Hagelstam. (Tarkistettu 20.12.2016).

Wikipedia: Tove Jansson. Verkkosoitteessa https://fi.wikipedia.org/wiki/Tove_Jansson. (Tarkistettu 20.12.2016).

Kuva- ja piirroslähteet

Valokuva 1. Helsingin kaupunginmuseo.

Valokuva 2. Hilton Helsinki Kalastajatorppa.

Valokuva 3. Helsingin kaupunginmuseo.

Valokuva 4. Kansallisfilmografia.

Valokuva 5. Helsingin kaupunginmuseo.

Valokuva 6. Hilton Helsinki Kalastajatorppa.

Piirros 1. Alvar Aalto -museo.

V. A. Heikkinen

Ravintolasta kansainväliseksi kokous- ja tapahtumahotelliksi

Laajeneva ja kasvava Helsinki

Toisen maailmansodan jälkeiset vuosikymmenet olivat ravintola-alalla niukkaa aikaa. Säännöstelyjärjestelmä ja valvonta olivat tiukkaa, huvittelu varovaa ja raaka-aineet olivat kortilla. (Catani 2014, 16–17; Sillanpää 2002.) Ravintola-asiakkailla oli jopa ruokakuponkinsa mukanaan, jotta he olisivat saaneet leipä-, liha- ja maitoannoksensa. Kuponkisakset olivatkin tarjoilijoiden perustyökalu. Keittiössä oli pulaa kaikesta aina peruselintarvikkeista varsinkin lihaan. Vain riistaa sai käyttää vapaasti. Vasta vuonna 1948 säännöstely helpottui. Vuonna 1949 olivat kortilla enää kahvi, sokeri ja margariini (Härö 1992, 10). Kahvi vapautui vasta vuonna 1954.

Vähitellen ravintolat alkoivat olla auki iltaisin, kun palvelujen kysyntä lisääntyi. Pääkaupunkiseudun liike-elämä alkoi elpyä ja kaupankäynti vilkastua. Teollisuus alkoi kasvaa jälleenrakentamisen ja sotakorvausten maksuvaatimusten seurauksena. Myös edustustilaisuuksien ja kokousten määrä lisääntyi. Myös ravintola- ja etenkin iltaelämä piristyivät.

Huopalahden kunnan Munkkiniemi siirtyi vuonna 1946 osaksi Helsinkiä suuren alueliitoksen kautta. Aluetta alettiin kaavoittaa keskeisenä tavoitteena saada lisää uutta dynamiikkaa kaupunkiin: asuntoja, työpaikkoja, yrityksiä ja tiestöä. Samalla päämääränä oli rakentaa yhtenäistä kaupunkia. (Munkkiniemen lähimenneisyyden kulttuurihistoriasta ks. erityisesti Hackzell 2001a.)

Fazerin aika (1932–1952)

Toisen maailmansodan jälkeen Kalastajatorppa oli vielä Fazerin suvulla. Kahvila oli auki vain kesäisin, kun ihmiset alkoivat tulla totutusti kesäpromenadeilleen ja ulkoilemaan Seurasaareen. Kahvilan toiminta oli kuitenkin vaisua, eikä Munkkiniemen asukkaiden ravintola- ja kahvilapalvelujen kysyntä ollut vielä elpynyt. Yleisesti sodan jälkeen meni vielä muutama vuosi, ennen kuin annettiin lupa nauttia alkoholia ja tanssia saman katon alla.

Kalastajatorppa alkoi olla 1940-luvun lopulla avoinna myös iltaisin arvokkaiden tapahtumien ja juhlien määrän lisääntyessä. *Hotelli- ja ravintolalehti* (1951A, 6) luonnehtikin Torppaa arvokkaaksi ja persoonalliseksi kahvila-ravintolaksi eikä miksikään tavallisen kansan ravintolaksi tai ”rehutuslaitokseksi”. Torppaa mainostettiin Helsingin helmenä seuraavasti:

Virkistystä mannermaiseen tyyliin tarjoaa Kalastajatorppa. Aistikkaasti sisustettu. Avarat ravintolasalit – ajanmukaisen keittiön valikoidut herkut – ensiluokkaisen orkesterin tenhoavat sävelet. (*Hotelli- ja ravintolalehti* 1951a, 15)

Suomessa valmistauduttiin kiivaasti Helsingin olympialaisiin ja olympiavieraiden vastaanottamiseen. Valtio ja Helsingin kaupunki investoivat voimakkaasti infrastruktuuriin, olympiakylään, urheilurakennuksiin, tapahtumapaikkoihin ja matkailupropagandaan. Piti saada sisäinen liikenne, poliisi- ja järjestysasiat, yleisömajoitus ja muonitus kuntoon. Kaupunkikuvaa oli parannettava: hotelleja, ravintoloita, huvittelupaikkoja, puistoja ja Korkeasaarta piti kohentaa. (Härö 1992, 8.) Palveluprosesseja tuli monipuolistaa sekä henkilöstön palvelu- ja kielitaitoa nostaa (Yöntilä 1951, 5–6). Olympiakisojen järjestelytoimikunnan puheenjohtaja, kaupunginjohtaja Erik von Frenckell loikin paineita ravintoloitsijoille:

Jos ravintolat selviytyvät kunnialla tehtävistään, muodostuu Helsingin Olympialaisista suuri menestys, mutta jos ne epäonnistuvat, voi seurauksena olla miten suuri fiasko tahansa. Toiminnan pieninkin epäonnistuminen voi tässä suhteessa merkitä suorastaan korvaamatonta vahinkoa maallemme. (*Hotelli- ja ravintolalehti* 1951b, 7.)

Kisajärjestäjät ja raittiusväki olivat halunneet jo kieltoain (1919), väkijuomalain (1932) ja vuoden 1938 majoitus- ja ravitsemusliikelain yhteydessä

kohentaa suomalaisten käytöstä ja organisoida tapakulttuurin suursii-
vouksen. Juomatapoja haluttiin parantaa sekä lisätä palvelualltiutta.
Von Frenckell muotoili: ”...vieraamme kiinnittävät huomiota sosiaalisiin
oloihimme ja jokapäiväiseen elämäämme eikä suinkaan vähiten julki-
seen esiintymisemme. Jos ulkomaalaiset saavat käsityksen, että Suomen
kansa on kulttuurikansa, on se paljon tärkeämpää kuin kultamitali tai
maailmanennätys. (Härö 1992b, 92, 110.)

Tarvittiin pätevää työvoimaa, jolloin Suomen Hotelli- ja Ravintola-
koulu järjesti Stockmannin tavaratalossa ylioppilastarjoilijoiden valmen-
nuskurssit helpottamaan työvoimatilannetta (Hotelli- ja Ravintolalehti
1952a, 16).

Lisäpaineita loi Alkon tiukka alkoholi- ja ravintolapolitiikka, jota kisa-
järjestäjät esittivät höllennettäväksi. Toukokuussa 1951 eduskunnassa
säädettiin laki, että Olympiakisoja varten ulkomaisten joukkueiden ja
toimihenkilöiden tarpeita varten tuotavat ravinto- ja nautintoaineet
saadaan tuoda maahan tullitta (Arijoutsu 1974, 51). Pakinoitsija Arijoutsu
esitti jopa, että olympialaisten onnistuminen vaati alkoholitarkastajien
lähettämistä pois maasta kisojen ajaksi. Tavoitteena oli aloittaa alkoholi-
tarjoilu jo lounasaikana, saada kerhot avoimiksi ilman ruokailupakkoa
ja pidentää ravintoloiden aukioloaikoja 03:een – edes kisojen ajaksi.
Ravintoloissa sallittiinkin oluttarjoilu klo 9:stä alkaen ja muiden alkoholi-
lijuomien myynti puolesta päivästä. Ravintoloissa sai kokonaisen väke-
vän pullon pöytänsä. Baarituoleillekin sai anniskella. (Härö 1992, 111.)

Kalastajatorppa oli suunniteltu jo 1930-luvulla palvelemaan kisojen
kansainvälistä kokous- ja illallistoimintaa. Fazerin omistajat kokivat,
ettei heillä ollut resursseja ja haluja laajentaa Torppaa, vaan yritys pa-
nosti makeisteollisuuteen. Sven Fazerin kerrottiin sanoneen, ettei yritys
kykene harjoittamaan ravintolatoimintaa, ei ainakaan tavanomaista
(Donner 1991, 56). Fazer alkoikin etsiä kohteelle ostajaa. Samanaikai-
sesti alkoholikaupasta ja ravintola-alalta myös majoitusliiketoimintaan
siirtynyt valtio-omisteinen Alko etsi uusia sijoituskohteita.

Alkon aika (1952–1997)

Alko oli aloittanut ravintolatoimintansa perustamalla 23.5.1935 Alkon
Kansanravintola Oy:n. Yhtiö perusti pahamaineiseen Punavuoreen Al-
kola-ravintolan saadakseen tietoa anniskelun taloudellisesta realismista.
Vuonna 1936 Alkoholiliike ja Alkon Kansanravintoloiden hallintoneu-
vosto päättivät osallistua Pohjanhovin ja Aulangon hotellihankkeisiin.

Vuonna 1945 Kansanravintola sai myös Imatran Valtionhotellin hallintaansa. Kansanravintola Oy muutti nimensä Kantaravintoloiksi vuonna 1962. (Saarenheimo 1985, 35–74.)

Alkon intressinä oli toimia vastuullisena alkoholin monopolikaupiaana sekä vähittäiskaupassa että tutkivana ja valvovana osatoimijana ravintolakanavassa. Se pyrki myös toimialan uudistamiseen ja kehittämiseen, koska yksityisyrittäjillä ei juurikaan ollut investointirahaa tai kasvumahdollisuuksia. Lisäksi anniskeluluvat olivat tiukassa. (Mts.) Osuuskunnilla taas oli intressi hotelli- ja ravintolatoimintaan, muttei varsinaiseen matkailun kehittämiseen ja sisältöjen rakentamiseen eri paikkakunnilla.

Kalastajatorppa siirtyi 29.6.1952 Alkon omistukseen ja Alkon ravintolat Oy:n operoimaksi kokonaisuudeksi. Omistajan nimi muuttui vuonna 1954 Yhtyneet Ravintolat Oy:ksi ja vuodesta 1980 Arctiaksi. Alkon sisäryhtiö sai haltuunsa koko rakennuksen, tontin, koneiston ja kaluston silloisella 1.070.000 markalla (Ikonen 1989, 9). Hankintaa perusteltiin sillä, että näin voitiin selvittää kausiravintoloiden yleistä kannattavuutta. Toisena hankintasyynä oli se, että Torpan pelättiin siirtyvän muuhun käyttöön, jolloin toimitusjohtaja Aki (Aksel) Marte ehdotti yksinkertaisin laskentatähtikoin Valtioneuvostolle, että korkeatasoinen ravintola piti säilyttää kaupunkikuvan vuoksi. Parhaiten Torppa säilyisi ja kehittyisi juuri Alkon hallinnassa. Samalla perusteella Alko hankki itselleen myös Kulosaaren Casinon. (Saarenheimo 1985, 70, 72.)

Jotkut ravintolakulttuurin asiantuntijat tosin pelkäsivät, että Alkon omistuksessa paikan laatu laskisi kansanravintolaksi. Huoli oli turha, sillä ravintolasta alkoi kehittyä tyylikäs kokonaisuus ja valioluokan ravintola (mts. 72). Kaukonäköisesti ja paikan suosion seurauksena rakennusala hankittiin jo heti vuoden päästä lisää.

Vanha henkilöstö jatkoi uudella omistajalla; hovimestari Walter Westermarck ravintolajohtajana. Hän asui perheensä kanssa samassa kiinteistössä ja hänen tyttärensä työskentelivät myyntikonttorissa toisessa kerroksessa. Alakerrassa Westermarck piti yllä tiukkaa työskentelykulttuuria aina vuoteen 1968, jolloin hän siirtyi vielä pariaksi vuodeksi pääkonttoriin ”jäähdyttelemään”. Apulaisjohtajina toimivat muun muassa Gunnar Silfverberg ja Erkko Honkanen, jotka vastasivat tiukasti palveluhenkilöstön kurista ja toiminnan laadusta. Alkon Roobertinkadun keskushallinto oli vastuussa henkilöstöhallinnosta, markkinoinnista, kiinteistöstä, kirjanpidosta ja investoinneista. (Ikonen 1989, 14, 16.)

Yrityksen toiminta-ajatus oli vahvan liiketaloudellinen, laatu- ja asiakas- ja ostovoimaisia asiakkaita palveleva. 1970-luvun liiketoimintastrategia kiteyttääkin samalla Torpan roolin: sen päätehtävänä oli tuottaa markkinajohtajana ja yhtiön lippulaivana gastronomisia ja ohjelmallisia palveluja sekä moni-ilmeisiä hotellipalveluja siten, että markkinoinnin kohteena olevat asiakkaat kokisivat Kalastajatorpan tuotteet ylivoimaisiksi kilpailijoihin nähden. (Ikonen 1989, 31.) Tämä onnistuisi houkuttelemalla Torpalle valtion ja kaupungin tärkeimmät tapahtumat, varsinkin valtiovieraiden lounaat ja päivälliset sekä liike-elämän tilaisuudet.

Kalastajatorppa suurvaltapolitiikan, yhteiskuntasuhteiden ja liike-elämän kohtaamispaikkana vuosina 1950–1969

Valtiovalta, kärkipoliitikkomme ja ylimmät virkamiehemme kutsuivat Suomeen tärkeitä vieraita ulkomailta, sillä Suomi ja Helsinki olivat maailmanpoliittisessa polttopisteessä ja Moskovan ”tulkki” länteen. Kalastajatorpalla järjestettiin lukuisia huipputilaisuuksia sekä virallisia ja epävirallisia neuvotteluja, joissa kävi kenraaleja Neuvostoliitosta ja Yhdysvalloista, presidenttejä, kuninkaita ja pääministereitä. Kalastajatorppa oli luonnollinen illallisympäristö. Hienot tilat ja olosuhteet suorastaan ruokkivat vakavia neuvotteluja mutta myös ilonpitoa.

Lounaat ja päivälliset olivat merkittäviä tapahtumia niin päätöksenteon kuin verkoston kannalta. Ne symboloivat organisaation ja yksilön asemaa maassamme ja johtamisjärjestystä. Poliitikot, liike-elämä, lehdistö ja kaupunginjohto pyrkivätkin kilvan osallistumaan vierailujen yhteydessä pidettäviin seminaareihin ja varsinkin päivällisille, ja sitä kautta päästä vaikuttamaan kauppa- ja yhteiskuntasuhteisiin. Jo yksistään pöytäkartta ja plaseeraukset kertoivat henkilöiden asemasta yhteiskunnassa ja organisaatiossa. Usein kabinettien ja päivällistilaisuuksien tilaajana oli Ulkoministeriö ja sen protokollaosasto sekä suoraan Presidentin kanslia. Esimerkiksi 1960–1970-lukujen taitteessa suurlähetystöjen vieraita kävi 20 maasta. (Ikonen 1989, 34.)

Huippugastronomisia hetkiä ovat olleet juhlaillalliset kuten esimerkiksi Helsingin kaupungin 400-vuotisillalliset vuonna 1950 ja Olympialaisten juhlaillalliset heinäkuussa 1952. Olympiakomitean hienot tanssiaiset järjestettiin arvovieraille 16.7. Kutsuvieraina oli prinsessa, prinsessoja, kreivejä, kreivittäriä, herttuaita ja herttuattaria, jonka tasoista kaartia ei ole sen jälkeen Munkkiniemessä nähty. Tunnetuin suomalainen vieraslistan nimi oli Paavo Nurmi.

Olympiakomitean neuvottelijana oli majuri Rosenqvist. Ravintolanjohtaja Westermarckin kanssa sovittiin illallisen kaavaksi: neljä ruokalajia, kolme viiniä, kahvi ja avec. Myöhemmin tilausmääräykseen lisättiin tarjottavaksi vielä toinen avec tai kolmen tähden ”jallu”-grogi. Juhlaväkeä viihdytti kaksi orkesteria, Ramblers ja Castagnoli. Sali kukitettiin. Suomen lippu ja Olympialippu liehuivat. Ilotulitus alkoi klo 23.00, jonka ajaksi Ramblers siirtyi terassille soittamaan merimiesvalsseja. Illan onnistumisesta vastasi 54 tarjoilijaa. (Ikonen 1989, 9.)

Ravintola täyttyi olympiailltoina 19.7. alkaen joka ilta noin 600–700 koti- ja ulkomaisesta vieraasta. Valtiovallan päävieraita olivat pääministeri Urho Kekkonen ja Alkon johtaja Karl-August Fagerholm, ulkomaisia vieraita olivat muun muassa Trygve Lie, Hra Wallenberg ja prinssi Bertil. Julkisuuden henkilöistä illallisilla näyttäytyivät muun muassa näyttelijä Gregory Peck ja seurapiirikaunotar Tabe Slioor. Vieraslistasta löytyivät myös Mr. Roosevelt, Mr. and Mrs. Tiffany, Frau Opel ja Mr. Kennedy, jonka nimen jälkeen oli lisämerkintä Mr. Rolander vet. Herra Rolander oli Egyptistä tullut englantilaista syntyperää oleva vahvistus Kalastajatorpan hovimestarikuntaan. Hän opetti myös tarjoilutekniikoita tarjoilijoille. (Mts. 10.)

Toinen suuri kisatilaisuus oli Finnish-British Society’s Ball 27.7.1952. Tilaisuuden suojelijana oli H.R.H. The Duke of Edinburgh, Philip. Tässä juhlassa Prinssi Philip oli täsmällisesti paikalla. Sen sijaan Olympialaisten avajaisista hän myöhästyi, sillä hän oli jäänyt upouuden hotelli Vaakunan wc:hen, koska ei ollut osannut avata sen lukkoa. (Ikonen 1989, 9.) Vuonna 1995 Edinburghin herttua vieraili Suomessa uudelleen nyt kansainvälisen ympäristöjärjestön (WWF) puheenjohtajana. Tällä kertaa vierailu onnistui paremmin. Haastattelussa hän myös muisti vuoden 1952 visiittinsä: ”Nyt katselin lintuja, silloin urheilijoita.” Vain yksi ohjelman ulkopuolinen häiriö tapahtui, kun Kalastajatorpan ovella Philipin saapumista tiedotustilaisuuteen odotti tunnettu nimikirjoitusten kerääjä. Tämä henkilö ja hänen lehtiönsä eivät kuitenkaan päässeet lähellekään, sillä kuninkaalliset eivät jakele ”nimmareitaan”. (Saaristo 1995.)

Ulkomaisten matkailijoiden määrä jäi kuitenkin pienemmäksi kuin oli ennakoitu. Lehtiväki ja turistit haukkuivat ravintolahinnat mahdottomiksi, ja syntyi käsitys ”maailman kalleimmasta maasta”. (Hotelli- ja Ravintolalehti 1952b, 5–6, 8–12.) Syy ei ollut suinkaan elinkeinon, vaan silloinen sosiaaliministeriö oli määrännyt syyskuussa 1951 hintakategoriat, hinnoitteluperusteet ja enimmäishinnat. Monelle ensiluokan ravintolalle kuten Kalastajatorpalle määrättiin A1 eli korkein hintakategoria.

Valokuva 1. Ruotsin kuninkaallisista Sibylla, Désirée ja Birgitta vierailivat vuonna 1955 Autoklubin 50-vuotisjuhlien illallisvieraina. Kuvassa prinsessa Birgitta illallispöydässä.

Vuonna 1956 järjestettiin arvokas tilaisuus, kun Porkkalan takaisinluovutuksen johdosta pääministeri Kekkonen tarjosi Torpalla myös ilta vastaanoton. Paikalla oli muun muassa presidentti J. K. Paasikivi sekä Neuvostoliitosta varapääministeri Perhuvin, suurlähettiläs Lebedev ja tuleva presidentti Gromyko delegaatioineen. (Ikonen 1989, 33.) Seuraavana vuonna tarjottiin lounas Neuvostoliiton presidentti Nikolai Bulganinille ja pääministeri Nikita Hruštšoville. Hruštšov oli suuri herkkusuu ja janojuomien ystävä. Nimimerkki Vesuri (1956, 21–22) kertooikin, miten näkyvä neuvostopolitrukki opetti vierailullaan suomalaispoliitikkoja:

Kalastajatorpalla tarjottiin lounaan edellä snapsit, mutten harvinaista kyllä oikein, sopivasti ennen ruokapöytään käymistä, jotta snapsi ennättää täyttää tarkoituksensa, herättää ruokahalua. Ja snapsin kanssa tarjottiin myös suolattu oliivi. Tällöin syntyi vieraiden ja isäntien kanssa keskustelua, miten snapsi on otettava.

Hrushtshev huomasi, että eräs isäntiin lukeutuva otti snapsin yhtenä hotkaisuna. Hän ei voinut olla sanomatta: ”Meillä otetaan snapsi hitaasti yhdessä suolatus oliivin kanssa”. Hän ryhtyi demonstroimaan toimitusta, kun joku suomalaisista kiirehti sanomaan, että kysymyksessä oli suomalainen snapsi ja tärkeimmän väkijuomajärjestelmämme.

UH! ”Politiikkaa”, huudahti Hrushtshev.

Hrushtshev opetti, että snapsi on otettava nauttien taikka jätettävä. Mies voi huitaista snapsin kerralla tullakseen urhoolliseksi ennen taistelua, mutta päivällisellä rentoudutaan ja nautiskellaan. Poliitikka ei kuulu lounaalle.

Vuonna 1960 järjestettiin arvokkaat päivälliset Mannerheimin ratsastajapatsaan paljastamisen johdosta. Paikalla olivat Mannerheimin sisarukset, Kuningas Olav V, tasavallan presidentti Kekkonen puolisoineen sekä suuri joukko kenraaleista sotamiehiin. Vieraita oli yhteensä 750. (Ikonen 1989, 18.)

Yhdysvaltojen varapresidentti Lyndon B. Johnson vieraili Suomessa vuonna 1963. Vierailun alkuunpanija oli suurlähettiläs Carl T. Rowan, joka oli kutsunut ensin presidentti John F. Kennedyn, mutta hänen kieltäytyttyään suurlähettiläs taivutteli Johnsonin Suomeen Amerikan-päivien pääpuhujaksi. Johnsonin matka laajenikin nopeasti pohjoismaiseksi hyvän tahdon kiertueeksi. Vierailu alkoi Suomesta 6. syyskuuta. Pääkohteina olivat Helsinki, Rovaniemi ja Turun seutu saaristoineen. Vieraita ohjasi Ulkoministeriöstä muun muassa Max Jacobson puolisoineen. Jacobson on kuvannut kahdessa kirjassaan vierailua amerikkalaiseksi komediaksi, sillä Johnson oli epäsovinnainen, estoton, kursailematon, itsekeskeinen ja turhamainen. Protokolla ja etiketti olivat hänelle epämiellyttävää. Suomen asioista hän ei yleensä kiinnostunut – ja myös näytti sen. Sen sijaan Johnson nautti esiintyä tavallisen kansan edessä ja kätteli kaikki ulottuvillaan olleet. Tämän ”hilpeän teksasilaisen” kunniaksi kuitenkin järjestettiin Suomalais-amerikkalaisen yhdistyksen muodolliset päivälliset 800 vieraalle (Ikonen 1989, 33; Junttila 2013).

Helsinki ja Kalastajatorppa kansainvälisen politiikan ja liike-elämän keskiössä

Vuosina 1970–90 järjestettiin Suomessa monia merkittäviä konferensseja ja neuvotteluja Neuvostoliiton ja Yhdysvaltojen välisen kylmän sodan takia. Suomen ulkopoliittinen johto rakensi Helsingistä Pohjolan Geneveä ja sitä kautta maailmaan liennytyksen ilmapiiriä. Vuosina 1969–70 järjestettiin SALT-neuvottelut (engl. *Strategic Arms Limitation Talks*) ja vuonna 1975 Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssi (ETYK).

Korkeatasoinen tapahtuma järjestettiin heinäkuussa 1975 lyhyellä kahden viikon varoitusaikalla. Mukana olivat 35 maan valtionpäämiehet. Kokoukseen osallistuivat muun muassa Neuvostoliiton johtaja Leonid Brežnev, Yhdysvaltain presidentti Gerald Ford, Italian pääministeri Aldo Moro, Ranskan presidentti Valéry Giscard d'Estaing, Ruotsin pääministeri Olof Palme, Länsi-Saksan liittokansleri Helmut Schmidt, Saksan demokraattisen tasavallan puoluejohtaja Erich Honecker ja Romanian presidentti Nicolae Ceaușescu. Presidentti Kekkonen toimi kokouksen isäntänä. Kalastajatorppa valittiin itseoikeutetusti kokous-, juhlatilaisuus- ja illallispaikaksi.

Järjestelyt olivat massiiviset erityissuojalain antamin suojin. Torppaa vartioi runsas 300 poliisia ja rynnäkkökivääreihin varustettuja sotilaita oli pusikoissa ja hotellin katolla. Kalastajatorpan ja Marskin hotellihuoneet ja kokoustilat varattiin delegaattien työskentelyyn. Kokouksen ajaksi Helsinkiin osui aurinkoinen ja helteinen sää. Kalastajatorpan juhlasaatanotolle 6.7. osallistuivat kaikki valtionpäämiehet. Pääministeri Keijo Liinamaa järjesti suuren illallisbanketin 1 500 hengelle. Tilaisuus oli aivan ainutlaatuinen ja tunnelma vapautunut, kun merenrantapuisto, suomalainen luonto ja eurooppalaisen politiikan kohokohta kohtasivat. Luultavasti vain talvisota ja vuoden 1952 olympialaiset ovat keränneet yhtä paljon Suomea koskevaa kansainvälistä huomiota. Tarjolla oli loppukesän parhaita antimia ja alkoholeja sekä kotimaista, juuri lanseeratua kuohuviiniä, Finlandia Elyséeta. (Ikonen 1989, 25–26; Saarenheimo 1985, 74.)

Kokous onnistui, ja kotiin lähti pelkästään tyytyväisiä osanottajia. Lehtimiehille Kekkonen totesi rennosti, kädet housuntaskussa Kainuun kielellä ”HELEPOTTAA”. Juhlissa loistivat niin Marimekon toimitusjohtaja Armi Ratia kuin arvovieraiden rouvien ohjelmajärjestelyjä luotsannut Anita Hallama. ”Olen ylpeä sinusta!”, huudahti Ratia Kekkoselle. (Niemi 2005.)

Pahin tragedia oli Kalastajatorpan edustalla sattunut tapahtuma. Kun juhla päättyi, rajavartijat havaitsivat holtittomasti ajavan moottoriveineen Kuusisaaren ja Lehtisaaren vesillä. Vene ei pysähtynyt punaisista pysähtymismerkeistä huolimatta. Rajavartija päätti tällöin ampua valoammuksen aluksen eteen. Ammus kuitenkin osui lasikuituveneeseen, joka syttyi räjähdysmäisesti tuleen. Ohjaaja paloi kuoliaaksi, toinen veneessä ollut mies löytyi hukkuneena. (Mannila 2015.)

On Kalastajatorpalla toki tapahtunut ennenkin, kun Persian shaahi Muhammed Reza Pahlavi ja shaahitar Farah saapuivat viralliselle vierailulle vuonna 1970. ”Käsilaukkuja ja nyrkkejä käytettiin aseina Persian shaahia vastaan mieltään osoittavien nuorten ja shaahin ihailijoiden välisessä kamppailussa Kalastajatorpan edustalla tiistaina”, kertoi *Helsingin Sanomat* 24.6.1970. Sama lehti raportoi:

Shaahin auton ajaessa ravintolan eteen alkoivat nuoret mielenosoittajat huutaa iskulauseitaan, joista paikalla olleet vanhemmat naishenkilöt suuttuivat. Iskulauseet saivat eräät vanhemmat naishenkilöt turvautumaan nyrkkeihinsä ja käsilaukkuihinsa.

Shaahin siirryttyä sisään ravintolaan mielenosoittajat istuivat maassa ja jatkoivat iskulauseidensa huutoa ja laulamista. Tällöin paikalla olleet moottoripyöräpoliisit ja järjestyspoliisit keskeyttivät mielenosoituksen raahaamalla koko vastaanpyristelevän joukon poliisin käyttöön varattuun linja-autoon, joka täyttyi seisomapaikkoja myöden. (Ks. *Helsingin Sanomat* 1999.)

Toimittaja Rita Tainola (2012) muistelee vuoden 1983 Yhdysvaltojen varapresidentti George Bushin vierailua seuraavasti:

Yhdysvaltojen varapresidentti George Bush kävi vaimonsa Barbaran kanssa Suomessa heinäkuun alussa 1983. Pariskunnan kiireisen visiitin aikana arvovieraille piti vastaanoton silloinen ulkoministeri Paavo Väyrynen. Kalastajatorpalle oli kutsuttu peräti 600 vierasta ja sain Ilta-Sanomien toimittajana osallistua tuohon tilaisuuteen.

Bushit saapuivat pääministeri Kalevi Sorsan luotsaamina Kalastajatorpan vanhalle puolelle, jossa vieraat seisoivat ulkona. Sorsa tuskaili tuolloin, ettei sopivan edustavaa puulämmitteistä saunaa ollut löytynyt varapresidentin kylvettämisen. George Bush oli näet kertonut Sorsalle, että heillä on kesäaunassa sähkölämmiteinen sauna.

George Bush oli rennon mukavalla tuulella ja jutteli luontevasti. Hän otti aika ajoin ohjat käsiinsä, vaikka Paavo Väyrynen häntä kuljettikin väkijoukon keskellä. Bush vaihtoi muutaman sanan muun muassa näyttelijä Pirkko

Mannolan ja ohjaaja Åke Lindmanin kanssa – ja tietysti puhuttiin elokuvista. Ylipormestari Teuvo Auralle Bush kertoi haluavansa saunaan ja lehdistöneuvos Lasse Lehtisen kanssa Bush puhui tenniksestä.

Varapresidentti tuli luokseni ja alkoi jutella. Muistan kuinka nuorena tyttönä hieman jäykistyin, sillä olihan hän mahtavan maan varapresidentti. Bush kyseli, seuraanko hänen vierailuaan, ja vastasin myöntävästi. Silloin Bush alkoi kehua presidentti Mauno Koivistoa ja sanoi tämän olevan hieno ja ryhdikäs mies. Ajomatkamme presidentin kesäasunnolta tänne toi mieleeni kesäasuntomme Mainessa, sillä maisemat ovat samanlaiset. Vaimolleni ja minulle tuli koti-ikävä, Bush letkautti.

Vuonna 1985 kokoontui 30 valtion päämiestä ETYK:n 10-vuotisjuh-lakokoukseen ja puutarhajuhliin. Kuuluisaa Helsingin henkeä olivat paikalla puhaltamassa presidentti Mauno Koiviston kutsumana muun muassa Yhdysvaltain ulkoministeri George Shultz ja Neuvostoliiton ulkoministeri Eduard Shevardnadze, joka esittäytyi Helsingissä läntisille tiedotusvälineille ensi kertaa.

Yhdysvaltain presidenttipari Ronald ja Nancy Reagan vieraili Suomessa 26.–29.5.1988. Matkan tarkoitus oli, että presidentti levähtää Helsingissä ja Kalastajatorpan ylläpitämässä Valtion vierastalossa ennen Moskovan huippukokousta. Presidenttiparin ohjelma oli kuitenkin tiukka. Muina vierailukohteina olivat Presidentinlinna ja Finlandia-talo.

Presidenttiparin asunto oli vierastalon kolmannessa kerroksessa, josta voi ihailla Laajalahden välkettä sekä suomalaista mäntyistä ja kallioista maastoa. Tilat ja puutarha oli kunnostettu ja ruokaa varattu. Matkan suunnittelu oli aloitettu jo talvella. Hotellinjohtaja Pekka Korpimäen mukaan amerikkalaiset osasivat arvostaa Torpan palveluja ja toimintatapoja.

Vierailulla oli valtava imagoarvo Suomelle, sillä Yhdysvaltain presidenttiä seurasi yksistään Suomeen noin 1 000 tiedotusvälineiden edustajaa. Koko hotelli oli varattu presidentin virkakoneistolle. Matka vaatii myös valtavat turvatoimet. Tummiin aurinkolaseihin sonnustautuneet turvallisuus- ja konekiväärämiehet pitivät huolen turvallisuudesta. Lähes koko Helsingin poliisilaitos turvasi Yhdysvaltain presidentti Ronald Reaganin vierailua. Kadut suljettiin kun presidentti lähti Munkkinimestä keskustaan ja lentoasemalle.

Myös satunnaisia valtion päämiehiä, kuningaspareja ja ministereitä on vierailut ja aterioinut Kalastajatorpalla valtiovieraina sekä kansainvälisissä konferensseissa, YK:n tilaisuuksissa ja hyväntekeväisyyssta-pahtumissa. Kuninkaallisia hotellivieraita Kalastajatorpalla ovat olleet

muun muassa Belgian kuningas Baudouin sekä kruununprinssi Akihito ja prinsessa Michiko sekä Espanjan kuningas Juan Carlos ja kuningatar Sofia, joiden kunniaksi presidentti ja rouva Koivisto tarjosivat päivälliset

Tunnettu sissijohtaja, Palestiinan vapautusjärjestön PLO:n johtaja ja Palestiinan presidentti vieraili Suomessa pitkällisten pohjustusten jälkeen tammikuussa 1989. Kutsua häiritsi poliittinen ja protokollaongelma. Arafat halusi tulla vain virallisen kutsun perusteella, eikä Suomen hallitus halunnut sellaista esittää. Palestiinalaisjohtaja piti aina tiukasti kiinni protokollasta, sillä hänen työtään oli juuri diplomaattisen tunnustuksen saaminen kansalleen. Arabikansojen ystävyysseura ja erityisesti sen pääsihteeri Lohikoski onnistuivat järjestämään asian niin, että hallitus ei virallisesti kutsunut Arafatia, mutta hänelle taattiin mahdollisimman arvokas kohtelu. (Lohikoski 2004.)

Vierailu huipentui eduskunnan puhemiehen Matti Ahteen isännöimään iltatilaisuuteen, jonne tulvi 700 vierasta – monet uteliaisuudesta katsomaan lähes myyttistä hahmoa. Kalastajatorpalle ilmestyi tuolloisen pääministerin Harri Holkerin hallituksen ministereitä, kansanedustajia, korkeita virkamiehiä, ay-pomoja, diplomaatteja, ystävyysseuralaisia, kulttuuriväkeä ja pikkujulkiksiakin. Kaikki halusivat päästä syleilemään ja halaamaan palestiinalaisjohtajaa. Arafat yritti pitää huolen siitä, että hän halasi ja kätteli kaikkia hullaantuneita vieraita. Kutsuvieraat pyytelivät innoissaan nimikirjoituksia ja pyysivät päästä poseeraamaan Arafatin kanssa. Illallisilla Arafat kohotti maljan Suomen ja Palestiinan kansojen menestykseksi ja vetosi juhlaväkeen sanoin: ”Vallankumous voittoon saakka!”

Vuoden 1989 jälkeen Arafat vieraili Suomessa vielä kuusi kertaa, mutta hänen myöhemmät vierailunsa kutistuivat matalaprofiiliseksi pikavisiiteiksi vailla näyttäviä juhlallisuuksia. (Näveri 2004.)

Neuvostoliiton presidentti Mihail Gorbatšov ja Yhdysvaltain presidentti George H. W. Bush järjestivät Helsinki Summit 90 -huippukokouksen ja tapasivat Kalastajatorpalla syyskuussa 1990. Koko hotelli ja vierastalo piti järjestää presidentti George Bush vanhemman valtuuskunnan käyttöön viiden päivän sisällä. Torppa ja kaikki Helsingin hotellit olivat jo täynnä. Ei muuta kuin hoitamaan ”sijaishuoneet”. Hotelliväki teki vuorokautisia päiviä ja selvisi tehtävästä kunnialla vahingoittamatta omia asiakassuhteitaan. Tasavallan presidentti Mauno Koivisto lähettikin kauniin kiitoskirjeen ensimmäisen adjutanttin välityksellä vierailun päätyttyä.

Valokuva 2. George W. Bush tervehtii hotellinjohtaja Pekka Korpimäkeä.

ETYK- ja ETYJ-prosessiin kuulunut huippu- ja seurantakokous *Helsinki Summit 1992* pidettiin Messukeskuksessa, jossa sovittiin muun muassa kriisienhallinnasta ja rauhanturvaamisesta. Läntiset G7-johtajat saapuivat sinne suoraan tapaamisestaan. Ensimmäisen kokouspäivän iltana Mauno Koivisto isännöi ETYK-päämiehille tarkoitetun illallisen Presidentinlinnassa. Samaan aikaan valtuuskuntien muut jäsenet ja kokouksen sihteeristö kerääntyvät illanviettoon Kalastajatorpalle.

Vuonna 1995 järjestettiin juhlaseminaari, jossa muisteltiin Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöprosessin historiaa ja pohdittiin sen tulevaisuutta. Seminaariin saapui joukko vuoden 1975 kokoukseen osallistuneita. Puheiden ja paneelien jälkeen illastettiin Helsingin ETYK-perinteiden mukaisesti Kalastajatorpalla 1.8.1995. Yhdysvaltain presidentti Gerald Ford kertoi illasta: "Olen haltioitunut. Tilaisuus oli erinomaisesti järjestetty."

Talvella 1996 Neuvostoliiton ulkoministeri Primakov ja Yhdysvaltain ulkoministeri Christopher tapasivat Torpalla ja Valtion vierastalossa. Yhdysvaltain ensitarkoitus oli istuutua samaan pöytään, tutustua uuteen ministeriin ja neuvotella yhteistyötavoista. Kohtaaminen oli tärkeä,

sillä Yhdysvalloissa ja Venäjällä oli tulossa presidentinvaalit. Päivä oli myös symbolinen, sillä ravintola oli juuri sisustettu Valentine's Dayn eli ystävänpäivän viettoon. Ministerit ehtivät juuri kätellä, kun palohälyttimet alkoivat soida. Hälytys oli kuitenkin turha, sillä kova pakkanen oli aiheuttanut häiriön. (Ilta-Sanomat 1996b.)

Vieraat söivät illallisen pienessä piirissä. Ministerit aloittivat illallisen venäläishenkisellä alkupalalla eli siianmädillä ja blinillä. Pääruokina syötiin riimihärkää, suppilovahveroilla vahvistettua sorsalientä sekä lohta konjakkikastikkeessa. Jälkiruoaksi tuotiin vadelma-kuohuviinikohokas. Lehti raportoi edelleen, kuinka illallinen, tärkeät neuvotteluteemat ja hyvä tunnelma venyttivät illallisen pitkäksi. (Mts.)

USA:n presidentti Bill Clinton ja Venäjän presidentti Boris Jeltsin ja kohtasivat Kalastajatorpalla 21.3.1997. Aloite tapaamisesta Helsingissä tuli Yhdysvalloilta, koska sen intresseissä oli Naton laajentuminen. Kalastajatorpalla Helsingin Munkkiniemessä presidentit vakuuttivat, että Venäjän ja sotilasliitto Naton välille valmistuu tulevina viikkoina sopimus ”konsultaatiosta, koordinaatiosta ja niin pitkälle kuin mahdollista ja soveliaissa yhteyksissä, yhteisestä päätöksenteosta ja toiminnasta molempia kiinnostavissa turvallisuuskysymyksissä.”

Jeltsin oli ollut sairaana, joten Helsinki oli venäläisille sopivan lähellä ja kummallekin suurmaalle neutraali tapaamispaikka. Kun neuvottelu-aika ja kokouspaikka olivat varmistuneet, Yhdysvaltain suurlähetystöstä soitettiin Kalastajatorpalle ja haluttiin varata koko talo USA:n delegaatiolle. Muut varaukset piti siirtää alta pois muihin hotelleihin. Parin tunnin päästä tuli uusi soitto, jossa varaus peruttiin ja siirrettiin keskustahotelleihin, koska amerikkalaisia oli yli 700 henkeä ja Torpan hotellikapasiteetti vain 330 huonetta. (Arvonen 2014; vrt. Kuparinen 2014.)

Parin tunnin kuluttua soitettiin taas – tällä kertaa Venäjän suurlähetystöstä, koska hotelli haluttiin varata heidän käyttöönsä neuvottelujen ajaksi. Lisäksi oli ongelma, kuinka limusiinit ja mustien autojen letka pääsisivät kohteeseen, kun pihassa oli leveä kolmen metrin syvä monttu (piha-alueelle rakennettiin samanaikaisesti parkkihallia). Aukko piti peittää tukevin teräslevyrakentein, eikä ollut varmuutta, kuka maksaisi kustannukset. Hotellinjohtaja Ari Arvonen soitti saman tien Valtionkansliaan ja vaati vakuuksia. Valtiohallinnossa tehtiin asiasta pikapäätös, ja rahat löytyivät. (Mts.)

Jeltsin saapui Suomeen hyväntuulisena. Sen sijaan Clintonilla oli jalka paketissa polvileikkauksen vuoksi, ja häntä liikuteltiin pyörätuo-

lilla. Neuvottelut olivat jo alkaneet, kun presidentin adjutantti soitti Arvoselle, että päätösillalliselle oli Clintonille rakennettava lava, jotta presidenttien silmät olisivat samalla vaakatasolla. Päämiesten puolisoineen tuli näkyä ja olla valokuvissa samalla tasolla. Torpan vahtimestarit rakensivatkin korokkeen pikapikaa. (Mts.)

Venäjän presidenttien protokollapäällikkö Vladimir Shevtshenko kertoo kirjassaan *Kremlin arkea presidenttien aikana* Kremlin muurien takaisista mysteereistä ja lukuisista episodeista. Presidenttien tapamisesta Kalastajatorpalla Shevtshenko kirjoittaa, miten Clinton saapui tapaamiseen pyörätuolilla. Vähältä piti, ettei hän loukannut jalan lisäksi kasvojaan erikoisessa ”tuolikolarissa”. (Paananen 2004.)

Jeltsiniä kaikenlaisilta tapaturmilta varjelemaan tottuneet venäläiset turvamiehet kuitenkin pelastivat Clintonin viime hetkellä. Tapaamispaikkana olleen salin ovelta lattia vietti loivasti hieman kohti huoneen keskustaa. Clintonin turvamiehen huomio herpaantui yhtäkkiä hetkeksi, ja pyörätuoli lähti siinä samassa liikkeelle, oikein lennähti luiskaa pitkin niin, että oli osua seinään. Venäjän presidentin turvapäällikön Anatoli Kuznetsovin reaktio oli kuitenkin nopea: hän sai pyörätuolin pysäytettyä ja kaiken lisäksi ohjasi sen sulavasti – niin kuin on tällaisissa yhteyksissä tapana – juuri oikealle paikalleen. (Mts.)

Valokuva 3. Unkarin valtiollinen johtaja jäi hotellinjohtaja Pekka Korpimäelle mieleen tulitikkujutusta. Neuvostoaikaisessa Unkarissa oli kaiketi myös pulaa perustarvikkeista. Unkarin silloinen mahtimies pyysi hotellinjohtaja Korpimäeltä tulitikkuja, jolloin Korpimäki antoi kokonaisen puntin mukaan.

Vuonna 1996 Ruotsin kuningas Kaarle Kustaa ja kuningatar Silvia vierailivat Helsingissä ja yöpyivät vierastalossa. Kuninkaallisten näyttäytyessä paikallisväki oli heitä vastassa paikatuissa kumisaappaissa ja mainospipossaan:

Kuningasperheen jäsenistä ahmituin oli ehdottomasti Victoria, 19. Vaikka hänen tyylikkyytensä oli tullut tutuksi lukuisista kuvista, se yllätti monet. Valtiovierailua seurannut lehdistö naureskeli raivokohtaukselle, jonka valtaan eräs suomalaiskuvaaja oli joutunut italialaiskollegansa terävien kyynärpäiden vuoksi Kalastajatorpan pihalla juuri, kun kuninkaallisten tarjoamien juhlapäivälistien piti alkaa. Suomalainen karjui voimallisia solvauksia italialaisen korvaan huomaamatta, että jalkaväenkenraali Adolf Ehrnrooth seisoi innostuneena hänen takanaan: ”Pågår det något krig här? Onko täällä menossa jokin sota? (Helsingin Sanomat 1996.)

Viimeaikaisista päämiehistä Kalastajatorpalla ovat käyneet muun muassa Ranskan presidentti Jacques Chirac vuonna 1999 sekä vuonna 2012 Yhdysvaltain ulkoministeri Hillary Clinton ja Venäjän pääministeri Dmitri Medvedev. Talvella 2012 presidentti Tarja Halonen kutsui kahdeksan maan presidentit keskustelemaan Euroopan vahvuuksista

Suurvaltopolitiikassa on aina ollut tärkeitä solmia henkilökohtaisia suhteita sekä päästä lähelle vieraita ja ”oikeaa” tietoa. Ulkomaiset ”diplomaatit” ovat taitaneet tiedustelu- ja neuvottelutaidot. Kalastajatorppa onkin ollut tärkeä epävirallisten tapaamisten kohde. Yleisesti oli tiedossa, että Helsingissä ja Torpalla saadaan ensikäden tietoa Neuvostoliiton ja länsimaiden salaisuuksista.

Sanderin (2012, 30–31) mukaan suurin osa varjoväestä toimi mitä hatarampien peiteroolien suojissa. Esimerkiksi Helsinkiin oli sijoitettuna yli 50 neuvostoliittolaista niin sanottua toimittajaa, kun taas Yhdysvalloilla oli puolestaan yli tusina ”maatalousasiantuntijaa”. Hämäläinen (2004) taas kirjoittaa, miten Neuvostoliiton ja Irakin hyväksi vakoilleella norjalaisdiplomaatti Arne Treholtilla Torpan baari ja ranta-alueet toimivat hyvinä suosikkitapaamispaikkoina.

Kylmän sodan vuosina CIA:n ja KGB:n agenteja oli paljon myös Helsingissä. *The New York Times* -lehden toimittajanakin tunnettu Tim Weiner on kirjoittanut tiiliskiviteoksen *CIA – Yhdysvaltain keskustiedustelupalvelun historia*. Vuonna 2008 tehdyssä lehtihaastattelussa Weiner kertoo illasta Kalastajatorpan yökerhossa vuonna 1969. Lainaus lehtiar-

tikkelista: ”Weiner kertoo illasta Kalastajatorpan yökerhossa 1969, kun KGB ja CIA tekivät kylmän sodan kenties ensimmäisen herrasmiesso-
pimuksen. Iltaa Torpalla oli viettämässä molempien porukkaa. CIA:n ja
KGB:n Helsingin-päälliköt sopivat, ettei sinä iltana soluttauduta toisen
ryhmään – varsinkaan naisten avulla.” (Nieminen 2008.)

Diplomaatti harmaalla vyöhykkeellä

[...] Norjalainen diplomaatti Arne Treholt kävi Helsingissä toukokuussa 1983. Hän juoksi kymmenen kilometrin ”kevyen” lenkin ja meni illan suussa hotellinsa Kalastajatorpan baariin. Siellä hän tapasi Ritven, joka oli ”ryhdikäs kuin ballerina, ja tummanvaalea tukka tanssi selän yllä”.

Kohta Treholt ”näki vain hänet”.

Aamulla, kun Ritve on lähtenyt taksilla kotiinsa, Treholt lähtee lenkille, syö naisen kanssa lounaan puolilta päivin. Iltapäivällä hänen tulisi tavata neuvostoliittolainen ystävänsä, joka ei ole paikalla ensimmäisellä sovitulla hetkellä.

Tapaaminen onnistuu vasta kuudelta.

Gennadi Titov (KGB) oli tullut.

”Siitä tuli avoin ja mukava keskustelu ystävien kesken, jotka eivät olleet tavanneet toisiaan vuoteen. Puhuimme niitä näitä. Kerroin vaikutelmiani Puolustusvoimien korkeakoulusta ja pelosta, jota tunsin keskipitkänmatkan ohjusten sijoittamisesta Eurooppaan. Oli tärkeää, että Neuvostoliitto ei ylireagoinut.” Lisäksi herrat keskustelivat Neuvostoliiton johdon odotettavissa olleesta sukupolvenvaihdoksesta. Päivällisen jälkeen Treholt tapasi vielä Ritven, ja seuraavana päivänä hän oli jo Oslossa.

Treholt, Ritve ja Titov eivät tienneet, että tapaamisia ja ennen kaikkea Treholtia seurasi koko ajan Norjan turvallisuuspoliisin kahdenkymmenen hengen hengen suuruinen partio.

Turvallisuuspoliisi pidätti Arne Treholtin Fornebun lentokentällä tammikuussa 1984, kun hän oli matkalla Wieniin tapaamaan Titovia.

Myöhemmässä oikeudenkäynnissä Treholt tuomittiin kahdenkymmenen vuoden rangaistukseen vakoilusta Neuvostoliiton hyväksi. Hänet vapautettiin kahdeksan vuoden kuluttua. (Hämäläinen 2004.)

Liiketalouden huippuja ja vaikuttajia käy Torpalla yhtenä. Miljonääri, nykyinen miljardööri Rupert Murdoch vieraili Torpalla vuonna 1970. Poliittisten ja taloudellisten huippuvaikuttajien vuosittainen ja ”salainen” Bilderberg-kokous järjestettiin vuonna 1994 Kalastajatorpalla. Puheenjohtajana oli ryhmän johtaja, rauhanvälittäjä lordi Carrington ja alustajana muun muassa USA:n entinen ulkoministeri Henry Kissinger.

Helsinkiin saapuivat myös Hollannin pääministeri Ruud Lubbers, Islannin pääministeri David Oddsson, Belgian ulkoministeri Willy Claes, Portugalin ulkoministeri Jose Manuel Durao Barroso, Puolan ulkoministeri Andrzej Olechowski ja kansainvälinen rauhanvälittäjä Thorvald Stoltenberg. Tässä kokouksessa vierailivat myös GATT:n pääjohtaja Peter Sutherland, itäisen Saksan yksityistämisestä vastanneen Treuhandanstaltin pääjohtaja Birgit Breuel, ABB:n pääjohtaja Percy Barnevik ja suursijoittaja George Soros. Suomalaisia kokouksessa edustivat muun muassa pääministeri Esko Aho ja Nokian toimitusjohtaja Jorma Ollila. (Rislakki 1994.)

Heinäkuussa 2011 Kalastajatorpalla järjestettiin eurooppalaisten yritysjohtajien konferenssi European Business Leaders Convention (nykyinen Northern Lights – European Business Leaders Convention), joka kokosi yhteen noin sata yritysjohtajaa ja talousvaikuttajaa 20 eri maasta.

Ulkomaisista viihdetähdistä Kalastajatorpalla ovat yöpyneet muun muassa Danny Kaye, Johnny Weissmuller, Armi ja Gil Hilario, Luschino Visconti, Elizabeth Taylor, Liv Ullmann, Don Johnson ja Charles Bronson. Myös monet yhtiöt ja joukkueet ovat pitäneet majaansa Torpalla.

Valokuva 4. Hotellijohtaja Ari Arvonen ja Nicaraguan presidentti Enrique Bolaños.

The Rolling Stones konsertoi Helsingin Olympiastadionilla syyskuussa 1970, ja Kalastajatorppa toimi heidän yöpymispaikkanaan. Hotelli oli pidetty salassa lehdistöltä, mutta muutama toimittaja seurasi ”Rollareiden” autosaattuetta. Syntyi pakotilanne, kun kuvaajat pyrkivät ajamaan yhtyettä kuljettaneen Mercedes Benzin rinnalla. Vauhdikkaasti ajanut Mick Jaggerin auton autonkuljettaja joutui matkalla ohittamaan oikean kaistan kautta, kun tietä tukki tiejyrä ja journalistit piti kartuttaa kannoilta.

Torpalla bändi lukkiutui huoneisiinsa. Jagger hoiti vain hiuksiaan, söi lounasta ja otti nokosia, kertoi kiharatukkainen sihteeri toimittajille. Kerran solisti kävi soutelemassa. Keith Richards käveli perheineen hotellin rantanurmikolla ja ihaili rantamaisemia. Charlie Watts vain seurasi perässä.

Media oli utelias myös Onassiksen tapauksessa, kun *Ilta-Sanomien* vapaa toimittaja valokuvasi Christina Onassista hotelli-ikkunan läpi syyskuussa 1978. Onassis soitti hätäntyneenä vastaanottoon, josta hälytettiin talon vartijat etsimään tunkeutujaa. Naistoimittaja saatiin kiinni ja neuvottelujen jälkeen kohukuvat jäivät julkaisematta. (Ikonen 1989, 31.)

Helsinkiläis-suomalainen alkuvoima lumosi ihmisiä. Ranskalaisen chansonin papitar Juliette Gréco kävi Suomessa talvisaikaan: ”Asuin Kalastajatorpalla ja näin vahvojen miesten juoksevan ulos saunasta. Väkevä elämänhalu vaikutti minuun silloin. Ihmiset halusivat selvästi taistella kylmyyttä ja luonnonoloja vastaan.” (Kivirinta 2007.)

Jotkut uroot taas halusivat uhotta ulkomaan eläville. Torpan yökerhon ovella kävi vuonna 1967 aikoinaan Jimi Hendrix, kun hän esiintyi yhtyeensä kanssa Helsingin Kulttuuritalolla. Kitaristilegenda lähti jatkoille seurueensa kanssa, mutta kuinka kävikään. Myöhemmin näyttelijänä tunnettu Sue Lemström oli sattumalta päätynyt kitarasankarin ja tämän yhtyeen seurueeseen, ja porukka oli suunnannut Kalastajatorpalle – joskin sisäänpääsy oli evätty joukon ”räväkän” ulkonäön takia. Lemström muisteli matkaa *Rytmi*-lehdessä seuraavasti:

”Sitt Chas Chandler yritti selittää et hyvä kun tavattiin: hoida meidät nyt johonkin nasaan klubiin missä voi kuulla musiikkia, vähä niinku relax. No mun piti selittää ettei tässä Suomessa OLE näitä klubeja. Ei ollu vuonna -67 mitään mitä on tällä hetkellä. Ja kaikki ravintolat meni yhdeltä kiinni. Yritä nyt selittää näille kundeille et Suomi on niinku TÄMMÖNEN maa: sehän on ku oltais toisesta avaruudesta.”

”Sitt Chas: niin, niin, mutta mä oon kyllä kuullut että Helsingissä on erittäin kuuluisa paikka nimeltä Ka-las-ta-ja-torp-pa. Mä olin GULP, kyllä tällainen

paikka on olemassa. Mut se on semmonen juttu että SINÄ ehkä pääset sisään, ku sulla on puku ja solmio ja liivi ja kaikki. Mut nää muut: no chance että te pääsisitte sisään. No sitte oli mieleton polemiikki ett miten tämmöstä VOI olla olemassa. Ja Mr.Chandler oli sitä mieltä ett tää ei voi olla totta. Soita sinne Kalastajatorpalle ja sano että kuuluisa englantilainen rock-yhtye, jolla oli konsertti täällä, haluais tulla vähän rentoutumaan. Tilaa meille pöytä! O.K mä soitan sitte Kalastajatorppaan ja ne sano. Tervetuloa!. Ja Chas oli vielä: katohan nyt!”

”Sitte mentiin taksiin Vaakuna-hotellin ulkopuolelle. Siinä portilla Noel Redding jäi heti pois. Siellä oli nimittäin muutama mimmi sen hotellin ulkopuolella ja se nappas siitä yhden erittäin hyvännäköisen ja täydellisen; mä opin myöhemmin tuntemaan et hän oli siis groupie. Noel oli tosta vaan FIUUU ja sitte takasin hotellille.”

”Me sitt hypättiin taksiin, Chas, Mitch, Henrix ja mä; mentiin Kalastajatorpalle. Siihen aikaan jokaisessa paikassa oli portsari; sehän oli ihan mist. Ja nehän oli pahempia suurinpiirtein ku George W. Bush. Niillä oli yksi ja ainoo kieli, siis suomi: ei missään nimessä ett ne olis osannu jotain muuta. Se portsari avas sen ulko-oven ja siihen me jäätiin: ei päästy edes siihen eteiseen. Se oli ihan no deal!”

”Chas alko painostaa: sano et me ollaan tilattu pöytä, sano että blaa-blaa-blaa! Mä yritin selittää että näin, näin ja näin. Se jätkä sano vaan et ei, ei, ei, no deal! Sitt se sano et TOI kyllä pääsee sisään ja pointtas Chandleria. Chas sano et odottakaa täällä, mä järjestän: Where’s the manager of this place? – Tätä tyyliä, siis.”

”O.K, hän meni sisälle ja me muut jäätiin sitt sinne ulos odottaa. Siinä me sistiin ja juteltii: se oli ensimmäinen kerta ku vähän ruvettiin juttelemaan Hendrixin kanssa. Me puhuttiin siitä ku ei päästy sisään – sellastahan ne ei varmaan koskaan ennen ollu kokenu. Mä yritin sitte selittää, ett se ei oo mitään rasismia, ett se on nää vaatteet, hiukset ja täämöset. Suomalaiset ei ollu nähny edes pitkätukkaista kundia, puhumattakaan tämmöisistä vaatteista mitä niillä oli. Sitt Hendrix sano ett miks mä sitten olin ihan ajan tasalla: mulla oli semmoset kukalliset housut, jotka mä olin ite ommellu. Mä selitin ett mä kuuntelen Radio Luxemburgia ja ostin kaikki englantilaiset nuortenlehdet, Fabulous ym. Ja mulle tuli kotiin NME ja Melody Maker.”

”Ja kun me nyt seistään siinä, niin ulos tulee kolme suomalaista miestä, sellasia keski-ikäisiä: ilmiselvästi jotain business-jätkiä jotka juuri on tehny jonkun hyvän diilin ja juhlinu sitä Kalastajatorpalla. Ja ne on vähän kännissä ja seisoo siinä meidän vieressä ja odottaa taksia. Ja sitt ne tietysti huomaa meidät – siis Mitchin ja Jimi Hendrixin, sitähän ei VOINU olla huomaamatta. Ja tyyppillistä suomalaista (varsinkin siihen aikaan), ne rupee nauraa ja heittää kaikenlaista herjaa: voi vittu! Kato nyt, ei jumalauta... Jimi käänty mun puoleen ja sano: hey

listen, they are talking about us, aren't they? What are they saying? Mä olin taas ett täytyy pyytää anteeks tätä maata; jee ne nyt heittää näistä vaatteista ja ei voi tajuta ja niin pois päin. Sitt Hendrix oli yeah, yeah; never mind! Ja me seistiin siinä vaan ihan coolisti ja juteltiin.”

”Sitt nää suomalaiset tajuu, ett ai jaaha, tähän on ihan turhaa: ne heittää helmiä sioille et eihän noi ymmärrä. Ja näki että niitä alko ottaa päähän. No sitt siinä oli yks vähän lyhkäsempi ku ne muut- vähä semmonen portsarityyppi. Se oli päältä kaljuja vähän hiuksia niskassa. Se oli et jumalauta, annetaan turpiin noille typeille. Hän tuli selvästi provokasiivisesti, työnsi mut sivuun ja meni ihan inhottavasti Hendrixin lähelle. Ja sit se seiso siinä ja tsiigas Hendrixia ylhäältä alas ja alhaalta ylös ja sano Well, I am so-ry! I am so-ry! Hendrix kattelee takasin ja sanoo : Yeah, you should be – with the haircut like that.”

”Mut sitt onneks tuli niitten taksi ja nää muut jatkät oli et ”mennään nyt, jätetään nää tyhmät!” Mähän olin melkein hysteerinen: mä näin ett tost olis tullu kyllä tappelu. Varmaan Henrix olis pistäny takaisin – sehän oli vanha Amerikan armeijan lakuvarjojäkäri!”

”Kaikki loppu nyt silleen ett Chas Chandler tulee ulos ja toteaa no deal! Kutsuttiin taksi. Hendrix sano: This seems to be a very nice city. Can we drive around a little bit?” Me kierrettiin kaupunki ja kaivopuisto ja sit taas hotelliin. Mä tiesin ett mutsi venttaa himassa kaulimen kanssa, mä olin et bye, bye. Ne jäi hotelliin ja Chas anto sille kuskille fyrkkaa ja sano et vie tää mimmi himaan.” (Hirvonen n.d.)

Kotimainen liike-elämä ja viihdemaailma löytävät Kalastajatorpan

Kansainväliset juhlat loivat heti 1950-luvun alussa mainetta Kalastajatorpalle arvokkaana ja tasokkaana päivällis- ja illalliskohteena. Torppa alkoikin täytyä asiakastilaisuuksista, joita isännöivät Suomen Yleisradio, Musiikki Fazer, Philips, Instrumentarium, Paperitehtaitten Yhdistys, Autoalan työnantajaliitto, WSOY, Kansaneläkelaitos ja Kone eli pitkälti sellaiset asiakkaat, joista tuli kanta-asiakkaita vuosikymmeniksi Varsinkin Koneesta tuli suurasiakas sen ostaessa rappiotilassa olleen Munkkiniemen kartanon vuonna 1965 ja kunnostaessa sen pääkonttorikseen. (Ikonen 1989.)

Selluloosayhdistys, paita- ja lääketehailijat sekä puukauppiat pitivät Torpalla omia hovejaan, eikä pikkurahasta ollut puutetta. Asiakkaita ja sijoittajia kestettiin, ystäviä ja liehittelijöitä riitti. Kauppaa tehtiin,

yhteistyösopimuksia solmittiin ja hyvä veli -verkostoja luotiin aterioiden ja janojuomien äärellä. Luhtala (2003, 119–120) kiteyttääkin ajan ravintolakuvaa: *Hovimestari, samppanjaa lisää! Yksi pulloko? Ei kymmenen ja parasta laatua, minä maksan.*

Valokuva 5. Kalastajatorpan laadukas ruokalista vuodelta 1954. Torpan ruokalistat olivat 1980-luvulle asti ranskankielisiä.

Myös suomalaiset upseerit suosivat Kalastajatorppaa siinä missä Katajanokan Casinoa. Jos asiaan perehtymätön katselisi 1950-luvun tilauskirjoja, voisi hän hyvinkin luulla, että Suomessa vallitsi jonkinlainen sotilasdiktatuuri. Tilausten varaajina esiintyi tuolloin monenlaista korkea-arvoisempaa upseeria, jopa kenraaleja. Asevelihenki jatkui rauhan aikana erilaisina liikesuhteina. (Ikonen 1989, 13.) Hieman rennompia juhlia olivat marraskuiset Halloween-juhlat, joita Helsingin sotainvalidien naisjaosto alkoi järjestää sotainvalidien hyväksi Kalastajatorpalla vuodesta 1950.

Kalastajatorpalla on aina suosittu myös naiskauneutta ja arvostettu mieskomeutta. Armi Kuuselan valinta Suomen Neidoksi tapahtui vuonna 1952 Pyöreässä Salissa. Suomen Neito -kauneuskilpailu oli Sotainvalidien keskusliiton ideoima; palkintona oli mahdollisuus osallistua Yhdysvalloissa järjestettäviin Miss Universum -kisoihin. Illan vierasjoukko oli arvovaltainen. Mukana oli muun muassa ministereitä ja ruotsalaisia laivaston upseereita. Voittajaksi valittiin 17-vuotias Armi Kuusela, joka voitti kuukautta myöhemmin myös Miss Universum -kisan ja kohosi näin maailmanmaineeseen. (Yle 2006.)

Kalastajatorppa oli siis Armi Kuuselan maailmanvalloituksen yksi olennainen etappi. Häntä kuten myöhemmin monia muitakin neitoja kuvattiin vanhan puolen takan ääressä. Myös monet mallit ja missit kuten Lenita Airisto ja Birgitta Ara ovat esiintyneet Torpalla.

Ensimmäinen Marimekon muotinäytös pidettiin 20.5.1951 Kalastajatorpalla. Sorea mannekiini Jutta Zilliacus pyöri lavalla Maija Isolan Kaaliperhonen-kuosissa. Kerrotaan, että naiset hullaantuvat kirkkaista printtikuvioista ja reippaista leikkauksista. Vaatteet myytiin lähes suoraan mallien päältä.

Kalastajatorpan näytös opetti, miten uusia, värikkäitä kankaita voitiin käyttää vaatteisiin ja soveltaa luovalla tavalla omassa arjessa. Näytöksen jälkeen ihmiset alkoivat kysellä, mistä tällaisia vaatteita voi ostaa. Menestys yllätti – myynti oli organisoimatta. Yrityksellä ei ollut minkäänlaisia asiakaspalvelutiloja eikä ompelimoa. Ensimmäinen liike avattiinkin jo seuraavana vuonna Tunturikadulle. (Lindstedt 1991; Marimekko 2015.)

Myöhemmin Marimekko ja muut ateljeet ja salongit järjestivät lukuisia muotinäytöksiä Torpalla. Keväällä 1957 Kalastajatorpalla järjestettiin yhdentoista salongin yhteisnäytös. Tätä tilaisuutta toimittaja Ritva Roine kuvasi *Ilta-Sanomissa* seuraavasti:

Samalla kun vaatetusteollisuus pitää itsestään suurta melua työskentelee suomalainen haute couture hiljaisesti, mainostamatta ja kohua herättämättä ja pyrkii määrätietoisesti viemään suomalaista pukeutumiskulttuuria eteenpäin. Se huomioi tarkasti Pariisin ja muiden muotikaupunkien uutuuudet ja soveltaa niitä harkiten omiin luomuksiinsa kopioimatta suoraan mitään, vaan säilyttäen yksilöllisen ja itsenäisen luovan luonteensa... Missään nimessä meidän ei tarvitse hävetä isoisempien muotimaiden rinnalla. Hyvää makua, luovaa mielikuvitusta ja kansainvälistä muotia on meillä omasta taka... (Ks. Koskenurmi-Sivonen n.d.)

Vuonna 1957 Torpan bankettisali toimi muun muassa pohjoismaisten lakimiesten bankettitilana ja Suomen Työnantajain Keskusliiton 50-vuotisjuhlapäivällisen tilana. Federation of British Industries järjesti päivälliset messujen avauksen ja päätöksen kunniaksi. Käynnistystilaisuudessa olivat läsnä myös presidenttipari Urho ja Sylvi Kekkonen. Ovensuussa oli kolme mustaa Rolls Roycea, joiden takapenkillä oli jo tuolloin televisiot. Seremoniamestari (engl. *Toastmaster*) kuulutti saapuvat päivällisvieraat. Peitsimiehet seisoivat juhlasalin oviaukkojen molemmin puolin. Puheita pidettiin ja maljoja nosteltiin. Kuninkaallisen laivaston kolme säkkipillin soittajaa viihdytti juhlijoita. Aterian jälkeen kaksi suurta orkesteria tanssitti yleisöä. Lisäksi ohjelmassa oli Ylämaan kilttiasuisten tanssijoiden hurja esitys. (Ikonen 1989, 14.)

Kalastajatorpan ulkoalueet ja kabinetit toimivat myös yrityksiä ja toimittajia houkuttavina tuotteiden ja palveluiden lanseerauspaikkoina. Toyota Crown lanseerattiin vuonna 1964 ja Singerin ensimmäisen elektronisen ompelukoneen Singer Futura 1976 esittely pidettiin Kalastajatorpalla vuonna 1976. Pikajuoksija Ben Johnson mainosti Torpalla maitoa kesäkuussa 1988. Euro-Samaran esittely Venäjän pääministeri Viktor Tšernomyrdinille toteutettiin Torpan pihalla vuonna 1996. Pääministeri vääntäytyi rattiin, keskittyi hetken intensiivisesti ja ajoi sitten nurmikolla ympyrän (Kotilainen 1996, Tikka 1996).

Kalastajatorpan yksi tärkeimpiä asiakkaita 1980–2010-luvuilla oli Nokia, joka näytti Suomen suunnan maailmalle juuri Torpalla. Vuonna 1999 järjestettiin Helsingin Kalastajatorpalla kolmipäiväinen *Internet Suomi '99* -tapahtuma, joka muodostui konferenssista, seminaareista ja näyttelystä. 2000-luvun alkupuolella tilaisuus peruttiin heikon osallistumisasteen takia. Nokian imussa myös lentoteknologia esittäytyi päättäjille ja lehdistölle.

Torpalla on järjestetty myös uusien työntekijöiden rekrytointitilaisuuksia.

Valokuva 6. Marimekon ensimmäinen muotinäytös Kalastajatorpalla vuonna 1951. Kangas Tik-Tak. Suunnittelija Eeva Inkeri Tilhe.

Onnistunut julkisuuskikka

Neuvostoliiton presidentin Mihail Gorbatšovin vierailua Suomeen oli odotettu jo monta vuotta. Isännät pääsivät vihdoin levittämään punaisen maton syksyllä 1989.

Suomalainen teollisuus järjesti Kalastajatorpalla näyttelyn, jonne arvovieras ja hänen suuri seurueensa vietiin.

Valokuvaaja Kimmo Räisänen muistaa, että hän ja muut vierailua seuranneet kuvaajat joutuivat odottamaan vähän kauempana Nokian ja muun elektroniikkateollisuuden osaston kohdalla. Nokian tilaama kuvaaja päivysti parhaalla paikalla.

”Tuli jo etukäteen sellainen tunne, että jotain erikoista oli tekeillä. Isännät olivat varautuneet siihen”, Räisänen arvelee.

Kun Gorbatšov tuli osastolle, Nokian johtaja Stefan Widomski ojensi yhtäkkiä presidentille kännykän.

”Pyysin häntä puhumaan. Langan päässä oli neuvostoliittolainen varaministeri, joka oli meidän pitkäaikainen kumppanimme”, Widomski muisteli myöhemmin.

Yllätys oli täydellinen, sillä Gorbatšoville tuotti suuria vaikeuksia ymmärtää, että hän pystyi suoraan soittamaan langattomalla puhelimella Moskovaan. Hölmistyneen näköinen Gorbatšov suostui kuitenkin puhumaan muutaman sanan.

Se riitti. Kuvaajat saivat otetuksi kuvansa ennen kuin Gorbatšov laski puhelimen ja jatkoi seuraavalle osastolle.

Seuraavana päivänä kuva komeili lehtien etusivuilla.

”Lehtikuva lähetti heti uutiskuvaa maailmalle. Se oli mukana myös kuvapakettissa, jota tarjottiin kansainvälisille asiakkaille”, Räisänen kertoo.

Gorbatšovin kännykkäkuvasta tulikin klassikko. Se oli taitava julkisuustemppu, joka auttoi Nokiaa, sillä kännykkä teki vasta tuloaan markkinoille. (Hämäläinen 2008.)

Boeing: Ilmailun uusi nousu on jo alkanut

Pitkälle lentävien 787 Dreamliner -lentokoneiden show kävi Suomessa

Kalastajatorpan Siirtomaasaliin on pystytetty valtava kaareva seinä. Siihen on upotettu yhdeksän erikokoista pysty- ja vaakasuorassa olevaa jättinäyttöä, joissa kaunis lentokone lentää ruudusta toiseen. Torvet soivat ylevästi kuin amerikkalaisten elokuvien loppukohtauksissa.

Lentokonevalmistaja Boeingin ympäri maailmaa kiertävä uuden 787 Dreamliner -lentokonemallin road show on saapunut Suomeen.

Amerikkalaiset ovat tulleet Suomeen isolla joukolla, sillä Suomella on ”teknologisen edelläkävijän maine”, ja ehkä jonain päivänä Finnairkin voisi hankkia Dreamlinereita. (Raeste 2005.)

Sissimarkkinointia Fiskiksen vessassa

Yksityiskohdista rakentuu kokonaisuus. Sen tietää kiinteistönvälitysfirma Igglon väki. Kun Igglon markkinoille tuloa pohjustettiin tammikuussa 2006, potentiaalisia työntekijöitä etsittiin ja näkyvyyttä yritykselle hankittiin perinteisessä alan tilaisuudessa Asuntomarkkinat-seminaarissa.

Igglolaiset muka unohtivat suunnitelmat Igglon tulosta markkinoille seminaaripaikan eli hotelli Kalastajatorpan miestenhuoneeseen. Suunnitelmien tahallinen vuotaminen herätti huomiota. Samana iltana Igglon kotisivuille ilmestyivät ensimmäiset kävijät. Kävijät tulivat vuodon johdattamina, sillä tuolloin ulkopuoliset saattoivat saada tiedon kotisivuista vain tahallaan vuodetuista suunnitelmista. (Helsingin Sanomat 2007.)

Kotimainen eliitti on jatkanut edustusperinnettään Torpalla, sillä Helsingissä ei ole vielääkään montaa yhtä arvovaltaista juhla- ja illallispaiikkaa, jonne sopii yhtä suuri joukko asiakkaita kerralla. Muun muassa suomenruotsalaiset, munkkiniemeläiset ja lehtisaarelaiset suvut kokoontuvat edelleen säännöllisesti Torpan saleissa ja pöydissä. Kalastajatorppa on niin luonnollinen tapahtumapaikka, että sinne on ajettu joskus automaattisesti huomaamatta, että tilaisuus olikin muualla:

Väärä osoite, mies kelpasi

Valtiovarainministeri Jyrki Katainen oli lupautunut puhujaksi Suomen ja Yhdysvaltojen kaupallis-taloudellisia suhteita edistävän AmCham Finlandin kiitospäivän tilaisuuteen Kalastajatorpalle. Matkalla Katainen kysyi kuljettajalta, onko tilaisuus pyöreässä salissa vai jossain muualla Kalastajatorpalla. Kuljettaja ei tiennyt, mutta pihan ulkotulet ohjasivat luontevasti Kataisen pyöreään saliin.

Käynnissä oli hieno gaalajuhla. Katainen ohjattiin musiikin soudessa keskellä sijaitsevaan pääpöytänsä. Siellä hänet otti vastaan Metso Oyj:n toimitusjohtaja Jorma Eloranta lämpimin tervetuloivotuksin.

Ympärillä olevien hämmästyneiden ilmeiden perusteella Katainen kysyi musiikin tauottua mahtoiko hän olla oikeassa paikassa.

”Et”, vastasi Eloranta.

Kalastajatorpalla oli käynnissä Laatupalkinto-gaala. AmChamin tilaisuus oli siirretty Kämpiin. Asia oli vain jäänyt informoimatta Kataisen esikunnalle. (Politiikan kulmapöytä 2008.)

Torpalla on pidetty tuhansia ja tuhansia häitä, syntymäpäiviä, uuden vuoden juhlia, päätösjuhlia, gaalailllaisia, hyväntekeväisyysillallisia, julkistuksia ja tuotelanseerauksia. Helsinkiläiset suomen- ja ruotsinkieliset sekä varsinkin Munkkiniemen yhteiskoulun ylioppilaat ovat viettäneet lakkiaisiaan Torpalla. Myös ”munkkalaiset” riemuylioppilaat illallistavat ja pitävät säännöllisesti muistelojaan Wanhalla Torpalla. Vuonna 1955 kaikki kaupungin suomenkieliset ylioppilaat mahtuivat Kalastajatorpalle juhlimaan:

Hauskaa oli ja tanssittiin. Useille oli ensikertainen kokemus istua sillä tavoin juhlaaatteet päällä hienon ravintolan pöydässä. Norssit ja tyttönorssit oli sijoitettu samoihin pöytiin. Tytöt kuitenkin istuivat vierekkäin ja pojat samoin. (Penkkarit ja torppa 2016.)

Vuosi vaihtui perinteikkäästi Torpalla

Kalastajatorpalle odotettiin ainakin 1500 ihmistä, mutta pari tuntia ennen vuoden vaihtumista talossa oli vielä äärettömän hiljaista. Pöydät neljäsä kerroksessa ammottivat tyhjyyttään, tarjoilijat nojailivat tiskeihin ja musiikki soi vain alakerran diskossa.

Oikeaan tunnelmaan päästiin vasta juuri ennen puoltayötä. Silloin talo oli jo täysi ja ravintolassa soittivat Boston Sextet -tanssiorkesteri, Vicky Rosti ja Menneisyyden vangit sekä Suurlähtetiläät. Kaikkien ravintolasalien seinille heijastettu jättikokoinen kello kertoi, milloin maaginen hetki oli käsillä. Sen kunniaksi lavalle kömpi suomalainen versio Elviksestä. (Ilta-Sanomat 1996a.)

Koti- ja ulkomaiset urheiluliitot, -seurat ja -joukkueet ovat käyttäneet Torppaa hyvin paljon leirytyimis-, julkistamis- ja juhlimispaikkana. Esimerkiksi Suomen jääkiekkoilu juhli kaikkien aikojen parasta kauttaan gaalaillassa toukokuussa 1995, ja salibandyn kultajuhlia pidettiin vuonna 2010. Suomen maajoukkueiden taktikat ja salaisuudet on paljastettu Torpalla. Jalkapallomaajoukkueemme kokoontuu ja valmistautuu osaltaan otteluihin ja turnauksiin juuri hotellilla. Munkkiniemeläiset seurat kuten Torpan pojat sekä tennis- ja melontaseurojen jäsenet ovat aina olleet ravintolan kanta-asiakkaina.

Myös monet maa- ja urheilujoukkueet sekä niiden maailmantähdet yöpyvät Kalastajatorpalla. Manchester United vieraili Helsingissä vuonna 1965 ja pelasi HJK:a vastaan. Markku Peltoniemi, Helsingin Jalkapalloklubin pelaaja ja myöhemmin vuosikymmeniä joukkueenjohtaja, muistaa, miten Torpan ottelubanketissa nuori koululainen tyytyi Jaffaan joukkuekaverien ja Manchesterin maailmantähtien nauttiessa aikuisten maljoja.

Seuratuin pelaaja oli tuolloin George Best, joka ei yleisön pettymykseksi pelannut Olympiastadionilla. Tarkkaa syytä ei tiedetä, mutta mitä ilmeisemmin Best oli hyllyllä kuivumassa. Hänen oli vaikea hillitä juomistaan. Jatkoille Bestkin pääsi. HJK:n silloin 18-vuotias Jarmo Lindahl pääsi ottamaan tuolloin pari konjakkia, kun ManU:n johtomiehet häipyivät. (Hyvärinen 2005.)

Valokuva 7. Amaranter-ritarikunta Suomenmaa näytti mallia tyylikkäällä illallispukeutumisellaan.

Pukuloiston ja tyylikkyyden vastapainoksi asiakkaat ovat myös tulleet Torpalle väärin pukeutuneena. Eräskin vanhan polven toimitusjohtaja lähetti "seuraajansa" kotiin vaihtamaan ruskeat muotijalkineet mustiin pukukenkkiin (Neuvonen 2016).

Torpan löysi myös kulttuurieliitti, teatteri- ja televisioväki, tavalliset juhlijat, pariskunnat ja matkailijat, joilta vaadittiin yhtä lailla tyylikästä pukeutumista. Kulttuuriboheemius sopi hyvin kulttuurikapakoihin (kuten Kosmokseen) ja kansanravintoloihin, mutta ei Torpalle, jossa oli ehdoton solmiopakko. Yhdistelmäpuku ja pikkutakki eivät myöskään kelvanneet, eivätkä naisilla poolopaita ja nahkasaapikkaat. Lyhythaisessa paidassa sisään ei päässyt edes näyttelijäsuuruus Tauno Palo – eikä muotisandaaleissa edes eturivin missi. (Ikonen 1989, 15.) Pukeutumiskiistaa käytiinkin lehdistössä ravintoloiden ja asiakkaiden välillä kiivaasti. Myöhemmin pukeutumissäännöt helpottuivat.

Tankille Reinot jalassa

Näin Reinoista tuli hitti:

Reino- ja Aino-tohveleiden suosio on huipussaan. Legendaaristen Aino- ja Reino-tossujen myynti on räjähtänyt kasvuun. Erityisesti nuoret hamstrasivat tohveleita kauppojen hyllyiltä ennen joulua niin ahkerasti, että ne loppuivat.

Laulajasuosikki Kari Tapio on intohimoinen Reino-fani.

Ihan tosi? Kari Tapio päivittelee tietoa Reinojen loppumisesta.

Olenko minä osasyllinen? Kyllä! Reino-trendin epäillään saaneen kipinän siitä, että nuorisoidolitkin käyttävät niitä. Kari Tapio on osaltaan lisännyt Reinojen suosiota, sillä hän osti tohvelit HIM-yhtyeen Ville Valolle 30-vuotislahjaksi.

Pidin Villelle puheen, jossa toivotin tervetulleeksi kerhoon.

Ville Valon lisäksi ainakin Mariskan ja Crash -yhtyeen Teemu Brunilan tiedetään olevan Reinojen onnellisia omistajia. Kari Tapio ihastui Reinoihin jo pikkupoikana, jolloin hänen isänsä tallusti Reinot jalassa. Äiti käytti Ainoja.

Kokeilin Reinoja jo lapsena. Niillä oli hyvä kävellä, Kari Tapio kertoo.

Miellyttävä tassuttelukokemus teki niin syvän vaikutuksen pieneen poikaan, että aikuisiällä Kari Tapion käytössä ovat kuluneet useammatkin Reinot.

Fanini tiesivät, että rakastan Reinoja, ja sain heiltä toissa vuonna tohvelit synttärilahjaksi. Käytän niitä nykyään päivittäin.

Miltä Reinot tuntuvat jalassa? Ihanalta, Kari Tapio hehkuttaa.

Hän on pukeutunut Reinot jalkoihinsa vaikka minne.

Käyn Reinot jalassa lähibaarissa ja autoa tankkaamassa. Niillä on hyvä ajaa. Kerran halusin kokeilla, pääsenkö Kalastajatorpalle (helsinkiläinen hienostoravintola). Kysyin portsarilta, että pääsenkö näissä. Hän suhtautui ymmärtävästi ja päästi sisään, Kari Tapio kertoo.

Positiivisesta kokemuksesta rohkaistuneena laulaja päätti vielä saman illan aikana testata, mihin muihin ravintoloihin hänet lasketaan tohveleissa. Hän kertoo myös Helsinki Clubin portsarin näyttäneen vihreää valoa.

Kari Tapio kertoo menevänsä joskus puku päällä ja Reinot jalassa keikoilleen.

Minä käyn Ainot jalassa ulkoiluttamassa koiraa, huikkaa taustalta laulajan Pia-vaimo. (Rautiainen 2007.)

Torpalla on tehty lukuisia elokuvia ja tv-lähetystyksiä, joista tunnetuimpia ovat *Kuollut mies kummittelee*, *Rakas varkaani*, *Vodkaa*, *komisario Palmu*, *Synnin jäljet* ja *Tuhottu nuoruus* (elokuvista ks. Itkonen 2017) sekä tv-ohjelmista missikilpailut ja Timo T. A. Mikkosen suora 17 tunnin show (ks. Lehtonen 1999). Kuvaukselliset sisä- ja ulkotilat sopivatkin hyvin kulisseiksi ja tapahtuma-areenoiksi. Kalastajatorpan johto ymmärsi myös television, radion ja tapahtumien brändinäkyvyyden merkityksen.

Mitä yhteistä on Aarne Tarkaksella ja Gösta Sundqvistilla? Sukulaisuus näkyy helposti illan hupailussa *Älä nuolase...*

Muhkea laulu- ja radiopersoonallisuus Gösta Sundqvist on verrannut viime aikojen haastatteluissaan itseään hanakasti elokuva-tv-ohjaaja Aarne Tarkakseen. Tarkas suolsi 50–60-lukujen taitteessa komediaelokuvia sundqvistimaiseen tahtiin.

Muutenkin Sundqvistin vertaus pitää kutinsa varsinkin tänään nähtävässä Tarkas-elokuvassa *Älä nuolase...* (1962). Siinä on pienten ihmisten tragikoomista menoa unelmiseen, rimpuiluineen ja yllättävine osumiineen. Vauhdilla, muttei koskaan liian tyylikkäästi.

Älä nuolase... on myös yksi järkkymättömän salakavalan koomikon Leo Jokelan tyypillisimmistä rooleista.

Jokelan hahmon jos kenet voisi helposti kuvitella Sundqvistin äänikuviinkin, joista on viime aikoina ehkä kuuluvimmin ollut esillä laulava raitiovaunukuljettaja Aarne Tenkanen. Tenkanen on levyttänytkin. Sundqvistin ilmaisu on tietysti jonkin verran Tarkasta roisimpaa 90-luvun tarinan iskentää.

Tarkaksen filmissä huseeraa kaksi Gulf-huoltamon kaveria (Jokela ja aina alleviivatun pirteä Tommi Rinne), jotka keksivät sijoittaa saamansa pienen veikkausvoiton komeisiin kuteisiin ja hienostoasunnon parin kuukauden vuokraan. Huoltamon pojat tekeytyvät amerikansuomalaisiksi öljymiljonääreiksi. Heidän bluffauksellaan ei ole mitään selvää päämäärää, mutta toivomuksena on ainakin iskeä äveriäät naiset. Tässä roolissaan Jokela ennättää puhua rajattomasti palturia leveällä ”well”-murteella.

Älä nuolase... -elokuvassa on myös Tarkaksen viat: se on liian pitkä, ja ainakin yhdessä kohdassa ”Jack Lake” liittyy epäloogisesti seurueeseen Kalastajatorpalla, vaikkei varmasti voinut tietää, että ”Tim Lake” on siellä treffeillä.

Tarkas–Sundqvist-vertailussa kannattaa huomioida myös elokuvan tunnussävelmänä kuultava Tapio Rautavaaran biisi, jossa siinäkin haikaillaan rahaa ja parempaa elämää.

Leo Jokelan lisäksi Sundqvistin levyjä ja radio-ohjelmia kuunnellesaan voi henkilöiden paikalle aivan hyvin kuvitella muunkin 50–60-lukujen vaihteen kotimaisten leffojen vakiokaartin: Toivo ja Risto Mäkelän, Uljas Kandolinin, Helge Heralan, Åke Lindmanin, Elina Salon, Liana Kaarinan ja Rauha Rentolan esimerkiksi. Näitä nähdään tänäänkin Tarkaksen miniklassikossa.

Voi myös kysyä, onko Sundqvist omaksunut vaistonvaraisesti Tarkaksen pikkunäppäret, mutta elämän raadollisuuksistakin vihjaavat asetelmat. Tarkaksen tuotantoa, varsinkin tv-puolta, esitettiin enemmän juuri Sundqvistin ollessa omaksumisikäinen koltainen. (Karjalainen 1995.)

Hotelliinteistöjen rakentaminen

Suomen talouskasvu oli 1960-luvulla vahvaa. Kokous-, liikeneuvottelu-, myyntitapahtuma- ja liikematkailijamäärien lisääntymisen seurauksena Helsinkiin tarvittiin lisää tasokkaita kokous- ja kongressihotelleja, jotka majoittaisivat kansainvälisiä työmatkailijoita viikolla ja vapaa-ajan matkailijoita viikonloppuisin. Majoitusliiketoiminta oli lisäksi operaattoreille kannattavampaa ja tuottavampaa kuin ravintoloiden.

Alkoholiliike ja Alkon Kansanravintolat olivat ryhtyneet hotelliinvestoriksi rakennettuaan matkailuhotelli Pohjanhovin Rovaniemelle ja operoidessaan Aulankoa vuonna 1936. Toisen maailmansodan jälkeen Alkon Ravintolat Oy ja myöhemmin Arctia halusi jatkaa liiketoimintaa matkailun edistämiseksi. Yhtenä päämääränä oli edustuskelpoisten hotelli-ravintoloiden saneeraaminen ja rakentaminen sekä toiminnan pyörittäminen. Tavoitteena oli ryhtyä nostamaan kannattavuutta ja tuottavuutta matkailuliiketoiminnan avulla.

Pyöreän Salin viereinen tontti oli vapaa ja pitkään myynnissä, mutta se ei tahtonut mennä kaupaksi. Sitä tarjottiin insinööri Palkille, mutta viereisen ravintolan keittiön käry epäilytti häntä, joten paikkaa tarjottiin Alkolle. (Neuvonen 2016.)

Vuonna 1964 alkoikin hotelliinteistön suunnittelu ja viereisten kalliotonttien juridinen sulauttaminen osaksi Kalastajatorpan kokonaisuutta. Ensimmäisen suunnitelman ideana oli rakentaa 33-huoneinen hotelli,

joka laajeni jo seuraavassa suunnitelmassa 50-huoneiseksi. Hanketta nopeutti Sisäministeriön myöntämä asemakaavamuutos, jonka jälkeen päästiin rakennustoimiin. Marraskuussa 1964 toimitusjohtaja Aki Marte esitti johtokunnalle lopullisen 79-huoneisen hotellisuunnitelman, jonka tavoitteena oli myös perusparantaa ravintolatiloja. (Ikonen 1989, 20.)

Arkkitehti Markus Tavio (1911–1978) suunnitteli tyylikkään hotellirakennuksen kallioulouhokseen. Ensimmäinen räjäytys tehtiin syksyllä 1967 jyrkän rantakallion pirstomiseksi. Kiveä louhittiin tuhansia autokuormia. Koloihin upotettiin viemäriputkea kaksi kilometriä, vesijohdot kuusi ja sähköjohtoa 65 kilometriä. (Saarenheimo 1985, 74.) Polar Rakennusyhtiö Oy pääsi aloittamaan rakennustyöt vuonna 1968.

Harjakaiset vietettiin jo 10.10.1968 – joskaan ei keskeneräisessä hotellissa vaan ravintolan Bankettisalissa. Toimitusjohtaja Aki Marten pitäessä asiaankuuluvaa puhetta kuului pöydästä rakennusmiehen lausahdus: ”Mutta milloin me saamme lisää viinaa?” (Ikonen 1989, 21.) Rakentamista johti tiukasti sittemmin rakennusneuvoksesi noussut Kauko Pöyhiä, ja talo valmistui lähes aikataulussa vapuksi 1969. Avajaiset pidettiin 12.5.1969. Oli valmistunut betoninen viisikerroksinen rakennus, jonka julkisivut oli verhoiltu valkobetoni- ja graniittilevyillä. Rakennuskustannusten noustessa parvekkeista oli pitänyt luopua. Huoneita oli lopulta 77 kappaletta.

Avajaiset olivat hienot. Presidentti Kekkonen oli leikkaamassa sini-valkoista nauhaa hotellitunnelissa, 57 metrin maanalaisessa käytävässä, joka tehtiin ravintolasalin ja vanhan rakennuksen välille. Hotellin ylväs sisääntuloaula johti suoraan neljänteen kerrokseen. Mitään ei jätetty sattuman varaan. Jopa terveyssisar ja kengänkiillottaja olivat paikalla. Kutsuvieraat, kuten tänäkin päivänä asiakkaat, astuvat hotellin neljänteen kerrokseen, ylvääseen sisääntuloaulaan. He kävelevät Carraran marmorilattialla, josta pääsee aamiaishuoneeseen ja lobby-baariin. Aulassa on Laila Pullisen kupariveistos, jonka toinen puoli on *Aikojen aamu* ja toinen *Aikojen ilta*.

Jokaisesta kahden hengen huoneesta on upea näkymä Laajalahdelle. Huoneissa olivat sen ajan tasokkaat varusteet ja mukavuudet kuten avara kylpyhuone, puhelin, keskusradio, vuokrattava TV, kenkien puhdistusvälineet, vaateharjat ja ompelutarvikkeet. Yläkerran hienossa 63,5 neliömetrin sviitissä voi istua parvekkeella tai takan ääressä lämpölasikkunoiden takana. Huoneistossa on marmorinen avotakka, baari- ja jääkaappi, televisio sekä seinillä taiteilija Miettisen arvokas raanu ja Tove Janssonin tauluja.

Kussakin kerroksessa on oma värisävynsä: auringonkeltainen, purppura, oranssi tai vihreänpunainen. Alimmassa kerroksessa olivat parturi ja kampaamo, neljä saunaa, kuntosali, hierontahuone sekä 11 x 4 metrin uima-allas.

Toki rakennuksiin voi siirtyä myös pihakadun ja rantapuiston kautta. Rantareittiä käytti myös presidentti Kekkonen avajaisissa. Hän ihaili puiston keväistä olemusta – tosin vielä enemmän häntä kiinnosti Sillankorva-ravintolasta lainassa olleen ravintolajohtaja-kirjailija Taru Stenvallin Torpalle tekemä kaunis pöytäluomus ja koristeen tekijän olemus. (Ikonen 1989, 22.)

Uusi hotelli

Helsingin hotelli- ja matkailumarkkinat kävivät kuumina, ja uusi hotelli siinsi jo toimitusjohtaja Marten mielessä. Paikkakin oli jo katsottu: Gert Skytten puiston kalliolle oli alun alkaen varattu paikka kirkkorakennukselle. Kirkkohallituksen luopuessa suunnitelmistaan ja kaavamuutoksen ansiosta kaupunki vuokrasi tontin 50 vuodeksi ja paikalle ryhdyttiin suunnittelemaan uutta hotellia. Alkon hoviarkkitehti Einari Teräsvirta sai tehtäväkseen aloittaa uuden hotellin suunnittelun vuonna 1971. Se valmistui juuri ennen Helsingin ETYK-huippukokousta 8.4.1975.

Valokuva 8. Uudesta hotellista tuli tyylikäs. Julkisivut verhoiltiin tummanruskealla julkisivutiilellä.

Uudesta hotellista tuli tyylikäs. Julkisivut verhoiltiin tummanruskealla julkisivutiilellä. Sisäänkäynnin yhteyteen tuli valkoista marmoria. Kolme tunnelia yhdisti kolme rakennusta yhteen. Kolmessa kerroksessa oli 159 huonetta, joista suurimpana 150 neliömetrin Sir Suite -huoneisto. Useasta huoneista oli hieno näkymä Laajalahdelle. Vastaanotto, baari, aamiaisravintola ja aamiaistila edustivat samaa skandinaavista tyylipuh- tautta kuin alueen muiden rakennusten muotokieli. Sisustus oli Antti Nurmesniemen toimiston luomus. Useat tilat koostuivat muun muassa Yrjö Kukkapuron suunnittelemissa kalusteista, joita luonnehditaan nykyisin kotimaisiksi klassikoiksi jaa laatuhuonekaluiksi. (Ikonen 1989, 25.)

Uuden hotellin baarin nimeksi valittiin rakennusyhtiön mukaan Polar. Vuonna 1981 nimi hylättiin nimen yleisyyden vuoksi. Saman- aikaisesti koko yhtiö vaihtoi nimensä Arctia Oy:ksi. Kalastajatorpalla Polar-ravintola ja -bar ristittiin nimellä Brondin's. Vuonna 1985 Bron- din's -ravintolan seinä poistettiin ja sisustusta muutettiin ilmavammaksi. Nimi vaihtui samalla Polo-ravintolaksi, joskin vain lyhytaikaisesti, sillä vuonna 1985 alkoivat ravintolassa jälleen purku- ja laajennustyöt.

Einari Teräsvirta

Einari Teräsvirta (1914–1995) oli professori ja arkkitehti. Hän oli myös telinevoimistelun olympiavoittaja Lontoossa 1932 ja mitalisti Los Angelesin ja Berliinin kisoista. Hän toimi myös valtion hoviarkkitehtinä. Teräsvirta on suunnitellut muun muassa Hotelli Marskin (1962), Itäme- ren talon (1971, silloinen Alkon toimisto- ja varastorakennus) ja Valtion vierastalon (1984).

Valokuva 9. Moni asiakkaista suosi uutta päähotellia ja sen avaria näkymiä merenlahdelle tai metsän puolelle. Osa taas halusi yöpyä rantahotellissa veden äärellä. Rantahotellin kussakin kerroksessa oli oma värisävynsä: auringonkeltainen, purppura, oranssi tai vihreänpunainen. Alimmassa kerroksessa olivat myös parturi ja kampaamo, neljä saunaa, kuntohuone, hierontahuone sekä 11 x 4 metrin uima-allas.

Valokuva 10. Kalastajatorpan yhden hengen huone vuodelta 1975.

Valokuva 11. Hotellihuoneen työpöytä vuodelta 1975.

Valokuva 12. Kalastajatorpan miljöokuva. Tilassa sohva, Bumling-lattiavalaisimet, neljä Yrjö Kukkapuron nojatuolia ja Saturnus-sarjan pöytä.

Valokuva 13. Hotellihuone vuodelta 1975.

Valokuva 14. Polarin interiööri.

Ravintola- ja kokoustilat

Kalastajatorpan pääravintolatilat (Pyöreä Sali ja Siirtomaasali), muut ravintola- ja kokoustilat, eteiset, käytävät, puistoalueet sekä keittiöt ovat olleet tehokäytössä jo 1930-luvun lopulta. Niissä on nautittu aamiaisia, lounaita, päivällisiä, illallisia, yöpaloja ja cocktaileja. On tavattu tuttuja ja uusia ihmisiä, solmittu suhteita ja juonittu. Torpalla on juhlittu ja tanssittu. On kuunneltu puheita ja osallistuttu konferensseihin, seminaa-

ristettu, kokoustettu ja palaveroitu. Palvelujen ja tilojen on pitänyt olla jatkuvasti huippukunnossa, koska kulutus on ollut kova. Asiakkaat ovat olleet kaiken aikaa vaativampia ja laatutietoisempia. Lisäksi asiakaspaikkojen määrä lisääntyi kaupungissa vähitellen, ja ravintolatarjontaa alkoi olla keskikaupungilla kaiken aikaa enemmän.

Pääsisäänkäynti oli yhdestä ovesta ja varsinkin suurien tilaisuuksien aikana ovensuu ruuhkautui pahasti. Arvovieraille ja varsinkin naisille oli tärkeää päästä sisään nopeasti erityisesti tulipalopakkasilla. Vuonna 1957 rakennettiin tuulikaappi, jolloin oli mukavampi odotella sisäänpääsyä ja taksia.

Bankettisali valmistui myös vuonna 1957, kun Siirtomaasalin ja Terrassin ikkunallinen seinä poistettiin. Samalla terassi rakennettiin talvilämpimäksi. Syntynyt bankettisali voitiin jakaa kahtia Siirtomaasaliksi ja Merisaliksi. Kesäinen näköalaterassi rakennettiin rannan puolelle, jonne pääsi kuumana kesäiltana ja hurmiollisen tanssin jälkeen vilvoittautumaan. (Helsingin kaupungin museo – Munkkiniemen rakennusinventointi 2015; Ikonen 1989, 12–13.)

Valokuva 15. Pyöreä Sali oli pitkään kaupungin ykköspaikka. Nykyisinkin se on kaupungin tärkeimpiä hää-, kongressi- ja kokouslounaspaikkoja.

Alkuainkoina tilojen varaajat halusivat usein Torpan kokonaan omaan käyttöönsä tilaisuuksien arvovaltaisuuden ja yksityisyyden takia. Suurien tilaisuuksien yleisenä haasteena 1950-luvulla oli myös se, että suuret yksityispäivälliset ja -illalliset jouduttiin jakamaan eri saleihin. Jos asiakkaat eivät mahtuneet 200 hengen Siirtomaasalin, heille jouduttiin antamaan paikkoja Pyöreästä Salista, jolloin tilaan ei enää voitu ottaa muita asiakkaita sisään.

Myyntillisesti 1980-luku oli huimaa aikaa. Kiivain tahti oli vuonna 1987, kun hotellit toimivat täydellä teholla ja asiakkaita riitti kellon ympäri. Asiakkaat olivat pääosin tyytyväisiä. Tapahtumapäiväkirjan tyypillisiä moitteita olivat huono ruoka, väärä pukeutuminen, järjestyshäiriöt, orkestereiden kovaäänisyys, ohjelmien häirintä, tuuletus ja tarjoiluvirheet. Olipa jopa pommiuhkauksiakin esimerkiksi Israelin ja Egyptin kuuden päivän sodan aikana. Tuotantotilat alkoivat kuitenkin olla auttamattoman vanhanaikaiset. Lisäksi kokoustitiloja tarvittiin lisää.

Edessä oli suursaneeraus. Pyöreän Salin ovet suljettiin 31.8.1985. Päätyi eräs aikakausi, vaikka uusi sali olikin raikkaampi, toiminnallisempi ja parempi akustiikaltaan. (Ikonen 1989, 37.) Syyskuussa alkoivat ravintolarakennuksen purku- ja saneeraustyöt. Rakennettiin iso monttu uutta Merisalia ja sen päälle tulevaa Siirtomaasalia varten. Keittiön koko kaksinkertaistui. Tulivat uudet tehokkaat sähkö- ja kaasuliedet. Siirtomaasalista tehtiin laajempi ja hallista avarampi. Kuuluisa Siirtomaasalin tapettipainokuva ja kattokruunut säilyivät. Matto kesti aina 30 vuotta. Sen kuosit olivat alkuperäisen mukaiset. (Ikonen 1989, 15–16.) Pyöreän Salin uutta ilmastointia piilotettiin uusin valaisimin. Lisäksi panostettiin kunnon akustiikkaan, sillä musiikin on pitänyt kuulua kaikkialle. Matto ja valkoinen katto saivat ensin aikaan kovan äänen, mutta kuuluvuus parani, kun kattoon ruiskutettiin viimeiseksi kerrokseksi sinistä.

Samanaikaisesti haettiin lupaa uuden yksikerroksisen ravintolasiipi Merisalin rakentamiseen rakennuksen merenpuoleiselle sivulle sekä lupaa pääsisäänkäynnin katoksen uusimiseen. Uudisrakennus valmistui 9.12.1986. Uusi ravintola sai nimen Fiskis, jonka sisustus oli ruotsalaista kitchiä mutta kuitenkin hyvällä maulla. Avajaiset pidettiin joulukuussa 1986.

Kahvila, grilli ja yökerho

Vanhalla puolella avattiin 1950-luvulla kahvila uudestaan nimellä Kilita-Sali. Tekstiilitaiteilija Greta Skogster-Lehtinen suunnitteli keskelle salia mahtavan honkapöydän, johon oli otettu mallia Turun linnasta. Pöydällä oli tekstiilejä ja koristeita sekä katossa messinkivalaisimia. Kahvilan tuotevalikoima oli kattava ja hinnat kohtuullisia. Tulipalopakkaset ja epäasiallinen lehtikirjoittelu kuitenkin veivät asiakkaat, ja toiminta lopetettiin kannattamattomana. Kahvila muutettiin 60-luvulla kolmeksi kabinetiksi. Kaksi koristemaalaria teki kaksi viikkoa töitä yötä päivää ja valmista syntyi. Tilat saivat nimikseen Kajuutta (Katariinan kammari), Katariina, Munkki ja Kreivi *Katariina ja Munkkiniemen kreivi* -elokuvan mukaisesti. Vuonna 1966 tilaan tehtiin disko ja vuonna 1967 WSOP-klubisali. (Ikonen 1989, 18–21.)

Pyöreän Salin alakertaan on suunniteltu milloin rentoa oleskelutilaa, ravintola-kahvilaa, itsepalvelukahvilaa, diskoa ja yökerhoa. Siellä on ollut henkilöstön majoitustilaa, pukutiloja, vessoja ja varastoja. Vuonna 1955 sinne syntyi 140-paikkainen Grill-Bar. Alaravintolaan laskeutuvien portaiden väliin tuli halli ja siihen pyöreä suihkukaivo.

Grill-Barissa oli yksi Suomen ensimmäisistä avokeittiöravintoloista. Kokki valmisti ruokaa baaritiskin toisessa päässä elävöittäen paikan tunnelmaa. Tuli pääsi kuitenkin pari kertaa irti, jolloin ruoka jouduttiin toimittamaan pääkeittiöstä.

Grillissä olivat myös Suomen ensimmäiset korkeat baarijakkarat. Sinne ei tarvinnut houkutella ihmisiä jatkoille Pyöreästä ja muista saleista, sillä suosio oli suuri. Hovi- ja vahtimestarit yrittivät pitää yläkerran miehiä köysien takana, kun väki halusi tulla tanssimaan grillin pienelle tanssilattialle. Yläkerran bändit siirtyivät myös usein alakertaan soittamaan. Siellä kuultiin myös Suomen ensimmäiset rock'n rollit, kun Barreto-niminen bändi ryhtyi rokkaamaan. (Ikonen 1989, 12.) Taustamuusiikkipianistit kuten Lasse Mårtensson, Osmo Lindeman, Tapio Yrjö ja Valto Laitinen vaihtoivat illan aikana ryhmitystä trioksi tai kvartetiksi – ja panivat juhlat pystyyn.

Grill-Baria haluttiin laajentaa ja ensisuunnitelmissa oli rakentaa 350-asiakaspaikkainen Cabaret-yökerho uuden bankettisalin alle, mutta pohjakerrokseen rakentuikin 60-luvulla muodikas Red Room. Samalla kalustus ja tekstiilit muuttuivat punaisiksi. Marmorinen tanssilattia tuli tilan keskelle. Toiminta-ajatusta tutkittiin ensin miettimällä, sopsisiko

ravintola Key-Clubiksi tai Trader Vic's -tyyppiseksi eksoottiseksi fuusioravintolaksi. Syntyikin yöklubi, jossa on mahdollisuus "tuhmaan" iltaan. Jatkopaikan merkitys oli suuri, sillä yläkerran ravintoloista ja muista ravintoloista tultiin suoraan jatkoille. Yökerho oli auki 04 asti. Ja kun oli seuraa, alkoholin käyttö oli suurempaa.

Red Roomista tuli paikka, joka oli kaikkien huulilla sen hauskan ja pienen syntisen tunnelman vuoksi. Sinne tultiin kauempaakin, sillä Helsingissä ei ollut juurikaan kansainvälisen tason yöelämää – vain Hesperian yökerho ja juuri "punainen huone". Sander (2012, 30) paljastaakin yhden syyn: "Yökerhot? Kuka sellaisia tarvitsisi, kun yöt olivat pitkät ja valoisat". Tärkein syy yökerhoille olivat tarkoin määrätyt anniskelu- ja aukiololuvat.

Englanninkielisessä ravintolaoppaassa vuodelta 1975 Red Roomia luonnehdittiin seuraavasti:

KALASTAJATORPPA; KALASTAJATORPANTIE 2, TEL 481 787 – RATHER UNIMAGINATIVE DINNERS UPSTAIRS, MUSIC AND DANCING IN THE RED ROOM DOWNSTAIRS, POPULAR BUT EXPENSIVE (Restaurant Guide to Helsinki Night Clubs 1975).

Red Roomissa tapasivat rikkaat ja yksinäiset, kuuluisuudet ja paikalliset, hotelliasukkaat, liikemiehet ja salaiset agentit. Eräs "Fisun kantis" (2015) muistelee:

Sääli nähdä Red Roomin poistuvan. Se oli Munkan parikymppisille kundeille yleinen "puumien" iskupaikka, aikana kun puumalla tarkoitettiin ainoastaan rietasta seksiseuraa nuoremmista miehistä etsiviä, poikkeuksellisen hyvin säilyneitä noin nelikymppisiä naisia. Useimmat olivat vieläpä hotelliasukkaita omalla huoneellaan ja lähtemässä takaisin kotiin ulkomaille tai juntteihin pari päivää myöhemmin eli heistä ei saanut roikkujaa ja soittelijaa riesakseen. Jos joku kysyi numeroa, annettiin Fiskiksen sen aikainen pöytävarausero, 90-48117, jonka "jostakin syystä" muistaa ulkoa vieläkin.

Vuonna 1973 Torpalla järjestettiin Suomen Euroviisujen kilpailusävelmän eli Marionin Tom Tomin suuren luokan karonkka. Yökerhossa kollegat kohottivat maljoja, halattiin, naurettiin ja toivotettiin onnea. (Henriksson 2010, 114; Loivamaa; Bengtsson & Rung 2005, 110). Toukokuussa 1982 USA:n entinen presidentti Jimmy Carter oli puhumassa Lähi-idästä Espoon Dipolissa Executive Clubin tilaisuudessa. Vierailun lehdistötilaisuus ja lounas järjestettiin Kalastajatorpalla, jossa presidentti

Carter myös asui vierailunsa ajan. Hotellinjohtaja sattui pistäytymään alakerrassa ja virkkoi baaritiskillä eräälle amerikkalaismiehelle: "Ette ole varmaan nähnyt presidenttiänne luonnossa?" Amerikkalaismies katsoi ihmeissään johtajaa ja totesi: "En!" Johon hotellinjohtaja virkkoi: "Katso, tuossa lattialla tanssii teidän presidenttinne Carter."

Valokuva 16. Red Roomin kutsukortti vuodelta 1967.

Red Roomissa kaksi itäeurooppalaista asiakasta sai aikaan ”saluunatap- pelun”, kun he olivat istuneet varattuun pöytään. Hovimestarin ohja- tessa heidät pitkin hampain pois, he siirtyivät viinikassan luo, jossa he olivat viinureiden tiellä. Silloin syntyi rytäkki, jossa viinapullot saivat kyytiä. Asiakkaat saatiin taivuteltua. Tunnelissa he kävivät kuitenkin hovimestarin kimppuun. Vanha painijaviinuri sai pahimman pukarin niskalenkillä lattiaan. Myöhemmin ilmeni, että kaverit olivat rikollisia pahimmasta päästä. (Ikonen 1989, 30–31.)

Yökerhoaika meni, ja Torppa alkoi olla puitteiltaan hyvin kulunut. Sen sijaan kokous-, koulutus- ja konferenssiliiketoiminta kasvoi – ja Torppa tarvitsi lisää ryhmätiloja, sillä tilat olivat kovassa käytössä. Kokouksia oli aamusta iltaan. Pisimmät kansainväliset konferenssit ja tapahtumat saattoivat kestää viikonkin. Palvelujen ja tilojen on pitänyt toimia moitteetta pieniä nyansseja myöten.

Valokuva 17. Moni asiakas haluaa tulla Torpalle kahville tai syömään sen idyllisen metsäpuutarhan ja rantamaiseman vuoksi.

”Jotta Ruotsin kuningaskin olisi tyytyväinen”

Suomen valtion omistama Kapiteeli sai Arctian kautta Kalastajatorpan kiinteistöt hoidettavakseen. Rakennusten talotekniikan, laitteiden ja järjestelmien käyttöikä oli tullut teknisesti tiensä päähän. Sekä ranta- että päähotelli olivat korjauksen tarpeessa. Huoneissa ei ollut jäähdytystä, ja ravintolan ilmanvaihto oli onneton. Kesällä oli liian kylmä tai liian kuuma. (Rautiainen 2002.)

Kalastajatorpan tilat alkoivat jo olla elinkaarensa päässä. Hotellin huono kunto vaikutti asiakkaiden viihtyvyyteen ja myös huoneiden myyntiin. Itse asiassa noin kolmannes huoneista oli jo poistettu käytöstä. Kunnianhimoisen saneerauksen lähtökohta oli, että Ruotsin kuningaskin olisi tyytyväinen.

Kalastajatorpan päähotelli on oman aikansa eli 1970-luvun edustaja, ja sellaisena se haluttiin säilyttää myös peruskorjauksen jälkeen. Talotekniikka, kalustus ja melkein kaikki pinnat uusittiin, mutta 70-luvun henkeä ei haluttu tuhota. Tällaisesta tavoitteesta voi kiittää sekä arkkitehtisuunnittelusta vastannutta Larkas & Laineen toimistoa että Kapiteelia. Hotellin sisäntuloaula on upea esimerkki alkuperäisen ilmeen säilyttämisestä ja nykyajan vaatimusten yhdistämisestä.

Kapiteeli vastasi ulkopuolisten rakenteiden töistä, sisäpuolisista purkutöistä, kylpyhuoneitten rakentamisesta sekä osittain taloteknisistä töistä. Operaattori taas vastasi sisustuksesta, asiakaspinnoista, kalustamisesta, telekaapeloinnista ja järjestelmätoimituksista.

Silloinen hotellinjohtaja Ari Arvonen (2014) muistelee, että kiinteistöyhtiö ei ollut kuitenkaan valmis sijoittamaan korjaustöihin. Osa huoneista oli käyttökelvottomia homeen ja kosteuden takia, sillä vesi tuli katosta läpi. Hotellirakennukseen tuli tehdä putkiremonttia, ja kiinteistöyhtiö päätti korjata vaakatasossa olevia putkia korjatakseen homeongelmaa. Kuitenkin pystyputket päätettiin jättää korjaamatta remonttikustannusten minimoimisen vuoksi. Ruotsin kuningas oli juuri tuolloin saapumassa vierastaloon, kun paria päivää ennen viemäri halkesi ja putki vuosi aamiaissaliin. Tämän jälkeen Kapiteeli suostui pikaisesti korjaamaan myös pystyputket ja vierailu pystyttiin toteuttamaan.

Toisena syynä oli se, että omistaja ja Alkon hallintoyhtiö eivät halunneet investoida kohteeseen, koska ketju oli menossa myyntiin. Tilanne oli markkinoiden myönteisen kehityksen kannalta osin ristiriitainen, sillä Helsingin matkailuelämä kansainvälistyi ja Suomesta oli tulossa vuonna 1999 Euroopan unionin puheenjohtajamaa ja tuleva kulttuuri-pääkaupunki (2000). Arctialla oli siis sekä luopumis- että uudistushaluja

nostaakseen Kalastajatorppaa samalle tasolle kuin InterContinental. Tavoitteena oli viiden tähden arvoinen hotellikokemus, vaikkei Suomessa noudatettu virallisia tähtiluokituksia.

Rantahotellin (Seaside Wing) julkisivut ja ravintolarakennus korjattiin myös nopeasti, sillä julkisivun Carrara-marmorilevyt olivat jopa hengenvaarallisia. Ne olivat arkoja sään vaihteluille. (Kallio 2004; Rautiainen 2002.) Kerran yksi raskas levy oli pudota belgialaisen pariskunnan päälle, jolloin hotellinjohtaja Ari Arvonen soitti heti esimiehelleen Aarne Hallamalle. Nyt oli pakko ryhtyä heti toimeen ennen mahdollista katastrofia. Vanha, käpristynyt marmorikate vaihdettiin valkobetoniin.

Vuonna 1997 päähotellin aula ja lobbybaari sekä kaksi kongressisalia uudistettiin täydellisesti. Päähotelli ja rantahotelli yhdistettiin ”lipalla”, joka teki hotelleista yhtenäiset. Tämä antoi asiakkaille myös kuvan, että rakennukset kuuluvat yhteen. (Haastattelu Arvonen 2014; Kuparinen 2014.)

Rantahotellin saunaosasto (neljä saunaa) remontoitiin. Sieltä pääsi myös piipahtamaan mereen uimaan. Tuli poreallas, uusi takka, kuntosali ja golf-simulaattori. Puisto- ja ulkoalueita kunnostettiin. Autot saatiin maanalaiseen pysäköintihalliin, ja merimaisema avautui taas kauniina. Autotallipaikkoja tuli noin 40. Meren äärelle syntyi à la carte-ravintola Meritorppa, jonka sisusti jugoslavalainen Vladimir Tomevski. Muutaman vuoden päästä ravintolaa uusittiin taas entistä vastaavaksi. Uutta, scandic-hiltonilaista esteettistä kerrostumaa edusti nykyinen hillitty värimaailma ja valoverhojen myötä aikaansaatu funktionaalinen kauneus. Interiöörin suunnitteli Larkas & Laine Oy:n sisustusarkkitehti Leena Palmujoki. (Kallio 2004.)

Vuonna 1999 uusittiin hotellihuoneet Hilton-standardien mukaisiksi. Huoneista häivytettiin 70-lukulaisuus, ja tilalle tuli amerikkalainen viiden tähden konseptiajattelu välttämättä kuitenkin teatraaliset ja sisustukselliset ylilyönnit. Tehtiin kansainvälisen tyylikästä skandinaavisella kosketuksella! Rakennettiin huonekohtainen ilmastointi sekä hankittiin paksummat patjat ja leveämmät vuoteet. Hotelli piti saada priimakuntoon ennen kuin eurovieraiden määrä moninkertaistui.

Teräsvirran piirtämä päähotelli voidaan nähdä vahvan 60-lukulaisena ja neobrutalistisena rakennuksena esikuvanaan osin ranskalais-sveitsiläinen Le Corbusier, joka loi maailmaan uuden arkkitehtuuristandardin. Arkkitehtuurisessa ilmaisussa juuri tiili on yhtä merkittävä esteettinen komponentti kuin 2000-luvun arkkitehtuurin kaksoislasiseinät tai keraamiset laatat. Tiilen valinnassa arkkitehdilla ei siis ollut muuta

vaihtoehtoa kuin noudattaa rakennusvalvonnan ehtoja: tiileksi oli valittava alkuperäistä vastaava, poltettu tiili. (Kallio 2004; Rautiainen 2002.)

Hilton Meetings -konseptin mukaisia liikemiehille tarkoitettuja kokoustiloja muodostui kolmeen eri rakennukseen. Vanhat kabinetit sekä ranta- että päähotellissa nykyaikaistettiin, ja uudet kokoustilat suunniteltiin Conference & Events Centeriin. Konseptissa on tarkkaan määritelty materiaalien ja kalusteiden taso. Esimerkiksi kokoustilojen Sedus- ja Select-istuimet on auditoitu Hilton-tasoa vastaaviksi. Vanhalla puolella Helsingin kaupunginmuseon edustajien kanssa punnittiin eri vaihtoehtoja AV-tekniikan nykyaikaistamiseksi ja paloturvallisuuden lisäämiseksi. Pyöreän ravintolasalin ilmeeseen ja Tove Janssonin maa-laamiin koristepaneeleihin ei saanut koskea, eikä johdotuksia voitu vetää minne tahansa. (Kallio 2004; Rautiainen 2002.)

Huonesaneerauksissa kiinnitettiin erityishuomiota vesieristykseen. Laadunvarmistuksen työkaluna käytettiin kaikista hotellihuoneista täytettyä huonetarkastuskorttia, johon kirjattiin toistakymmentä eri katselmusta. Menettely tuntui aluksi raskaalta, mutta verraten nopeasti kaikki osapuolet huomasivat, että tällä tavoin välttyttiin monelta turhalta riidalta. (Rakennuslehti 2004.)

Ranta- ja päähotellin sisustus uusittiin lähes tyystin. Sisustusarkkitehti Maarit Gummerus vastasi Seaside Wingin interiööristä. Päähotellin aulan ja huonesisustuksen suunnitteli tukholmalainen Scandic-hotellien hoviarkkitehti eli Frans Hardingerin toimisto. Rantahotellissa Gummerus loi tyylliseen uskollisena huoneista pieniä paratiiseja, joissa hotelliasumisen ydin on näkymä Laajalahdelle. (Rautiainen 2002.)

Frans Hardinger toi suomalaisen niin sanottuun asialliseen arkkitehtuuriin vivahteen Swedish Grace -ajattelua. Päähotellin aula jaettiin kolmeen alueeseen: keskiosaa hallitsee valtavankokoinen, corianista valmistettu, valkoinen vastaanottotiski. Sisääntulosta oikealle on odotusalue, jonka keskeinen elementti oli istuinpallien pirteä ”parvi”. Baaritiski on sijoitettu vasemmalle, joka on myös valmistettu valkoisesta corianista. Suuren julkisivuikkunan eteen on asetettu rivi intiiminoloisia ja kolmen istuttavia sohvuoliryhmiä. Yngve Ekströmin 60-luvulla suunnittelema Rondino-tuoli on edelleen kestänyt aikaa. Suurten, lasiseinän suuntaisesti sijoitettujen tuolien viereen on sijoitettu Per Sundstedtin ja Märten Cyrénsin muotoilemat Genua-jalkalamput. Myös rappukäytävän Modulars Square Moon -valaisinryhmä ja hissiaulojen Ycamin Demouse-istuimet ilmentävät Hilton-henkeä. (Mts.)

Keittiön saneeraus

Keittiötä oli kunnostettu jo 1980-luvulla, jolloin siellä olivat vielä 1950-luvun vanhat koksihellat. Yhtenä historiallisena yönä keittiö pantiin uusiksi moukaroimalla koksihellat murusiksi ja sijoittamalla keittiöön kaksi uutta Senking-sähköliettä. Ne kestivätkin sitten seuraavat 30 vuotta. Uusi astianpesukone kesti puolestaan lähes 20 vuotta. Kahvikonekin palveli 30 vuotta, kunnes se vietiin hotelli- ja ravintolamuseoon (Ikonen 1989, 13; Neuvonen 2016). Uusi keittiö rohkaisi aloittamaan lounastoinnin kuitenkin vain vähäksi aikaa.

Scandicin ostaessa Arctian hotellit ja sen tulo myös Kalastajatorpan operaattoriksi 1990-luvun lopulla oli suuri kehitysaskel koko suomalaiselle kokousruokatuotannolle ja -alalle. Palvelu- ja tuotantoprosesseja ryhdyttiin parantamaan ja tehostamaan toden teolla. Koko palvelutuotannon työn tuottavuutta haluttiin parantaa, jotta asiakkaat saataisiin entistä tyytyväisemmiksi. Tilaus-, tuotanto- ja toimitusprosesseja kehitettiin. Varastot ja tavarat saatiin kiertoon, kuluja alas sekä rahaa sisään. Ruuhka-aikojen lautastarjoiluun kiinnitettiin erityistä huomiota – niin, että annokset saatiin kuumina, oikeanaikaisesti ja nopeasti asiakkaille. Kokouslounaisiin käytetty aika oli muutenkin lyhenemässä ja kokouspäivät tiivistymässä, joten kahden tunnin ateriointeihin ei ollut aikaa.

Bankettitoiminta kehittyi yhteistyökumppani ja laitetoimittaja Metoksen kanssa valtavasti, sillä tuotanto piti saada kustannustehokkaaksi ja sujuvaksi. Annoksia piti saada ulos keittiöstä parhaimmillaan 1000 annosta kerralla, 3000 annosta illassa ja 5000 annosta päivässä. Tämä onnistui keittiön tuotantokapasiteettia suurentamalla. Toimitusjohtaja Aarne Hallama ja Metoksen myyjät etsivät bankenttiuuneja Euroopasta asti, sillä silloisista isoista uuneista saatiin ulos annokset vain 200 hengelle. Tavoitteena oli rakentaa laadukas lautastarjoilujärjestelmä, koska vatitarjoilu oli jäänyt auttamattomasti 1980-luvulle. Uudet uunit löydettiin Saksasta.

Vuosituhanen alussa keittiön lattiapinnat ja kalusteet uusittiin. Keittiömestari Reijo Junkkari ja Metoksen asiantuntijat suunnittelivat uuden layoutin lautasbankettia varten. Liedet vaihtuivat induktioperiaattella toimivaksi keskilattiasaarekkeiksi ja keittämisestä huolehtivat tehokkaat kombipadat. Ruoanvalmistus ja laitepesu automatisoituivat. Lisäksi Metoksen asiantuntijat olivat suunnittelemassa työasemia, baarikalusteita, tiskejä, kylmä- ja lämminyksiköiden sijoituspisteitä, niiden designia sekä palvelutuotantoprosesseja. (Björklund 2002; Törmä 2015.)

Kalastajatorppa kestää aikaa

Tämän päivän Kalastajatorppa on kansainvälisten ja kotimaisten matkailijoiden hotelli, ravintola, kokous- ja tapaamispaikka. Se on destinaatio ja lomakohde. Hotellissa on nykyisin 238 huonetta ja sviittiä sekä 17 kokous- ja bankettihuonetta. Ravintola-asiakaspaiikkoja on 1910 henkilölle. Suurimpaan saliin mahtuu kokousasiakkaita noin 500. Palvelun laadun takaavat Hilton Meetings Quality -standardit.

Munkkiniemi on koko historiansa ajan ollut suosittu sunnuntai-retkikohde, jossa voi ulkoilla: kävellä, lenkkeillä, istuskella rannalla ja hiihtää. Väestön, teitten ja asumusten lisääntyessä Munkkiniemen ranta-alueella järjestettiin aktiviteetteja. Ranta ja tenniskentät ovat olleet erityisen suosittuja käyntikohteita. Myös kilpa-ajaja ja juoksukilpailuja järjestettiin. (Ks. Hackzell 2001b.)

Hurjaa menoa Munkkiniemen kilpa-ajoissa 1930-luvulla

Munkkiniemi oli autokilpailujen näyttämönä toisen kerran 31. lokakuuta 1937. Kilometrin mittainen rata kiersi Munkkiniemen kärkeä; autot starttasivat Ramsaynrannasta nykyisen sankarihautausmaan paikkeilta kohti Kuusisaaren siltaa, kääntyivät kohti Kalastajatorppaa ja kiersivät tenniskenttien ohi takaisin Ramsaynrantaan. Rata kierrettiin 50 kertaa.

Sanomalehdet kertoivat tulevista kisoista päivittäin. Viralliset tarkastajat huomauttivat vaarasta, joka vaani kirisuoran jälkeisessä ”halopinokäänteessä” Kuusisaaren sillan pielessä ja määräsi poistettavaksi merestä terävät rantakivet. Pinot oli pystytetty radan molemmin puolin seiniksi satamalaiturin kaarteeseen.

Yleisöä tuli odotettua vähemmän, noin kuusi ja puoli tuhatta, joutuessa Matti Holländer isänsä kanssa. Silloin viisivuotiaan pikkupojan mieleen jäi päällimmäiseksi siltaonnettomuus, jossa useita loukkaantui ja joka nousi lehtien pääotsikoksi.

Katsojien painosta ajoradan yli nykyisen sankarihautausmaan kohdalla kulkenut puusilta romahti kesken kaiken. Etenkin pikkupojat olivat kerääntyneet sillalle nähdäkseen paremmin alta pyyhältävät autot, jotka ehdittiin pysäyttää viime tipassa. Lottien antaman ensiavun jälkeen sairaalassa kävi seitsemäntoista henkeä, joista kuusi jäi hoitoon. (Hackzell 2001b.)

Sydäntalvisin Laajalahden jää on täynnä ulkoilijoita. Torpan alkuaikoina hiihtäjät poikkesivat sukset jalassa kahvilan kuumalle mehulle. Suurimman yleisön keräsivät 1920-luvulla järjestetyt propagandahiihdot (vrt. artikkeli, jossa kerrotaan Kalastajatorpan alkuvaiheista).

Tennisharrastus levisi Suomeen 1900-luvun alussa. Kalastajatorpan tenniskentät ovat olleet olemassa ainakin vuodesta 1915, jolloin siellä jo pelattiin mestaruusotteluja. Munkkiniemeen perustettiin vuonna 1933 oma tennisseura, jonka nimeksi tuli Lawn Tennis Club-33, LTC-33. Nykyään LTC isännöi kuutta Helsingin ainoita massakenttiä. Kentillä ovat pelanneet parhaat suomalaiset pelaajat ja mestaripelaajat. Kesäisin se järjestää suosituksen Bermuda Cupin, jonka pelaajina ovat muiden muassa ex-jääkiekkotähdet kuten Jari Kurri ja Teemu Selänne.

Myös koripallo ja Kalastajatorppa liittyvät osin yhteen. Vuonna 1948 perustettiin Torpan Pojat, kun Munkkiniemen Urheilu-Veikot ja Munkkiniemen Voimailijat yhdistyivät. Seuran maineikas koripallojaos perustettiin keväällä 1952. Joukkueen pelaajat olivat enimmäkseen Munkkiniemen yhteiskoulun oppilaita. Torppa onkin palvellut monen Poikien voitonjuhlan kauden päätöspaikkana.

Munkkiniemen alue ja Kalastajatorppa säilyvät merkittävänä ja modernina vapaa-ajan kohteena. Kesä- ja viikonloppulomailijoiden sekä helsinkiläisten käyntimotiiveja ovat edelleen alueen merellinen luonto, pitkät hitaat kävelyt sekä pariskuntien, harrastusryhmien, perheiden yhteiset viikonloput sekä mahdolliset juhlat. Torppa pysyy myös suosittuna häijuhlien ja -päivien tapahtumapaikkana tunnelmallisuutensa ja monipuolisen palvelutarjontansa ansiosta.

Torpan kulttuurihistoria, arkkitehtuuri, taide ja muotoilu ovat ylivoimatekijöitä. Korjausvelkaa toki aina syntyy, varsinkin kun kova käyttöaste kuluttaa kaikkia yleistiloja ja huoneita. Menneinä aikoina varsinkin tupakansavu ja suuri kulutus tuhosivat pintoja, verhoja ja kalusteita. Tämän päivän materiaalit eivät valitettavasti kestä samalla tavoin kuin perinteinen käsi- ja puutyö. Lisäksi taitavista käsityöntekijöistä on pulaa.

Museoviraston asiantuntijoiden tuleekin ymmärtää nykymajatalon ja -kievarin ylläpidon haasteellisuus. Ei ainoastaan Torppa vaan moni muukin suojeltu kohteemme ja nähtävyytemme on modernisoitava vanhaa kunnioittaen! On tehtävä kompromisseja ennen kuin onnettomuuksia sattuu! Esimerkiksi Torpan kuninkaallinen sininen ei ole alkuperäinen väri vaan talon interiööriin sovitettu. 1980-luvulla Keltaisen Salin kattopaneeleja korjattaessa tuli mereltä nopea ukkosmyrsky ja ulos

kasatut paneelit tuhoutuivat. Alkuperäiset paneelit olivat suuri menetys, sillä ne olivat käsityöläisten ja itse rouva Berta Fazerin pyörätuolissa maalaamia. (Neuvonen 2016.)

Kalusteet, astiat ja lasistot olivat alkuaikoina kaikki kotimaista tavaraa kuten Arabiaa, Nuutajärveä, Riihimäkeä ja Iittalaa, koska ulkomainen materiaali ei liikkunut. Ennen sotia hankitut tuolit hajosivat kovassa käytössä. Uusien muovipäälysteisten tuolien hankinta epäonnistui, kun päälystemuovin kuvio oli tarttunut muutaman kerran eräiden rouvien pukujen takamukseen. Asko alkoikin valmistaa Kalastajatorpan nimikkotuolia. Lautasia ja laseja hajosi valtavasti, vaikka tiskissä oli jopa astianpesupakkiin asettaja. (Ikonen 1989, 15; Neuvonen 2016.)

Tilat ovat kovassa käytössä. Huollettavia ja korjattavia kohteita ilmenee kaiken aikaa. Jokainen suurempi muutos on kirjattu ylös, koska muutostyöt ovat vaatineet luvan (jopa hovimestarin tiskin muuttaminen, aulabaarin uusiminen, naistenhuoneiden rakentaminen kellarin varastotiloihin ja esimerkiksi datahuoneen rakentaminen entiseen sihteerihuoneeseen). Uima-allasosasto on muutettu kuntosalitilaksi. Lisäksi on rakennettu banketti- ja kokoustiloja, parannettu yhdys- ja tunnelikäytäviä, ulkoverhouksia, pellityksiä, kellareita ja varastoja sekä järjestetty piha-alueita.

Suomalainen kansallisromantiikka ja skandinaavis-suomalainen pelkistetty sisustusestetiikka kestävät aikaa, vaikka asiakkaiden ja sisustus-suunnittelijoiden maku ja trendit elävät. Aina tulee uuden sukupolven liikesivistyneitä liikkeenjohtajia ja tietoisia kulttuurimatkailijoita, jotka haluavat löytää Kalastajatorpan klassikot kuten Tove Janssonin teokset, Käsityön Ystävien ryijyt, salit, seinä- ja kattokaiverrukset, Henrik Tikkasen kaupunkipiirroksiset ja puhelinkopit uudelleen – tai ainakin kuulla ennen kokousta tai ateriaa talon henkilökunnalta tilojen ja tavaroiden kulttuurihistoriasta. Tällaisia kulttuurisesti sivistyneitä ja hienostuneita, Timo Neuvosen ja Torpan kokeneen kaartin kaltaisia työntekijöitä on hotelleissa enää harvassa, sillä he ovat siirtyneet eläkkeelle tai vieraanvaraisuusalojen ulkopuolelle.

Valtion vierastalo – suomalaisen arkkitehtuurin ja designin käyntikortti

Arctian ja valtiovallan päättäjien kanssa oli pitkään keskusteltu valtiovieraita palvelevan talon rakentamisesta Kalastajatorpan viereiselle tontille. Suomen Valtion omistama vierastalo valmistui 31.5.1984. Se on tarkoitettu korkean tason vieraille kuten valtioiden päämiehille, presidenteille, pää- ja ulkoministereille sekä muille korkea-arvoisille ministereille. (Ark-byroo 2013.)

Rakennus oli aikoinaan ensimmäisiä varta vasten valtion vieraille suunniteltuja majoituspaikkoja. Tätä ennen valtiovieraat asuivat Könin-gstedtin vierastiloissa, Presidentinlinnassa, Kalastajatorpan Sir-sviitissä tai muissa korkeatasoisissa hotelleissa kuten InterContinentalissa (nykyinen Scandic Hotel Park, entinen Scandic Continental). Valtion Vierasmajan haluttiin olevan suomalaisen luonnonläheisen arkkitehtuurin ja designin lippulaiva.

Rakennusprojekti oli Suomen valtion, Oy Alko Ab:n ja Arctia Oy:n yhteishanke, jonka toteutti Polar-rakennus. Hinta-arvio oli 22 miljoonaa markkaa (nykyrahassa runsas 3,5 miljoonaa euroa). Valkoisen rakennuksen suunnitteli professori Einari Teräsvirta (1914–1995) ja sisustuksen Antti Nurmesniemi (1927–2003) työryhmineen (Reino Rissanen, Leena Valkamo ja Irma Rajalin).

Kolmikerroksisen rakennuksen alakerrassa on sisääntulohalli, jonka lattiaa koristavat pallograniittilaatat. Kautta talon lattiat on peitetty koi-vusauvaparketilla sekä osaksi kokolattiamatoilla.

Toisessa kerroksessa ovat ruokasali, oleskelutila takkoineen sekä makuuhuoneita kylpyhuoneineen.

Vierastalon ylimmässä kerroksessa on muun muassa valtiovieraille tarkoitettu suuri 170 neliömetrin asunto, jossa on kaksi erillistä makuuhuonetta ja niiden välissä olohuone. Molempiin makuuhuoneisiin kuuluu oma suuri Carraran marmorilla päällystetty kylpyhuone. Kaikkiin talon kylpyhuoneisiin ja jopa vierasvessoihin on käytetty Carraran valkoista marmoria.

Kaarevaseinäisessä talossa on suuret, panssarilasitetut ikkunat, joista voi ihailla suomalaista luontoa. Saunatilojen yhteyteen on rakennettu mukava ulkoterassi, jossa on hyvä vilvoitella löylyn jälkeen.

Tarjoilu hoidetaan vieressä sijaitsevasta Hotelli Kalastajatorpasta käsin. Talojen välille on louhittu maanalainen tunneli. Toisen kerroksen ruokasali-neuvottelutilan yhteyteen on lisäksi rakennettu pieni keittiö.

Talon keskeinen osa on 170 neliömetrin päävieraan tila. Rakennuksen kokonaiskerrospinta-ala on 2 500 neliometriä. Kolmikerroksisessa rakennuksessa on 11 majoitushuoneen lisäksi oleskelutiloja, saunaosasto ja ruokasali.

Suunnittelun lähtökohtana on ollut tilojen ja toimintojen joustavuus. Valtiovieraiden seurueiden kokoonpanot vaihtelevat, minkä vuoksi pohjaratkaisut ovat helposti muunneltavissa. Tarvittaessa voidaan muodostaa erikokoisia asuntoja. Pääasunnossa voidaan makuuhuoneiden määrää vaihdella yhdestä kolmeen.

Antti Nurmesniemen kokonaistaideteoksessa ja sisustuksessa yhdistyvät kodikkuus ja edustuksellisuus sekä suomalaiset materiaalit (puu, kivi) ja kalusteet. Olennaista on laitospaisuuden ja hotellimaisuuden välttäminen. Samalla näkyy skandinaavis-suomalainen niukkuus, vähäeleisyys ja anonyymi muotokieli. Rakennuksessa on valkoisia tiilipintoja, tummaksi värjättyjä tammiovia karmeineen sekä saarniparkettilattiat. Aamiaissalin pöytä ja tuolit ovat valkaistua koivua ja visakoivua. Sisääntuloaulan lattia on päällystetty Ylämaan marmorilla. Ikkunoiden mäntyiset sälekaihtimet ovat mittatilaustyötä. Toki talossa on arkkitehtuuriimme kuuluvia Carrara-marmorisia valkoharmaita pintoja, punaruskeaa ruusupuuta sekä apache-puiset lauteet. (Kalin 1984, 52–55.)

Nurmesniemi suunnitteli partnereiden kanssa 100 uutta tuotetta: huonekaluja, valaisimia, mattoja ynnä muuta. Sisustuselementit ja -materiaalit muodostavat harmonisen kokonaisuuden. Tekstiilit ovat Suomen Käsityön ystävien ja verhot Vuokko Nurmesniemen. Kiinteät sisustukset ja erikoiskalusteet ovat Oulun Puutyö Oy:ltä. Artek, Avarte, Muurame, Korhonen ja Vuokko toimittivat vakiokalusteet. Matot toimitti Kutomo Fellman ja Helsingin Mattotehdas. Korkeatasoinen taide on valittu valtion taidekokoelmista. Taloon valittiin kaksi tilausteosta: pääportaissa on kattoon ripustettu Raimo Utraisen mustaksi anodisoidusta ja kiilloitetusta alumiinista tehty veistos. Toisen kerroksen ruokasalissa on Airi Snellman-Hännisen *Talvimeri* vuodelta 1987. Muut teokset on hankkinut Valtion taideteostoimikunta. Huoneista löytyy muun muassa suomalaistaiteilijoiden Sam Vannin ja Pentti Kaskipuron, Ulla Rantasen, Reino Hietasen, Rafael Wardin ja Timo Sarpanevan töitä. (Mts.)

Rakennukseen majoitutaan 10–15 kertaa vuodessa. Talossa ovat seurueineen yöpyneet muun muassa Yhdysvaltojen varapresidentti Joe Biden, ulkoministeri Hillary Clinton, Norjan kuningas Harald ja kuningatari Sonja sekä valtioiden johtajia muun muassa Kiinasta, Indonesiasta, Saksasta, Makedoniasta, Chilestä, Virosta, Georgiasta, Puolasta, Italiasta, Turkista, Venäjältä, Kreikasta, Sloveniasta ja Mongoliasta.

Vierastalon rakentamisen yhteydessä vuonna 1983 myös A-rakennuksen keittiö, Bankettisali, yökerho ja toiletit uusittiin.

Lähteet

Ezproxy- ja yritysarkisto-alkuiset verkko-osoitteet vaativat erityisen lukuoikeuden.

Arijoutsu. 1974. *Alko aina hankala*. Helsinki: Otava.

Ark-byroo. 2013. Valton vierastalo. Rakennushistoriallinen selvitys. Verkko-osoitteessa http://www.senaatti.fi/filebank/3167-2013_ark-byroo_Hki_Valtion_vierastalo_RHS_web.pdf. (Tarkistettu 5.12.2016).

Arvonen, A. 2014. Henkilökohtainen tiedonanto. 13.3.2014.

Björklund, J. 2002. Kalastajatorpan keittiö uusiksi. *Metos Uutiset* 3/2012, 14–17.

Catani, J. 2015. *Syömään vai drinkille? Suomalaista ravintolakulttuuria*. Helsinki: Otava.

Donner, J. 1991. *Fazer 100*. Helsingfors: Söderström.

Fisun kantis. 2015. Kommentit. Verkko-osoitteessa <http://www.iltasanomat.fi/matkat/art-2000000952475.html>. (Tarkistettu 24.11.2016)

Friman, H. & Härö, M. & Laitinen, K. & Lehto, M–L. 1992. *Olympiakaupunki Helsinki / Olympiastaden Helsingfors / Helsinki – The Olympic City 1952*. H. Friman & M. Härö & K. Laitinen & M–L. Lehto. Memoria 7. Helsinki: Helsingin kaupunginmuseo.

Hackzell, K. 2001a. *Rakas vanha Munkkiniemi. Helsingin vanhoja kortteleita* 6. Helsinki: Sanoma Osakeyhtiö / Helsingin Sanomat.

Hackzell, K. 2001b. Hurjaa menoa Munkkiniemen kilpa-ajoissa 1930-luvulla. *Helsingin Sanomat* 2001. Verkko-osoitteessa <https://yritysarkisto.sanoma.fi/article/HS20010121SI1KA02o5i/SFNJU18-PTE5OTAwMTAx19fMV9oYWNremVsbCBtdW5ra2luaWVtaSBhdXRva2lscGFpbHV0Xy1QVkk0>. (Tarkistettu 14.12.2016).

Helsingin kaupunginmuseo – Munkkiniemen rakennusinventointi. 2015. Kalastajatorppa, ravintolarakennus. Verkko-osoitteessa <http://www.hel.fi/hel2/kaumuseo/rakennusinventoinnit/munkka/jakelu/rakennukset/09103000010002002.htm>. (Tarkistettu 10.7.2015).

- Helsingin Sanomat. 1996. Anteeksi, mutta käyttekö sotaa? *Helsingin Sanomat* 31.8.1996. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/960831053/YWxsSFNJUI1RTRVNfMTk5NI9fXzJfS2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVvk0>. (Tarkistettu 4.7.2015).
- Helsingin Sanomat. 1999. Käsilaukut ja nyrkit heiluivat nuoria vastaan. *Helsingin Sanomat* 12.9.1999. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/HS990912SI4KA03qyw/YWxsSFNJUI1RTRVNfMTk5OV9fXzNfS2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVvk0>. (Tarkistettu 4.7.2015).
- Helsingin Sanomat. 2007. Sissimarkkinointia Fiskiksen vessassa. *Helsingin Sanomat* 7.1.2007 Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/HT20070107SI1TT02sbj/YWxsSFNJUI1RTRVNfMjAwN19fXzhfS2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVvk0>. (Tarkistettu 4.7.2015.)
- Henriksson, J. 2010. *Toiset meistä. Rauno Lehtinen ja musiikki*. Saarijärvi: Suomen Jazz ja Pop-arkisto.
- Hirvonen, S. N.d. Jimi Hendrix Suomessa. Verkko-osoitteessa <http://www.rytmi.com/jimi-hendrix-suomessa-922/>. (Tarkistettu 12.11.2016)
- Hotelli- ja ravintolalehti*. 1951a. Taidetta ravintoloihin. 10/1951, 6.
- Hotelli- ja ravintolalehti*. 1951b. Ravintolalaitoksemme olympiatehtävät. 12/1951, 7.
- Hotelli- ja ravintolalehti*. 1952a. Suomen Hotelli- ja ravintolakoulu. 3/1952, 16.
- Hotelli- ja ravintolalehti*. 1952b. Jälkipeliä. 8/1952, 5–6, 8–12.
- Hyvärinen, H. 2005. Tässä on Bestin paita. *Ilta-Sanomat* 30.11.2005. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/IS20051130SLA1URH06ury/YWxsSFNJUI1RTRVNfMjAwNV9fXzJfS2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVvk0>. (Tarkistettu 3.7.2015).
- Hämäläinen, U. 2003. Ilmansuuntana itä. *Helsingin Sanomat* 1.6.2003. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/HS20030601SI1VS06hi1/YWxsSFNJUI1RTRVNfMjAwM19fXzRfa2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVvk0>. (Tarkistettu 3.7.2015).
- Hämäläinen, T. 2004. Diplomaatti harmaalla vyöhykkeellä. Arne Treholt vakuuttaa hyvää tahtoaan yksityiskohtaisessa omaelämäkerrassa. *Helsingin Sanomat* 4.8.2004. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/HS20040804SI1KU02vqn/YWxsSFNJUI1RTRVNfMjAwNF9fXzNfa2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVvk0>. (Tarkistettu 3.7.2015).
- Hämäläinen, U. 2008. Onnistunut julkisuuskikka. *Helsingin Sanomat* 5.10.2008. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/HS20081005SI1VS08y31/YWxsSFNJUI1RTRVNfMjAwOF9fXzJfS2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVvk0>. (Tarkistettu 3.7.2015).
- Härö, M. 1992a. Valmistautuminen 1940 ja 1952 Olympiakisoihin. *Olympiakaupunki Helsinki / Olympiastaden Helsingfors / Helsinki – The Olympic City 1952*. H. Friman & M. Härö & K. Laitinen & M-L. Lehto. Memoria 7. Helsinki: Helsingin kaupunginmuseo, 7–10.

- Härö, M. 1992b. Turistit ja matkailupalvelut. *Olympiakaupunki Helsinki / Olympiastaden Helsingfors / Helsinki – The Olympic City 1952*. H. Friman & M. Härö & K. Laitinen & M-L. Lehto. Memoria 7. Helsinki: Helsingin kaupunginmuseo, 88–128.
- Ikonen, S. 1989. *Kalastajatorpan historiikki*. Julkaisematon käsikirjoitus.
- Ilta-Sanomat. 1995. Gerald Ford oli Etyk-juhlasta ”aivan haltioitunut”. *Ilta-Sanomat* 2.8.1995. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/is950802060/YWxsSFNJUI1RTRVNfMTk5NV9fXzNfS2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVvk0>. (Tarkistettu 4.7.2015).
- Ilta-Sanomat. 1996a. Vuosi vaihtui perinteikkäästi Torpalla ja villisti Paasitornissa. *Ilta-Sanomat* 2.1.1996. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/is960102042/YWxsSFNJUI1RTRVNfMTk5NI9fXzZhfS2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVvk0>. (Tarkistettu 4.7.2015).
- Ilta-Sanomat. 1996b. Ulkoministerit löivät kättä. Palohälyttimet soivat juuri ennen Christopherin ja Primakovin tapaamista. *Ilta-Sanomat* 10.2.1996. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/is960210001/YWxsSFNJUI1RTRVNfMTk5NI9fXzdfS2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVvk0>. (Tarkistettu 4.7.2015).
- Itkonen, M. 2017. Kalastajatorpan olemus. Elokuvamatka aikaan ja tilaan. *Tarinoita satavuotiaasta Kalastajatorpasta*. Toimittaneet V. A. Heikkinen & M. Itkonen & S. Inkinen. Helsinki: Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, 185–201.
- Junttila, V. 2013. Amerikkalainen komedia. *Turun Sanomat* 2.9.2013. Verkko-osoitteessa <http://www.ts.fi/mielipiteet/kolumnit/527648/Amerikkalainen+komedia>. (Tarkistettu 12.11.2016).
- Kalin, K. 1984. Valtiomme vierastalo. *Muoto* 3/84, 52–55.
- Kallio, M. A. 2004. Hilton Helsinki Kalastajatorppa. *Projektiiutiset* 2/2004.
- Karjalainen, J. 1995. Mitä yhteistä on Aarne Tarkaksella ja Gösta Sundqvistilla? Sukulaisuus näkyy helposti illan hupailussa Älä nuolase...! *Helsingin Sanomat* 15.12.1995. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/951215249/YWxsSFNJUI1RTRVNfMTk5NV9fXzFfS2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVvk0>. (Tarkistettu 3.7. 2015).
- Kivirinta, M–T. 2007. Chansonin papitar laulaa yhä solidaarisuudesta. *Helsingin Sanomat* 29.8.2007. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/HS20070829SI1KU01agx/YWxsSFNJUI1RTRVNfMjAwN19fXzRfS2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVvk0>. (Tarkistettu 3.7.2015).
- Koskennurmi-Sivonen, R. N.d. Helsingin muotialongit ja salonkimuoti. Verkko-osoitteessa <http://www.helsinki.fi/~rkosken/muoti>. (Tarkistettu 23.11. 2016).
- Kotilainen, H. 1996. Tshernomyrdin ja Ahtisaari pohtivat lähialueyhteistyötä Venäjän pääministeri koeajoi uuden Euro-Samaran. *Helsingin Sanomat* 6.5.1996. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/960506192/YWxsSFNJUI1RTRVNfMTk5NI9fXzdfS2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVvk0>. (Tarkistettu 7.7. 2015).

- Kuparinen, L. 2014. *Omistajavaihdosten vaikutukset Hilton Helsinki Kalastajatorpalla vuodesta 2002 aina tähän päivään asti – näkökulmana henkilöstö*. Opinnäyte. Hotelli- ja ravintola-alan koulutusohjelma. Helsinki: Haaga-Helia ammattikorkeakoulu.
- Lohikoski, M. 2004. Arafatin luona aamuun asti. *Helsingin Sanomat* 14.11.2004. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/HS20041114SI1VS04vyff/YWxsSFNJUI1RTRVNFmJAwNF9fXzFfS2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVv0>. Tarkistettu 3.7.2015).
- Lehtonen, V-P. 1999. Sekava, 17-tuntinen talk show teki rutinoidusta Timo T. A. Mikkosesta ennätysmiehen. Aika hyvä televisio-ohjelmaksi. *Helsingin Sanomat* 31.8.1999. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/HS980831SI1KU01nfn/YWxsSFNJUI1RTRVNFmT5OF9fXzJfS2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVv0>. (Tarkistettu 4.7. 2015.)
- Lindstedt, R. 1991. Marimekko – tarina naisesta, yrityksestä ja kuolemasta. *Suomen Kuvalehti* 28/1991.
- Loivamaa, I. & Bengtsson, N. & Rung, M. 2005. *Minä ja Marion*. Helsinki: Tammi.
- Luhtala, P. (Toim.) 2003. *Ossi Runne – trumpetilla ja tähtipuikolla*. Helsinki: WSOY.
- Mannila, J. 2015. Huippukokous mullisti Euroopan – ja Helsingin. *Helsingin Sanomat* 18.6.2015. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/HS-20150618SI1KA05h6p/YWxsSFNJUI1RTRVNFpJ0xOTkwMDEwMV9fXzFfa2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVv0>. (Tarkistettu 7.7.2015).
- Marimekko. 2015. Tarina alkaa. Verkko-osoitteessa https://www.marimekko.com/fi_fi/meista/marimekon-tarina. (Tarkistettu 14.12.2016).
- Neuvonen, T. 2016. Henkilökohtainen tiedonanto. 11.11.2016.
- Niemi, K. 2005. Kun Neuvostoliiton ulkoministeriCOMPASTUI syliin. *Helsingin Sanomat* 31.7.2005. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/HS20050731SI1VS049la/YWxsSFNJUI1RTRVNFmJAwNV9fXzRfS2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVv0>. Tarkistettu 7.7.2015).
- Nieminen, T. 2008. Sankareita vain valkokankaalla. *Ilta-Sanomat* 27.4.2008. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/HS20080427SI1VS05alx/YWxsSFNJUI1RTRVNFmJAwOF9fXzRfS2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVv0>. (Tarkistettu 3.7.2015).
- Näveri, T. 2004. Arafat-huuma valtasi Suomen 1989. *Ilta-Sanomat* 11.11.2004. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/IS20041111SLA1SUP01miv/YWxsSFNJUI1RTRVNFmJAwNF9fXzFfS2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVv0>. (Tarkistettu 7.7.2015.)
- Paananen, A. 2004. Uutuuskirja: Bill Clinton oli joutua Suomessa pyörätuolikolariin. *Ilta-Sanomat* 30.3.2004. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/IS20040330SLA1ULK01u04/YWxsSFNJUI1RTRVNFmJAwNF9fXzVfa2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVv0>. (Tarkistettu 5.7.2015).
- Penkkarit ja torppa. 2016. Verkko-osoitteessa http://www.norssit.fi/sivut/4_22_penkkarit_ja_torppa.php. (Tarkistettu 23.11.2016).

- Politiikan kulmapöytä. 2008. Väärä osoite, mies kelpasi. *Helsingin Sanomat* 17.11.2008. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/HS20081117SI1YO02kyu/YWxsSFNJUIRTRVNfMjAwOF9fXzFfS2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVvk0>. (Tarkistettu 5.7.2015).
- Raeste, J-P. 2005. Boeing: Ilmailun uusi nousu on jo alkanut. *Helsingin Sanomat* 10.5.2005. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/HS20050510SI1TA04dsa/YWxsSFNJUIRTRVNfMjAwNV9fXzZfS2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVvk0>. (Tarkistettu 3.7.2015).
- Rautiainen, A. 2002. Kalastajan torpasta huippuhotelliksi. *Kapiteelin asiakaslehti* 4/2002.
- Rautiainen, M. 2007. Tankille Reinot jalassa. Näin Reinoista tuli hitti. *Ilta-Sanomat* 13.1.2007. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/IS20070113SLA1KTM0388g/YWxsSFNJUIRTRVNfMjAwN19fXzhfS2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVvk0>. (Tarkistettu 23.7.2015).
- Restaurant Guide to Helsinki Night Clubs. 1975. Verkko-osoitteessa http://www.wikileaks.org/plusd/cables/1975HELSIN01571_b.html. (Tarkistettu 11.7.2015).
- Rislakki, J. 1994. Mikä ihmeen Bilderberg? *Helsingin Sanomat* 5.6.1994. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/940605009/YWxsSFNJUIRTRVNfMTk5NF9fXzVfS2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVvk0>. (Tarkistettu 4.7.2015).
- Saarenheimo, E. 1985. *Kruunun krouvari. Arctia Oy:n vaiheita 1935–1985*. Espoo: Arctia Oy.
- Saaristo, S. 1995. Prinssi vertasi vierailuaan vuoden 1952 visiittiin: Nyt katselin lintuja, silloin urheilijoita. *Ilta-Sanomat* 4.5.1995. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/is950504055/YWxsSFNJUIRTRVNfMTk5NV9fXzVfS2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVvk0>. (Tarkistettu 5.7.2015).
- Sander, G. F. 2012. *Usein unohdettu Suomi*. Suomentanut S. Liikanen. Helsinki: Gummerus.
- Sillanpää, M. 2002. *Säännöstelty huvi. Suomalainen ravintola 1900-luvulla*. Bibliotheca Historica 72. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Sundberg, A. 1995. Yhdet vielä ja sitten lasku! Kieltolain henki on hallinnut suomalaista ravintolaelämää näihin päiviin asti. Onko siitä vieläkään päästy eroon? Vai onko nyt vapauduttu jopa liikaa? *Helsingin Sanomat* 19.11.1995. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/951119007/YWxsSFNJUIRTRVNfMTk5NV9fXzFfS2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVvk0>. (Tarkistettu 3.7.2015).
- Tainola, R. 2012. Presidentti lähetti kirjeen. *Ilta-Sanomat* 2.6.2012. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/IS20120602SLA1PSL129po/YWxsSFNJUIRTRVNfPj0xOTkwMDEwMV9fXzZfa2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVvk0>. (Tarkistettu 2.7.2015).
- Tikka, J-P. 1996. Euro-Samara lähti itään. Ensimmäinen Suomessa tehty Lada lahjoitettiin Venäjän pääministerille. *Ilta-Sanomat* 6.5.1996. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/is960506084/YWxsSFNJUIRTRVNfMTk5NI9fXzZfS2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVvk0>. (Tarkistettu 4.7.2015).

- Törmä, H. 2015. Henkilökohtainen tiedonanto. 15.8.2015.
- Vesuri (nimimerkki). 1957. Neuvostojohtaja Hrushtshevin snapsit. *Hotelli- ja Ravintolalehti* 1957/6–7, 21–22.
- Yle 2006. Armi Kuusela, Suomen neito 1952. Ylen Elävä arkisto. Verkko-osoitteessa http://yle.fi/elavaarkisto/artikkelit/armi_kuusela_suomen_neito_1952_13940.html#media=13941. (Tarkistettu 7.7.2015).
- Yöntilä, A. 1951. Juhla-, pöytätapo. ja pukeutumisetiketit. Esitelmä 2. ravintolakulttuuripäivillä 17.1.1951. *Hotelli- ja ravintolalehti*, heinäkuu/1951, 5–12.

Kuvalähteet

- Valokuva 1. Helsingin kaupunginmuseo. Kuvaaja Bonin von Volker.
- Valokuva 2. Pekka Korpimäki.
- Valokuva 3. Helsingin kaupunginmuseo.
- Valokuva 4. Hilton Helsinki Kalastajatorppa.
- Valokuva 5. Hotelli- ja ravintolamuseo.
- Valokuva 6. Helsingin kaupunginmuseo.
- Valokuva 7. Amaranter-ritarikunta Suomenmaa.
- Valokuva 8. Hilton Helsinki Kalastajatorppa.
- Valokuva 9. Hilton Helsinki Kalastajatorppa.
- Valokuva 10. Keravan museo. Kuvaaja Kalevi Hujanen.
- Valokuva 11. Keravan museo. Kuvaaja Kalevi Hujanen.
- Valokuva 12. Keravan museo. Kuvaaja Kalevi Hujanen.
- Valokuva 13. Keravan museo. Kuvaaja Kalevi Hujanen.
- Valokuva 14. Keravan museo. Kuvaaja Kalevi Hujanen.
- Valokuva 15. Hilton Helsinki Kalastajatorppa.
- Valokuva 16. Hotelli- ja ravintolamuseo.
- Valokuva 17. Hotelli- ja ravintolamuseo.

Jussi Mustajärvi & V. A. Heikkinen

Lippulaivan tekijät

Poimintoja Kalastajatorpan operoinnista ja henkilöstöstä vuosien varrelta

Ensimmäiset operoijat

Kalastajatorpan toiminnan alku on tyypillinen kehitystarina. Yritys käynnistyi ja kasvoi vaatimattomasta kahvilasta tunnetuksi ravintolaksi. Cafe Fiskartorpet avattiin vuonna 1915. Liiketoiminta oli vaatimatonta ensimmäisen maailmansodan, Venäjän vallankumouksen ja kansalaissodan runtelemassa Euroopassa ja Suomessa, sillä ostovoimaisia kaupunkilaisia oli vähän ja matkailijoita niukasti. Kaikesta huolimatta Munkkiniemi ja Kalastajatorppa alkoivat saavuttaa mainetta paikkana, jonne kannatti suunnata kuumana kesäpäivänä huvittelemaan.

Varsinainen ravintolatoiminta käynnistyi vuonna 1932, kun Fazerin suku osti yrityksen ja alkoi kehittää Kalastajatorppaa systemaattisesti (Ikonen 1989, 4–5). Kalastajatorpan tuleva suunta oli nyt viitoitettu, ja maine myös hienona illanviettoravintolana alkoi muotoutua.

Fazerien aika jäi 20 vuoden mittaiseksi, sillä Alkon Ravintolat Oy (myöhemmin Arctia Oy) päätti ostaa Kalastajatorpan vuonna 1952. Ravintolasta tuli osa laajenevaa valtionyhtiön majoitus- ja ravintolaliiketoimintaa. Kalastajatorpan omistajien nimet vaihtuivat seuraavien vuosikymmenten aikana Alkon Ravintolat Oy:stä, Oy Yhtyneet Ravintolat Ab:ksi ja lopulta Arctia Oy:ksi.

Fazerien Kalastajatorppa oli ennen kaikkea kahvila-ravintola ja käyntikohde, jossa kahviteltiin sekä pidettiin hauskaa viikonloppuisin

ja juhlapyhinä. Arctian strategia ei poikennut tästä merkittävästi. Kalastajatorppa (Torppa) ja Fiskartorpet (Fiskis) olivat jo niminä vakiintuneet, ja niistä haluttiin pitää kiinni. Alko määritteli Torpan kaupunki- ja kokoushotelliksi sekä ravintolan erityishintaryhmän ja A-oikeuksien paikaksi. Tällainen linjaus velvoitti, että valtaosan ravintolamyynnistä piti olla ruokaa ja ravintolan piti tarjota laadukasta ohjelmaa. Korkeatasoisena paikkana se sai myös myöhemmin luvan pitää yökerhoa ja olla auki kolmeen asti.

Suurkokouksista, kongresseista, konferensseista ja pitkistä koulutustilaisuuksista muodostuivat liiketoiminnan kulmakivet, jota tuki laadukas ravintolatoiminta sekä mahdollisuus majoittua Torpalla. Kokous- ja asiakaskilpailun voittamiseksi tarvittiin huippumaine, tehokas palvelutuotanto ja sujuvat palveluprosessit. (Mts. 16–30.)

Hotelliinteistöt lisäsivät asiakasvolyymia, kokovuotista matkailua, kokous- ja kongressitoimintaa sekä sitä kautta ravintolaliiketoimintaa. Muodostui kansainvälisen tason neljän–viiden tähden matkailu- ja hotellikompleksi, johon sisältyivät sekä viikonloppujen elävän viihteen täyttämät illalliset että erilaiset uudet konseptit kuten Grill, Disco ja VSOP-klubi. (Mts. 16–21.)

Toimintamalli muuttui hienosta ravintolasta valtion edustuspaikaksi. Arctian ja Suomen valtion vahva linkki toi mukanaan paljon asiakkaita kuten esimerkiksi suurlähetystöjä, yrityksiä, julkisen sektorin organisaatioita ja järjestöjä. Liiketoiminnan menestyksen varmistamiseksi hotelleja ja sen ravintoloita remontoitiin ja uudistettiin vuosien varrella moneen eri otteeseen. (Mts. 33–36.)

Ansainta perustui ensin vahvaan kotimaiseen edustusksyntään. Päivällä kokoustettiin ja lounastettiin. Illalla päivällistettiin ja katsottiin floor show'ta. Kohde oli huipputuottava, kun hotellihuoneet olivat täynnä, Pyöreä Sali, Siirtomaasali ja Keltainen Sali aktiivikäytössä päivästä iltaan sekä keskiostos asiakasta kohden muodostui korkeaksi. Varsinkin sesonkina paikat olivat aina täpötäynnä, joskus jopa sunnuntailounaita ja -näytöksiä myöten.

Ostovoimaista asiakaskuntaa haettiin myös ulkomailta. Kotimaisille ja etenkin ruotsalaisille asiakkaille tarjottiin viikonloppu- ja kaupunkilomapaketteja Finnairin ja laivayhtiöiden kanssa (Warén 2014). Ennätysvuosina 1970–80-luvuilla hotellin käyttöaste oli peräti 73 prosenttia ja yleisesti pysyttiin 60–70 prosentissa. Helsinki ja Torppa kansainvälistyivät kaiken aikaa. Vieraista oli yhdysvaltalaisia vuonna 1985 jopa 9 prosenttia. (Ikonen 1989, 37–49.)

Scandicin tulo

Suomen EU-jäsenyyden seurauksena paine purkaa epäterveitä kilpailuasetelmia voimistui, ja Alko halusi keskittyä ydinliiketoimintaansa (Alko 1997, 3). Valtion hotellilla ei ollut sijaa uudessa EU-Suomessa. Loppuvuodesta 1997 Arctia ja Scandic päättivät puolitoista vuotta kestäneet neuvottelut ja pohjoismainen hotelliketju Scandic Hotels AB -hotelliketju osti Arctian ravintola- ja hotelliliiketoiminnan. Kauppa sisälsi 22 hotellia ja 25 ravintolaa. Kokonaisarvo oli 783 miljoonaa kruunua eli noin 538 miljoonaa markkaa. Alkosta tuli samalla Scandicin merkittävä omistaja, sillä kauppahinta maksettiin osakkeilla, joista kertyi noin 20 % osuus. (Taloussanomat 1997.)

Tästä alkoi nopea muutos, jossa Torppa haki uutta tyyliä ja paikkaansa Scandic Kalastajatorppana. Valtio siirtyi operatiivisesta toiminnasta kiinteistöjenomistukseen, ja omistamisen aika operatiivisen toiminnan osalta loppui. Kalastajatorpan kiinteistönomistuksen takana oli alun perin Arctia Invest Oy, jolta ne siirtyivät Kapiteeli Oy:lle vuonna 1999. (Taloussanomat 1999.) Valtio kiinteistöjen omistajana oli ajalle tyyppilistä, sillä pankkikriisi oli sysännyt sen käsiin laajan omaisuuden.

Alko-Yhtiöiden pääjohtajan Ilkka Suomisen mukaan Arctia oli ollut myynnissä jo vuosikaudet. Lopputulosta auttoi Suomisen mielestä ”täydellinen yhteensopivuus”: Arctialla oli vain yksi hotelli Ruotsissa ja Scandicilla ei Suomessa yhtään. Kaupalla päästiin eroon siitä ”vinkunasta, kitinästä ja natinasta”, jota hotelli- ja ravintolayhtiön elo alkoholin vähittäismyyntimonopolin rinnalla oli jatkuvasti herättänyt. Alkoa oli toistuvasti epäilty Arctian tukemisesta monopolivoitoilla. (Nurmi 1997.)

Scandicin suomalainen varatoimitusjohtaja ja Kalastajatorpalla työskennellyt Anders Lilius sanoi, että kaupan tarkoituksena oli taata voimakas pohjoismainen ketju. Arctian liittämisen jälkeen Scandicilla oli yli sata hotellia pohjoismaissa. (Nurmi 1998.) Strategiat, brändi ja toimintaprosessit tuotiin Ruotsista, sillä Arctiassa ei ollut sellaista toiminta-, tuotanto- ja palveluketjujen mallintamisen taitoa kuin Scandicilla. Myös yrityksen ympäristö-, turvallisuus- ja lajitteluprosessit olivat edellä kotimaisia toimijoita. Nurmi kirjoitti: ”Ruotsalainen korostus kuuluu kuitenkin vähintään siinä, että Lilius puhuu ympäristöasiaa pitkään ja tosissaan: Kaiken pitää olla Scandiceissa kierrätettävää, kertakäyttöisyys on pannassa”. (Mts.)

Positointi oli Liliuksen mukaan selkeä: ”Suomessa on liian vähän vuorineuvoksia, jotta kuuden tähden hotelleita kannattaisi lisätä. Yhtiö

ei kalastakaan aivan kalleimmassa hintaluokassa, mutta se ei toisaalta ylläpidä säästöhotellejakaan.” (Mts.)

Scandic tehosti markkinointia ja tietotekniikan käyttöä. Myös yhteistyö Silja Linen, Viking Linen ja Finnairin kanssa monipuolistui, kun hotelleja oli tarjolla sekä Suomessa että Ruotsissa. Arctian henkilökunnalta Lilius kertoi saaneensa kaupasta pelkkää myönteistä palautetta. Hän näki, että vahva pohjoismainen ketju ja vahvat tuotemerkit lisäisivät alan houkuttelevuutta myös työmarkkinoilla. Välittömiä väen vähennystarpeita Scandicin Suomen-paikoissa ei Liliuksen mukaan tuolloin ollut – jos kohta oli arvattavissa, mitä rationalisointi tarkoitti, sillä Ruotsissa Scandic toimi suhteellisesti vähän pienemmällä henkilökunnalla. (Mts.)

Lilius koki, että ammattitaito oli Suomessa hotelli- ja ravintola-alalla tasokasta, mutta ruotsalaiset hän koki palveluhenkisempinä: ”Ruotsissa huomasin joskus, että nyt tarjoilija antaa väärältä puolelta. Väliäkös sillä, kun hän kuitenkin hymyili. Suunta on se, että työntekijät ovat tulevaisuudessa entistä monitaitoisempia.” (Mts.)

Scandic oli ennen kaikkea kansainvälinen brändi, eikä niinkään ruotsalainen. Omistajanvaihdos ja muuttuvat ajat toivat mukanaan uuden strategian: liiketoiminnan idea oli tarjota palveluita laajemmalle asiakaskunnalle. Siinä missä Arctia oli keskittynyt tiettyyn asiakassegmenttiin, Scandicin kautta tuli mukana myös oma varausjärjestelmä ja asiakkuusajattelu. (Kuparinen 2014, 29–38.)

Skandinaavinen rento tyylikkyys, pohjoismaisen hotelliketjun arvo maailma ja toimintakulttuuri olivat hyvin linjassa kansainvälistyvän asiakaskunnan kanssa. Torpan suuriasiakkaiden, Nokian ja Koneen, liiketoiminnan kasvun johdosta nuorekkaat työ- ja tietomatkaajat täyttivät hotellihuoneet ja yöpyivät hotellissa pitkään. Myös muu dynaaminen IT-teollisuutemme, sen alihankkijat sekä globaalit konsultit ja kouluttajat kokoustivat, kouluttivat sekä majoittuivat Torpalla.

Uuden teknologian sanansaattajat, liiketoimintagurut sekä Nokian menestyksentekijät ja maailmanmatkaajat kohtasivat aamiaissaleissa ja kokouskeitaissa levittäen kokonaisen uuden työmatkailu- ja työskentelykulttuurin Suomeen. Kaikkalainen liituroitapukupokkuroiminen ja -johtaminen jäivät auttamatta 1980- ja 90-luvuille, kun uuden vuosittu-hannen tavat levisivät pohjolan perukoille.

Hiltonismi saapui Suomeen

Majoitustoiminta ei Scandic-nimen alla kauan kestänyt, sillä ympäri maailmaa hotelleja operoiva Hilton Group oli kiinnostunut kasvamaan ja laajentumaan Pohjois-Eurooppaan. Scandic päätyi osaksi kansainvälistä Hilton-hotelliketjua vuonna 2001. Kaupan arvo oli noin 6 miljardia markkaa, joka maksettiin rahana ja osakkeina.

Spekulointi Suomessa alkoi tietysti välittömästi, miten moni Scandic Suomessa vaihtaa ketjua. Hilton Internationalin toimitusjohtaja Anthony Harris ja Scandicin toimitusjohtaja, Hilton Internationalin tuleva pohjoismaisten toimintojen johtaja Roland Nilsson kertoivatkin, että he analysoivat, mitkä muutamat Scandicin yksiköt muutetaan Hiltoneiksi. (Nurmi 2001.) Anthony Harris kertoi lehdistölle:

Tärkeintä on, että Hilton-brandi on kansainvälisen Hilton-asiakaskunnan käytössä Helsingissä. Muista Suomen paikkakunnista tai yksittäisistä hotelleista ei tässä vaiheessa voi nimeltä puhua. Voin antaa vihjeen: olemme tietoisia siitä, että Helsinki on hyvin houkutteleva paikka suurille kansainvälisille kokouksille. (Mts.)

Hotelliasiantuntijoita ei yllättynyt, että vuoden 2003 alussa Strand ja syksyllä Kalastajatorppa muuttuivat Hiltoneiksi. Operoijana oli Suomessa Scandic Hotels. Hotellien johto haluttiin pitää suomalaisena, mutta konsepti muuttuu pilkulleen samaksi kuin kaikissa muissakin 500 Hilton-hotellissa eri puolilla maailmaa.

Hilton panosti merkittäviä summia Torpan remontointiin ja uuteen Hilton Meetings -palvelukonseptiin tähtäimessään viiden tähden hotelli (Aromi 2003, 10; Heikkilä 2003, 18–22). Muita uusia konsepteja olivat Hilton xBreakfast -aamiainen ja Hilton LivingWell Express -kuntosali. Hilton panosti enemmän pieniin yksityiskohtiin kuin Scandic, mikä näkyi laajoissa ohjekäsikirjoissa. Niissä painotettiin asiakkaiden toiveiden parempaa huomioimista. Hiltonin asiantuntijat arvostivat myös Kalastajatorpan pitkää historiaa. (Honkakumpu 2004, 30–31; Kuparinen 2014, 30–38.)

Toisaalta organisaatiosta oli tulla monimutkaisempi, mutta suomalainen johto korosti kaiken aikaa, että miehitys ei voi olla Suomessa samaa tasoa kuin muissa Hiltonin kohteissa maailmalla, sillä työvoimakustannukset ovat pohjoismaissa korkeammat. Myös Torpan johtaja Jouni Kaivola oli tyytyväinen:

Brändin vaihto oli menestys. Sanoinkin syksyllä 2003, että jos johonkin suomalaiseseen hotelliin sopii Hiltonin kyltti, niin ylivoimaisesti Kalastajatorppaan. Komeilemme Euroopan ja Afrikan Hilton-hotellien joukossa toistuvasti asiakasäänestyksissä kymmenen huipun joukossa. (Sahiluoma 2005, 14.)

Hilton Group yhdistyi myöhemmin yhdysvaltalaisen Hilton Hotels -emoyhtiön kanssa 40 vuoden eron jälkeen. Samalla Hilton Hotels myi vuonna 2007 Scandic Hotels AB:n ruotsalaiselle EQT-sijoitusyhtiölle, ja Torppa jatkoi Hilton Franchisingin alla Suomen Scandicin operoimana. Tulevaisuus osana Hilton-brändiä näytti varmalta, vaikka perinteinen majoitusala oli suuressa murroksessa. Työ-, kokous- ja kongressimatkailija sekä vapaa-ajan turisti oli globaali maailmankansalainen, joka luotti tunnettuihin hotelleihin. Toisaalta hän osti majoituspalveluita myös itsenäisesti uusista kanavista asettaen uudenlaisia haasteita perinteisille hotelleille.

Käytännön muutokset operatiivisessa toiminnassa olivat vähäisiä. Scandic otti mallia Hiltonilta yhteisöomistuksen aikana, ja se näkyi uudessa tavassa pyörittää majoitustoimintaa. Uusi selkeämpi konsepti ja etenkin ympäristöön panostaminen olivat osa uutta Hilton/Scandic-aikaa. Ydinarvojen haluttiin silti heijastavan enemmän pohjoismaalaista kuin amerikkalaista ajattelua. (Vitriini 2007, 20.)

Valtion kiinteistöyhtiö Kapiteeli oli myynyt Kalastajatorpan kiinteistöt vuonna 2006 norjalaiselle Norgani Hotels -yhtiölle, joka myi ne edelleen vuonna 2010 ruotsalaiselle hotellikiinteistöjen omistamiseen keskittyneelle Pandox AB:lle osana 1,3 miljardin euron kauppaa (Taloussanomat 2010; Turun Sanomat 2006). Kalastajatorppa oli näin lopulta päätyneet kolmen vahvan toimijan eli Hiltonin, Scandicin ja Pandoxin käsiin. Kaikkien näiden yhtiöiden liiketoiminnan ydinosaaminen oli majoitusosalalla.

Asiakaskunta kansainvälistyi entisestään, sillä brändi oli vahva ja globaali. Uusiksi asiakasryhmiksi tuli enemmän brittejä ja saksalaisia. Etenkin liikematkustuksen ja kannustematkailun nähtiin nousevan entistä tärkeämmäksi osaksi liiketoimintaa. Hinnoittelussa hotelli asemoitui yhden pykälän alemmas kalleimmista Helsingin hotelleista. Tavoite oli luonnollisesti yltää korkeaan käyttöasteeseen ja huippuhyvään ravintola- ym. palvelumyyntiin asiakasta kohden. Hilton Honours -kanta-asiakasohjelmasta tuli myös merkittävä vetovoimatekijä, sillä se mahdollisti asiakkuuksien keskittämiseen erittäin laajan hotelliketjun palveluihin ja täten erilaisten etujen keräämisen yli 2 500 hotellissa ympäri maailmaa. Hiltonin mukana tulivat uudet varaus- ja jakelujärjestelmät, tuottojohtamisen hinnoittelumenetelmät sekä markkinointikeinot. (Honkakumpu

2004, 30–31.) Loppujen lopuksi Hilton toteutti ne uudistukset, mitä oli aiemmin kaivattu Arctia-vetoiselta Kalastajatorpalta. Universaali hotelliketju toi paikan osaksi suurempaa matkailukokonaisuutta.

Johtavan aseman rakentumisen kulmakiviä

Pätevä henkilökunta ja liikkeenjohto ovat aina olleet tärkeä osa Kalastajatorppaa ja luoneet perustan sen maineelle. Monelle työntekijälle yritys on ollut pitkäaikainen työnantaja, melkein kuin toinen koti. Pitkän historian aikana ympäröivä yhteiskunta on muuttunut ja Torpan henkilökunnan työkuultuuri siinä mukana. Satapäinen tiukasti johdettu henkilökunta on muovautunut tarkasti roolitetusta palvelutehtaasta nykypäivän joustaviksi, tehokkaiksi ja monipuolisiksi tiimeiksi.

Myös Kalastajatorpan johtajien roolit ovat muuttuneet. Berta Fazer ja ennen kaikkea Walter Westermarck olivat klassisia palvelutuotannon johtajia, jotka johtivat kaikkea edestä, sivusta ja takaa. Pienetkin asiat menivät heidän näppiensä ja silmiensä kautta, kun tämän päivän johtaminen perustuu avoimeen luottamukseen ylimmän johdon ja henkilöstön välillä. Alkon ajan johtajat olivat saaneet johtamisoppinsa armeijasta, sodasta ja politiikasta. Hierarkia oli vahvaa, ja prosessit alistettiin byrokraattiselle päätöksentekokoneistolle.

Palkollisten tehtäväkenttä oli Fazereiden aikaan varsin kirjava, ja asiakaspalvelu oli myös nykypäivästä varsin poikkeavaa. Ravintolan johtaja, myyntihenkilöstö ja viimeistään ovella vahtimestari päättivät, ketkä pääsevät asiakkaiksi. Yrityksen toimintamalli oli itsetietoista ja arvokasta – työntekijöiden tuli ylläpitää sitä omalla toiminnallaan. Hovimestarin ja myynnin naisten tehtävä oli vastata puhelinvarauksista ja siitä, että asiakkaat sopivat paikan tyyliin. Puhelin ei kuitenkaan ollut riittävä varotoimi ja tätä varten Fiskiksen Kalle Karlson oli ovella vahdisa ja eväsi tarvittaessa pääsyn asiakaskuntaan sopimattomilta vierailta. Sopivuus saattoi olla niinkin pienestä kiinni kuin vääränlaisista kengistä.

Myöhemmin Oy Alkoholiliike Ab:n tullessa omistajaksi pelkona oli vanhan ylvään ja arvokkaan toiminnan muuttuminen kansanomaiseksi. Vanhalla henkilökunnalla oli joka tapauksessa tärkeä rooli kulttuurinvälittäjänä, ja Kalastajatorpan tyyli siirtyi heidän mukanaan uuteen aikaan. (Ikonen 1989, 8–11.) Kalastajatorppa edusti ylellistä ravintolakulttuuria, joka oli lähinnä varakkaamman väen saatavilla. Tänä päivänä Torppa ilmentää edelleen liikesivistynyttä henkeä, jota sen kansainväliset asiakkaat, globaali ketju, johtajat ja henkilöstö edustavat.

Hyvien johtajien talo

Hotellitoiminnan alkaessa tarvittiin uutta osaamista. Kalastajatorppa pystyi rekrytoimaan hyvin uutta, taitavaa väkeä, sillä kohde haluttiin säilyttää Arctian hotelli- ja ravintolatoiminnan lippulaivana. Organisaatio oli moniportainen ja osastolähtöinen johtuen johtamisperinteestä, omistajasta ja ajan johtamishengestä. Ensimmäinen hotellinjohtaja Seppo Ovaska (1968–75) oli käynyt läpi Alkon johtajakoulutuksen koti- ja ulkomailla. Hän johti hotellia 7 vuotta ja siirtyi Torpalta Arctian pääkonttoriin johtamaan hotellilinjaa.

Seuraava hotellinjohtaja, Olli Warén (ent. Waris, 1975–84), oli arvostettu ja ajalle tyypillinen johtaja, sillä hän oli edennyt urallaan systemaattisesti. Hän oli tullut hotelli- ja ravintola-alalle työskennellessään Imatran Valtionhotellissa autonkuljettajana ja apulaisena vuodesta 1959. Hän oli siirtynyt Helsinkiin Hotelli Marskin käynnistykseen ja opiskelemaan ravintolakoulu Perhoon Suomen ensimmäistä hotelli- ja ravintola-alan liikkeenjohdollista kurssia vuosina 1961–62. Ennen Kalastajatorpalle tuloaan hän työskenteli Sillankorvassa, Kulosaaren Casinossa ja Hotelli Polarissa.

Waris organisoi ja kehitti Kalastajatorpan myynti- ja markkinointiosastoja. Myyntipalvelu aloitettiin 70-luvun alussa ja oli ensimmäisiä Suomessa. (Mts. 22, 24, 27.) Yhteistyötä tehtiin Finnairin, matkatoimistojen ja Matkailun edistämiskeskuksen (MEK) kanssa. Luotiin illallispaketteja ja rakennettiin matkailijoille palvelukokonaisuuksia, joihin kuului majoitus aamiaisineen, illallinen ja ohjelma. Myös kokouspakettien kysyntä kasvoi.

Vuosikymmen oli myös vahvaa työn järjeistämisen ja teknologisen kehityksen aikaa. Tuolloin esimerkiksi tilausprosessi oli hyvin hankala. Lähetit välittivät tilaukset eli orderit 25 eri paikkaan. Jokainen pienikin muutos tiesi valtavaa kierrosta kullekin osastolle. Tilauskirjassa oli vielä erikoinen koodaustapa, joka keittiön piti tietää. Vuonna 1976 Torpalle tuli ensimmäinen tehokirjoitin IBM:ltä, jolla saatiin ruokalistasat varastoon. Vuonna 1978–80 tuli ensimmäinen ICL-laskentaohjelma, jolloin alettiin tehdä tuloslaskelmia. (Waren 2014.)

Poliittisena vuosikymmenenä 1970-luvulla ammattiliitoilla oli merkittävä rooli. Henkilökunnalla oli halu vaikuttaa työehtoihinsa, ja ammattiliittotoiminta oli varsin aktiivista. Ammattiyhdistysliike oli tiukkana työehdoista, ja työntekijät menivät lakkoon herkästi. Erään kerran he kieltäytyivät kantamasta pöytiä ja tuoleja saliin, jolloin hotellinjohtaja

ja esimiehet ryhtyivät kantohommiin. Oli myös kiistoja siitä, voiko keittoastiaa kantaa saliin. (Mts.) Ammattiliittojen kädenjälki näkyi myös käytännössä, sillä ne saivat työpuvut yleistymään alalla 1980-luvulla. (Prikka 1984b, 4.)

Tuona vuosikymmenenä kaikki juhlapäivät hieman väljähtyivät. Perinteikäs vappuaaton avaava Akademiska Sångföreningin konsertti ei yllättäen kiinnostanut asiakkaita. Yritettiin uusia markkinointitempauksia. Uuden vuoden juhlintaan rakennettiin muun muassa Lemmenlaiva-teema ja juhannuksena hyödynnettiin rantapuistoa monipuolisemmin. (Ikonen 1989, 29, 36.) Myös puutarhajuhlat onnistuivat; vuonna 1977 pidettiin ensimmäiset ulkojuhlat kanta-asiakkaille ja sidosryhmille, mistä muodostuikin yksi kaupungin kiinnostavimmista liike-elämän ja seurapiirien juhlista. Kutsu tähän tilaisuuteen oli tärkeämpi kuin presidentin kanslian lähettämä itsenäisyyspäivän kutsu. Myös liiketaloudellisesti juhla oli tärkeä, sillä markkinointitapahtuma poiki yli 100 uutta varausta.

Hotellinjohtaja Tapani Laitinen (1984–85) työskenteli Torpalla lyhyen aikaa. Hän oli mukana saneeraus- ja tilasuunnittelussa, jota Helsingin hotelli- ja ravintolakoulussa sekä Sveitsissä hotelli- ja ravintolakoulutuksensa saanut hotellinjohtaja Veikko Lindholm (1985–87) jatkoi. Lindholmilla olivat Torpan lisäksi vastuullaan Arctian gourmet-yksiköt Savoy ja Kulosaaren Casino. Olennaista 1980-luvun kehityksessä oli keskijohdon kasvava rooli strategioiden toteuttajina. Myös asiakaslähtöisyyttä korostettiin. Hotellipäällikkö Kari Nyysönen kertoi *Prikka*-lehdessä: ”Asiakas ensin, paperit voivat odottaa muutaman minuutin.” (Prikka 1986a, 10.)

Arctiassa nähtiin, että henkilöstö oli tärkeä menestystekijä, joka oli tärkeää pitää ketjussa. Työntekijöiden ammattitaitoa kehitettiin. (Saarenheimo 1985, 79.) Kalastajatorppa halusi myös houkutella parhaat taitajat taloon. Töissä Torpalla oli 1980-luvun alussa noin 300 henkeä. Aika-ajoin henkilökunnasta oli jopa pulaa, sillä ylityötä ei saanut tehdä – ainakaan liikaa. (Sivula 2014, 37.) Suuren 80-luvun puolenvälin remontin aikaan toiminta jouduttiin sulkemaan melkein vuodeksi ja lomauttamaan merkittävästi henkilökuntaa. Osa työntekijöistä päätti tällöin lähteä muualle, ja näin ammattitaitoista henkilökuntaa siirtyi kilpailijoille. (Prikka 1985, 24.)

Henkilöstöä koulutettiin ahkerasti organisaation eri tasoilla muun muassa myyntiin, tavoitejohtamiseen, laatuun, henkilöstöhallintoon ja markkinointiin liittyen. Pasilan messukeskuksessa koulutettiin uusia

emäntiä ja isäntiä vääntämään oluthanaa ja vitsiä. Keittiömestareita ja hovimestareita koulutettiin ulkomailla, ja kokit ja tarjoilijat saivat kansainvälisyyskokemusta ulkomaisten teemaviikkojen aikana. (Saarenheimo 1985, 78–80.) Torppalaiset kokeilivat innolla ensimmäistä tietokonepohjaista hotelli- ja ravintolajärjestelmää (Prikka 1986b, 30). Lisäksi osaavaa henkilökuntaa hyödynnettiin ottamalla heidät mukaan suunnitteluprosessiin. Vastaanottovirkailija Marita Suhonen kertoi *Prikka*-lehdessä: ”Saimme olla mukana vastaanoton suunnittelussa alusta alkaen” (Prikka 1986a, 10).

Hotellinjohtaja Pekka Korpimäki (1987–1993) tuli Torpalle Marskista. Hän oli Lapin poika ja saanut oppinsa Rovaniemellä. (Korpimäki 2014.) Torppa teki huimaa tulosta aina Kuwaitin kriisiin ja lamaan asti. 1980-luvun loppu olikin Suomessa vahvaa nousukauden ja teknologisen kehityksen aikaa. Torpalla kehitettiin tällöin myös ensimmäinen tietokonepohjainen pullonpalautusjärjestelmä, joka helpotti työtä ja vähensi huomattavasti kustannuksia. (Hautaluoma 1990, 31.)

Korpimäki pääsi kättelemään monia valtioiden päämiehiä. Kanadan pääministeriä Pierre Trudeautta piti jopa opastaa, sillä hän ei tiennyt, millaiseen maahan oli tullut. Hän pyysikin fiksusti hotellinjohtaja Korpimäkeä kertomaan lyhyesti, mikä Suomi on. Tällaisesta tietopaketesta oli paljon hyötyä koko käynnille. (Korpimäki 2014.)

Vuoden 1990 loppukesän maailmantapahtumat iskivät konkreettisesti Kalastajatorpalle. Kuwaitin miehityksen seurauksena kansainvälinen työmatkustaminen loppui hetkeksi täysin. Tarjoilijat ihmettelivät tyhjää aamiaissalia – samalla kun seurasivat kansainvälisten televisiokanavien välittämiä uutisia Persianlahden kriisistä. (Neuvonen 2016.) Torppa oli näin osana globaalin matkailutalouden syiden ja seurausten suhdeverkostoa.

Vuosien 1991–93 talouslama Suomessa vaikutti vuorostaan kotimaisten matkailijoiden, yritysryhmien ja organisaatioiden palvelujen kysynnän vähenemiseen. Hotelliketjujen ja ravintoloiden kannattavuus laski voimakkaasti. Henkilöstökuluja piti vähentää, ja tehtäviä yhdistää. Laman syvyys yllätti kaikki. Alkoi tulla tilausten peruutuksia. Eräskin suuri pankki peruutti tilaisuutensa, mutta maksoi kiltisti peruutuskulut. Kokoustaminen ja edustaminen loppuivat kerta heitolla.

Kalastajatorpalla ensin Korpimäki ja sitten vuodesta 1993 uusi hotellinjohtaja Kristiina Inkiläinen joutuivat saneeraamaan ja käymään irtisanomisneuvotteluja. Väkeä lähti kaikilta osastoilta, ja työtehtäviä yhdistettiin. Inkiläisen urapolku oli kulkenut S-ketjun kenttäkoulutuksen kautta Arctia-ketjuun vuonna 1987. Vuosina 1987–88 hän työskenteli

Hotelli Marskin keittiössä, myynnissä ja markkinoinnissa. Inkiläinen avasi Terrace-ravintoloita Stockmannin tavaratalolle 1988–89 sekä työskenteli Grand Marinan rakennusprojektissa vuoteen 1993 asti; sitten hän siirtyi Kalastajatorpan johtajaksi. Hänen johtaja-aikansa oli lamaan reagoimista, toiminnan tehostamista, tiimiyttämistä sekä liiketoiminnan jälleenrakentamista. (Inkiläinen 2014.)

Elinkeinoelämä alkoi elpyä vuoden 1994 aikana. Auto-, teknologia- ja kosmetiikkateollisuuden yritysjohto palasi taas kokoustamaan. Myös häitä alettiin jälleen juhlia ravintolassa, ja Pyöreän Salin lattialla oli lauantai-iltaisin joskus jopa kuusikin hääparia yhtä aikaa.

Varsinaissuomalainen Ari Arvonen (1995–2003) siirtyi Silja Linen linjanjohtajatehtävien ja turkulaisen Hotelli Marinan toimitusjohtajuuden kautta Kalastajatorpan hotellinjohtajaksi. Arvosen urakka oli valtava: hän vastasi ketjumuutoksista ja nosti ruokamyynnin suurimmaksi Suomen hotelleissa. Hän johti operaattorin puolelta talon laajaa peruskorjausta ja oli palauttamassa laatua imagoa vastaavaksi. Lisäksi hän hoiti kymmeniä valtiavierailuja. (Arvonen 2014.)

Kansainvälinen talous ja etenkin vientiteollisuus alkoivat elpyä 1990-luvun puolivälissä. Kaupungilla huhuilitiin ja käytävillä huomattiin, että jotain oli Arctian hotelleissa ja etenkin Torpalla tapahtumassa, sillä hienoja pukuserroja liikkui hotellinjohtaja Ari Arvosen kanssa katsellen ja mittailen tiluksia. Puhuttiin ketjun myynnistä tasokkaalle ulkomaiselle operaattorille. Puhuttiin Marriottista ja Starwoodista, mutta Scandicin tulo operoijaksi oli yllätys – osin jopa ensishokki. Joillekin työntekijöille Scandicin tulo tuntui arvonalennukselta: klassinen tyyli muuttui (näennäis)rentoon skandinaavisuuteen ja olivathan Scandic-hotellien taustana moottorihotellit eli motellit. Sekä symbolisesti että konkreettisesti puuvillaiset lautasliinat vaihtuivat paperisiin. (Neuvonen 2016.)

Vanha Kalastajatorppa oli vahvasti niin sanotun paremman väen paikka, kun taas Scandic edusti arvomaailmaa, jossa palvelut oli ensisijaisesti tarkoitettu huomattavasti suuremmalle ja keskiluokkaisemmalle kohderyhmälle. Henkilökunta koki, ettei asiakkaille voitu tarjota enää samaa eksklusiivista laatutasoa, mihin oli aikaisemmin pyritty ja pystytty. Tosin poikkeavia näkemyksiä oli myös paljon, etenkin nuoremmat työntekijät kokivat uuden rennon työskulttuurin mukavammaksi kuin vanhan ja hierarkkisen. (Kuparinen 2014, 28.)

Muutos Scandicin lipun alle toi mukanaan paljon uuden oppimista sekä henkilökunnalle että johdolle. Toimintakulttuuria pyrittiin muuttamaan avoimemmaksi, ja ketjun toimintatapoihin käytiin tutustumas-

sa Ruotsissa. Eräs työntekijä kuvasi asiaa toteamalla, että enää ei oltu valtio-omisteinen Arctia vaan notkea ruotsalainen hotelliketju. (Mts. 28–29.) Scandic toi uuden konseptiajattelun, kun taas Arctiassa jokainen hotelli oli muodostanut oman selkeän yksikkönsä, vaikka olikin osa hotelliketjua. Scandic pyrki luomaan samanlaista palvelua ja henkeä paikasta riippumatta.

Henkilökuntaa myös vähennettiin kustannussyistä, mikä aiheutti työtaakan lisääntymistä kaikille osastoille ja työntekijöille. (Kuparinen 2014, 28.) Etenkin erilaiset johtotehtävät vähenivät, sillä Scandic suosi keskitettyä johtoa (Mustajärvi 2012, 58). Scandicin konsepti ei ollut sellaisenaan henkilökunnan mielestä sopiva Kalastajatorpalle. Scandicin maa- ja hotellinjohto sekä henkilöstö ymmärsivät, että ainutlaatuinen kansainvälinen kohde ja sen tarjoama henkilökohtainen palvelu olivat parempaa kuin kolme tähteä, vaikkei varsinaista tähtiluokitusta Suomessa ollutkaan.

Scandic toi tämän uuden ajan ei-hierarkkisen johtamismallin suomalaiselle hotellialalle, jossa yritystä, liiketoimintaa, brändiä, henkilöstöä ja laatua johdetaan yhdessä ketjuohjauksen henkilöstön ja erilaisten ryhmien kanssa. Hotellinjohtaja toki johtaa ja päättää, mutta myös jakaa vastuuta.

Hiltonin Suomeen tulon seurauksena myös hotellien johtaminen jaettiin niin, että vuonna 2003 Ari Arvonen siirtyi käynnistämään lentotaseaman Hiltonia ja Jouni Kaivola tuli Torpan hotellinjohtajaksi. Kaivola jatkoi kohteen johtamista kannustavan henkilöstö- ja tiimijattelun sekä asiakaslähtöisen kehittämistyylin mukaisesti saavuttaen erinomaisia tuloksia. Hotellinjohtajien ja hotellien johtotiimien työkaluja ovat ketjulähtöiset strategiat, asiakas- ja henkilöstötyytyväisyystutkimukset sekä reaaliaikaiset myynti-, teho-, hinta- ja ennustetiedot. Henkilöstökoulutusteemat, myynti- ja markkinointikampanjat sekä sähköinen varauskanavaosaaminen tulivat ketjululta.

Siirtyminen Hiltonin lipun alle toi myös mukanaan vahvan ja historiallisen brändin vaatimukset. Hilton oli tunnettu kansainvälinen ketju, jonka yrityskulttuuri oli varsin erilainen. Pelkästään uusi työkieli toi haasteita, sillä Arctian ja Scandicin aikoihin oli pärjännyt hyvin suomella ja ruotsilla. Nyt piti osata englantia. Paine oppia uusi kieli oli kova, sillä kaikki käsikirjat olivat englanniksi. Oppiminen ei ollut vapaaehtoista vaan pikemminkin pakollista. (Arvonen 2014.)

Siinä missä Scandicin konsepti oli koettu omaa työtä rajoittavaksi verrattuna Arctian aikaiseen, Hiltonin konsepti palautti taas tunteen siitä, että laatuun saattoi ja haluttiin vaikuttaa. Samalla paineet kasvoivat,

sillä henkilökunta koki brändin olevan arvokas ja vaativa. (Kuparinen 2014, 31.) Asiaa ei auttanut se seikka, että standardit ja prosessit oli sovitettu edullisemman työvoiman vaatimuksiin – asioista piti joustaa kalliimman työvoiman Suomessa. Ohjeiden määrä oli myös suurempi kuin ennen, ja niiden koettiin työllistävän henkilökuntaa. Ohjeet sane-livat huone- ja tilaratkaisuja, palvelutuotantoa sekä monia pieniä mutta elintärkeitä asioita kuten asiakkaan tervehtimisen käytäntöjä. Uusi pal-velu koettiin aikaisempaa asiakaslähtöisemmäksi. (Mts. 32–35.) Hilton koulutti ahkerasti henkilökuntaa ja lähetti paikalle muutosta helpottavia asiantuntijoita. Vähitellen asiat omaksuttiin, ja Kalastajatorppa muut-tui Hiltoniksi. Henkilökunnasta tuli hiltonilaisia. (Mts. 35–37.) Hilton oli oikeastaan eräänlainen paluu menneeseen Arctia-aikaan – tosin selkeämmällä, kansainvälisemmällä ja tuotteistetummalla konseptilla

Nykypäivän Hilton ja digitaalinen toimintaympäristö

Hilton on vanha ja arvostettu hotelliyritys, joka on seurannut perusta-jansa Conrad Hiltonin jatkuvan laajentumisen strategiaa. Hilton-brändin rakentaminen alkoi yhdestä hotellista, mutta pian yritykseen liittyi mon-ta maineikasta korkean standardin hotellia kuten Waldorf-Astor New Yorkissa sekä The Stevens Hotel Chicagossa. Conrad Hilton uskoikin matkailun kasvuun ja tärkeiden historiallisten hotellien vetovoimaan.

Conrad Hilton näki vahvasti parhaiden työntekijöiden luovan olo-suhteet ja rakenteet hyvälle asiakaskokemukselle. Tätä varten määritel-tiin yritykselle arvot, joiden mukaan työntekijät toimivat. Työntekijät sitoutetaan ja kasvatetaan työskentelemään määritelmien mukaisesti. Hänen mukaansa myös henkilökunnan kehittäminen mahdollistaa me-nestymisen tulevaisuudessa. Johtaminen täytyy sovittaa tukemaan tätä jatkuvaa kouluttautumista. Työntekijät perehdytetään huolellisesti, ja he voivat opiskella hiltonilaisia käytänteitä ja standardeja itsenäisesti ver-kossa. Tämän hetken Hilton Kalastajatorppa ei ole vanhan hierarkkinen vaan raja-aidat ovat matalat johdon ja henkilökunnan välillä (Toivanen 2014, 3–32). Johtajuus ja henkilökunnan rooli ovat siis muuttuneet ajan hengessä kuitenkin nojaten laadukkaan palvelun perinteisiin.

Toiminta osana 2000-luvun Hilton-ketjua tarkoittaa paikkaa globaa-lissa ympäristössä, jossa Hilton onkin johtavia brändejä. Ketjun 572 hotellia ja yli 200 000 huonetta on asemoitu tarjoamaan korkealuokkai-sia majoituspalveluita kuulumatta kuitenkaan luksusluokkaan (Skift 2016e). Hilton on joidenkin arvioiden mukaan arvokkain hotellialan

brändi ja selkeästi yksi tunnetuimmista (Hospitalitynet 2016). Hilton uskoo laajan hotelliverkon mahdollistavan parhaimman mahdollisen asiakaspalvelun, joka taas takaa suuren markkinaosuuden (Skift 2016a). Kalastajatorpalle Hiltonin lippu katolla tarkoittaa vahvaa tukea tulevaisuuden haasteisiin.

Hilton on tärkeällä pelipaikalla matkailun digitalisaation ja Internetin varausjärjestelmien kehityksessä. Digitaalisista jakelukanavista onkin muodostunut tulevaisuuden kannalta yksi suurimmista menestyksen määrittäjistä majoitusalaalla. Hotellin tulee olla löydettävissä ja varattavissa monella eri laitteella sekä paikasta ja ajasta riippumatta. Yksittäinen hotelli ei myöskään enää pysty samaan vaikuttavuuteen omalla markkinoinnillaan, sillä vertaismarkkinointi muiden asiakkaiden toimesta vaikuttaa yhä suuremmissa määrin ostopäätökseen. Yhtenä suurimpana yksittäisenä tekijänä jakelukanavan kehityksessä ovat olleet online-matkatoimistot. Hotellit näkivät Internetin aluksi vain yhtenä

Kuvio 1. Internet-jakelukanavan kehitys (Ackermann 2016; Internetlivestats 2016).

uutena myyntikanavana, mutta ajan kuluessa kehitys on johtanut siihen, että ketjut pyrkivät saamaan osittain haltuunsa sen kautta tapahtuvat varaukset (ks. kuvio yksi myyntikanavien muutokseen liittyen). Syyinä tähän ovat olleet muun muassa kasvaneet komissiot, hinnoittelu ja asiakassuhteiden omistuskysymykset. (May 2016.)

Kilpailu Internetistä majoituspalveluiden jakelukanavana onkin tällä hetkellä kiihkeää, kun mukana on kolme eri tahoja. Ensimmäinen toimija ovat online-matkatoimistot ja niiden alaiset brändit. Nämä ovat keskittyneet muutaman suuryrityksen kuten Expedia ja Priceline alle. Toinen taho ovat majoituspalveluja tarjoavat suuret ketjut kuten Accor-Hotels ja Hilton Worldwide. Perinteiset ketjut ovat alkaneet sijoittaa merkittäviä määriä rahaa Internet-palveluihin, jotka ovat samankaltaisia kuin online-matkatoimistoiden. Kolmantena tahona on Google, jonka vankka asema johtavana hakuportaalina Internetissä tarjoaa sille uniikin aseman kilpailussa. Google onkin kehittänyt määrätietoisesti palveluitaan alan toimijoille mahdollistaen suorien varauksien teon sivustonsa kautta. (Triptease 2016.) Hilton taas on aloittanut toiminnan oman Internet-myyntinsä vahvistamiseksi ja yrittää saada asiakkaat keskittämään varaukset omaan järjestelmäänsä ohittaen online-toimijat (Skift 2016a).

Varauskanavien ulkopuolinen teknologian kehitys luo uusia haasteita majoitusosalalle – esimerkkinä älypuhelinohjelmat, jotka mahdollistavat asiakkaiden nopean siirtymisen tarjoushintojen perässä hyväksikäyttäen peruutusehtoja (Skift 2016b). Uudet majoitusyritykset ovat myös haaste perinteisille ketjuille. Airbnb ja muut yksityishenkilöiden tarjoamat käyttäjien vertaispalvelut ovat kehittyneet erittäin nopeasti merkittäväksi kilpailijaksi etenkin nuorten matkustajien majoitusmieltyymysten kohdalla. Hilton onkin kehittämässä uusia tapoja houkutellessa asiakkaita. Yhtenä liikeideana ovat muun muassa hostellien kaltaiset pienet mikrohotellit, joita markkinoitaisiin erityisesti nuorille. (Skift 2016c.)

Suomessa markkinointi- ja myyntistrategioita johdetaan Hiltonin ja Scandicin kautta. Kolmen Suomen Hilton-hotellin liikkeenjohto sekä myynti- ja markkinointiosastot hoitavat täsmäasiakkuuksia henkilökohtaisin suhtein. Asiakkaat ja hotellijohto levittävät sanaa suusta suuhun -markkinoinnin avulla. Menetelmä onkin ollut hotellin- ja ravintolanjohtajien vahvuutena Kalastajatorpan perustamisesta asti. Asiakaslähtöiset, sosiaalista mediaa hyödyntävät kilpailukeinot perustuvat siihen, että hotelli pystyy tarjoamaan arvokkaita, kiinnostavia ja vaikuttavia sisältöjä ja puheenaiheita asiakkailleen, jotka puolestaan viestivät kokemuksistaan eteenpäin.

Kalastajatorppa on kulttuurihistoriansa ja palveluidensa kannalta samanaikaisesti sekä perinteinen että nykyaikainen hotelli ja sisältöjen tarjoaja. Se on fyysisesti läsnä – toisaalta sen liiketoimintaympäristö on yhä digitaalisempi ja virtuaalisempi. Torppa pyrkii voittamaan webinaarit, skype-kokoukset ja muut digitaaliset kohtaamiset tarjoamalla moniaistisia kohtaamispaikkoja ja asiakaskokemuksia.

Haluttu partneri ja työnantaja

Tyytyväinen asiakas vakuuttuu Kalastajatorpan hotelli-ravintolan toimivuudesta ja esteettisistä ulottuvuuksista (kuten puhtaista ja kauniista tiloista, piha-alueesta, näköaloista ja designista), mutta ei tule ajatelleeksi, että palvelutuotantoa ja brändiä luovat koko henkilöstö liikkeenjohdosta, ketjumarkkinoinnista ja myynnistä kohteen muihin vieraanvaraisuusammattilaisiin ja harjoittelijoihin. Henkilökunta myy ja markkinoi kokonaisvaltaista asiakaskokemusta: palvelua, tuotteita, kokonaistunnelmaa ja asiakasviipymää.

Vaihtuvat vuodenajat ovat matkakohteen ulkoinen magneetti. Luonnonolosuhteiden mukaan elävä metsäpuutarha, piha-alueet ja kovassa käytössä olevat yleistilat teettävät myös runsaasti töitä ulko- ja sisätyöläisille. Paikan korkeatasoisuuden ja viihtyvyyden taustavoimina ovat kiinteistönhoitajat, puutarhurit, hotelliemäntä ja siivoajat, jotka vastaavat niin nyansseista kuin kokonaisuudesta. Kaiken nähneet siivoajat tekevät päivittäin ihmetekoja sisällä; heille on kertynyt uskomaton taito loihtia aulat ja vessat ”ylellisiksi” sekä hotellihuoneesta pölytön ja ”koskematton”. Vaikka hotellistandardit ja sisustusarkkitehdit ovat määritelleet esineiden paikat, sävyt ja värit, niin siivoajat tekevät viimeistelyn. He ovatkin hotelli- ja ravintolaelämän ristiriitaisuuden keskiössä nähdesään vieraanvaraisuusalamme ajoittaisen sottaaisuuden ja sotkuisuuden ja ihanuuden sekä kodin ulkopuolisen iloisen elämän jäljet.

Palvelukokemuksesta huolehtivat osaltaan hyvät matkailu-, tietotekniikka-, keittiölaite-, viestintä-, rakennus-, puhdistus- ja turvallisuusalojen partnerit sekä Helsingin kaupunki ja Visit Finland. Hilton Worldwiden partneristrategian uusin osa-alue on kutsua myös tapahtumajärjestäjiä mukaan palvelutuotantoprosessiin rakentamaan parempia asiakaskokemuksia. Tapahtumajärjestäjiä kutsutaan käsitteellä ”WowMakers”. Elämystuottajat pyrkivät suunnittelemaan ja johtamaan asiakaskokemusta yhdessä hotellioperaattorin kanssa. (Skift 2016d.) Partnerimalli lisää näin kokonaisarvoa ja on hyödyllinen sekä asiakkaalle että koko toimijaverkostolle.

Kalastajatorppa on käynyt koko olemassaolonsa ajan läpi monia toimintatapamuutoksia. Alkuperäinen työkulttuuri kehittyi vanhasta Fazerin ajasta hotellin ja ravintolan nykyvaatimuksia vastaavaksi – ja pysyi melko muuttumattomana pitkään. Scandic mullisti henkilökunnan toiminnan peruseriaatteet, jotka Hilton sittemmin vakiinnutti nykyiseen muotoonsa. Muutoksista huolimatta Kalastajatorppa on säilyttänyt asemansa hyvänä ja arvostettuna työpaikkana.

Operaattorien vaihtumisesta huolimatta Kalastajatorppa on aina ollut luotettava työnantaja, minkä myös kilpailijaketjut tiesivät. Työntekijän urakehitys ja sisäinen tehtävänkierto ketjun ja talonkin sisällä onnistuvat. Henkilökunta on aina ollut ammattitaitoista ja ylpeää omasta työstään. (Prikka 1987a, 16.) Toki Kalastajatorpalla on ollut myös jäykän paikan maine (Prikka 1987b, 24).

Kuukausi-, prosentti-, tulos- ja kannustepalkka tippeineen ja etuineen ovat olleet ja ovat edelleen luonnollinen kannuste jatkuvan korkealuokkaisen palvelun tekemiseen. Yhtä tärkeitä kannustimia ovat onnistunut johtaminen, henkilöstöpolitiikka ja huippuptyyväiset asiakkaat. Kalastajatorppa onkin esimerkki kokonaisvaltaisesta *perkonomiasta* eli immateriaalisten ja materiaalisten arvojen symmetriasta – siis tyytyväisestä, toimintakulttuurisesti ja liiketoiminnallisesti onnellisesta organisaatiosta, jonka hotellinjohtajilla on aina ollut intohimoa, numerotajua, maailmankansalaisuutta ja kulttuurisivistystä sekä työvoimalla tuloksentekijätahtoa, mielikuvitusta ja persoonallisuutta (ks. Tanttu 1992, 71–73).

Henkilökuntaa myös palkitaan konkreettisesti. Palkintolautasia jaettiin jo 1960-luvulla hyvästä liikevaihdosta. (Ikonen 1989, 16.) Merkkipäivistä onnitellaan asemasta riippumatta. Työmotivaatiota pidetään yllä koulutuksilla ja muilla palkitsemiskeinoilla kuten valitsemalla menneinä aikoina vuoden työntekijä, jonka työntekijät valitsivat omassa äänestyksessään (Prikka 1984a, 27). Lisäksi on järjestetty pikkujoulua, henkilöstöjuhlia, harrastusryhmiä. Onpa järjestetty jopa hotelliravintoloiden välisiä urheilutapahtumia, jotka lisäsivät henkilökunnan yhteenkuuluvuutta. (Prikka 1995, 24–25.)

Kaikkienensa Scandic ja erityisesti Hilton-aika ovat olleet kaikille Helsingin Hiltoneille (Hilton Helsinki Kalastajatorppa, Hilton Helsinki Airport Hotel ja Hilton Helsinki Strand Hotel), Hiltonien johtaja Jouni Kaivolalle, hänen johtotiimeilleen ja etenkin henkilöstölle menestyksen aikaa. Olennaista nykyaikaisessa ohjausmallissa on saada koko henkilöstö osallistumaan laatu-, muutos-, kehitys- ja vastuullisuusprosesseihin (Kaivola 2014). Kaivola kiteyttikin jo vuonna 2005 Torpan tuloksenteon hengen:

Tuote on nyt kunnossa. Helsingin kaksi Hiltonia, Kalastajatorppa ja Hilton Helsinki Strand, ovat niin erilaisia hotelleja, ettemme kilpaile keskenämme vaan täydennämme toisiamme. Omistaja Hilton Internationalin silmissä Kalastajatorppa ei sijainnut syrjässä, vaan Helsingin ydinkeskustan vieressä, josta todisteena oli hotellin kulmille liikennöivä raitiotievaunulinja. Markkinointiin panostettiin niin ulkomailla kuin kotimaassa. Kalastajatorpan viime vuoden hotellivieraista 70 prosenttia oli ulkomaalaisia. Ennen remonttia ulkomaalaisten osuus oli 50 prosenttia. Nimenomaan ulkomaiset hotellivieraat suorastaan ihastuivat hotellin ympäristöön meren rannalla keskellä luontoa ja kuitenkin vain muutaman minuutin päässä Helsingin keskustasta. Myös kotimaiset kokousasiakkaat palasivat suurin joukoin. Kalastajatorpan pyöreä sali on joka viikko useita päiviä 100–300 hengen täyttämä ja viikonloppuisin lähes poikkeuksetta varattu. (Sahiluoma 2005.)

Kalastajatorppa on edelleen Suomen suurimpia vieraanvaraisuuspalvelujen tuotantolaitoksia. Hotellissa on nykyisin 238 huonetta ja sviittä sekä 17 kokous- ja bankettihuonetta. Ravintola-asiakaspaiikkoja on 1910 henkilölle. Suurimpaan saliin mahtuu kokousasiakkaita noin 500. Palvelun laadun takaavat Hilton Meetings Quality -standardit. Henkilöstömäärä on 70, joka sisältää koko- ja osa-aikaiset palvelutyöntekijät. Hiltonilainen strategia, taitava henkilökunta ja vahva johtamiskulttuuri ovat avaintekijöitä, jotka mahdollistavat sen menestymisen myös jatkossa ketjun muiden tukitoimintojen ja partnereiden avulla. Vankka suomalaisen kansainvälinen toimintakulttuuri kohtaa yhden maailman johtavista brändeistä paikassa, jossa historia on vahvasti läsnä.

Lähteet

- Ackermann, A. 2016. The History of Direct Bookings [Infographic]. Triptease. Verkko-osoitteessa <http://www.triptease.com/history-direct-bookings/>. (Tarkistettu 17.11.2016).
- Alko. 1997. *Alkon vuosikertomus*. Helsinki: Alko-Yhtiöt-konserni.
- Aromi. 2003. Hilton saapui Suomeen, *Aromi* 2/2003, 10.
- Arvonen, A. 2014. Henkilökohtainen tiedonanto. 15.9.2014.
- Hautaluoma, M. 1990. Torpan Poikien valuuttaputki. *Prikka* 2/1990, 31.
- Heikkilä, L. 2003. Hilton Suomeen, Scandicia houkuttaa Eurooppa. *Vitriini* 1/2003, 18–22.
- Honkakumpu, I. 2004. Kalastajatorpasta Hilton-hotelli. *Vitriini* 1/2004, 30–31.

- Hospitalitynet. 2016. World's Top 50 Hotel Brands by Value: Inaugural Report by Brand Finance. Verkko-osoitteessa <http://www.hospitalitynet.org/news/4075683.html>. (Tarkistettu 12.11.2016).
- Ikonen, S. 1989. *Kalastajatorpan historiikki*. Julkaisematon käsikirjoitus. Helsinki.
- Inkiläinen, K. 2014. Henkilökohtainen tiedonanto. 10.9.2014.
- Internetlivestats. 2016. Internet Users. Verkko-osoitteessa <http://www.internetlivestats.com/internet-users/#trend>. (Tarkistettu 17.11.2016).
- Kaivola, J. 2014. Henkilökohtainen tiedonanto. 28.11.2014.
- Korpimäki, P. 2014. Henkilökohtainen tiedonanto. 5.10.2014.
- Kuparinen, L. 2014. *Omistajavaihdosten vaikutukset Hilton Helsinki Kalastajatorpalla vuodesta 2002 aina tähän päivään asti – näkökulmana henkilöstö*. Opinnäyte. Hotelli- ja ravintola-alan koulutusohjelma. Helsinki: Haaga-Helia ammattikorkeakoulu.
- May, K. 2016. Direct hotel booking battle – a potted history [INFOGRAPHIC]. Verkko-osoitteessa <https://www.tnooz.com/article/direct-hotel-booking-battle-a-potted-history-infographic/>. (Tarkistettu 15.11.2016).
- Mustajärvi, J. 2012. InterContinentalista Scandic Continentaliksi – Muutoskokemuksia henkilökunnan näkökulmasta. *Scandic Continental 40 vuotta palveluksessasi*. Toimittaneet V. A. Heikkinen & R. Kuusiola & S. Sopenan. Helsinki: Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, 51–73.
- Neuvonen, T. 2016. Henkilökohtainen tiedonanto. 11.11.2016.
- Nurmi, E. 1997. Ruotsalainen Scandic ostaa Alko-yhtiöiltä hotellit. *Helsingin Sanomat* 20.12.1997. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/HS971220SIITA019u9/YWxsSFNJUI1RTRVNfMTk5N19fXzFfS2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVvk0>. (Tarkistettu 4.7.2015).
- Nurmi, E. 1998. Kalastajatorpan nissepoika osti koko hotelliketjun. Töölön kasvatti Anders Lilius johtaa ensi viikolla Arctian ravintolat ja hotellit ruotsalaisen Scandicin väreihin. *Helsingin Sanomat* 29.03.1998. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/HS980329SII1VS07tal/YWxsSFNJUI1RTRVNfMTk5N19fXzFfS2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVvk0>. (Tarkistettu 4.7.2015).
- Nurmi, E. 2001. Hotelliketju Hilton uskoo Suomessa kokousmatkailuun. *Helsingin Sanomat* 12.6.2001.
- Prikka. 1984a. Ajankohtaisprikka. *Prikka* 1/1984, 27.
- Prikka. 1984b. Seikkailut vaatemaailmassa eli työasut ovat tulossa. *Prikka* 2/1984, 4.
- Prikka. 1985. Ajankohtaisprikka. *Prikka* 3/1985, 24.
- Prikka. 1986a. Onnistunut muutos. *Prikka* 1/1986, 10.
- Prikka. 1986b. Ajankohtaisprikka. *Prikka* 1/1986, 30.
- Prikka. 1987a. Torpan ja Marskin valtit. *Prikka* 2/1987, 16.
- Prikka. 1987b. Takaisin Torpalla. *Prikka* 4/1987, 24.
- Prikka. 1995. Let's get together. *Prikka* 1/1995, 24–25.

- Reuters. 2007. Verkko-osoitteessa <http://www.reuters.com/article/2007/03/02/businesspro-hilton-scandic-dc-idUKN0222371720070302> (Tarkistettu 1.3.2016).
- Saarenheimo, E. 1985. *Kruunun krouvari. Arctia Oy:n vaiheita 1935–1985*. Helsinki: Arctia.
- Sahiluoma, V. 2005. Hilton-brändi siivitti Kalastajatorpan kasvuun. *Kauppa-lehti* 18.2.2005, 14.
- Sivula, E-M. 2014. *Ravintola Kalastajatorpan makuja 1970-luvulta tähän päivään*. Opinnäytetyö. Hotelli- ja ravintola-alan koulutusohjelma. Helsinki: Haaga-Helia ammattikorkeakoulu.
- Skift. 2016a. Hilton CEO Heaps Praise on His ‘Good Partners’ the Online Travel Agencies. Verkko-osoitteessa <https://skift.com/2016/04/07/hilton-ceo-heaps-praise-on-his-good-partners-the-online-travel-agencies/>. (Tarkistettu 20.5.2016).
- Skift. 2016b. Hilton CEO Says Cancellation Fees Will Stick Around Even if Guests Hate Them. Verkko-osoitteessa <https://skift.com/2016/02/26/169044/>. (Tarkistettu 20.5.2016).
- Skift. 2016c. Hilton CEO Is Thinking About Cheap Urban Hotels for the Airbnb Generation. Verkko-osoitteessa <https://skift.com/2016/03/08/hilton-ceo-is-thinking-about-cheap-urban-hotels-for-the-airbnb-generation/>. (Tarkistettu 20.5.2016).
- Skift. 2016d. How Marriott, Hyatt, Hilton and MGM Are Evolving Their Meetings Experience. Verkko-osoitteessa <https://skift.com/2016/10/31/how-marriott-hyatt-hilton-and-mgm-are-evolving-their-meetings-experience/>. (Tarkistettu 9.11.2016).
- Skift. 2016e. Every One of Hilton’s 13 Hotel Brands, Explained. Verkko-osoitteessa <https://skift.com/2016/11/02/every-one-of-hiltons-13-hotel-brands-explained/>. (Tarkistettu 12.11.2016).
- Tanttu, J. 1992. Persoonallista vieraanvaraisuutta. *Valomerkki* 1992/1, 71–73.
- Taloussanommat. 1997. Scandic Hotels ostaa Arctia hotelliketjun Alkolta. Verkko-osoitteessa <http://www.taloussanommat.fi/arkisto/1997/12/19/scandic-hotels-ostaa-arctia-hotelliketjun-alkolta-l/19972275/12>. (Tarkistettu 10.9.2016).
- Taloussanommat. 1999. Kapiteeli Oy saa valtiolta miljardien kiinteistömässän. Verkko-osoitteessa <http://www.taloussanommat.fi/arkisto/1999/03/26/kapiteeli-oy-saa-valtiolta-miljardien-kiinteistomassan/199911034/12>. (Tarkistettu 12.9.2016).
- Taloussanommat. 2010. Kalastajatorppa siirtyy norjalaisilta ruotsalaisille. Verkko-osoitteessa <http://www.taloussanommat.fi/yritykset/2010/08/25/kalastajatorppa-siirtyy-norjalaisilta-ruotsalaisille/201011720/12>. (Tarkistettu 15.9.2016).
- Toivanen, L, 2014. *Kalastajatorppa johtajan silmin*. Opinnäyte. Matkailun liikkeenjohdon koulutusohjelma. Helsinki: Haaga-Helia ammattikorkeakoulu.
- Turun Sanomat. 2006. Kapiteeli myi hotellinsa. Verkko-osoitteessa <http://www.ts.fi/uutiset/talous/1074131375/Kapiteeli+myi+hotellinsa>. (Tarkistettu 20.9.2016).
- Vitriini. 2007. EQT V Ostaa Scandicin. *Vitriini* 1/2007, 20.
- Warén, O. 2014. Henkilökohtainen tiedonanto. 15.6.2014.

V. A. Heikkinen

Kalastajatorpan keittiö ja sali

– yhdistelmä suurtuotantoa, taidokasta tarjoilua sekä skandinaavis-suomalais-ranskalaista gastronomiaa

Monipuolinen ja -taitoinen keittiö

Kalastajatorpan menestys on aina perustunut liiketoiminnalliseen tavoitteeseen olla Helsingin suurimpia kokoustaloja sekä sen henkilökunnan taitoon markkinoida, myydä ja hoitaa niin suurtapahtumat kuin pienet tilaisuudet vieraanvaraisesti, tehokkaasti ja laadukkaasti. Hotelli- ja ravintolahenkilöstö on kyennyt palvelemaan asiakkaitaan huomaavaisesti – olipa hän maailmantähti, kruunupää, vuorineuvos, ruotsalainen valesheikki, maakunnan myyntitykki, salainen agentti, suvun vesa vappulounaalla, Nokian IT-innovaattori tai paikallinen ylioppilas.

Ruokatuotantostrategia on aina ollut selkeä: keskeistä on liiketaloudellisuus, prosessien toimivuus ja ruokalistojen rikkaus. Ruokalinja on aina ollut sekä gastronominen että pienteollinen. Menut ja à la carte -listat ovat ilmentäneet monikansallisuutta: suomalais-skandinaavisuutta, klassista gastronomiaa ja kansainvälistä keittiötä paikallisella otteella. Joustava ruokafilosofia sopiikin parhaiten Kalastajatorpan monipuolisuuteen, kansainvälisyyteen ja edustuksellisuuteen. Talon keittiö- ja tarjoiluhenkilöstö hallitsee niin massabuffetit kuin kuninkaalliset illalliset ja vaativat päivälliset. Se on aina ollut Pohjoismaiden parhaimpia suurten iltojen järjestämisessä. Alalla tiedetään, että Torpan keskijohto ja palveluväki pystyy toimimaan ääriolosuhteissakin keittiön, täyden ravintolasalin ja juhlihan ihmispaljouden keskellä.

Tehotuotanto näkyy suurissa banketeissa sekä vappu- ja joululounailla. Lautastarjoilut, noutopöydät juomatarjoiluineen sekä täsmäti-

lauksineen pystytään rakentamaan kahden kattauksen taktiikalla runsaalle 2000 asiakkaalle per juhlapäivä. Kalastajatorpan palveluntuottajat ovatkin aina olleet taitavia säätelemään samanaikaisesti kabinetteja ja erikokoisia ryhmiä niin, että sisääntulot, tauot, kahvitellut ja aterioinnit sujuvat moitteetta.

Vielä 1970–80-luvuilla, kun kabinetti- ja kokoustiloja oli vähemmän, keittiön ja salin väki joutui koetukselle varsinkin lounas- ja päivällisruuhkien aikaan. Illallinen piti saada hoidettua Pyöreässä Salissa ennen ohjelman alkua. Samaan aikaan Siirtomaasalissa ja kabineteissa saattoi olla jopa satoja yksityistilaisuuksien vieraita, joiden aikatauluista tuli myös pitää kiinni. Dynaamisin hetki kesti noin kaksi ja puoli tuntia, jolloin palveltiin, ruokaa tehtiin reaaliajassa tilausten mukaisesti, myytiin ja juostiin. Palvelutuotantoa tuki tarkka etukäteissuunnittelu ja rutiinit. Myös raha sai juoksemaan, sillä tarjoilijoilla oli myynnistä johdettu prosenttipalkka. Lisäksi prosesseja tehosti tuotantotilojen jatkuva kehittyminen. Esimerkiksi kylmälaitteiden koon kasvaessa ja prosessien parantuessa osa kylmistä tuotteista voitiin valmistaa etukäteen ja säilöä alakerran kylmiöihin. (Ikonen 1989, 15–16.)

Torpalla on aina ollut ilmiömäinen kyky organisoida massatilaisuus niin, että kukin pöytäseurue tulee huomioiduksi. Tätä todistaa, että vaativat kanta-asiakkaat sekä lehtisaarelaiset ja munkkiniemeläiset perheet palaavat yhä uudelleen ja uudelleen yhteisille vappulounaille. Juurus (1999) haastatteli asiakasta, jotka oli ollut joka vappu ”Fiskiksellä”. Asiakkaan mukaan vappulounaat olivat lapsuuden vuosina kiva asia. ”Nyt suku on pienentynyt, tavasta on tullut pakkopullaa. Siellä sitä istutaan, syödään ruokaa, joka ei ole poikkeuksellisen hyvää, ja odotetaan tarjoilijaa.” ”Poiskaan ei voi jäädä. Jos joku vuosi ei mentäisi, ne tiputtaisivat meidät jonotuslistalle.”

Kalastajatorpalla on riittänyt kiirettä, jännitystä ja monenlaisia onnismismisiä. Aina asiat eivät kuitenkaan ole menneet putkeen, eikä kaikkia asiakkaita ole voinut välttämättä miellyttää, kun tungos ja tahti ovat olleet kovimmillaan:

Tarkastajan sydämistynyt apu tyttö törmäsi vappuhulinassa toimitusjohtajaystävänsä, yleensä hyväntuuliseen herraan, joka tällä kertaa näytti synkkää naamaa. Toimitusjohtajan vapputuuli oli kaikonnut Kalastajatorpalla. Toimitusjohtaja oli tapansa mukaan vienyt perheensä Torpan vappulounaalle, mutta pettynyt

pahoin. Lounas oli yhä kaupungin kallein (340 markkaa). Siihen perinteikkyyks loppuikin. Ruoka oli kehnoa, eikä palvelu pelannut.

Toimitusjohtajan seurue oli joutunut odottamaan alkuruokaa puolitoista tuntia! Pyöreän salin orkesteristakaan ei ollut latistuneen tunnelman kohottajaksi; soittajat tuntuivat olleen useammin tauolla kuin musisoimassa. (Sisäinen tarkastaja 1999.)

Kalastajatorpan keittiö tarjoaa lounaan 1500 vieraille. Vappu ei ole pelkkää silliä

Kalastajatorppa varustautuu viettämään 56:tta vappua. Keittiöpäällikkö Markku Gorskille Torpan vappu on viides. Kalastajatorpalla syö vapunpäivänä 1500 ihmistä, mutta ei mitään dagen efter -lounasta, vaan kunnon murkinat alkuruuasta muhkeaan jälkiruokaan. Gorski kertoo, että ainoa traditio menussa ovat tuoreet mansikat. Tänä vuonna ne tulevat Marokosta.

– Täällä on suvuilla omat pöydät. Vappupäivänä eri suvut tapaavat täällä toisiaan ja perinteet jatkuvat. Edellisenä vappuna varataan jo seuraavan vapun pöydät, Gorski sanoo.

Kalastajatorpalla lounastavat lähinnä tavalliset ihmiset ja muutamat talouselämän vaikuttajat. Kalastajatorpalla on vain yksi kattaus, joten tarjoilusta huolehtii parin tunnin aikana 60 tarjoilijaa.

– Se on meidän osaamisen valtti, etteivät ruuat maistu laitosruuilta. Laadun täytyy vastata asiakkaiden odotuksia ja tietysti hintaa.

Gorski sanoo, etteivät ihmiset odotakaan vappulounaalla gourmet-annoksia.

– Tunnelma on tärkeintä. Vappu on suomalaisten ainoa karnevaalijuhla. Täälläkin musiikki pauhaa kahdessa kerroksessa.

Vapun menun Gorski on laatinut niin, ettei sen valmistaminen ole kohtuuttoman hankalaa keittiötyöläisille. Heillä on aikaa ennen h-hetkeä valmistella 1 500 annosta vain pari tuntia. Esivalmisteluun he käyttävät kolme päivää. Gorski laskee, että vappupäivänä menee Kalastajatorpalla 80 kiloa kylmäsavulohta, 40 kiloa vasikanlihaa, 100 kiloa piikkikampelaa ja 150 kiloa mansikoita. Gorskin suunnitteleman vappulounaan voi valmistaa jo hyvissä ajoin, pari päivää ennen itse juhlaa.

– Ja jos valkosuklaavanukas ei pysy koossa, niin ainahan nimen voi muuttaa mousseksi, hän nauraa. (Hämäläinen 1994.)

Pikkujoulut ja joululounaat ovat toiseksi suosituinta Torpan salit ja kabinetit täyttävää juhla-ateria-aikaa. Niiden suosiota säätelee yritysten kulloinenkin taloudellinen tilanne sekä henkilöstöjuhliin ja edustamiseen varatut resurssit. Vuosien 1991–93 lama vaikutti selvästi pikkujoulukäyttämiseen:

Helsingiläisen Kalastajatorpan asiakkaista 90 prosenttia on yrityksiä. Aniharvan pikkujoulussa on tänä vuonna nähty vapaata juomatarjoilua, ravintolatoimen johtaja Anneli Telama kertoo. Alkuglögin, ruuan ja ruokajuoman lisäksi illan isäntä on yleensä tarjonnut vain yhden kierroksen. Moni suuri yritys on peruuttanut pikkujoulupippalonsa kokonaan. Yhtiön yt-neuvotteluissa on saatettu esimerkiksi sopia, että juhlarahoilla työllistetään pari, kolme lomautettua työntekijää. Pikkujoulujen vietto on Telaman mukaan vähentynyt noin neljänneksen viime vuodesta, vaikka jo viime vuonna oli edellisvuosia hiljaisempaa.

Torppa pärjää perinteiden voimalla, Telama sanoo, mutta vaikeampaa on uusilla ravintoloilla, jotka nyt yrittävät lyödä itseään läpi.

Myös yhdistysten ja seurojen pikkujouluissa väki maksaa itse. Kun ennen tilattiin kolme, neljä ruokalajia, nyt tyydytään yhteen tai kahteen tai käydään pelkillä glögeillä, sanoo Arctia-tanssiravintolat tunteva johtaja Jaakko Niskanen.

Ravintolapalvelujen kysyntä on joissain Arctia-ravintoloissa vähentynyt jopa 40 prosenttia, tavallisimmin 20–30 prosenttia. Ruokien hinnat ovat Niskasen mukaan viime vuoden tasolla. Juomatapojen muutos näkyy ravintoloiden kassoilla. A-oluista on yhä enemmän siirrytty keskioluisiin.

”Hulluina aikoina vaadittiin ulkomaisten viinien ja viinostenkin alkuperäis-pullotteita, nyt tyydytään suomalaiseen”, Niskanen sanoo.

Vähentyneet tilaukset eivät välttämättä ole raitistaneet ravintolayleisöä. Lomautusten masentamat saattavat häiriköidä, ja pikkujouluissa johtajat haukutaan joka tapauksessa, Niskanen sanoo. Lisäksi kotona otetaan pohjia enemmän kuin ennen. (Tulonen 1991.)

Ruoka ei ole kuitenkaan aina pääasia vaan näkymät ja tunnelma. Pyöreä Sali ja suurimmat kabinetit täyttyvät edelleen viikoittain useista koti- ja ulkomaisista ryhmistä, jotka haluavat nauttia lounaansa ja päivällisensä klassisissa saleissa. Vuonna 1970 luksusristeilijöiden eurooppalaisia ja pohjoisamerikkalaisia vieraita tuotiin Kalastajatorpalle syömään lounasta ja nauttimaan suomalaisesta ”alkuperäiskulttuurista” kuten Seurasaaren Kansantanssijoiden esityksistä ja kansanlauluista osana Helsingin turistikierrosta.

Myöhemmin ohjelmallisia illanviettoja buffetteineen järjestettiin myös kesäiltaisina – niissä esiintyi vuonna 1975 perustettu korkeata-

soinen kansantanssi- ja musiikkiryhmä Katrilli. Tanssiryhmä toimi kuukausipalkalla ja rahoitti näin talven kiertuettaan. Taustavoimana oli Kansallisoopperan entinen johtaja, professori Alfons Almi ja Katrillin johtaja, ensitanssijatar Doris Laine, kansantanssiopettaja Sirkka Viitanen, tanssikriitikko Irma Vienola-Lindfors sekä Kalastajatorpalta Sakari Ikonen. Näytöksiä tukivat Matkailun edistämiskeskus ja Opetusministeriö. Torppa sopikin suvisiksi turisti-iltamakohteeksi paremmin kuin esimerkiksi InterContinentalin ikkunaton Ballroom. (Ikonen 1989, 29; Neuvonen 2016; Yli-Ojanperä 2013.)

Vuonna 1997 avattiin myös vesibussiyhteys Kauppatorin ja hotellin välillä. Matka kesti noin 50 minuuttia, jonka aikana lähinnä ulkomailta tulleet matkailijat saivat ihailia Helsingin rantoja ja saaria. Tuolloin ulkomaalaisia oli jo muutenkin yli 60 % hotellivieraista, pääasiassa nokialaisia sekä teknologia- ja hissiteollisuutemme vieraita. Erityisesti japanilaiset suosivat kesäistä hotellimiljöötä. (Arvonen 2014.) Ja mikä olikaan tyylikkäämpää kuin viedä vieraat suomalaisluonnon keskelle nauttimaan korkeatasoisesta ruuasta.

Meritorppa houkuttelee huimilla näköaloilla

Ei enää mahdotonta – edes Helsingissä. Makuelämyksistä ja hyvästä palvelusta vastaa Kalastajatorpan uusi ravintola Meritorppa à la Carte ja maisemista ympäröivä Munkkiniemen luonto.

Meritorppa à la Carte on Kalastajatorpan remontin tuorein tulos. Torppa sijaitsee vain muutaman kilometrin päässä Helsingin keskustasta ja käytännössä täysin luonnon keskellä. Ravintolassa on pyritty laivamaiseen tunnelmaan ja arkkitehti Vladimir Tomevskia innoittanut luonto on saatu osaksi ravintolamiljöötä: suuret lattiasta kattoon ulottuvat ikkunat avautuvat suomalaiseen rannikkomaisemaan ja terassi mahdollistaa myös ruokailun ulkona. Ikkunoista avautuu Laajalahti, joka iltaisin hurmaa auringonlaskullaan. Luonto on kirjaimellisestikin lähellä – hyvässä ja pahassa – kun hellesäällä aurinko paahtaa valtavista ikkunoista ruokapöytään.

Uutta suomalaisuutta

Meritorpan ruokailijoista noin puolet on hotellivieraita ja toinen puoli tulee muualta. Ravintolaesimies Erkki Sipilän ja vastaavan mestarin Pek-

ka Terävän johdolla ravintola on pyrkinyt karistamaan suomalaiseen ruokaan liitetyt kliseet ja uudistamaan tarjontaa.

– Tarjoamme ruokavuoden parhaita herkkuja, ilman että tarjolla on pelkästään iänikuista lohta ja poroa, Pekka Terävä sanoo napakasti.

Terävän laatimalta listalta löytyykin virkistävä Finlandia menu: Mu-hennettua punajuurta ja hiillostettua muikkua, metsäkauristouredos kauden sienillä sekä raparperikohokas mansikkajäädykkeellä. Hintaa menulle tulee 320 markkaa.

Alkuruokien hinnat vaihtelevat alle 50 markasta liki 90 markkaan. Lämpimät ruoat jäävät kaikki alle 150 markan: Piikkikampelakyljys kauden vihanneksilla 146 markkaa, Halstrattu ahven punaviinikastikkeessa ja peruna vasikan kateenkorvapannun kera 130 markkaa, Entrecôte parmesaanigratiini ja marinoidut valkopavut 119 markkaa.

Meritorpan vaihtuvat ruoat pyritään valitsemaan kulloisenkin vuodenajan tarjonnan mukaan. Pekka Terävä lupaa kuitenkin listaltaan löytyvän vielä tämän vuoden aikana niin rapuja, sorsaa kuin suomalaisia kasviksiakin. (Nurminen 1997.)

Skandinaavis-suomalais-ranskalainen edustuskeittiö

Torpan runsas vaativien ja korkeatasoisten tilaisuuksien määrä on pitänyt yllä korkeaa ruoanvalmistus- ja tarjoiluperinnettä, jonka seurauksena ruoka- ja viinilistoille ovat valikoituneet vain klassikot. Keittiö tunnetaan laadukkaana herkkukeitaana, jossa on aina ollut korkea itsevalmistusaste, esteettinen esillepano, maukkaat annokset ja taiten tehty tarjoilu. Monipuolinen ruoka- ja viinilista sekä tyylikäs menu ovat olleet tärkeitä myynnin ja markkinoinnin välineitä. Tällaisella taustalla ja osaamisella loihditaan tarpeita ja odotuksia: herkistetään nälän- ja janontunnetta, rakennetaan mielikuvia, testataan kokeilunhalua ja rakennetaan tunnelmaa.

Kalastajatorpan ruokalistahistoria kuvaa hyvin keittiömestarien taitoa yhdistää luontevasti pohjoinen raaka-aine- ja makumaailma klassiseen ranskalaiseen ruokaoppiin sekä menusuunnitteluun. Niiden ruoka- ja ravintolakeittiökulttuurissa onkin runsaasti yhtymäkohtia: raaka-aineiden karkeus, makeanhappamuus, kalojen ja riistan hyödyntäminen sekä tietynlainen annosten selkeys. Tyyppiesimerkki skandinaavis-suomalais-ranskalaisesta menusta on vuodelta 1972, kun keittiömestari Kalervo Paakkinen yhdisteli erikoismenussa ranskalaista keittiötä ja pohjoisen raaka-aineita:

HANHENMAKSAA, SALAATTIA PORTVIINIHYYTELÖÄ

Gåslever med grönsallad och portvingelé

Goose liver with lettuce and port wine jelly

SUOMALAISTA LOHIKEITTOA, RUISLEIPÄÄ

Finsk laxsoppa med surlimpa

Finnish salmon soup with rye bread

MERIANTURAMUREKETTA CARDINAL

Sjötungsmousse Cardinal

Mousse of sole with lobster sauce

OMENALLA HÖYSTETTYÄ FASAANIKUKKOA CALVADOS

Fasan Calvados

Pheasant with apple and cream sauce

PORONSELÄKKEITÄ KASARISSA, OMENA-PUOLUKKASURVOSTA

Rennoisetter i kastrull med äppel och lingon

Noisettes of reindeer in casserole with apple and red whortleberries

TORPAN HEDELMÄSALAATTIA

Torpets fruktsallad

Fruit salad house's style

Kansainväliseltä kokoustalolta odotetaan gastronomista edelläkävijyyttä, mukautumista sekä liiketaloudellisuutta. Arctian aikana Kalastajatorppa oli Arctian gastronominen lippulaiva ja näytöshuone, joka tarttui ravintolatrendeihin ensimmäisenä. Suomen Keittiömestarit ry:n kokkijoukkueet, Osmo Norha ja Arctian keittiömestarit Eero Mäkelän johdolla toivat Ranskasta 1980-luvun alussa ”uuden” ranskalaisen keittötien, jonka perusta oli tosiasiallisesti peräisin Michel Guérardin vuonna 1965 Pariisissa avaamasta Le Pot-au-Feu -ravintolasta.

Guérard ja myöhemmin myös monet muut ruokalähettiläät puhuivat vähäkalorittoman ja -kolesterittoman ruoan puolesta. Tässä kevyessä Cuisine Minceur -menetelmässä vältettiin voita ja kermaa. Raaka-aineita kypsennettiin esimerkiksi höyryttämällä ja painekeittämällä. Kevytkeittöön yhdistyi vielä Cuisine Marché -suuntaus, jota havainnollistivat kuuluisat mestarit kuten Paul Bocuse, Alan Chapel ja Troisgrossin veljekset Jean ja Pierre. He korostivat raaka-aineiden tuoreutta ja laatua ostamalla raaka-aineita suoraan torilta. Näin he samalla markkinoivat ravintolaansa ja illan menuitaan. (Ks. ”uudesta” ranskalaisesta keittiöstä Norha 1981, 38-40.)

Uudessa eurokeittiössä vatitarjoilu jäi, lautasannokset tulivat tilalle ja gastroestetiikka korostui. Alkuruoaksi saatettiin tarjota vihreää salaattia, ja pienet pääruoka-annokset olivat suurten valkoisten lautasten pohjalla kastikepeilin päällä (ks. annoskuvia mm. Catani 2015, 161–163). Pienet annokset olivatkin osalle suomalaismiesasiakkaista kauhistus, ja osa nälkäisistä asiakkaista marssikin illallisen jälkeen grillille.

Ranskalaissuuntaus muuntui 90-luvun alussa ristiinkeittämiseksi (engl. *Cross Kitchen*). Maailmankeittiöistä ja mantereilta löydettiin ja sovellettiin ruokalistoihin ja -lajeihin eksoottisia raaka-aineita ja mausteita. Torpalla keittiömestari, vuoden kokki 1995 ja maajoukkuekokki Pekka Terävä pääsi rekonseptoimaan fuusiokeittiötä uudessa Meritorppa à la Carte -ravintolassa. Pääkeittäjä Terävä sai luvan luoda konseptin ja palkata keittiöön osaavan henkilöstön. Ruokalista oli kunnianhimoinen – siinä yhdisteltiin suomalaisia perinteitä ranskalaiseen, italialaiseen ja amerikkalaiseen. Ruokalistalla oli vain 15 annosta, jotta ruoan laatu olisi tasainen ja asiakas saisi ruokansa nopeasti.

Tältä ruokalistalta löytyi muun muassa parmankinkkua ja latva-artistokkaa, ahvenseläkettä ja sitruunatorttua. Listat uusittiin sesongin ja tilausten mukaan. Toki ulkomaisille vieraille oli tarjolla myös Finlandia-menu, josta löytyi muun muassa muhennettua punajuurta ja hiillos-tettua muikkua, häränrintaterriiniä timjamimarinoitujen juuresten kera, grillattua lohta ja varhaisperunasalaattia, metsäkauristouredos kauden sienillä sekä raparperikohokas mansikkajäädykkeellä. Annokset olivat korkeatasoisia ja -hintaisia taideteoksia, jotka oli aseteltu tyylikkästi valkoisille posliinilautasille.

Miehistöä oli runsaasti: yhdessä vuorossa pienessä keittiössä oli neljä työntekijää, joista *pâtisseur* hoiti alkuruoat, kokki puolestaan liha-, kala- ja kastikeruoat. Keittiöapulaiset hoitivat tiskit ja juoksevat asiat. Ravintolaesimies Erkki Sipilä hovimestari Mari Järven ja tarjoilijajoukkojen kanssa vastasi palvelusta. Pyöreästä Salista ja baarista valittiin parhaat esiintyjätarjoilijat, jotka osasivat kieliä ja muodollisuuksia. He saivat hienot valkoiset univormut ja hanskat työhönsä. Salityöntekijät hoitivat pöydät parityönä muutta kuitenkin niin, että kuka tahansa saattoi viedä annoslautaset pöytään. Tarjoilijat olivat tottuneet omiin tarjoiluasemiin ja vatitarjoiluun, joten uusi työskentelymalli ja painavat lautaset vaativat totuttautumista. (Vati- ja lautastarjoilusta sekä fuusiokeittiöstä ks. Catani 2015, 161–163; Neuvonen 2016.)

Ravintola oli auki arkisin vain iltaisin, mutta viikonloppuisin tarjottiin myös lounasta. Paikasta tehtiin luonnonläheinen, uuseurooppalainen ja ajaton. Lattiat olivat kuin hienon laivan salongista. Sini-puna-vihreät pylvääntoivot vastapainoa merinäkömälle – kuten myös punaiset istuimet. Pöytiä peittivät sinisävyiset liinat ja pöytätasoja valkoiset kateliinat. *Glorian* ruoka- ja ravintolatoimittaja piti näkemästään ja kokemastaan, mutta huomasi, etteivät maljakko-orkideat ja palmu kuulu sisustukseen.

Tämä ”sekoitekeittiö” sulautui nopeasti ravintolakulttuurimme osaksi. Myöhemmin Torpan keittiöpäällikkö Toni Skog korosti, että eri ruokakulttuurien risteytyminen ei ollut enää edes trendi, vaan luova suomalaisia, ranskalaisia, italialaisia, venäläisiä ja amerikkalaisia makuja yhdistävä ajattelutapa.

Menua piti uudistaa myös asiakastarpeiden mukaan, eikä vain tarjota perinteistä ja kansallista gastronomiaa. Amerikkalaisten ollessa talossa SALT-neuvottelujen aikana keittiöstä sai tilata mutkatonta ruokaa: pihvejä, hampurilaisia ja jäätelöä. Alkoholia he saattoivat ostaa veropaasti. Lapsia houkuteltiin Aku Ankka -rekvisiitilla ja lastenhuoneella. Torpalla on aina vaalittu kausiruokia ja sesonkeja. Keittiömestarit ovat rakentaneet menut paikallisten raaka-aineiden saatavuuden ja herkullisuusasteen varaan. Toki jos asiakas on kaivannut jotakin eksoottista, sitä on hankittu vaikka merten ääristä. Toni Skog onkin kiteyttänyt, että ruokatuotteiden kehittäminen ja kokeilu tapahtui omissa porukissa:

Jutun clou on löytää sellainen luottamus, että asiakkaat voivat tuumata toisilleen ”mennä katsomaan mitä pojat ovat tehneet tänään” – ja vaikka se olisikin jotakin ihan muuta kuin he ovat viime vuonna tai toissa viikolla meillä syöneet, se on kuitenkin aivan yhtä tasokasta. Ja mukana yllätys, elämys! (Pilke 1998, 14).

Liiketaloudelliset realiteetit ohjaavat luonnollisesti ateria- ja menuvalikoimia. Hotellin valmistuttua sen asukkaille ryhdyttiin valmistamaan vanhaisaamiaista. Lounaita ei myyty alkuvaiheessa niiden heikon kannattavuuden takia, mutta kokous- ja seminaarikulttuurin sekä etenkin teknologiateollisuuden edustustilaisuuksien kasvun seurauksena lounastarjoilu moninkertaistui.

Vuonna 2005 ravintola Meritorpan uusitus menussa löytyi sekä kotimaista että kansainvälistä Hiltonin henkeä. Keittiömestari Reijo Junkkari oli suunnitellut tällaisen uuden ja herkullisen kokonaisuuden:

Pike-perch

Rose-graavattua kuhaa, muikunmätiä, puikulaperunaa

Lightly salted pike-perch, vendace roe, Lapland potatoes

Arctic Char & Scallops

Haudutettua rautua ja kampasimpukkaa

Poached arctic char and scallops

Melanzane

Munakoiso-parmesaanigratiinia, paahdettua köynnöstomaattia

Eggplant with parmesan gratin, roasted grape tomatoes

Reindeer (L) (G)

Ylikypsää poronkieltä, piparjuuri-kapris kastiketta, puikulaa

Tender reindeer tongue, Lapland potatoes and horseradish sauce with capers

Cloudberry

Lakkaparfait, jaloviina-nougat

Cloudberry parfait, brandy nougat

Skandinaavinen keittiö onkin ollut viimeiset pari vuosikymmentä maailmalla yksi merkittäviä hienojen ruokaravintoloiden kehitysilmiöitä. Näkyvyys perustuu pohjoismaisten keittiömestarien yhteistyöhön sekä heidän menestyksiinsä kokkilpailuissa ja Michelin-tähtien metsästyksessä. Meillä pohjoismaisen keittiön tunnettuutta lisäsivät Nokian vahva ravintolapalveluiden käyttö ja yrityksen silloisen edustuskeittiön huippulaatu.

Tätä kirjoitettaessa (talvi 2016) Torpan keittiö edustaa nykypäivän mukautuvaa kongressitalon keittiötä, joka pystyy muuntumaan moneksi. Hotelliasukkaat ovat moderneja liikemiehiä, jotka noudattavat terveellistä ruokavaliota ja nauttivat yhä enemmän kasvis- ja kalaruokia. Toki hampurilaiset ranskalaisten kera kelpaa, mutta vahva suuntaus myös on, että raskaiden aterioiden aika on ohi. Lisäksi Scandicin ja Hiltonin kautta taloon on myös tullut laajaa kansainvälistä menu- ja viiniosaamista.

Illallistamisen iloa Pyöreässä Salissa ja kabineteissa

Ravintolaillallinen Pyöreässä Salissa on edelleen huippuravintolan tavamerkki. Asiakas odottaa illalliseltaan kokemuksellisuutta ja tyylikkyyttä. Tilaus valmistellaan ja tehdään perinteisesti hyvissä ajoin, sillä asiakkaat odottavat iltaa jo hyvissä ajoin. Keittiöpäällikkö Toni Skog sanoikin haastattelussa (Pilke 1998, 14), ettei Torpan keittiöllä ole kerta kaikkiaan varaa epäonnistua kertaakaan. Pikemminkin päinvastoin: ravintolan rima on ollut paikoin turhankin korkealla.

Takavuosina hienon ohjelmallisen ruokaravintolan asiakkaiksi valikoituivat aikansa kasvuyritysasiakkaat ja julkisorganisaatioiden ylin johto eli niin sanotut ”kermalistolaiset”. Heitä pidettiin laatu-tietoisina, moitteettomina, luotettavina ja täsmällisinä asiakkaina. Pöytävarauksen oli sihteerit tai asiakas itse tehnyt jo hyvissä ajoin. Varsinkin suurempien yritysten ylimmän johdon sihteerit hoitivat toimitusjohtajiensa ja yrityshallitusten edustusillalliset viimeisiä piirtoja myöten. Myös toimitusjohtaja ja vuorineuvos saattoi soittaa itse, mikäli hänellä oli mielessään erikoisjärjestelyjä tai jokin erityinen syy pitää muu seura/seurue ”piilossa”. Aina Torpan henkilökuntakaan ei tiennyt, oliko ”johtaja” nyt käymässä tuntemattomana vai vakioasiakkaana.

Asiakkaat valmistautuivat iltaa varten aina hyvin – olihan tiedossa edustusilta, jossa oli usein monia silmäätekeviä paikalla. Piti käydä kampaajalla ja pukeutua parhaimpiinsa! Myös miesten oli panostettava pukeutumiseen muun muassa solmiopakon vuoksi. Tultiin taksilla tai raitiovaunulla sään mukaan. Mukavalla ilmalla käveltiin raitiovaunun pääte pysäkiltä ravintolaan. Oma auto jäi kotiin, ellei käytössä ollut organisaation omaa autonkuljettajaa. Olihan tiedossa pitkä ilta!

Ravintolan ovella ei vahtimestarien seulaa läpäisty helposti, varsinkaan 1950–60-luvuilla, jolloin Fiskiksen Kalle Karlson piti tiukkaa kommentoa eteisessä. Naisia ei päästetty yksinään ravintolaan – ties vaikka olisi ollut mikä tahansa hempukka! Vahtimestarit olivat myös Suomen johtavia maku- ja muotituomareita. Miespuolisia vahtimestareita toisaalta myös arvosteltiin heikosta muotiasiantuntemuksesta, jos nainen ei päässyt uusimmassa vaateparressaan sisälle. Toki vahtimestareilla oli tärkeä rooli turvallisuuden ja ravintolan maineen ylläpitäjänä. Heillä myös oli haukan terävyyttä muistuttava kyky painaa mieleensä ihmisten ulkonäkö sekä toimia kaupunkioppaana:

Edelleen on vahtimestarin oltava elävä aikataulu paikkakunnan kaikille kulkyhteyksille samoin kuin elävä matkaopaskin. Hänen on osattava suoralta kädeltä vastata kaikkinaisiin paikkakuntaa koskeviin tiedusteluihin, hänen on seurattava lehtiä ja kehitystä yleensä, että hänen tietonsa ovat todellakin tuoreita ja paikansapitavia. Hänen on tunnettava paikkakunnan huvittelu ja muut ajanvietemahdollisuudet kuin viisi sormeaan samoin kuin paikatkin, missä niistä mitä on tarjolla.

– Mr C. 1933 (Ravintolahenkilökunta)

Ulkovaatteiden jättämisen ja ehostushetken jälkeen hovimestarit ohjasivat seurueen pöytiin ja kysyivät alkumaljatilausta. Suurten ryhmien ja seurueiden ruoka- ja juomatilaukset, saapumisaika ja pöytäpaikka (jopa suosikkicocktailit ja avecit) olivat toki tiedossa jo etukäteen.

Hovimestari johdatti pöytään ottaen vastaan mahdollisen alkumaljatilauksen. Alkucocktailina suositettiin Dry Martinia, kotimaista Elyséeta tai juhlahetkenä samppanjaa. Hovimestari tai alueen tarjoilija (pari) saattoi ottaa vastaan varsinaisen tilauksen, mikäli sitä ei oltu tehty etukäteen.

Alkumaljan nauttiminen meni kuulumisten vaihtoon, katsellessa ympärille sekä tutustuessa ruokalistaan ja seurueeseen. À la carte -listan lukeminen ei saanut viedä liikaa aikaa. Varsinkin show dinnereillä suositettiin valmiita menuita, koska näin ateria saatiin vietyä läpi aveciin asti ennen pääesiintyjää, joka saapui lavalle yleensä noin klo 22. Hovimestareilla, tarjoilijoilla ja etenkin keittiöllä olikin kiire puristaa kolme ruokalajia konjakkeineen ja likööreineen kaikille talon pöytäseurueille ennen ohjelman alkua. Esityksen aikanahan ei asiakas saanut mennä edes vessaan.

Perinteisiä ruokalistojen alkuruoka-annoksia ovat olleet keitot kuten lohikeitto, kilpikonna- ja häränhätäliemi sekä parsa- ja herkkusieni-keitto. Sienikeitoista on löytynyt myös kanttarelli- ja korvasienikeittoja. Alkuruokana on tarjoiltu myös kalalautasannosta, graavia kalaa, riimihärkää, mätiä, katkarapucocktailia ja vihersalaattia. (Kalastajatorpan ruokalistoista vuosien varrella ks. esim. Sivula 2014.)

Munaruokia oli 1950–70-luvuilla vielä runsaasti tarjolla: löytyi munakkaita eri tavoin valmistettuna, uppomunaa ja munakokkeleja. Nykyään munakkaat ovat palanneet aamiais- ja brunssipöytiin.

Kalaruoista listoilla on ollut merianturaa, meritaimenta, lohta, siikaa ja kuhaa. Lohta on valmistettu savustettuna, muhennettuna, haudutettuna, hiillostettuna, paistettuna ja keitettynä. Lämminkalamureketurbaani erilaisten muhennosten ja kastikkeiden kera oli suuri suosikki vielä 1980-luvulla. Merenelävistä tarjolla oli muun muassa katkarapuja,

hummereita, sinisimpukoita ja meriravunpyrstöä sekä luonnollisesti heinä–elokuiseen rapuaikaan jokirapuja. Rapuja saatettiin myydä jopa 1600 rapua/päivä (Ikonen 1989, 11).

Esimerkkejä tällaisista rapumenuista ja kansainvälisistä rapuillallista on eri vuosikymmeniltä paljon. Tärkeä gastronominen tapahtuma oli muun muassa maailman arvovaltaisimman, vanhimman ja laajimman järjestön La Confrérie de la Chaîne des Rôtisseursin Suomen haaraosaston (ransk. *bailliage*) juhla-ateria Siirtomaasalissa vuonna 1964. Syyskuussa 1963 oli lyöty ensimmäiset Suomen osaston ritarit, jotka saivat kunniatehtävän järjestää Suomessa ensimmäisen kansainvälisen ritariksilyöntitilaisuuden (ransk. *1er Grand Chapitre International de Finlande*). Ensimmäisenä lyötiin kunniaritariksi Alkon pääjohtaja K.-A. Fagerholm (*bailli d honneur*). Yhtyneiden Ravintoloiden toimitusjohtaja Aki Marte valittiin myös ritariksi (*bouteille du Baillage*) muiden silloisten keskeisten herkkusuiden kanssa. (Olas 1964, 4–7.)

Torpan ritari-rapumenu kuvastaakin erinomaisesti Suomen kansallisten järvi- ja jokierkkujen asemaa osana hienoa ateriakokonaisuutta:

La Confrérie de la Chaîne des Rôtisseurs Torpalla 1964

Les écrevissess

Le fillet de renne grillé au feu vif

Les aïrelles rouges

Les chanterelles sautées

Les tomates grillées

Les Pommes Dauphine

Les fausses mûres

La crème fouettée

Le café

Les vins

Châteauneuf du Pape, Paul-Etienne Père & Fils

Château Camperos, Sauternes 1959

Aterian aluksi Matti Vihervuori (ransk. *Historiographe du Bailliage*) kertoi ulkomaisille kulinaristeille suomalaisesta rapukulttuurista, minkä jälkeen keittiömestari Osmo Norha oli rakentanut grillattua poroa kanttarellikastikkeen ja perunoiden kera. Jälkiruokadekoraatiot olivat taidokkaat, joihin oli loihdittu jääkukkaset. Aterian päätyttyä koko keittiö- ja tarjoiluhenkilöstö kutsuttiin saliin. Suurkansleri M. Jean Valby piti heille ylistävän kiitospuheen. (Mts.)

Rapukausi alkaa tänään klo 12. Herkkusuu maksaa saksiniekasta lähes 50 markkaa

Kalastajatorpan a la carte -ravintolan Meritorpan keittiömestari Pekka Terävä kohottelee harteitaan. Asiakas haluaa rapunsa pelkistettynä eikä sotkettuna mihinkään erikoiseen liemeen tai terriiniin.

– Rapujen nauttiminen on sellainen traditio, jossa syöminen on sivuseikka. Yritetty on kaikenlaista uutta, mutta ei vain ota siipeen, Terävä naurahtaa.

Meritorpalla saa rapuja nyt tilauksesta, listalle ne pääsevät 10. elokuuta. Silloin menuussa voi olla rapujen lisäksi lampaanpotkaa ja juures pot-au-feu tai halstrattua nieriää punajuurivoikastikkeessa sekä jälkiruokana mustikkakeittoa valkosuklaasorbetin kanssa. Hinnaksi tulee 189 markkaa sekä rapujen kappalehintaa.

Jos rapujen syönti tuntuu tyssäävän rapuveitsen ja -haarukan heikkoon käsittelytaitoon, kannattaa kysyä rohkeasti apua ravintolan henkilökunnalta. Varsinkin ulkomaalaiset vieraat ovat ihmeissään, kun joutuvatkin tekemään ”likaisen työn” itse.

Laivalla aikaisemmin kokannut Pekka Terävä muistaa hupaisiakin rapukommelluksia: – Kyllä sitruunavettä joi moni. Ulkomailla tarjoillaan pehmeäkuorisia rapuja ja meillähän ne ovat kovakuorisia. Monesti ihmettelimme, mihin rippeet olivat lautasilta kadonneet. Parempiin suihin ilmeisesti.

Hinta sahaa edestakaisin Meritorpalla rapuja kuluu sesonkina noin 300 kappaletta per ilta. Ravun sisäänostohinta vaihtelee 16–25 markan välillä. Ensimmäiset saksiniekat myydään tänään jopa 50 markan kappalehintaan.

– Tyypillisin ravun lisäke on edelleen paahdettu leipä, voi ja tilli. Meritorpan kokki Teemu Aura suosittaa kokeilemaan myös timjamia.

– Rapu on kevyt, siinä ei ole rasvaa juuri ollenkaan. Maku on kevyt, mutta äyriäisen ominaismaku löytyy voimakkaana, Aura kehuu. [...]

Syömisen pikakurssi

Rapuun kannattaa tarttua arkailematta. Teemu Auran (kokki itse arvelee syövänsä noin 50 rapua tänä sesonkina) pikaohjeiden perusteella kokemattomampikin herkkusuu onnistuu makunautinnossa: Pyöräytä pyrstöosa ympäri ja irti, peräsuoli lähtee yleensä panssarin mukana, pyöräytä saket irti ja katkaise tyvestä (ime mehut), katkaise saket nivel kerrallaan ja syö liha rapuhaarukalla. Rapuvoi on kiinni selkäpanssarissa, sen voit syödä sinällään tai sivele paahtoleivän päälle. (Kaikkonen 1998.)

Todelliset rapuherkuttelijat eivät hintoja kysele. Saksiniekan kappale-hintaa seuraavaa rapubarometriä on kuitenkin pidetty *Kauppaliedessä* ja *Helsingin Sanomissa* pitkät ajat. Myös rapujen saatavuudesta on aina riittänyt juttua:

Ravut loppuivat, ryyppyjä riitti

Eilen oli kesän ensimmäinen rapupäivä. Toissayönä oli virallisesti lupa aloittaa pyynti ja poliisiviranomaiset olivat eri puolilla maata valppaina tarkkaillen pyyntipaikkoja ennen määräjän umpeenkulumista. Aamulla saapuivat ensimmäiset ravut Helsinkiin ja illalla ravintolat tarjoilivat niitä halukkaille. Viimeksi mainittuja olikin niin runsaasti, että punapintaiset ravut loppuivat miltei jokaisesta ravintolasta kesken, huolimatta melkoisesta hinnasta – à 40–60 mk. Kalastajatorpalla oli jo klo 22 mennessä myyty loppuun koko yli 2.000 ravun määrä ja pidennettyjen aikojen kuluessa uskoivat sekä Esplanaadikappeli ja Kaivohuone että monet muut ravintolat tekevänsä puhdasta jälkeä. Ryyppyjä juotiin niinikään melkoisesti, ja nämä varastot olivat ehtymättömät, kuten oluenkin, kertoivat hovimestarit. Ainoa paikka, jossa viini oli etusijalla, oli Kalastajatorppa. (Helsingin Sanomat 2000.)

Liharuokia on esiintynyt listoilla runsaasti. Tarjolla on ollut härkää, vasikkaa ja poroa. Ruokalistan klassikkoannoksia ovat olleet häränselykset, pippuripihvi, vasikanleike ja liekitetyt vasikanmunuaiset. Eniten valituksia ravintolalle tuli naudanlihasta, sillä keittiön tarvitsemia suuria määriä lihaa ja varsinkaan mureaa naudanlihaa ja pihvikarjaa ei ollut saatavissa. Lihaa ei voinut myöskään tuoda ulkomailta tuontikieltojen ja maataloustuottajien tiukan linjan takia. Jopa sisäfilee oli kuin ”kengänpohjaa”. Sen sijaan maukasta poronlihaa on aina ollut hyvin tarjolla. Suosittuja lappilaisen keittiön ruokalajeja ovat olleet muun muassa poronselykset, poronkärstys, kylmät ja lämpimät poronkieliruoat sekä poronsatula. (Ikonen 1989, 11; Sivula 2014, 32.) Myös sisäelinruokia on löytynyt ruokalistoilta. Esimerkiksi keittiömestari Kalervo Paakkisen lounaslistalla oli 1970-luvun alussa peruslounasruokien lisäksi vuori-neuvosten herkkuja: kateenkorvaa ja keuhkomuhennosta.

Riista on ollut aina listoilla tärkeässä asemassa. Silloinkin kun ruosta oli pulaa toisen maailmansodan jälkeen, Kalastajatorppa pystyi tarjoamaan jänistä, pyytä, teertä ja metsoa – niitä tuotiin ravintolaan rautateitse Kainuusta. Linturuokien osalta on myyty sorsaa, fasaania, riekkoa ja ankaa.

Kasvisruokia on ollut tarjolla yleisesti ottaen niukasti: tankoparsaa parsasesonkina ja erilaisia salaatteja. Kotimaisista sienistä (erityisesti korvasienistä) tehtyjä alkuruokakeittoja on ollut listalla sekä niistä tehtyjä kastikkeita ja muhennoksia on tarjottu kalan ja lihan kera. Jälkiruokaklassikoita ovat marjajäädykkeet, kohokkaat ja jäätelöt. Juustoista on aina ollut saatavilla Brietä, Camembertia ja Lapin leipäjuustoa lakkojen kera.

Kun illallinen oli nautittu, seurattu ohjelmaa ja tanssittu, oli yöruoan aika. Päivällisestä saattoi olla kulunut jo tunteja, ja tanssilattialla oli kulunut energiaa. Muun muassa yökerho Red Roomin suosituin ruokalaji oli Pyttipannu à la Aminoff.

Henkilökunnan rooli

Torpan henkilökunta on taitava rakentamaan kulloisellekin asiakkaalle mieleenpainuvia illallisia, huippukokouksia tai yhden kahden hengen aterioita. Tärkeintä kaikessa vieraanvaraisuusasenteessa on se, että palvelutyöntekijät ovat oivaltaneet vieraiden ja isännän asemat ja roolit sekä Kalastajatorpan tilat suhteessa kunkin palveluhetken ainutlaatuisuuteen. On palveltu niin hyvin kuin mahdollista, vaikka paikoin olosuhteet ja meno ovatkin olleet hurjaa.

Moni ammattilainen on työskennellyt Torpalla pitkään – jopa koko työuransa. Osa taas on viihtynyt sesongin tai pari päivää. Erityisesti keittiötyö on fyysisesti ja henkisesti hyvin kuluttavaa. Paikoin homma on ollut kaoottista, kun mestarit ovat tehneet vaihtuvien vuorojen sekä kiire- ja kriisiapulaisten kanssa ympäripyöreitä päiviä. Äärimmillään keittämistä on haitannut kova kuumuus ja umpiheikko ilmanvaihto. Eräänkin kerran, kun talon keittiö oli puskenut 5 000 annosta ulos jo monta vuorokautta peräkkäin kellon ympäri, keittiömestari oli paennut työpäivän loppuksi kuivatavaruoneeseen ja huitaissut koskenkorvapullon yhdellä kulauksella.

Torpan keittiömestareina ovat toimineet Kustaa Valkamo, Heikki Heinonen ja ranskalainen Gauthier. Myöhemmin 1950–60-luvuilla keittiömestareina toimivat muun muassa Alpo Ahonen, itävaltalainen Friedrich Lörvy (joka oli toiminut muun muassa kenraali Eisenhowerin ja Ranskan presidentti René Cotyn palveluksessa), Pekka Salonen, Jörn Lindholm, ruotsalainen Lennart Lagerqvist ja italialainen Rome Mengarelli. Kalervo Paakkinen toimi 1960–70-luvuilla keittiömestarina runsaan 14 vuoden ajan. (Ks. Ikonen 1989; Mäkelä & Sillanpää 2000, 43–44, 47.)

Näiden vuosien jälkeen 1970–2000-luvuilla keittiömestareina ovat työskennelleet muun muassa Jyrki Heikuri, Osmo Norha, Jaakko Halonen, Stig Asén, Reijo Rajala, Pekka Pärssinen, Markku Gorski, Timo Heimo, Toni Skog, Rainer Lappi ja tätä kirjoitettaessa (talvi 2016) Reijo Junkkari, joka on ollut mestarina jo 14 vuotta. Tyypillistä on ollut, että ensin on tultu Torpalle kokiksi ja edetty sitten vuoropäälliköksi tai keittiömestariksi tai ryhdytty ravintoloitsijaksi.

Vuosien saatossa Torpan kokkeina ovat työskennelleet muun muassa Marko Hirvonen, Marko Kosonen, Sami Granroth, Jyrki Linna-Hynnälä, Petteri Luoto (vuoden kokki 1998) ja Sami Rekola. Torpan keittiömestarit ovat osallistuneet myös kokkimaajoukkueisiin ja esitelleet suomalaista gastronomiamaa maailmalla:

Torpan keittiömestarille keittotaidon kultamitali

Osmo Norha voitti kultaa vuonna 1964 Frankfurtissa pidetyssä keittotaidon näyttelyssä yhdessä Leo Salosen, Lasse Vuorelan ja Jörn Lindholmin kanssa. Kilpailuista tuotiin tuliaisena gastronomista osaamista annossuunnitteluun sekä ruoanvalmistus-, esillepano-, koristelu- ja tarjoilutapoja. (Lappi-Seppälä 1964, 50–51.)

Valokuva 1. Henkilökuntaa 1940-luvulla.

Valokuva 2. Petteri Luoto voitti helmikuussa 1998 Suomen nuorten rotissöörien kisan. Maaliskuussa hänet valittiin vuoden kokiksi.

Arctian ja sen mukana Kalastajatorpan keittiömestarit pääsivät ulkomaille oppiin pitkälti Heikki Tavelan tukemana ja keittiömestari Eero Mäkelän suhteilla (Larnemaa 2016; Mäkelä & Sillanpää 2000; Tavela 2010). Suomessa kävi myös vierailevia keittiömestareita. Esimerkiksi vuonna 1989 luxemburgilainen Paul Bocuse -kilpailun voittaja, keittiömestari Lea Linster valmisti Torpan keittiöhenkilöstön kanssa seuraavanlaisen menun:

Quennelles de Brochet aux Petits Légumes
Selle d'Agneau en crouste de Pomme de Terre Champignons, chou et crelots,
Crème brûlée
Soufflé glacé à la compote d'Airelles

Keittiömestarit ja kokit ovat aina joutuneet tekemään ja antamaan paras-taan vaativien gastronomien ja herkuttelijayhdistysten kanssa. Tällaisista ruokakokemuksista hyvänä esimerkkinä oli 1990-luvun lopulla järjestetty Culinary Institute of American illallinen. Alkuruokavaihtoehtoja harkitessaan Torpan keittiö päätyi kylmäsavustettuihin silakoihin, joita tarjoiitiin muhennetun punajuuren kanssa. Instituutin keittiömestari Lars Gronmark ihastui suomalaisista raaka-aineista tehtyyn ruokaan ja totesi tyylin sopivan hyvin Suomeen.

Myös lukuisat kotimaiset ruokayhdistykset ovat valinneet Torpan juhlapaikakseen. Esimerkiksi Suomen Gastronomien Seura vietti 50-vuotisjuhlansa Torpalla 24.11.1995. Arctian kuusi keittiömestaria Kalastajatorpan Toni Skog, Turun Julian Antti Vahtera, Tampereen Rosendahlin Jouni Kanninen, Marskin Pekka Immonen ja Maija Silvennoinen sekä Marina Palacen Esa Jaatinen loihivat juhla-aterian, jossa tarjoiitiin limekuhaa ja briossia, sorsanmaksapasteijaa ja sipulihilloketta, siitakesienimakkaraa ja linssejä, pariloitua ruijanpallasta ja kampasimpukkaa, metsäkauriinfileetä, mustaherukkakastiketta ja naurispyreetä, marinoitua päärynää ja Roquefortia sekä lopuksi valkosuklaaterriiniä. Illallisviineinä olivat Lanson Brut Rosé, Trimbach Riesling 1992, Château de Plassan 1990 ja Beerenauslese Prestige 1991. (Koroma 2015, 145.)

The International Wine & Food Society, maailman vanhin ja arvostetuin harrastelijoille tarkoitettu gastronominen yhdistys, vieraili ensi kertaa Suomessa kesäkuussa 1997 ja illallisti juuri Kalastajatorpalla. Loppuvuodesta 1997 Helsingin Paistinkääntäjien voutikunta luovutti Meritorppa à la Cartelle Chaîne des Rôtisseurs -kilven. Luovuttajina olivat valtavouti Ville Noschis, Pekka ja Ann-Mari Sahnekari, Kari Palomäki ja Jalle Lundström. Rotissööri-ravintolan edellytyksenä oli, että

ravintolassa oli kaksi järjestöön kuuluvaa jäsentä, joista toisen on oltava ravintolanjohtaja tai omistaja tai ravintolapäällikkö (maître) sekä toisen oltava keittiössä työskentelevä Chef-arvoinen jäsen. Ravintolaruoan laadun, tuoreuden ja omaperäisyyden on oltava ensiluokkaista. Viinilistan on oltava laaja ja sovitettu yhteen ruokien kanssa. Henkilökunnan tason on oltava korkea ja tilojen tuettava gastronomisia periaatteita.

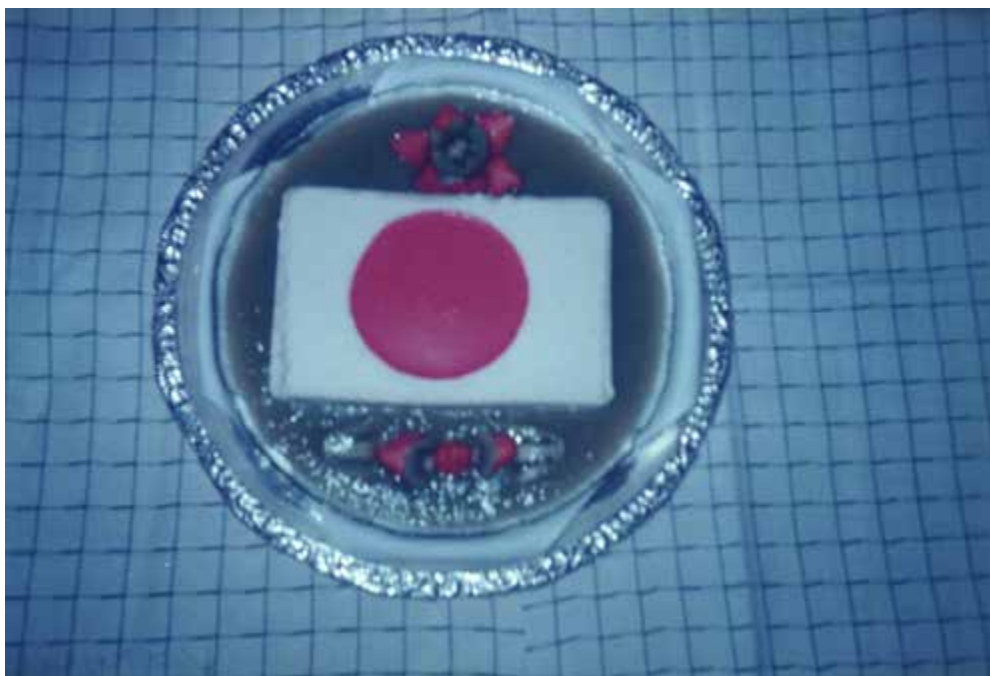
Myös ranskalaisen gastronomian päälähtettiläs kävi toteamassa Torpan tason:

Ranskalainen Paul Bocuse, maailman tunnetuin kokki, saapui eilen Suomeen. Mestari on palkittu kaikilla mahdollisilla alan huomionosoituksilla ja on saanut rintaansa keittotaidostaan Ranskan kunnialegioonan ritarimerkin. Kansanomainen, mutta myös kovana kaupppamiehenä tunnettu Bocuse kunnioittaa Kalastajatorpalla läsnäolollaan vastaperustetun seuran, Société la Toquen ensimmäistä illallistilaisuutta. Euroklubin yhteyteen perustettu gastronominen seura haluaa kehittää suomalaista keskustelu- ja pöytäkulttuuria hyvän ruuan ja juoman ääressä. Tilaisuuden juontaa Arto Tuominen. Sunnuntaina lähetetään Euroiltamien toinen osa Brysselistä. (MTV3 1990.)

Asiakkaiksi on toki aina mahtunut myös (yli)kriittisiä gastronomeja kuten edesmennyt pääkonsuli ja erehtymättömän makuaistin omistanut Heikki Tavela. Häntä mukailien ruoka *ei aina ollut gourmeeta, muttei ollenkaan karmeeta*. Aina ei Torpan henkilökunnan kokemukseen ja tarjontaan ole luotettu:

Hollannin kuningatar Juliana saapui sotalaivoillaan 4.9.1974 Helsinkiin tuoden mukanaan oman henkilöstön, omat pöydät, kalusteet, ruoat ja astiat, hopeiset aterimet. Rannassa oli valmiina toinen kattaus, jos paisti olisi palanut karrelle. Tavarat säilöttiin Keltaiseen Saliin, jota turvamiehet vartioivat. (Ikonen 1989, 34–35.)

Myös silloisen Länsi-Saksan presidentti Walter Scheel toi omat kokit ja ruoat metsämansikoita myöten Keski-Euroopasta. Vain Torpan tilukset ja teekupit kelpasivat. Myöskään Persian shaahin Reza Pahlavin henkilöstö ei luottanut Torpan valikoimiin ja maamme juomatarjoiluperinteisiin, vaan varasi vierailulle niin paljon alkoholia, että sitä jäi illallisen jälkeen autolastillinen, jota yritettiin myöhemmin turhaan kaupitella ravintolalle. Tšekkoslovakian presidentiltä taas jäi pakettiautollinen brändiä, jota hotellinjohtaja sitten lahjoitti tuttavilleen, sillä myyntiin sitä ei voinut ottaa.

Valokuva 3. Keittiön osaamisessa ja taidokkaassa ruokamuotoilussa on aina ollut jotakin tehovoimaista ja mielihyvää aikaansaavaa.

Hotelliketjun sisäisistä laatutarkastuksista sekä kriittisistä korkearuokaharrastajista ja -herkuttelijoista selvittään aina rakentavin huomautuksin. Ennen suurvaltioiden päämiesten saapumista tehtävät turvallisuustarkastukset ovat sitä vastoin totinen paikka. Ruokaturvallisuusmiehet tutkivat ennalta kohteiden, palveluhenkilöstön sekä raaka-aineiden ja ruoan turvallisuuden, kuten presidentti Bill Clintonin ja Boris Jeltsinin vierailun aikana vuonna 2001.

Vierailujen turvakoneisto alkoi keventyä presidentti Clintonin lähdettyä, kun Helsingin ulkopuolelta komennettuja poliiseja ruvettiin kotiuttamaan. Huippukokouksen turvajärjestelyjen todellista tiukkuutta kansa ei poliisien lukumäärästä nähnyt, vaikka keskeiset paikat eristettiin tarkasti ja niiden ympärillä vilisi poliiseja ja turvamiehiä.

Turvatoimien tarkkuudesta antaa viitteitä se, että muun muassa presidenttien majapaikkojen hissien toimintaa varmistettiin jatkuvasti. Ennen kuin päämies lähti tai tuli, huoltomies tarkisti, ettei hissi juutu matkalle. Clintonilla oli mukanaan kolme pelkästään ruuasta vastaavaa turvamiestä. Food Service Security -yksikkö maistoi hotellilähteiden mukaan Inter-Continentalin tekemiä aterioita kolmeen kertaan: raaka-aineita, näytteitä valmistuksen aikana ja lopuksi suupalan valmiista annoksesta. Jeltsin toi Kalastajatorpalle Venäjältä omat ruuat. (Arvonen 2014.)

Eduskuntavierailu sotki Putinin aikataulun

Sotku sai ärsyyntyneet suomalaisisännät miettimään, kannattaako parlamenttiviisiittiä enää jatkossa sisällyttää korkeiden vieraiden ohjelmaan ollenkaan.

– Eduskunnan oma itsekritiikki ei näytä toimivan ollenkaan. Kyseessä on sitä paitsi aivan muodollinen kohteliaisuusikänti vailla varsinaista poliittista merkitystä, eräs vierailujärjestelyistä vastaava korkea virkamies pohti jälkepäin.

Aikataulun pettäminen ei sinänsä ole valtiovierailuilla outoa: keskustelut venyvät, liikeneruuhkat hidastavat ja yllättäviä tilanteita voi tulla eteen. Putinin ohjelma takkusi eilen kuitenkin kiusallisen paljon.

Tämän saivat iltapäivän lopulla tuntea nahoissaan paitsi tasavallan presidentti Tarja Halonen ja myös Kalastajatorpalle teollisuusseminaariin kokoontuneet toista sataa suomalaisen elinkeinoelämän huippujohtajaa, jotka odottivat Venäjän presidenttiä eduskunnasta peräti 40 minuuttia.

Koettelemus oli monelle teollisuusjohtajalle outo ja uusi, sillä he ovat tottuneet elämään tiukan minuuttiaikataulun mukaan.

Halosen odotusaika ei ollut yhtä pitkä kuin vuorineuvoksilla, sillä hän tuli Kalastajatorpalle hieman näitä myöhemmin. Presidentin osa oli myös siinä mielessä helpompi, että hän sai nauttia virvokkeita lämpiön puolella, kun teollisuusjohtajia istutettiin kuin ekaluokkalaisia seminaarisalin penkeillä.

Virkistäville samppanjalasillisille elinkeinoelämän kerma pääsi vasta seminaarin loputtua runsas tunti myöhemmin.

Presidentin avustajakuntaa ja ulkoministeriön virkamiehiä odotusaika kauhistutti kuitenkin myös arvovalta- ja protokollasyistä.

– On aivan tavatonta, että presidentti joutuu tällä tavalla roikkumaan kokoussalin aulassa tyhjänpanttina, eräs virkamies paheksui.

Samaan aikaan kun Kalastajatorpalla pyöriteltiin peukaloita, presidentti Putin yritti irrottautua eduskunnasta, mutta huonolla menestyksellä.

Alun perinkin myöhässä alkanut vierailu parlamenttiin venyi entisestään.

Virkamieslähteiden mukaan Putinin seurue yritti kyllä eduskunnassa viestittää, että olisi aika jatkaa seuraavaan kohteeseen, mutta jostakin syystä sanomaa ei saatu läpi isännille. Erityisesti eduskunnassa venyivät Venäjän presidentin ja puhemies Riitta Uosukaisen (kok) sekä eduskun-

taryhmien puheenjohtajien keskustelut. Uosukaisen avaussanojen jälkeen useat kansanedustajat halusivat esittää korkealle vieraille kysymyksiä, joiden aiheet vaihtelivat raja-alueen vapaavarastoista pohjoiseen ulottuvuuteen.

Keskusteluaiheet lavenivatkin huomattavasti, kun Putin viimein ehti Kalastajatorpalle. Vuorineuvokset kyselivät Venäjän presidentiltä mm. olutpanimoiden mahdollisuuksista saada tasokasta mallasohraa Venäjältä sekä romuraudan kuljetusvaikeuksien purkamisesta. (Ervasti 2001.)

Salin saloja

”Pilkku” oli tullut jo ajat sitten. Kello lähenei puoli viittä. Viimeiset asiakkaat olivat tehneet loppuhetken vokotuksiaan ja siemanneet loput Vodka-Polarinsa jääpalojen sulavedestä. Baarimestarit ja tarjoilijat tekivät tilitystään, tarjoilijat laskivat ”driksejään” ja vahtimestarit kolikoitaan. Yökerho oli räjähdysen jäljillä. Ravintola-apulainen ”blokkasi” laseja tarjoiluvaunuihin. Tiskari täytti lasipakkeja ja pyyhki hikeään.

Keittiöapulainen saapui aamuviideltä tekemään aamiaisjärjestelyjä ennen kokkien ja aamiaistarjoilijoiden saapumista. Siivoojien imurit käynnistyivät. Aamuvuorolaiset saapuivat töihin: he tarkastivat hovimestarin johdolla orderit, pöytäkartat ja ryhtyivät tarkastamaan liinoitukset, katteet ja paikan siisteyden. Iltavuorolaiset saapuivat iltapäiväneljään ateriaomaan ja valmistelemaan iltaa. (Tarjoilija 2015.)

Kalastajatorpan ravintolasalissa ovat työskennelleet ja työskentelevät yhä tänä päivänä monitaitoiset hovi- ja baarimestarit sekä tarjoilijat, joiden tehtävänä on myydä ja palvella vaativia hotelli- ja kokousasiakkaita. Sekä tarjoiluhenkilöstöä että asiakkaita yhdistää altruismi: halu antaa ja kokea myönteinen palvelukokemus, sillä jokainen arvostaa toistensa makua ja tyyliä. Liikesivistyneet asiakkaat ja työnantajat arvostavat huippupalvelijoita: hovimestareita, ravintola- ja vuoropäälliköitä, baarimikkoja, viinureita ja tarjoilijoita. Etevimmit vieraanvaraisuustyöntekijät eivät kilvoittele ruoka- ja viinitietämyksellään asiakkaan kanssa. He taitavat myynnin ja palvelun salat, mutta on heillä muitakin ominaisuuksia:

Ensinnäkin, hyvä tarjoilija on suuri ihmistuntija ja hänen hermonsä ovat teräksestä, hän kävelee keskim. 25 km päivässä, siis hänellä on

hyvät jalat, hän syödä hotkaisee ruokansa 10 minuutissa, hänellä ei ole useinkaan ole enempää aikaa, sillä hänen vatsansa täytyy olla suorastaan rautainen. Hänellä täytyy olla järjestelytaitoa, ja hänen täytyy olla suorastaan diplomaatti osatakseen olla kaikille mieliksi. Hänellä täytyy sitä paitsi olla vahvat kädet voidakseen kantaa ne taajat, joista joku toinen ei saisi edes kolmatta osaa perille. Kun vielä lisäämme tähän, että työ käy arvokkaasti, mutta samalla nopeasti ilman minkäänlaista hosumista, niin luulemme antaneemme kuvan tarjoilijasta. (Nimimerkki KV 1936; Pohls 2016, 38.)

Tarjoilijalta on aina vaadittu jämäptiyyttä, kielitaitoa ja jaksamista, sillä Torppa on kuulunut Helsingin hienoimmin ”herrahtaviin” ravintoloihin ja henkilöstön esiintymistaitoa on pidetty tärkeänä. Takavuosina hovimestari ja tarjoilija saattoivat jopa kumartaa ja tehdä etevimmillään millimetrin tarkkaa työtä pyöristetyin kädenliikkein ja ajoittain kumarrellen. Nenosen (1951, 29) mukaan palvelun piti olla viimeistelyn joustavaa, tahdikasta ja kohteliasta, mutta ei kuitenkaan missään nimessä auliista kohteliaisuudesta vaan vieraanvaraisuuden halusta niin, että parhaimmillaan tarjoilija ja hovimestari pystyvät taipumaan sekä kreivin että kerjäläisen kannalle:

Vivahduskin johonkin sellaiseen, mikä voitaisiin tulkita matelevaisuudeksi, haittaisi ravintolan arvoa yleisön silmissä. Sen vuoksi ravintolahenkilökunnan käyttäytyminen on tavallisesti ollut pyöristettyä, laskettua ja hiottua – jopa siinä määrin, että tavallista yksinkertaista, koruttomuuteen tottunutta ihmistä saattaa toisinaan hienokseltaan hirvittääkin. (Mts.)

Varsinkin kuninkaallisia ja presidenttejä palvellessa joko saleissa tai Vierastalossa on pitänyt noudattaa tarkoin etikettiä ja johtajia. Ranskan pääministerin François Mitterrandin haarukat piti asettaa klassisesti piikit alassuun – näin ei tulisi mitään riskiä, että hihansuut tai pitsit tarttuisivat haarukkaan, kun ojentuu tarttumaan lasiin ja nostamaan sitä huulilleen. Kerran vieraan vallan presidentin hovimestari oli päsmäroinyt niin, että juuri vähän ennen pääruoan tarjoilua huomattiin, että lämpimät lautaset olivat unohtuneet. Tarjoilijat olivat äkänneet asian heti, mutta eivät voineet kommunikoida kuin ilmein toisilleen. Lihaviipaleita ja lisäkkeitä ei voitu lähteä nostamaan, joten viinuri Timo Neuvonen keksi esitellä vadin vieraille ennen tarjoilua ja toinen kiisi noutamaan lautasia. Näin vieraileva päällikkökin pelastui. (Neuvonen 2016.)

Tarjoilu- ja anniskelusäännöt ovat olleet tiukat – jopa ankarat. Alko, ylin johto ja hovimestarit ovat valvoneet anniskelua ja tarjoilun sujumista. Ylin johto on arvostanut tuloksen tekemistä ja keskijohto prosessien sujuvuutta. Alko taas on pitänyt tärkeimpänä tehtävänä tarkkailijan roolia, koska asiakas ei saanut päihtyä. Tarjoilijat olivatkin ambivalentissa tilanteessa: myynti piti lopettaa, jos asiakas humaltui, mutta toisaalta prosenttipalkka sai juoksemaan ja myymään lisää. (Ks. Pohls 2016, 38–46.)

Valokuva 4. Kalastajatorpan juomalista puolen vuosisadan takaa.

Suurissa tilaisuuksissa rakennetaan ruokailun jälkeen yleensä juomabuffetti salin nurkkaan tai puutarhaan, jonne voi tulla hakemaan juomalipukkeella grogeja isännän laskuun. Edustava juomapöytä koostui aiemmin Alkon vaatimuksesta pääosin kotimaisista tuotteista. Etiketit piti olla asiakkaisiin päin, mutta ei siinä vielä kaikki. Kerran aloitteleva viinuri Timo Neuvonen oli tehnyt mallikkaan myyntipöydän ja paikan konkari, Suomen veltoimmaksi viinuriksi luonnehdittu Sakari Ikonen halusi huomauttaa tarkastuskävelyllään, miten myös pullojen reunusinetitkin piti poistaa oikeaoppisesti.

Valokuva 5. Meritorppa-ravintola on kuulunut jo vuosikymmeniä Kalastajatorpan ruokakulttuuriseen ytimeen.

Rakennettujen makeiden ja makeanhappamien grogien (kuten Sininen enkeli, Auringon nousu ja Auringonlasku) nauttiminen oli suosittua vielä 1970–1980-luvuilla, mutta jo 1990-luvun loppupuolella olut ja viini alkoivat korvata vahvemmat alkoholit. Oluen – ja varsinkin keskioluen – valitseminen saattoi vielä 1980-luvulla olla epäilyttävää. Tarjoilija ei välttämättä edes ymmärtänyt, kun asiakas tilasi aterian päätteeksi oluen: ”Vastahan te joitte olutta sillialkupalan yhteydessä, sanoi tarjoilija!” (Neuvonen 2016.)

Laman 1991–94 jälkeen keskiolut alkoi korvata A-oluen. Nyttemmin harva juo enää vahvaa olutta. Lounaalla ei enää juoda edes viiniä tai keskiolutta vaan vettä. Vahvoista alkoholeista tällä hetkellä vanha kunnon Gin Tonic myy paremmin kuin viskit, vodkat, rommit, hotshotit ja Caipiroskat.

Torpan baarimestarit ovat kuitenkin pitäneet huolta ammattitaidostaan ja olleet Suomen huippua. Vuonna 1973 tuli Eeva Pohjoisaholle (Hertta) ja Carita Lönnforsille (Yellow) kaksoisvoitto Suomen Naisbaarimestarien vodka-pohjaisten cocktailien loppukilpailussa, jonka sponsorina toimi Puolan kansantasavallan kaupallinen lähetystö. Cocktailien reseptit olivat seuraavanlaiset:

Hertta (voittaja):

2 cl Krakus-vodkaa

2 cl Party-likööriä

2 cl sitruunan mehua

hiukan sokerilientä

Ravistetaan ja siivilöidään sokerireunuksella koristettuun lasiin

Yellow (2. sija):

2 cl Wodka Wyborovaa

1 cl Bolsin banaanilikööriä

1 cl Fockinkin Abricot Brandyä

2 cl Limeä

1,5 cl sitruunan mehua

Ravistetaan ja siivilöidään cocktail-lasiin. Koristeeksi viinirypäle.

Tarjoilijan työ oli itse asiassa vielä 80-luvulla hyvin ohjattua ja prosessi selkeä. Ennen iltavuoroa oli tilaukset, tarjoilujärjestykset ja -alueet jo sovittu. Emäntä oli jakanut oikeankokoiset pöytäliinat pöytien päihin. Servettimalleille sekä sivu- ja tarjoiluliinojen käytölle oli selvät säännöt. Emäntä hoiti kukat. Tarjoilijat liinoittivat ja panivat katteet. Ruoka tarjoiltiin vadeilta ja kulhoista. Ja vadit todella painoivat!

Palvelutilanteessa tarjoiltiin viinit ensin ja vietiin lautaset. Tämän jälkeen noudettiin vati, joka todella painoi. Vati vain vasemmalle kädelle nojaamaan ja lisäkkeet oikeaan – ja ei muuta kuin kohti asemaa. Suurilallisella tarjoilijat marssivat ryhdikkäästi jonossa saliin ja annostelivat ruoan reippaasti.

Illankulku ja asiakaspolku ovat aina olleet vieraanvaraisuusammattilaisten tiedossa. Asiakas on ravintolan hoidossa kaiken aikaa pöytävarauksesta poistumiseen asti. Tarjoilija hoitaa pöytäseurueen tarjoilija-apulaisen kanssa alkutarjoilusta aina laskun maksamiseen asti koko illan ajan.

Ruokaa ja juomaa on myyty lähes koko kropalla: käsin, jaloin, aistien, puhein ja elein. Välillä on istahdettu juomakorin päällä, oiottu jalkoja ja selkää sekä haukattu jotakin pientä tiskikoneen kuumuudessa tai roskasäkkien ja astiapinojen välissä – ja palattu sitten menon keskelle muuntaen umpiväsymys ryhtiin ja hymyyn sekä potkaistu heiluriovea... Ja kun talo on täynnä, päivä menee nopeasti.

Olennaista on, että tuotantokone rullaa, vaikka erilaiset asiakasryhmät tulevat ja menevät. Kabinetit ja pöydät puhdistetaan ja liinoitetaan pikapikaa sekä uusia seurueita otetaan lennossa sisään. Tiski, hyllyt, vadit, lautaset, vuoat, raaka-aineet ja ihmiset ovat olleet heilurioven takana paikoin sikin sokin, mutta asiakkaiden edessä kaikki on tiptop. Toisaalta ravintolashow't ovat olleet hyvää aikaa panna paikat ja pongaukset kuntoon sekä valmistella cocktail-tilauksia, sillä edes tarjoilijat eivät saaneet menneinä aikoina liikkua tuolloin salissa.

Palvelutehdas – usean ruokalajin ateriat ja päivälliset – vaativat taitavaa työn johtamista. Hovimestari, ravintolanjohtaja ja ravintolapäälliköt ovat tehneet päivän ja illan valmistelut huolellisesti. Orderit ja pax-määrät ovat tarkentuneet. He varmistavat miehistömäärän, heidän fyysisen ja henkisen vireytensä sekä jakavat työt. He kommunikoiivat keittiön kanssa jatkuvasti seurueiden tulosta ja illan kulusta. He seuraavat tarjoilun ja ohjelman sujuvuutta sekä informoivat tarjoilijoita ja saliapulaisia eli nissejä, koska saa taas lähteä liikkeelle.

Hovit ja päälliköt saattavat tehdä valtavia tuntimääriä ilman tippelijä ja prosenttipalkkaa. He ohjaavat sekä asiakkaita että tarjoilijoita. He panevat kurittomia viinureita, sooloilevia tarjoilijoita ja kiukkuisia ”mesuja” ruotuun. He ovat johtajien, asiakkaiden ja henkilökunnan välissä usein yksin tekemässä pikapäätöksiä. Hovimestaria pidetään myös ”koiran virkana” ja paikan näyttäjänä, jonka tehtäviin konkaritarjoilijatkaan eivät halua siirtyä. Toki tarjoilijat ovat myös päässeet pitämään hauskaa

Valokuvat 6–7. Kalastajatorpalla on totuttu vuosikymmenien aikana arvovieraisiin ja tyylikkääsiin erikoiskattauksiin.

nuoren vastavalmistuneen hovimestarin kustannuksella, jos ”ylioppi-
neen” flambeeraus tai transseeraus on mennyt pieleen. Toisaalta sellaista
päällikköä ja johtajaa on aina arvostettu, jolla on sekä käytännön järkeä
että luontaista auktoriteettia. (Neuvonen 2016.)

Valokuva 8. Moni hotelli- ja ravintola-alan ammattilainen on tehnyt pitkän uran Tor-
pan ja asiakkaiden eteen.

Ison talon dynaamisessa toimintakulttuurissa, ”rysiksissä” ja massa-
tarjoilussa arvostetaan esimiestä, jolle kokonaiskäsikirjoitus on selvä.
Tarjoilijat odottavat ja tietävät, että heitä johdetaan. Etenkin suurtilaus-
ten läpivieminen vaati armeijamaista kuria, jossa kukin tarjoiluvaihe
tehdään yhtenäisesti. Esimerkiksi Nyländska Jaktklubbenin (NJK)
100-vuotisjuhlaan osallistui 11.7.1961 peräti 1063 pääosin suomenruot-
salaista päivällistäjää. Tarjoilijoita tarvittiin peräti 100. Nykyään sama
tilaus tehtäisiin yli puolta pienemmällä tarjoilijamäärällä.

Rakkaudesta juhlimiseen, kohtaamisiin ja itseen

Isot, pitkät illat sisältävät yleensä virittyneisyyttä iltaan, erilaisia palvelukohteliaisuuksia, hyvää ruokaa ja juomaa, iloisen hauskoja seurueita, ohjelmaa ja tanssia. On naurua, ääntä, sovittuja ja yllätyksellisiä kohtaamisia. Ihastumisia ja sydämensärkymisiä. Menetykset ja miehistö lasketaan taas aamulla. Aikoinaan kun sai polttaa sisällä jokin hieno puku tai tukkalaite saattoi mennä aivan sotkuisen tahmaiseksi, kun hiuslakkaan sekoittui voimakas tupakansavu. Vaatteet haisivat myös hirveälle illan jälkeen, mutta kaikki tämä kannatti – saihan ravintolasta puheenaiheita pitkäksi aikaa, kun koko kaupunki oli paikalla!

Toisinaan alkoholi sai käyttäytymään oudosti tai epämääräisesti. Eräällä kerralla pääministeri Kalevi Sorsa tanssi Pyöreän Salin parketilla Irene-vaimonsa kanssa, kun asiakas sai päähänsä tiputella parvelta leivän muruja pariskunnan eteen ja elehti linnun syöttämistä (Metsäketö 2014). Kirjailija Jorma Ojajarju seurueineen oli myös päätynyt Torpalle alkuvuodesta 1978 ja hetihän rupesi tapahtumaan:

Synkkä-Santtu Granholm kertoi Kosmoksessa tilanneensa Kalastajatorpalta pöydän Lill-Babs-show'hun. Aloitettiin Kosmoksessa neljän–viiden maissa ja painuttiin kymmeneksi Torpalle. Istuttiin ihan ring-sidella. Yksi yrjösi valkoviihin jäähdyttimeen, toinen hohotti tulipunaisena vitsille, jonka kuuli Kosmoksessa kaksi tuntia sitten ja kolmas lauloi. Hovimestari tuli kysymään emmekö voisi poistua. (Sundberg 1995.)

Onpa juhla ja päivällinen mikä tahansa, se vapauttaa ihmiset karkelointiin. Torppa ei kuitenkaan ole varsinainen iskupaikka, mutta sen tilat ja palvelut ovat aina tarjonneet mahdollisuuksia (ja jopa kannustaneet) romanttiselle ja tunnelmalliselle illalle tai lomalle. Pöydissä, baarissa ja tanssilattialla onkin syntynyt lukuisia romansseja. Varsinkin kesäinen ravintolaterassi tai puutarha tarjoavat pieniä herkistelypaikkoja, vaikkei monen mielestä Suomessa olekaan samanlaista terassikulttuuria kuin ulkomailla. Torpan rannassa tuulee aina, ja merisäät ovat oikukkaat. Aiemmin rantakivet ja kalliot olivat olleet piiloutumispaikkoja. Nyt "spatseeraataan" käsikynkässä laiturille, nurmikolle tai kansallisromanttisesti rantamäntyjen, -koivujen ja haapojen alle.

Toki laiturilta pääsee myös livahtamaan veneellä "salaa" muulta juhlivalta yleisöltä vaikkapa läheisiin residensseihin kuten Tamminiemen isäntä aikoinaan teki. Baarista tai ulkojuomabuffetista yritettiin salakul-

jettaa tarjoilijoiden ja hovin silmien alta tunteita pehmentäviä juomia puutarhapenkeille. Aikoinaan se onnistui helpommin, kun asiakas oivalsi, että myös työntekijä saattoi olla ”maistissa”. Olihan ”litrahuuliselle” viinurille saattanut käydä ”vahinko”, kun kahviin tai jopa kahvipannun sekaan oli päässyt ”lorahdamaan” liikaa vodka-polaria, kallista konjakkia ja tippaviinoja (Neuvonen 2016). Mikäli Alkon tarkastaja tai johtaja sattui yllättäen tulemaan tarkastuskierrokselle, kahvikannut lensivät mereen. Isojen tilaisuuksien kuormasta saattoi joskus jopa ”hävitä” osa olutkoreista, kun joku oli oivaltanut jäähdyttää juomia merivedessä ja sattumoisin unohtaa ne sinne kokonaislaskua tehtäessä.

 KALASTAJATORPPA
 ARCTIC HOTELS

By the sea.
Direkt am Meer.

 ARCTIA

Valokuva 9. Torpan kaunis puutarha, joka on puutarha-arkkitehti Paul Olsonin käsi-alaa. Rannassa kasvaa myös Aki Marten Kanadasta tuoma koivulaji.

Valokuva 10. Kun haapajono katkaistiin Meritorpan terassin edestä, aukesi merelle upea näkymä. Toisaalta aurinko pääsi paahtamaan ravintolaan niin, että kuumuus oli paikoin sietämätöntä.

Kalastajatorpan ruoka- ja ohjelmapalvelutuotanto on mosaiikkimainen palvelupaletti. Se on systematisoitua ruoka- ja palvelutuotantoa sekä samanaikaisesti uniikkien kokemusten tuottamista, jossa yksikään ilta ei ole samanlainen. Nykyajalle ominaisesti ravintolaillat sirpaloituvat pieniksi kokemus- ja kohtaamismomenteiksi. Olennainen muutos 1960-80-luvuista nykytilaan on se, että pitkiin (varsinkaan alkoholipitoisiin) lounaisiin ja päivällisiin on asiakkailta enää harvoin aikaa ja halua.

Myös ruokavalinnat ovat muuttuneet niin, että lounaalla asiakas valitsee yhä useammin pääruoan ja kahvin tai ravitsevan keiton ja salaatin sekä jälkiruoan kivennäis- tai jääveden kera. Lounas- ja päivällislistat ovat myös suppeampia, millä helpotetaan asiakasta, nopeutetaan palveluprosessia ja tehdään toki parempaa tulosta. Toki yritysten liikkeenjohdon sihteerit ja gastronomiasiakkaat tietävät edelleen, että keittiö kykenee valmistamaan tilauksesta erilaisia suomalaisruokia tai

maailmankeittiön herkkuja. Lisäksi myyntipalvelu rakentaa edelleen keittiömestarin kanssa kolmen–viiden ruokalajin korkeatasoisia menuita asiakastarpeiden mukaan.

Koko työikäisen ja länsimaisen aikuiskuluttajan juhlimis-, ulkonasyömis- ja edustamistapoja ohjaa vahvasti minä-, työ- ja hyvinvointiajattelu. Yksilöllinen matkailija on kiinni teknologiassaan: sosiaalisen median syövereissä, vakiosivustoillaan sekä uutis- ja musiikkikanavissaan. Hän voi olla ankkuroitunut harjoitettuun ja biohakkeroituun kehoonsa niin, että hotellihuone, yksinsyöminen ja -juominen voittavat seuran. Hän ei kaipaa ympärilleen veikkoja, jonka kanssa puhua suuria ja pitää toistaan uljaampia maljapuheita. Salissa ja naapuripöydissä ei ole kauniita tanssittavia, koska yhtä lailla he ovat huoneissaan – yksin.

Työmatkailijaa voi jopa kyllästyttää jatkuva syöminen, kahvitteleminen, kokoustaminen ja seminaaristaminen. Yhä useammin hän haluaa karata kokoussalin takapenkistä ennen tapahtuman päätöstä, eikä halua jäädä iltakutsuille tai varsinkaan buffettipöytien ympärille syömään, juomaan tai seurustelemaan. Ilmaiset cocktailit ja ylenpalttinen edustaminen eivät kiinnosta. Omat tarpeet ja halut (työ, perhe, Internet, ystävät, harrastukset ja sosiaalinen media) ovat korvanneet illanistujaiset.

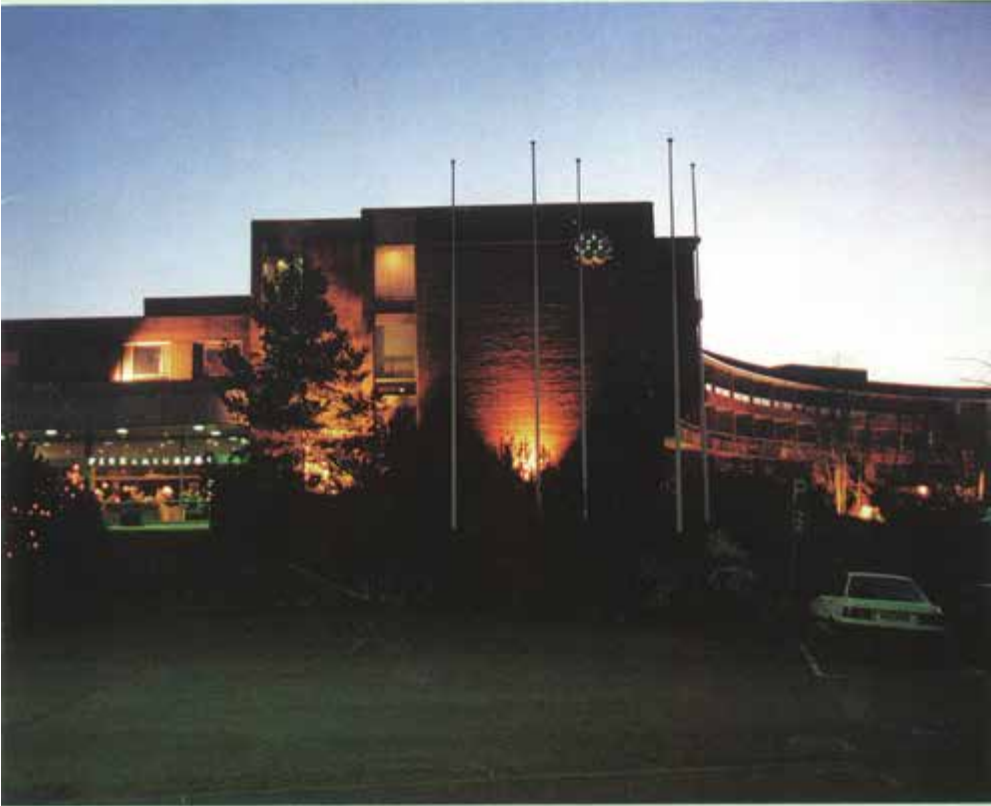
Samanaikaisesti juhla ja arki ovat sekoittuneet niin, että mikään ei tunnu miltään. Tai jos iltaan jäädään, sen täytyy koskettaa henkilökohtaisesti tai olla jotakin speaktaakkelimaista. Larnemaa (2016) kiteyttääkin ajan hengen: ”Aikoinaan asiakkaat olivat läsnä, kun taas nykyasiakas on kaikkialla – fyysisesti ja digitaalisesti – ja samanaikaisesti kukaan ei ole missään”.

Valokuva 11. Grill-Bar valmistui vuonna 1955. Siellä oli yksi Suomen ensimmäisistä avokeittiöravintoloista sekä Suomen ensimmäiset korkeat baarijakkarat.

Hotelli **Hotellet**

Kalastajatorppa

Viihtyisää, helppoa, mukavaa, mielenkiintoista
Trivsamt, lätt, trevligt, intressant

ARCTIA HOTELS

Valokuva 12. Näiden seinien sisällä on tapahtunut paljon, mutta siitä ei puhuta. Ravintola-alan eettinen lähtökohta on aina ollut, että jokainen asiakas- ja työkokemus on luottamuksellinen: kaikki mitä seinien sisällä tapahtuu, jää myös sinne.

Valokuva 13. Kalastajatorpan houkutteleva mainos takavuosilta.

Lähteet

Ezproxy-alkuiset verkko-osoitteet vaativat erityisen lukuoikeuden.

Arvonen, A. 2014. Henkilökohtainen tiedonanto. 13.3.2014.

Catani, J. 2015. *Syömään vai drinkille? Suomalaista ravintolakulttuuria*. Helsinki: Otava.

Ervasti, P. 2001. Eduskuntavierailu sotki Putinin aikataulun. *Ilta-Sanomien* 4.9. 2001. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/IS20010904SLA1KTM03i4/YWxsSFNJU1RTRVNFmJAwmV9fXzJfa2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVv0>. (Tarkistettu 3.7.2015).

Helsingin Sanomat. 2000. Ravut loppuivat, ryyppyjä riitti. *Helsingin Sanomat* 50 vuotta sitten. *Helsingin Sanomat* 17.7.2000. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy>.

- haaga-helia.fi:3362/article/HS20000717SI1HUI0219o/YWxsSFNJU1RTRVNfMjAwMF9fXzNfa2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVvk0*. (Tarkistettu 3.7.2015).
- Hämäläinen, T. 1994. Kalastajatorpan keittiö tarjoaa lounaan 1500 vieraille. Vappu ei ole pelkkää silliä. *Iltta-Sanomat* 29.4.1994. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/is940429044/YWxsSFNJU1RTRVNfMTk5NF9fXzdfS2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVvk0>. (Tarkistettu 4.7.2015).
- Ikonen, S. 1989. *Kalastajatorpan historiikki*. Julkaisematon käsikirjoitus.
- Juurus, K. 1999. Vappulounaasta revitään kovat kätteet. *Helsingin Sanomat* 1.5.1999. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/HS990501SI2TA0101n/YWxsSFNJU1RTRVNfMTk5OV9fXzZfS2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVvk0>. (Tarkistettu 3.7.2015).
- Kaikkonen, P. 1998. Rapukausi alkaa tänään klo 12. Herkkusuu maksaa saksiniekaista lähes 50 markkaa. *Iltta-Sanomat* 21.7.1998. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/IS980721SLA1PAI03yr/YWxsSFNJU1RTRVNfMTk5OF9fXzJfS2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVvk0>. (Tarkistettu 4.7.2015).
- Koroma, R. (toim.). 2015. *Gastronomiia ja ruokakulttuuria. Suomen Gastronomien Seura ry 1945–2015*. 2015. Helsinki: Suomen Gastronomien Seura ry.
- Lappi-Seppälä, S. 1964. Keittotaidon kultaa Frankfurt am Mainin näyttelystä. *Hotelli- ja Ravintolalehti* 12/64, 50–51.
- Larnemaa, A. 2016. Henkilökohtainen tiedonanto. 20.9.2016.
- Metsäketö, M. 2014. Henkilökohtainen tiedonanto. 10.10.2014.
- Mr C. 1933. Vahtimestarin ammatti. *Ravintolahenkilökunta* 1/1933.
- MTV3. 1990. Ohjelmatiedot. MTV 3 6.6.1990.
- Mäkelä, E. & Sillanpää, M. 2000. *Talon tapaan. Suomalaisten keittiömestarien 50 vuotta*. Helsinki: Tammi.
- Nenonen, V. 1951. Oikea kohteliaisuus. *Hotelli- ja ravintolalehti* 5/1951, 29–30.
- Neuvonen, T. 2016. Henkilökohtainen tiedonanto. 11.11.2016.
- Nimimerkki KV. 1936. Ajatuksia meistä. *Ravintolahenkilökunta* 3/1936.
- Nurminen, A. 1997. Meritorppa houkuttelee huimilla näköaloilla. *Iltta-Sanomat* 4.7.1997. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/is970704076/YWxsSFNJU1RTRVNfMTk5N19fXzRfS2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVvk0>. (Tarkistettu 4.7.2015).
- Olas. 1964. 1er Grand Chapitre International de Finlande – kansainvälisen gastronomian merkkitapaus. *Hotelli- ja ravintolalehti* 10/64, 4–7.
- Norha, O. 1981. Uusi ranskalainen keittiö. *Vitriini* 2/1981, 38–40.
- Pilke, H. 1998. Kalastajatorpalla eletään luovaa aikaa. *Suurkeittiö Menu* 3/1998, 14–16.
- Pohls, M. 2016. *Viini, laulu ja taustajoukot. Hotelli- ja ravintolahenkilökunnan historia*. Helsinki: Into.
- Sisäinen tarkastaja. 1999. Haloo, Sailas, kenen takki? *Taloussanomat* 8.5.1999. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/TS990508SLA1LAU14pi/>

- YWxsSFNJU1RTRVNFMTk5OV9fXzZfS2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVk0. (Tarkistettu 3.7.2015).
- Sivula, E-L. 2014. *Ravintola Kalastajatorpan makuja 1970-luvulta tähän päivään*. Opinnäyte. Verkko-osoitteessa <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/78271/Kalastajatorppa%20ont%20UUSI.pdf?sequence=1>. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. (Tarkistettu 13.7.2015).
- Sundberg, A. 1995. Yhdet vielä ja sitten lasku! Kieltolain henki on hallinnut suomalaista ravintolaelämää näihin päiviin asti. Onko siitä vieläkään päästy eroon? Vai onko nyt vapauduttu jopa liikaa? *Helsingin Sanomat* 19.11.1995. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/951119007/YWxsSFNJU1RTRVNFMTk5NV9fXzZfS2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVk0>. (Tarkistettu 3.7.2015).
- Tavela, H. 2010. Henkilökohtainen tiedonanto. 1.5.2010.
- Tarjoilija. 2015. Henkilökohtainen tiedonanto. [Kalastajatorpan anonyymi tarjoilija.] 11.5.2015.
- Tulonen, H. 1991. Yritykset pihistelevät pikkujoulukuluissa Ravintoloissa on väkeä, mutta tilauksia tehdään vähemmän. *Helsingin Sanomat* 15.12.1991. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/911215120/YWxsSFNJU1RTRVNFMTk5MV9fXzZfS2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVk0>. (Tarkistettu 4.7.2015).
- Yli-Ojanperä, E. 2013. Piipahdus Helsingissä oli luksusturistien risteilyn kohokohta 1970. Yle Elävä arkisto. Verkko-osoitteessa <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2013/06/03/piipahdus-helsingissa-oli-luksusturistien-risteilyn-kohokohta-1970#media=96492>. (Tarkistettu 22.7.2015).

Kuvalähteet

- Valokuva 1. Hotelli- ja ravintolamuseo.
- Valokuva 2. Hilton Helsinki Kalastajatorppa.
- Valokuva 3. Paavo Karhinen.
- Valokuva 4. Hotelli- ja ravintolamuseo.
- Valokuva 5. Hilton Helsinki Kalastajatorppa.
- Valokuva 6. Timo Neuvonen.
- Valokuva 7. Timo Neuvonen.
- Valokuva 8. Hilton Helsinki Kalastajatorppa.
- Valokuva 9. Hilton Helsinki Kalastajatorppa.
- Valokuva 10. Hilton Helsinki Kalastajatorppa.
- Valokuva 11. Paavo Karhinen.
- Valokuva 12. Hilton Helsinki Kalastajatorppa.
- Valokuva 13. Hilton Helsinki Kalastajatorppa.

V. A. Heikkinen

Kalastajatorppa vapaa-ajan kohteena ja viihdekeiteana

Suurta iltaa etsimässä

Kalastajatorppa on ollut aina edustuksellisen viihtyvyyden ja tasokkaan viihteen tyyssija, joka on toiminut tärkeänä helsinkiläisten vapaa-aika- ja huvielämäkohteena sekä yritysten ja yhdistysten edustusillallisten ja liikematkailijoiden illanviettojen tapahtumapaikkana.

”Kaukaisen” sijaintinsa vuoksi Torpan piti houkutella asiakkaita kaukaa Helsingistä, ja toisaalta se oli kaupunkilaiselle etäinen pako- ja ilonpitopaikka, jonne liikematkailijoiden vaimot eivät aina mielellään laskeneet juhlimaan, jos eivät päässeet itse mukaan. Torppa olikin niitä harvoja hotelli-ravintoloita, jotka toimivat lähes kellon ympäri. Alkon jatkoluvat aamu-neljään asti olivat tiukassa, jollei ollut korkeatasoista ohjelmaa ja ruokaa tarjolla.

Asiakkailla, henkilöstöllä ja hotelli-ravintoloiden johdolla oli tuolloin ja edelleen sama tavoite: suuret illat. Tämä tarkoittaa, että asiakas haluaa nauttia ravintolassa hienon illallisen, kuulla ja nähdä show’n sekä tanssia – ehkä hieman päihtyäkin ilmapiiristä ja illan kauneudesta. Henkilöstö ja hotellinjohto haluavat illan sujuvan hyvin ja tuottavasti sekä nähdä tyytyväisiä asiakkaita ympärillään.

Menneinä vuosikymmeninä asiakkaat saapuivat Torpalle hyvissä ajoin, sillä he halusivat nauttia seurueensa kanssa alkucocktailin sekä kolmen ruokalajin illallisen kahvin ja avecin kera ennen show’n alkua.

Saliin astuminen on aina ollut tärkeää sekä sidoksissa seurueen ja isännän sosio-ekonomiseen asemaan ja statukseen. Pariskunta tai seurue saattoi saapua hovimestarin johdolla pöytään näkyvästi ja tärkeillen.

Joku ”pari” taas saattoi tulla sisään huomaamattomasti, jos suhde oli ”puolisalainen”. Voimakkaan itsetuntoiset leidit saattoivat lehahtaa paikalle niin, että muotivaate, tukkalaite ja olemus varmasti herätti huomiota ja aiheutti puheenaiheita pöytiin.

Pääasiallisesti asiakkaiden ravintolakäyttäytyminen oli alkuillasta hillittyä ja kontrolloitua päivällisseurustelua. Aterioinnin piti olla ohi ennen kuin odotettu ohjelma alkoi, sillä esityksen aikana kukaan ei saanut liikahtakaan – saati puhua kovaan ääneen. Muille pöytäseurueille, artisteille ja ohjelmanumeroille suotiin rauha. Artisti oli suuri kansainvälinen tähti, jonka show’ta oli tultu varta vasten katsomaan ja kokemaan. Vasta esityksen jälkeen asiakkaat pääsivät tanssimaan ja vapautumaan. Totta kai aina oli ulkomaisia artisteja ja varsinkin yhtyeitä, jotka halusivat saada ihmiset tanssilattialle jammailemaan. Suomessa on yleensä kuitenkin ollut perinteenä ”ookauskulttuuri”, jossa hävetään mennä ensimmäisenä parina tanssimaan tai hakemaan tanssiin. Tätä tapaa ei murra edes päihtymys tai huiman rytmien aikaansaama tanssihalu.

Elävän musiikin kohde

Kotimainen estradi- ja tanssiviihde saapui Suomeen Saksan ja Ruotsin kautta Turkuun ja etenkin Viipuriin, josta muodostui 1800-luvun ja varsinkin 1900-luvun alussa voimakas musiikkikaupunki, jonka rinnalla Helsinki näyttäytyi jopa maalaiskaupunkina. Muusikot ja bändit soittivat ja tanssittivat legendaarisessa Espilässä ja Pyöreän tornin tanssiaisissa. Elävää ravintola- ja viihdekulttuuria tukivat kauppiassuvut, seurustelu- ja ilonpitoitaito sekä monikulttuurinen ja ostovoimainen väestö. Myös Pietarin läheisyys toi dynamiikkaa kaupunkiin. (Luhtala 2003, 19–23.)

Suosituimpia yhtyeitä ennen toista maailmansotaa olivat muun muassa Al Manuel, Dallapé-orkesteri, Erkki Ahon sittemmin Ossi Aallon bändi, Kaarlo Valkama, Rytmipojat, Ramblers, Sini-Pojat ja Toivo Kärjen yhtye. Ennen sotia muusikoiden piti osata soittaa päivällis- ja illallismusiikiksi kevyttä klassista, poloneeseja, menuetteja ja salonkimusiikkia. Moni soittaja olikin hienostunut, erinomaisen soittotaitoinen emigrantti tai suvunperintönä soittotaitonsa oppinut muusikko.

Valokuva 1. Suuret ulkokalaasit Torpalla vuonna 1937.

Soitoniekat hallitsivat niin Järnefeltin *Preluden* ja *Kehtolaulun* kuin Sibeliuksen *Valse Tristen*, mutta taisivat myös Straussia, Lehária, Kálmánia ja Merikantoa. Viulistit kiertelivät pöydissä soittamassa mustalaismusiikkia ja rapsodeja. Illallisen jälkeen oli tanssia, jota myöhemmin täydennettiin slaavilaisin ja ruotsalaisin iskelmin, eteläamerikkalaisin tangoin, kansanmusiikkisikermin, amerikkalainen jazzsoundein sekä italialaisin ja saksalais-baltialaisin iskelmin. (Ks. mm. Franck 1992; de Godzinsky 1960, 44; Luhtala 2003; Niiniluoto 1982, 152–153.). Kiteytyksenä voidaan todeta seuraavaa:

Muoti vaati, että arvokkaassa ravintolassa oli oltava slaavilaista tai balkanilaista syntyperää oleva taituri – ”salonkimustalainen” – viulutaiteilija tai kokonainen ”mustalaisyhtye”, jonka kuitenkin muodostivat saksalaiset, venäläiset, ym. kaikkea muuta kuin mustalaisperää olevat soittajat. Näiden orkesterien ohjelmisto oli tavallisesti sangen suppea. Ohjelmisto oli rakennettu sen ajan ”suuriskelmistä”, joita olivat mustalaisvenäläiset romanssit, operettimelodiat, amerikkalaiset ”ragtimet” ja juuri muotiin tulleet tangot. Pääasia ei ollut miten esitettiin. Oli soitettava mustalaisittain vapaasti improvisoiden ilman nuotteja korvakuulon mukaan. (de Godzinsky 1960, 42.)

Perinteinen ihmisten viihdyttäminen rakentui suomalaisissa kaupunkiravintoloissa pitkälti tanssiyhtyeiden ja estradiviihdyttäjien varaan. Yleinen tapa oli, että kesäisin orkesterit kulkivat vaihtuvine tähtisolisteineen Suomen tanssilavoja ja palasivat syksyisin Helsingin ravintoloihin, teattereihin sekä televisio- ja radioäänityksiin – mistä keikan ja sopimuksen kulloinkin saivat. Syyskuun ensimmäisenä päivänä otettiin pesti johonkin teatteriin tai kapakkaan 9 kuukaudeksi (mts.). Yhtyeiden olikin ilo palata maakuntien lavoilta sekä seurain-, työväen-, palokunnantaloilta Helsingin ravintoloihin, joissa oli sentään kunnan lavat, lämmintä ruokaa sekä taka- ja saniteettitilat lämmittämättömien näyttämöiden ja puhvettien sijaan. Palkkaakin sai – ja ajallaan! (von Bagh & Hakasalo 1986; Luhtala 2003, 163–164; Niemi 2005, 128–131.)

Helsingissä yhtyeet kiersivät Adlonin, Kaivohuoneen, Kulosaaren kasinon, Kämpin, Lidon, Savoy'n, Marskin, Royalin, Seurahuoneen ja Sillankorvan välillä. Parhaimmat yhtyeet saivat pitkiä kiinnityksiä hienoimpiin ravintoloihin kuten Adloniin, Fenniaan, Kappeliin, Kaivohuoneelle, Hesperiaan, Hotelli Presidenttiin ja Sillankorvaan.

Yhtyeet taustoittivat myös operetteja, akrobaatteja, tanssijoita, huumoriohjelmiä, parodioita, miniatyyrisatyyreja, kohtauksia ja hupailuja (Loivamaa & Bengtsson & Rung 2005, 160). Lilla Teaternissa, Iloisessa Teatterissa, Punaisessa Myllyssä ja Svenska Teaternissa järjestettiin revyyitä, kuvaelmia ja kabareita. Kaivohuoneella oli sirkus- ja varietee-esityksiä, opetettuja kanarialintuja, marionetteja, säkkipilli- ja kukkopuhaltajia, yksikätsisiä viulunsoittajia, viheltäjiä, rumpusolisteja sekä musikaalisia ihmelapsia ja ihmekoira, joka soitti pianolla Saksan ja Englannin kansallislaulut. (Luhtala 2003, 119.)

Baletti- ja tanssiryhmät olivat erityisen suosittuja, sillä niissä esiintyi kauniita ja vähäpukaisia tanssijoita. Nuoret tytöt kiinnostivat asiakkaina olleita johtajia ja miesseurueita. Neidoille suorastaan sateli pyyntöjä liittyä juhlijoiden seuraan. Esitysten jälkeen esiintyjillä ei ollut kuitenkaan oikeutta seurustella asiakkaiden kanssa. Pykälää kierrettiin niin, että joku tirehtööri oli varannut kabinetin käyttöönsä, jonne tytöt kutsuttiin ”esiintymään”. (Mts. 120.)

Torpan uudisosan harjannostajaisia pidettiin vuonna 1968. Tämän seurauksena myös ravintolan ohjelmasyksy oli runsas. Se oli tuolloin kustannuksiltaan kallein suomalaisissa ravintoloissa toteutettu ohjelmakokonaisuus: kotimaisten huippuartistien lisäksi esiintyi 14 hengen japanilainen baletti. Kansainvälinen show vaihtui kaksi kertaa kuukaudessa.

Toisen maailmansodan jälkeen viihde-elämä elpyi. Esimerkiksi 1950-luvun lopulla Kalastajatorpan ravintolassa oli elävää musiikkia joka ilta. Sunnuntaisinkin oli kahden tunnin kahvikonsertti. (Niiniluoto 1982, 52–53). Kalastajatorppa erottautui tasollaan; siellä soittivat aikansa tunnetuimmat ja taitavimmat orkesterit ja artistit Suomessa. Tasokkailta ruoka- ja iltaravintoloilta vaadittiin laadukasta ohjelmaa alkoholiluvan takeeksi.

Tällainen monitaituri oli kosmopoliitti George de Godzinsky, joka soitti lukuisia soittimia ja johti niin operetteja kuin tanssiorkestereita. Hän oli Suomi-Filmin hovisäveltäjä, Yleisradion kapellimestari ja viihdemusiikin mestari. De Godzinskyn sävelkieli oli universaali ja sopi hyvin Kalastajatorpan ohjelmistoon (ks. Franck 1992; Luhtala 2003, 237–240). Hän oli myös monen suosituksen taustalla. De Godzinsky (1960, 45) näki, että hyvän nykyaikaisen ravintolaorkesterin tuli olla koottu monipuolisista, hyvin koulutetuista, lahjakkaista, useita soittimia hallitsevista, laulu-, show- ja jopa tanssitaitoisista huumorintajuisista soittajista. Lisäksi heillä tuli olla riittävä kielitaito vieraskielisten iskelmien esittämistä varten ja kyky laulaa kvartetissa. Hänen löytöjään olivat muun muassa kotkalainen sisartrio Harmony Sisters ja Metro-tytöt.

Toinen Torpalla esiintynyt taitaja oli 1950-luvun esiintyjäkaartiin kuulunut suomalais-saksalainen Arthur Heinrich Fuhrmann (11.3.1930–5.2.2013). Hän oli monitaitoinen muusikko, joka toimi säveltäjänä, kapellimestarina, sovittajana ja sanoittajana. Fuhrmann musisoi vuosina 1955–1969 muusikkona Kalastajatorpan lisäksi muun muassa Imatran Valtionhotellissa, Helsingin Svenska Teaternissa, eri kaupunginorkestereiden viihdekonserteissa sekä radio- ja tv-ohjelmissa. Hänen yhtyeensä solisteina lauloivat muun muassa Eemeli (Esko Toivonen), Matti Louhivuori, Eino Grön, Pärre Förars ja Ilkka Rinne.

Kolmas lahjakkuus oli sotilassoittokoulutuksen saanut Ossi Runne, joka soitti trumpettia lukuisissa orkestereissa. Hänen oma yhtyeensä soitti keikoillaan kolmasosan tangoa, kolmasosan jazzia ja kolmasosan latinaista musiikkia.

Suomen ensimmäisiä jazz-yhtyeitä oli Ramblers, josta tuli kysytty orkesteri. Ramblers oli aloittanut soittamisen ravintoloissa jo 1920-luvun lopulla ja soitti Torpalla aina 60-luvulle asti. Yhtye oli hyvin edistyslinen, ja se pääsi levyttämään jo vuonna 1932 PSO:n vanhassa studiossa. Bändiin kuuluivat muun muassa Klaus Salmi, Per-Erik Förars, Mauno Maunola, ”Nysa” Nyström, Eero Väre ja Osmo Lindemann. (Gronow 1964, 13–14.)

Valokuva 2. Kalastajatorpalla soittamassa Pekka Stevander (kitara), Valto Laitinen (piano), Kai Sundberg (klarinetti), Jorma Weneskoski (basso) ja Erik Forsman (rummut).

Toinen monipuolinen yhtye oli Vivo-orkesteri, joka soitti Torpalla 1950-luvulla. Siihen kuului muun muassa Jorma "Jomi" Ikävälkö, suomalaisen rillumarei-kulttuurin ja iltamataiteen tähti sekä Suomi-Filmin keskeinen symboli Reino Helismaan ja Esa Pakarisen kanssa. (Niiniluoto 1982, 157–158.)

Suomalaiselokuvien tunnetuimpia lauluyhtyeitä oli Kipparikvartetti, joka esiintyi myös Torpalla usein. Kvartettiin kuuluivat Teijo Joutsela, Kauko Käyhkö, Auvo Nuotio ja Olavi Virta sekä Virran erottua Eero Väre. Kun "Kipparit" eivät ehtineet joka paikkaan, heitä tuurasi Kimara-mieskvartetti. (Halvorsen n.d.) Kauko Käyhkö esiintyi myös yksin suuren suosionsa takia.

Muita 1950–60-lukujen tunnettuja kotimaisia yhtyeitä olivat Eino Virtasen, Rolf Gronqvistin ja Onni Gideonin orkesterit, jotka taustoittivat myös levy-yhtiöiden uusimpia löytöjä ja tähtiä kuten Brita Koivusta, Eila Pellistä, Vieno Kekkosta ja Laila Kinnusta. (Ikonen 1989, 16–17; Musiikkiviesti 1960.)

Tanssi- ja viihdemusiikin uudet tuulet saapuivat 1950-luvulla Suomeen. Soittajien piti laajentaa repertuaariaan yleisön, solistin ja taitojensa mukaan. Soittajien tuli hallita kansanlauluja, valssia, tangoa, foksia,

käännösiskelmiä, latinalaisia rytmejä, polkkaa ja vanhan ajan tanssimusiikkia eli humppaa. Jos yhtyeenjohtaja ei tiennyt uusimpia hittejä, orkesterissa oli aina joku, joka kyllä tiesi.

Esimerkiksi viipurilainen Mikko von Deringer, pianisti ja aatelismies, hallitsi erinomaisesti taustamusiikkina suositut wieniläismusiikin, ope-rettipotpurit ja musikaalit muttei uusimpia nuorisohittejä. Hän kokosi keikoille onnekseen nuorempiakin muusikoita, joilla oli valmiutta sekä prima vista -soittoon että uuteen ohjelmistoon. Juhlavieraisissa olikin kerran myös nuorempaa väkeä, ja heiltä saatiin toivomuksia soittaa Beatlesia. Deringer ei hyytynyt, vaan kysyi Ossi Runteelta: ”Soitat sie sit Beatlesia. Kun Runne myönsi joidenkin heidän kappaleidensa olevan tuttuja, sanoi Deringer: No niin, ala mättää, mie tulen perässä”. (Luhtala 2003, 249.)

Pian myös ulkomaiset yhtyeet löysivät Suomen, suomalaiset ravintolat ja maan naiskauneuden. Alkoi italialais-espanjalais-latinalaisyhtyeiden muotikausi. Suomeen tulvi agenttien avulla saksalaisia, tanskalaisia ja ruotsalaisia laulajia ja soittajia sekä sekayhtyeitä eli niin sanottuja all around -viihdyttäjiä.

Kansan suosimat rillumarei- ja polkkayhtyeet eivät Torpalle kelvanneet, sillä asiakaskunta koostui pääosin ulkomaalaisista ihmisistä, eivätkä sodan läpikäyneet miehet osanneet laulaa kielillä. ”Vaativattomista oloista lähteneet karvapeppuiset uroot eivät sopineet lemmenluritusien ja yökerholaulamiseen. Heille hienot ravintolat, öljytyt hiukset ja puku eivät istuneet. Amerikkalaisten ja italialaisten elokuvien miestähdet edustivat heille epäaitoa mielikuvitusmaailmaa”. (Niemi 2005, 197–198.)

Tietyissä mielentilassa haturit ja pianistit kelpasivat kyllä herroille. Portsarit saattoivat soittaa keskellä yötäkin ja pyytää soittamaan hauria tai kabinettipianoa. Ja sitä soitettiin mitä herrat halusivat! Toivo Kärkeä lainaten: ”Viinaa ne joivat, ruokaa söivät ja pitivät lystiä isoissa kabineteissa” (Niiniluoto 1982, 112).

Naissolistien piti olla erityisen tyylikkäitä. Laulaja Helena Siltalan mukaan kampaajalla piti käydä päivittäin, ja pukuja piti olla useita. Kerran Siltalalla oli päällään paras pitsipukunsa, ja hänelle tultiin sanomaan, että Torpalla täytyy pukeutua paremmin. Hän teettikin syvänpu-naisen tyllimekon.

Hieno Kalastajatorppakaan ei voinut millään korvata tanssilavan järvi-idylliä, ilta-aurinkoa ja maaseudun satumaata. Toisaalta kaupunkia tuli usein ikävä, kun olosuhteet muuttuivat takapajuisiksi ja ankeiksi. Oli kulkukelvottomia teitä, juopporetkuja bändinjäseniä ja kelvottomia tanssinjärjestäjiä. Ravintolassa ei saanut turpiinkaan. Esimerkiksi La-

pualla helsinkiläisorkesteri sai aina varautua siihen, että Lapan Virkiän 8-henkinen painijoukkue kävi tervehtimässä orkesteria, jos soitettiin vääränlaista musiikkia. Eräskin jazzorkesteri oli uitettu kerran Kyrönjoessa (Luhtala 2003, 164). ”Tääläpäin soitetaan sitte vain tankoa!”, huudettiin Ossi Runteen orkesterille.

Ravintolasoittaminen oli vaihtelevaa iltatyötä. Alkuilta sujui hyvin ennalta-arvattavasti: asiakkaat tulivat päivälliselle kello 18–19. Yhtyeet soittivat sopivaa taustamusiikkia, jotta ruokaseurustelu ei häiriintyisi. Martti Metsäketo (2014) muistelikin, miten musisointi oli joskus niin laiskaa ja ennalta-arvattavaa, että legendaarinen basisti Mauno Maunula täytteli ristikoita soiton aikana.

Kerran eräs uusi yhtye oli tulossa Torpalle keikalle ja alkoi roudata ”kamoja” sisään, kunnes ravintolanjohtaja Westermarck puuttui asiaan, sillä yhtyeenjäsenillä oli liian pitkät hiukset. Orkesterin oli turha vedota sopimukseen. Paikalle hälytettiin Pertti Lasasen yhtye keikkamatkaltaan Lahteen korvaamaan pitkätukkabändi. (Neuvonen 2016.)

”Hyvät naiset ja herrat, mina damer or herrar!
It’s a showtime!”

Yritys- ja edustusillalliset kestivät kahdesta–neljäänkin tuntia, ja iltashow pääsi alkamaan noin kello 22. Ensin asiakkaat illallistivat kolmen ruokalajin aterian ja tilasivat aterian päätteeksi kahvit aveceineen tai cocktailit valmiiksi pöytään sekä ryhtyivät seuraamaan noin tunnin kestoista floorshow-ohjelmaa. Esitys kesti noin puolesta tunnista tuntiin riippuen tähdestä ja hänen vireestään, jonka jälkeen alkoivat tanssit. Menoa riitti aina valomerkkiin asti, jolloin yhtye jatkoi vielä soittoa alakerran yökerhossa, jossa soitettiin hieman nopeampaa musiikkia: diskoa ja rokkia. (Alaspää 2014; Metsäketo 2014.)

Yhtyeen piti kyetä soittamaan nuoteista ja säestämään myös vierailuvia artisteja. Toisinaan artistien nuottivihot olivat täynnä vain harakanvarpaita, joista soittajat eivät saaneet mitään tolkkua ja vihkoihin jopa lisättiin omia merkintöjä, jotta seuraavan paikan kapellimestari soittajineen olisi vielä enemmän sekaisin. (Mts.)

Joskus talossa oli samaan aikaan montakin yhtyettä, jos yritykset olivat tilanneet esimerkiksi pikkujouluaikaan kabinettiin omat yhtyeensä. Myös talon bändi pystyi hajaantumaan eri tiloihin.

Torppa ei aina ollut hillityn illallismusiikin tyyssija. Rauno Lehtisen vuonna 1963 säveltämä Letkis nousi suursuosioon Suomessa vuonna

1965, kun Katri-Helena levytti tästä jonojenkasta lauluversion. Tanssittyli tunnettiin Yhdysvalloissa jo 1950-luvulla Bunny Hop -tanssina, josta se oli tullut matkamunistona Hämeenlinnaan. Lehtisen Letkajenkka nousi listoille Let's Kiss -nimisenä muun muassa Hollannissa, Neuvostoliitossa, Länsi-Saksassa ja Japanissa. (Henriksson 2010, 64–68.)

Lehtinen joutui esittämään Letkistä myös yleisön pyynnöstä Kalastajatorpan keikoillaan. Eräällä kerralla yleisö muodosti valtavan pitkän jonon, joka kiersi kaikki salit ja palasi pihan kautta takaisin toisesta ovesta. Riemu oli katossa, kunnes ravintolanjohtaja ampaisi lavalle ja puuskahti Lehtiselle: ”Kulkaa Lehtinen tuommoinen ei sovi. Tämä on hieno paikka! Se ei sovi täällä tansittavaksi!” (Mts.)

Johtajan mielestä jenkka oli liian maalaista kansainvälisen tason ravintolaan. Hän ei kuitenkaan tajunnut, että paikalla olleet ulkomaalaiset vieraat olivat kuulleet ”letkiksen” ensimmäistä kertaa kotimaassaan, joten he eivät mitenkään osanneet liittää sitä maalaisuuteen tai junttimaisuuteen. Eräs paikalla ollut ulkomainen diplomaatti, joka oli kappaletta alun perin toivonut, tulikin tohkeissaan Lehtisen luo ja ihmetteli: ”Eikö maestro toteuta toivomustamme?” Lehtinen joutui vastaamaan, ettei hän voi soittaa kappaletta, sillä ravintolanjohtaja ei anna siihen lupaa. Tällöin diplomaatti ryntäsi johtajan puheille, joka tuli pian takaisin lavalle ja antoi luvan jatkaa kappaleen soittamista. Hän esitti kuitenkin kainon toivomuksen, että orkesteri soittaisi siitä lyhennetyin version, sillä ”tämän talon rakenne ei kestä sellaista hyppimistä!” (Mts.)

Lehtinen hauskutti myös bändiään muistelemalla Torppaa ja Kai-vohuonetta kiertänyttä, jo parhaat päivänsä nähnyttä taikuria, jonka tavaroiden näkymättömäksi loihittimiset epäonnistuivat hitaiden käsi-liikkeiden takia. Lehtinen matkikin surkeaa taikuria: ”Minne muki katosi, minne muki katosi?” Hän oikaisi käsivarttaan ja rannettaan hyvin hitaasti, jotta yleisönsä varmasti huomasi, miten esine ”katosi” ja sen jälkeen haukkui yleisöään: ”Idiot, idiot”. (Alaspää 2014; Metsäketo 2014.)

Kalastajatorppa toimi monen aloittelevan artistin ensiesiintymispaikkana. Nuori teatterikoululaiskaunotar Tamara Lund löysi Musiikki Fazerin kautta tiensä iskelmämusiikin kartalle. Ossi Runteen hänelle valitsema yökerhotunnelmainen hidas ja bluesmainen *Eessä katseiden voin kertoakin sen* sopi hyvin Torpan tunnelmaan.

Slaavilaistyylinen tumma ilmestys Eija Pellinen tuli ja valloitti myös Torpan asiakkaita sielukkailla tulkinnoillaan. Hän lauloi kaihoisan tyylikkäästi muun muassa kappaleet *Onni, jonka annoin pois, Luokseni jääthän, Särkyneiden toiveiden katu, Kultaiset korvarenkaat* ja slowarin *Ota minut luoksesi*. (Luhtala 2003, 216–217.)

Yleisesti iltaravintolan ja yökerhojen cocktail-henkeen kuului sävykäs romantiikka ja lämpimien tunteiden osoittaminen vaikkapa kiertoilmaisuin. Laulettiin yhtä ja ajateltiin toista, mutta suoraan ei sopinut sanoa, mitä todella ajateltiin. (Mts. 209.)

Myös trubaduuuri Tapio Heinosen ura alkoi Torpan kautta. Hänet hyväksyttiin 1960-luvun lopulla Visans Vänner -nimiseen pohjoismaiseen lauluseuraan, jossa hän lauloi monta vuotta. Kerrotaan, että yhdessä lauluillassa Heinosen laulu nauhoitettiin, jonka jälkeen joku tuttava vei nauhan levy-yhtiöön. Seurauksena oli, että Heinoselle järjestettiin vuonna 1968 ensiesiintymisen Helsingin Kalastajatorpalla filmattuun televisio-ohjelmaan. Ohjelman tähti oli Carola, joka esitteli Tapio Heinosen omana löytönään, Suomen ”Harry Belafontena”.

Torppa oli myös tärkeä, jopa ensimmäinen Suomi-estradi ja houkutin ulkomaisille bändeille, soittajille ja solisteille. Ulkomaisia orkestereita olivat muun muassa saksalaiset, espanjalaiset ja italialaiset yhtyeet kuten Helmut Weglinski, Jürgen France, Fred Willem, Dino Puleo, Jose Gea ja Eduardo Gadea orkestereineen. Italialaisten yhtyeiden suosio johtui elokuvista, tähtinäyttelijöistä ja iskelmistä. Etelän pojat osasivat myös hurmata ja myydä musiikkiaan toisin kuin mollivoittoiset kotimaiset yhtyeet.

Vuoden 1961 syksyn ohjelmalehtisestä löytyy syyskuulta kuubalainen lauluyhtye Los Hermanas Benitez, lokakuulta ranskalainen Trio Martelli sekä marraskuulta Geza Seydel yhteineen ja orkesteri Bodo Wiese. Erästä iltaa taas mainostettiin, miten hyvän kolmen ruokalajin aterian ja huippujuomien jälkeen voi nauttia kahvin ja avecin kuten Elyséen, Salignac-konjakin tai Polarin karpaloliköörin. Samalla nautitaan maailmankuulun polkupyöräjonglöörin Rudy Hornin tempuista.

Tanskalaisen Al Stefanon eli John Steffensenin orkesteria luultiin aluksi latinalaiseksi. Yhtye sai keikan Fisketorpetille. Aluksi soittajat ihmettelivät, onko se kalatori vai mikä kalakauppa, kunnes ”Steffi” kertoi soittajilleen ravintolan olevan yksi Pohjoismaiden hienoimmista paikoista. (Aukia 2006, 115.) Al Stefanon yhtyeeseen kuului loistava trumpettisti Jörgen Petersen, joka monen muun muusikon tavoin jäi Suomeen. Ulkomaiset nuoret soittajamiehet ihastuivat usein suomalaiseseen naiseen, perustivat (tai joutuivat perustamaan) perheen ja jäivät näin Suomeen soittamaan. Tyypitapaus oli amerikkalaisen tanssi- ja viihderyhmä Delta Rhythm Boysin ahkera Suomessa käyminen. Selitys asiaan liittyi bändin jäsenen vaaleaan ihastukseen.

Bulgarialaisen Rhythm Boys Bandin johtaja Peter Sazdov Andonov vei bändin Bulgarian ulkopuolelle tutuin seurauksin. Soittaja Boris Andonov löysi suomalaisnaisen, ja yhtye jäi pyörimään laivoille ja

yökerhoihin. Myös entisen Jugoslavian alueelta siirtyi ruotsinlaivojen kautta soittajia Suomeen. Esimerkiksi Miso Misic pääsi 60-luvun huipputuusikoiden Esa Katajavuoren, Esko Rosnellin ja Seppo Rannikon yhtyeen ja muun muassa Torpan esiintymisten kautta sisäpiireihin ja kohtasi silloisen kirkkaimman naistähtemme Laila Kinnusen. (Ikävalko 2001, 132.)

Floor show -aika

Kalastajatorpasta muodostui 1960–1980-luvuilla Helsingin arvovaltaisinkin ja virallisin edustus- ja kokouspaikka. Sen asiakkaat olivat konservatiivisia vaikuttajia. Samanaikaisesti Torppa oli viihde- ja iltaelämän ykköskeskus. Se halusi erottautua kaupungin perustanssiravintoloista laadukkaalla iltaohjelmallaan. Floor show'n seurauksena viihdemusiikkia ja iskelmälaulajia myös alettiin arvostaa, sillä vaativia esityksiä oli lähes joka ilta. Sesonkiaikana Pyöreä Sali oli lähes joka ilta täynnä. Torppa oli kaikkien huulilla. Markkinointi oli täysitehoista ja markkinointikulut suuret. Varsinkin iltashow'n ensi-iltoina paikalla olivat yleensä ”kaikki”. Viihde- ja päätoimittajia vaimoineen oli jatkuvasti paikalla. Laila Kinnunen ei edes uskaltanut tulla katsomaan Marion show'ta, koska ihmiset ”syövät” hänet. (Mts. 163.)

Jos juorupalstojen julkaiseminen olisi ollut 1950-luvulla muodissa, toimittajilla ei olisi ollut palstan täytteestä puutetta! Hienompikin ravintola saattoi sietää melkoista menoa, koska raha korvasi monet öykkäröinnit. Ravintolan orkesterikin iloitsi näistä juhlijoista, koska toivomuksia esitettiin setelien vauhdittamana. Kun iltaisin yleisö halusi tilata jonkin kappaleen, niin muusikoille tarjottiin ryyppyä. Reijo Ikävalko kuvaa aikaa seuraavasti:

Naistenlehdet olivat silloin saippuaopperoiden korvikkeita. Se oli Repo-radion aikaa, eikä televisiosta tullut ihanaa hömppää. Iltapäivälehtiäkin oli vain yksi, eikä sekään ilmestynyt koko Suomessa. Se oli juorutoimittajien kulta-aikaa. Kaapit olivat iltapukuja täynnä ja juhliä jatkuvasti. Julkkiksia oli vähemmän, mutta he olivat sitäkin suurempia tähtiä.

Ei heille voinut viedä orvokkimoppua, piti viedä koko laatikko tai risuidan kokoinen puska. Eikä heitä voinut viedä kulmakapakkaan, vaan parhaisiin paikkoihin: Kalastajatorpalle, Savoyhin, Katajanokan kasinolle. Lehdet kustansivat julkkiksille suuria, yliromanttisia häitä ja eksoottisia ulkomaanmatkoja. Ne kiehtoivat lukijoita maassa, jossa tavallinen kansa teki vasta ensimmäisiä keihäsmatkoja etelän aurinkorannoille. (Mts.)

Lasse Mårtenson kuului vuosina 1966–1983 ahkeriin Kalastajatorpalla esiintyneisiin solisteihin. Mårtenson oli aloitellut yökerhomusisoinnin jo vuonna 1952, kun Vivica Bandler oli avannut Le Club du Saunan kuninkaallisille ja VIP-vieraille tarkoitettun Key Clubin Handelsgilletin tiloihin Kasarmikadulle. Kisojen aikaan parketilla pyörivät Ruotsin prinsessat sekä taiteilija-, urheilu- ja poliitikkojulkikkiset. Ravintolan sisustus oli Tove Janssonin. (Mårtenson 2013, 32.)

Taideopiskelija Mårtensonin päivät menivät Ateneumissa ja illat soittokeikoilla Olle Lindströmin, Olli Hämeen ja Ossi Runteen orkestereissa. Arki-illat hän soitti epävireisillä baaripianoilla taustamusiikkia muun muassa Adlonissa, Lidossa, Motissa, Palacessa, Seurahuoneella, Teatterin Grillissä ja Tornissa. Kalastajatorpan Red Roomiin hän pääsi sijaistamaan Valto Laitista, kun Laitinen siirtyi Ritzin baariin. (Mts. 39–40, 65.) Mårtenson säesti myös sellaisia taiteilijoita kuin Larry Adler, Toots Thielemans, Audrey Kirby, Georg Malmsten, Siw Malmkvist, Lill-Babs Svensson ja Svend Asmussen (mts. 41).

Mårtensonin toimi 1960-luvulla eri artistien säestäjänä Kalastajatorpalla. Vuonna 1965 syntyi ajatus kotimaisesta ravintolashow’sta Tukholman Bernsin ja Hamburger Börsin malliin. Panu Ignatiuksen Syndicate Production -yritys tuottikin parhaimmillaan kaksi show’ta kuukaudessa. Kertaprojektiksi tarkoitettusta esityksestä tuli huippusuositettu, ja se käynnisti Helsingissä yli kymmenen vuotta kestäneen ravintolashow-kauden. Tuolloin jokainen itseään kunnioittava ruokaravintola halusi oman show’n, mikä johti lopulta esitysten inflaatioon ja kirjavaan tasoon. Laulut nidottiin yhteen sketseillä ja välispiikkien aasinsilloilla, jotka olivat ”joskus hyviä, joskus huonoja”. (Rantanen 2003.) Nimimerkki B kirjoitti *Hufvudstadsbladetissa* 8.3.1967:

Syndikaatti on oikeilla jäljillä maaliskuun ensimmäisessä show’ssa Kalastajatorpalla. Lasse Mårtenson ja Aarno Raninen tarjoavat mitä korkeatasoisinta musiikkiohjelmaa ja Esko Salminen vastustamatonta grazy-näyttelemistä... Juha Watt Vainion ja Kari Tuomisaaren tekstien terävyys saa ohjelman hipomaan hienoa käsitettä cabaret littéraire...

Von Baghin ja Hakasalon (1986) mukaan Mårtenson oli 1960-luvun ensimmäisiä ihmisiä, joka kykeni tuottamaan ravintolaviihdettä ja floor show’ta olemalla *primus inter pares*. Mårtenson pystyi vaivattomasti toteuttamaan yhden miehen show’n istumalla välillä flyygelin ääressä, juttelemalla, soittamalla, laulamalla ja muuntamalla hetkessä rooliaan. Hän ei ollut liian suomenruotsalaisen fiini, vaan epäsuomalai-

sen vapautunut ja saaristolaisen aito toimiessaan suomenruotsalaisena kabareeperinteen armottomassa skenessä.

Viihdeohjelmat olivat monipuolisia ja -kielisiä eikä artistivieraissa, ohjauksessa, koreografiassa, valaistuksessa, ääniteknikassa ja puvustuksessa pihtailtu. Tekstejä tuli muun muassa Daniel Katzilta, Magnus & Brasselta, Barbro Hörbergiltä, Jukka Virtaselta, Neil Hardwickilta ja Pertsä Reposelta. Vieraina olivat muun muassa Carola, Kristiina Hautala, Nils-Aslak Valkeapää, Aarno Raninen, Esa Katajavuori, Seija Simola, ”Koivistolaiset” eli Anneli ja Anja Koivisto sekä lauluyhtye Mirumaru. (Mårtenson 2013, 103–104, 109–110.)

Myös Kivikasvot kykenivät tasokkaaseen estradiviitteeseen tekemällä 1970 show’n Helsingin hienoimpaan ravintolaan. Circus-show oli menestys, jota esitettiin pian ympäri maata. Kivikasvojen vierailevana solistina oli muun muassa Sonja Lumme.

Valokuva 3. Kivikasvojen floor show’n mainoskuva.

Myöhemmin areenoille tulivat Marion, Marjatta Leppänen, Aarno Raninen, Aspelundin siskokset, Kivikasvot, Viktor Klimenko, Vesa-Matti Loiri, M. A. Numminen ja Ritva Oksanen (mts. 109–110). Myös Ritva Oksanen piti ravintolashow-sarjan vuonna 1976 Adlonissa, Hesperiaassa,

Kalastajatorpalla ja Kaivohuoneella – tilaisuuksia varten rakennettiin upea teatterivalaistus. Valomiehenä toimi myöhemmin näyttäviä valaistusratkaisuja tehnyt Ekku Peltomäki.

Marion Rungin floor show't tukivat osaltaan Torpan asemaa kansainvälisen tason huvittelupaikkana. Ensi-illat olivat suuren luokan tapahtumia. Miehet tulivat esityksiin valkoisissa smokeissa ja naisilla oli teetetyt iltapuvut. Vaateliias yleisö osasi odottaa jotakin uutta ja hätkähdyttävää. (Loivamaa & Bengtsson & Rung 2005, 89–94.) Rung oli yksi harvoja kansainvälisen tason artistejamme, ja Kalastajatorpasta muodostui hänen kotinäyttämönsä vuosikymmeniksi.

Marion Rung oli muuntautumiskykyinen all around -artisti, joka pystyi laulamaan Helismaasta souliin, italialaisesta musiikista metsäradiahumppaan. Kansainvälisen yleisön johdosta Marion lauloi suomeksi, ruotsiksi, englanniksi, ranskaksi ja hepreaksi. Torpalla saikin esittää sellaista ohjelmistoa, jota ei osattu odottaa eikä levyillä voinut soittaa. (Mts. 227; Toivonen 1975, 37.) Marionin show'ta kuvattiin seuraavasti:

Verhon liepeet lehahtavat ja Marion astuu valokeilaan. Syvään uurrettu puku on kuin isoäidin parhaitten vaatteiden kaapista, strutsinsulat liehuvat pitkässä puuhkassa ja tukka heilahtelee kikkarina.

Kello oli puoli yksitoista ja Helsingin Kalastajatorpan ravintola oli kattoa myöten täynnä. Antti Hyvärisen orkesteri ja Marion ovat samassa paikassa jo kahdeksatta kertaa. Tulos on niin hyvä kuin vain ammattilaiselta voi vaatia. (Mts. 36.)

Tyypillinen floor show syntyi vuoden prosessina Marionin, Leena ja Erkki Vihtosen sekä kapellimestari Antti Hyvärisen yhteistyönä. Kaikki alkoi kypsyttelyllä ja aineiston keräilyllä. Työteliäin vaihe alkoi noin kaksi kuukautta ennen ensi-iltaa. Show'ta harjoiteltiin viimeisen kuukauden aikana kahdesti päivässä. Iltaan valmistauduttiin keskittymällä ja ehostuksessa. Varsinainen show tehtiin yleisön ja fiiliksen mukaan, jolloin kohtauksia ja biisejä poistettiin ja lisättiin yleisön vastaanoton ja tilanteen mukaan. (Mts. 36–38.) Tärkeintä oli aistia yleisön fiilistä, jonka artisti saattoi arvata jo verhojen raosta ennen astumistaan estradille. Tosiasiallisesti Marion nousi lavalle pienestä sivuvarastosta, josta henkilökunta alkoi puhua Marionin omana ovena (Neuvonen 2016).

Vuoden 1975 show'n esitys alkoi swingillä. Swing eli uutta kauttaan maailmalla. Tätä seurasivat Repe Helismaan herkäät kappaleet, jopa ranskaksi. Uutta oli se, että nainen lauloi Helismaata. Show'ssa oli aimo annos seksiä, sillä ravintolaympäristössä piti näyttellä eroottista. Tyyli

kuitenkin poikkesi täysin siviili-Marionista. Tässä show'ssa yhtyeessä oli Martti Metsäketo (congarummut, laulu), Antti Hyvärinen sovitti ja soitti pianoa. Juhani Korjus Team huolehti taustamusiikista. Eija Marklund oli suunnitellut esiintymisvaatteet. (Mts.)

Marion sai ensi kosketuksensa Kalastajatorppaan ja show-ravintoloihin floor show -sarjassa *Tähtihumua – satumaista viihdettä Torpalta*. Se sisälsi tunnettuihin satuihin pohjautuvaa ruotsalaistyylistä kabareeohjelmaa, ikivihreitä sekä ajan ilmiöiden kommentointia. Kevään 1967 aikana Torpalla esitettiin kymmenen floor show'ta: *Lumikki ja pikkumiehet; Iso Rahasusi ja kolme pientä; Ruma Anikka ja Matti-Anikka; Prinssi Ruusu; Keisarin uudet aatteet; Tuhkimo; Sikopaimen; Punasusi ja Hukkahilkka; Kuin Munchausen* sekä *Jukka Jörö*. Tuttuihin lauluihin uusia, ajankohtaisia tekstejä kirjoittivat Juha Vainio ja Kari Tuomisaari. Käsikirjoittajina toimivat muun muassa Aarre Elo, Jukka Virtanen ja Matti Kuusla. Show-ohjelmat tuotti Panu Ignatiuksen Syndicate Productions -yhtiö. Ohjelmien musiikista vastasivat Aarno Raninen ja Antti Hyvärinen yhteineen sekä koreografiasta Anneli ja Anja Koivisto eli Koivistolaiset. Jokaista satua esitettiin kaksi viikkoa. Yleisradio näytti jokaisen show'n viimeisen esityksen TV1-kanavalla koko kansalle. (Seppälä 2017.)

Tuhkimossa Marion esiintyi päähenkilönä vastaanäyttelijöinään Leo Jokela ja kansainvälisissä yökerhoissa esiintynyt Wiola Talvi eli Wiola Talvikki Nikkanen. Pahatapaisia sisarpuolia näyttelivät Koivistolaiset. Viimeisen esityksen loppukohtaukseen Leo Jokela teki Marionille jekun: hän oli vaihtanut juomalasiin kivennäisveden tilalle taskunlämmintä votkaa. Marion hörppäsi lasista, mutta pystyi kyynelistään huolimatta hymyilemään TV-kameralle. (Loivamaa & Bengtsson & Rung 2005, 90; Seppälä 2017.)

Joulukuussa 1968 esitetyn ”Marion on onnellinen” -show'n partnerina oli Pentti Lasanen. *Ilta-Sanomien* luonnehtikin Jukka Virtasen kirjoittamaa show'ta tyyppiherttaisuuden ja -pirteyden sijasta ironiseksi, iskeväksi ja synnilliseksi. Seuraavien show-iltojen keskiössä olivat juutalaiset kansanlaulut, negrospirituaalit, Euroviisujen laulukilpailuparodiat ja Charles Aznavourin chansanit. Vuonna 1970 oli vuorossa ”John, Paul ja Marion show”. Ja 1970-luvun alussa esitettiin myös juutalaisiin lauluihin perustuva Shalom-show, vaikka aika ei ollut poliittisesti otollinen juutalaisten laulujen esittämiseen. (Mts. 103–104, 162.)

Marionin ja Georg Dolivon yhteinen ”Kannat kattoon” -show kesti vuonna 1978 kuusi viikkoa. Yleisö johdateltiin silloin 1950-luvun tunnelmiin – jäätelöbaareista Paul Ankan aikaan. Naisten lehdessä kirjoitettiin, miten koko Torppa jytisi, kun Marion lauloi rokkia.

Kapellimestarit olivat hyvin itsetietoisia. Kerran tarjoilijat halusivat varovasti huomauttaa Antti Hyväriselle liian kovaäänisistä harjoituksista. Hyvärinen oli vain haistatellut tarjoilijoille ja pyytänyt tulla puhumaan päivällä ennen harjoitusten alkua. Tarjoilijat olisivat halunneet manageri Tom Hertellin auttavan ongelmassa, mutta tämä oli vain nauranut. Hyväriseen ei voinut hankään vaikuttaa. (Alaspää 2014; Metsäketo 2014.)

Kansainvälisille illallisvieraille haluttiin esittää myös suomalaista eksotiikkaa, jota Torpalla edusti Horttokaalot mustalaisohjelmistoineen. Heidän naissolistinsa Anneli Sari oli voimakasliekkinen ilmestys, jolla oli omaleimainen ja dramaattinen tulkintatapa. (Luhtala 2003, 291–292.)

Televisiotähtemme saivat myös oman shown'sa. Esimerkiksi uutiskasvo Heikki Kahila ja suomalaisen TV-viihteen edelläkävijä Aarre Elo esiintyivät Torpalla kahden miehen lattiaviihdeshow'ssa Aeronius & Hectorius (Erjonsalo 2011). Kotimaisilla yhtyeillä riitti vielä keikkaa ravintoloissa, laivoilla ja tanssilavoilla. Esimerkiksi talon omat hoviyhtyeet kuten Teuvo Nummela tahdittivat vuosien ajan tanssirytmiejä ja säestivät lukuisia show-illoja. (Ikonen 1989, 29.)

Suomen ensimmäisiä diskoja

Sana "discothèque" tulee ranskan kielestä. Sanalla tarkoitettiin alun alkaen ranskalaisten kirjastojen osastoja, joista sai lainata levyjä. Ensimmäiset esidiskoteekit perustettiin Euroopassa jo 1930-luvulla, jolloin tanssittiin levyjen tahdissa, mutta varsinaiset diskoteekit yleistyivät Ranskassa 1960-luvun alussa.

Ensimmäinen suomalainen disc jockey Suomessa oli ilmeisesti Paavo Einiö, joka soitti levyjä tanssilavojen takahuoneista käsin orkesterien tauoilla. Einiö toimi *Rytmi*- ja *Iskelmä*-lehtien päätoimittajana, tuotti ja palkkasi artisteja levyttämään omalle levymerkilleen sekä teki ohjelmia, joissa omat artistit olivat enimmäkseen esillä. Hän oli myös jazzin ystävä ja järjesti ensimmäisen suuren jazz-konserttinsa vuonna 1952.

Einiö toi parikymmentä vuotta Suomeen kuuluisia jazz-suuruuksia kuten Ella Fitzgeraldin, Duke Ellingtonin ja Dizzy Gillespien. Hän käynnisti myös maaliskuussa 1966 diskoillat Tom Hertellin kanssa Kalastajatorpalla. Antti "Andy" Einiö muistelee tilannetta ja veljeään Paavo: "Idea tuli isoveljeltäni Paavolta, jolla oli vainu sen suhteen, mitä maailmalla tapahtuu. Silloin elettiin brittipopin kulta-aikaa, ja meilläkin haluttiin olla ajan hermolla." (Lindblom 2014; Mattlar 2017, 13–14)

Marjut Hellman (1966, 49) kuvaa tunnelmia *Iskelmä*-lehden artikkelissaan "Discotecassa tapahtuu" seuraavasti:

Pääkaupungin in-nuorison kohtaamispaikaksi on muodostunut Kalastajatorpan suojissa toimiva Discoteca, maamme ensimmäinen kansainvälisen tyylin discoteekkikahvila. Siellä on iloa ja elämää, totesivat myös Iskelmän edustajat käydessään tutustumassa tähän vastikään avattuun paikkaan.

Kalastajatorppa on jyrkevä rakennus, joka seisoo yksinäisellä paikalla hyisen meren äärellä Munkkiniemessä. Sen hienoon ravintolaan mennään viettämään juhlailla, mutta se on vain ”aikaihmissen” huvi. Kaakkoisrannassa on Kalastajatorpan kahvila, joka on nyt saanut uudet asiakkaat ja uuden nimen, Discoteca. Se on nuorten oma torppa, jossa he voivat viettää iltaansa huolettomasti ja kuitenkin tavallista juhlavammin. Paljonko kello on? Tää on huono systeemi – Joo niin on. Lippu täytyisi saada tilata etukäteen. Ei tarvitsisi jonottaa. Ai, ai kun varpaat palelee. – Hei te siellä, pysykääpäs jonossa! Ei ryysitä! Nyt se aukee! Rynnäkköön, mun on päästävä nopeasti varaamaan pöytä! Tunnelmaa oven sisäpuolella: – Kohta ne vyöryvät sisään. Saapas nähdä kestääkö ovi. Kun ei niille auta sanominenkaan. Eivät ne kuuntele!.....

Painetta on. Tullaan innolla sisälle ja valmistaudutaan lunastamaan iltapalakkortti – sekä näyttämään samalla henkilöllisyyspapereita. Alle 18-vuotiaita ei lasketa sisälle.

Saliin mennään työntöovien kautta. Oikealla nurkassa on levybaari. Vasemmalla on tarjoilutiski. Salissa on rauhoittavan hämärää. Vain pöydille asetetut kynttilät ja ovesta kajastava valo luovat kirkkautta. Enempää ei tarvitakaan. Lattiaa peittää pehmeä, upottava matto. Keskellä salia on tanssiparketti. Seinälle kuvastuu varjot tanssivista pareista voimakkaan punaiselle, siniselle ja vihreälle pohjalle.

Discoteca avataan jo klo. 19. Jo tuntia ennen tulevat ensimmäiset jonottajat. Sähinä lisääntyy ajan lähetessä h-hetkeä. Tunnelmaa oven ulkopuolella – voiko kun ovi aukeis jo.

Myös lehden kuvatestit (mts.) ovat paljonpuhuvia ja ajan henkeä ilmentäviä:

- ”Ilmeissä on iloa ja liikkeissä vauhtia. Tämä on nuoruutta, tämä on discoteca.”
- ”Taustalla panevat esitanssijattaret parastaan, jotta tanssilattialle syntyisi suuren maailman tyyliin oikea meininki.”
- ”Discoteca on myös muodin kohtaamispaikka, siellä nähdään viimeisimmät virtaukset.”
- ”Levyjen pyörittämisen hoitaa Discotecassa Leena Orvomaa kaikkien tyydytykseksi.”
- ”Discotecassa tapaa silloin tällöin kuuluisuuksiakin. Tässä ruotsinmaalainen iskelmätyttö Shirley Ann kavaljeereineen.”

Discossa ei tarjottu Camparia väkevämpää. Viinin, oluen, go-go-tyttöjen ja pitsan voimalla meno oli silti niin vauhdikasta, että disko loppui lyhyeen: "Elävästi muistan, kuinka disco siirtyi Kalastajatorpan sivurakennukseen, jossa tarjoiltiin myös alkoholia. Menestys oli valtava ja tupa oli täynnä ja Tomin kanssa ajattelimme, että tästä tulee hyvä bisnes. Kunnes joku vähän isomman viskaalin poika ajoi kännipäissään diskosta lähdettyään autonsa päin puuta. Torppa pelästyi ja ilmoitti, että se on loppu nyt." (Einiö 2006, 164.)

Kun asioita selvitettiin, oli eräs kyseisen seurueen nuori nainen lainannut ystävättärensä henkilöllisyystodistusta ja päässyt sisään, vaikka paperit tarkastettiin kirkkaan lampun alla (Ikonen 1989, 19–20.) Virallisesti disko suljettiin alkoholipoliittisista syistä. Alkon tarkastaja olikin lausunut jo aiemmin: "Tämä on hirveätä". Kaiken tämän seurauksena Paavo Einiö ja Tom Hertell suunnittelivat uuden raittiusdiskon osoitteeseen Hämeentie 10.

Discon tilalle rakennettiin noin vuoden kuluttua jäsenkerho, VSOP-klubi, jota puuhasi Oije Salo. Klubi oli sen aikainen eliittikerho 31–35-vuotiaille, jotka käyttivät klubia lähinnä viikonloppuisin. Paikkaa emännöi vapaaherratar, hovimestari Elsa Ramsay ja tiskijukkana toimi disco-sisko Hynninen. Klubi loppui vuonna 1978.

The Finnish Booking Office Tom Hertell

Kalastajatorpasta muodostui 1950-luvulla kansainvälisen estradi- ja yökerhoviihteen edelläkävijä Suomessa. Ansio kuului agentti, impressaari Thomas "Tom" Hertellille, jonka toimisto The Finnish Booking Office Tom Hertell välitti artisteja Suomeen ja muihin Pohjoismaihin Fazerin ja Arctian aikana.

Hertell oli luonut vahvat suhteet sirkusurallaan kansainvälisiin toimistoihin sekä revyy- ja kabareetaiteilijoihin, joiden kautta hän tuotti maailmantähtiä, kiertueita sekä nousevia ja uransa ehtopuolella olevia artisteja Pohjoismaihin. Suurimpana agenttina hänen asiakkainaan olivat muun muassa Ruotsin Gröna Lund, Tanskan Tivoli ja ruotsinlaivat.

Hertellin Kalastajatorpan estradille tuomia nimiä olivat Eartha Kitt, The Delta Rythm Boys, Drifters, Deep River Boys, Golden Gate Quartet, Frank Sinatra, Rosita Serrano, Poleta Pauland, Vico Torriani, Sammy Davis Jr., Patachou Juliette Greco, Rhina Maria Prado, Wilma Reading, Caterina Valente, Povel Ramel, Roger Whittaker, Larry Adler, Los Paraguayos, Los Rivero, tanssipari Florence & Fredric, Darvos & Julian, Liane August, Bluebell Girls, Zarah Leander, Esther Marrow ja Melody Sisters.

Valokuva 4. Revyytähtiä maailmalta.

Valokuva 5. Ruotsalaisnäyttelijä-laulaja Sara Stina Hedberg eli Zarah Leander.

Viinuri Timo Neuvonen muistaa Eartha Kittin hyvin, sillä he istuivat monet kerrat joko henkilökunnan pyöreässä pöydässä tiskin vieressä tai Red Roomissa, kun Kitt murehti elettyä elämäänsä ja purki sydäntään tytärhuolistaan luottoassistentilleen. ”Ei ollut maailmantähdillä mitään hienoa takahuonetta, vaan siinä istuttiin liinoitetun terassipöydän äärellä ja keikuttiin tyhjen olutkorien päällä.” Kerran hän istui taas samppanjallaan baarissa, kun suomalaismiehet tuijottivat tähteä. Tähti nappasi peruukkinsa vimmoissaan ja viskasi sen miehiä kohden. (Neuvonen 2016.)

Ruotsalaisia suursuosikkeja olivat Family Forch Singers, Sylvia Vrethammar, Charlie Norman, Liv Malmqvist, Lill-Babs ja Monica Zetterlund. Suosittuja vatsastapuhujia olivat Georg Schlicka ja Jose Luis Morena. Kolmannen valtakunnan pianistitähteä Peter Kreuderia varten ostettiin jopa uusi, valkoinen flyygeeli. Hän toi myös Las Vegasista ja Moulin Rougen kaltaisilta areenoilta maailmankuuluja tanssiohjelmia, jonglöörejä, tasapainotaiteilijoita, hassuttelijoita ja huipputaikureita – sellaisia nimiä kuin Norm Nielsen, Lilly Yokoi, Finn Jon, Tornedo, Torreno, Dominic Reyes, Mr. Electric ja Paul Potassy. (Hertell 2014; Ikonen 1989, 11, 17.)

Valokuvat 6–7. Delta Rhythmn Boys ja Juliette Greco.

Ohjelmatoimistot toivat myös 1970–1980-luvuilla yhä enemmän Tom Hertellin, Janne Hakulisen ja Tapio Suojasen johdolla itäblokin bändejä Suomeen. Ideana oli hakea maahantuloluvat 12-henkiselle big bandille, joka hajotettiin lupien saamisen jälkeen trioiksi ja kvarteteiksi.

Iltaelämän hiipuminen

Torppa toimi oman aikansa kansainvälisen tason ja toisinaan jopa maailmanluokan tähtien esiintymispaikkana, jonka takahuoneesta käsin näki myös elävän musiikin nousevien ja laskevien tähtien suunnan. Monet konkarit olivat nuohonneet paikkoja jo vuosikymmenet: he olivat ”paenneet” heilurioven taakse fanejaan, huohtaneet tarjoilijoiden hyllyköiden välissä, istuneet syömässä henkilöstön ruokasalissa, pitäneet taukoa tiskiosaston vieressä, kykkineet olutkorien päällä ja syöneet iltapalaa lastauslaiturilla. (Loivamaa & Bengtsson & Rung 2005, 167–168; Neuvonen 2016.) Lisäksi ravintoloitsijat alkoivat asettaa laulajan kuin laulajan mikrofonin eteen ja kutsua sitä show’ksi. Yleisö alkoi kaikota – diskot ja striptease valtasivat estradit. (Mårtenson 2013, 110.)

Monipuoliset revyyt eivät olleet kevyitä lauluiltoja vaan rankkaa työtä (Loivamaa & Bengtsson & Rung 2005, 142–144). Tasokkaita artisteja oli loppujen lopuksi verraten vähän: Aarno Raninen, Aspelundin sisarukset, Marion Rung & Antti Hyvärinen, Jaakko Salo & Marjatta Leppänen, Kivikasvot, Lasse Mårtenson, Four Cats...

Koko musiikki- ja ravintolakenttä oli murroksessa. Ruoka- ja tanssi-ravintolatarjonta kasvoi ja monipuolistui, diskokulttuuri laajeni, rock- ja nuorisomusiikki levisivät sekä musiikin levityspaikkoja tuli lisää perusbaareja myöten. Kevyen musiikin kenttä sirpaloitui, ja uusia ilmiöitä syntyi. (Larnemaa 2014.) Edustaminen ja iltaelämä alkoivat ehtyä, kun artisteja mukavasti työllistäneitä ohjelmia oli pyöritetty 10–20 vuotta. Show’t eivät olleet enää Tapauksia, ja ravintolat poistivat tämän ohjelmatyypin. Suomessa musiikin kuuntelijat ovat uskollisia suosikeilleen, mutta ravintolaväki alkoi muuttua. Levy-yhtiöt ja managerit eivät suinkaan jättäneet heitä – aika vain ajoi estradiviihteen ohi. (Loivamaa & Bengtsson & Rung 2005, 167–168.)

Myös ravintolakulutus muuttui. Päivällinen ja illallinen olivat edelleen tärkeitä, muttei välttämättä esiintyjien kuunteleminen ja varsinkaan paritanssiminen. Myös televisio tappoi edustamista ja etenkin tanssimiskulttuuria. Samanaikaisesti ravintola- ja musiikkitarjonta lisääntyivät ja monipuolistuivat. Diskot, klubit, musiikkitapahtumat ja karaoke

korvasivat tanssiparketit. Elävän tanssimusiikin esittäminen keskittyi juhliin, gaaloihin sekä perjantai- ja lauantai-iltoihin. Maailmantähdet korvautuivat hyvillä paikallisilla yhtyeillä kuten Kari Fallilla, Markku Johanssonilla ja Seppo Sädevuolla (Einiö 1999; Neuvonen 2016).

Asiakkaiden – erityisesti johtajien ja liikemiesten – myynti- ja edustustyötottumukset alkoivat muuttua. Yritykset alkoivat vaatia edustamiselta kohtuutta. Työltä alettiin vaatia tuloksia, laatua ja vaikuttavuutta jatkuvan ”pämppäämisen” sijasta. Varsinkin ulkomaisilta liikemiehiltä ja työmatkalaisilta vaadittiin täyttä panosta heti seuraavana päivänä. Alkoholin ja yöelämän alkoi näin korvata kunnollinen yöuni. Perhe, koti, oman terveyden vaaliminen ja kuntosali alkoivat viedä voiton illallistamisista ja yökerhovierailuista.

Suomen Hiltonin johtajan Jouni Kaivolon (2014) sanoin: ”Ennen yökerhossa kukuttiin puoli neljään asti ja tultiin koputtelemaan aamiaishuoneen ovea nukkumatta silmäystääkään. Nykyään tullaan aamukuudelta aamiaissaliin ja sitä ennen on tehty juoksulenkki.”

Nykypäivän matkailija, hotelliasukas ja paikallisvieras tekee edelleen pitkiäkin kävely- ja juoksumatkoja Munkkiniemeen. Hän lähtee myös vesille ja pelaamaan tennistä. Myös julkisuuden henkilöt suosivat Kalastajatorppaa sen luonnonläheisyyden ja liikuntamaastojen takia. Golfin pelaajat pääsivät harjoittelemaan lyöntejään jo vuonna 1997 entiseen kattilahuoneeseen rakennetun golfsimulaattorin avulla.

Ihminen itsessään ei ole kuitenkaan muuttunut, vaan hän tarvitsee suuria iltoja, tanssin riemua ja juhlimista. Saa pukeutua parhaimpiinsa. Saa olla kiinnostusta herättävänä, ihailtuna ja haluttuna. Voi odottaa vierelleen kutsuvaa seuraa, sillä tietää, miten toiletissa käymiset ja baaritiskillä pyörimishetket sisältävät tärkeitä vilkaisuja, katseen luonteja ja tuijotuksia sekä mikrotuokioita uusille kohtaamisille. Tanssilattialla saa ”esiintyä”, riehaantua ja päihtyä elämästä. Saa mitata tahtomattaan ja tiedostaen itseään ja muita.

Saramagoa (2015, 134–135) mukaillen ravintolakäyttäytymistä, juhlahumua ja viihteestä nauttimista ei ole ainoastaan vaikeaa vaan lähes mahdotonta perustella. Kyse on aisteista, tunteiden kirjosta ja vapautumisesta, jossa on aina taustalla ihmissuhdepeliä, sosioekonomista semiotiikkaa sekä vallan ja julkisuuden symboleja. Ravintola-asiakas onkin ihmislaji, joka etsii loputtomasti syitä käyttäytymiselleen ja saa kohtalokseen odottaa seurauksia. Aina tulee myös uusia sukupolvia, jotka haluavat heittäytyä mukaan tähän ihmissuhdekatrilliin, jossa enin osa lauseista jää sanomatta.

Lähteet

- Alaspää, A. 2014. *Henkilökohtainen tiedonanto*. 10.10.2014.
- Aukia, J-P. 2006. *Kultainen trumpetti. Jörgen Petersenin tarina*. Helsinki: Otava.
- B. 1967. Kritik. *Hufvustadsbladet* 8.3.1967.
- von Bagh, P. & Hakasalo, I. 1986. *Iskelmän kultainen kirja*. Helsinki: Otava.
- Einiö, M. 1999. Suomen Sinatra! BumtsiBum innosti swinglaulaja Kari Fallin levyn-
tekoon. *Ilta-Sanomien* 3.3.1999. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/IS990303SLA1PAI03p0/YWxsSFNJU1RTRVNFMTk5OV9fXzZfS2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVnk0>. (Tarkistettu 3.7.2015).
- Einiö, P. 2006. *Jammaten*. Helsinki: LampLite Ltd.
- Erjonsalo, A. 2011. Terve, terve! Tässä on todellakin Heikki. *Ilta-Sanomien* 17.12. 2011.
Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/ISL20111217SLA11SV355j6/YWxsSFNJU1RTRVNFj0xOTkwMDEwMV9fXzExX2thbGFzdGFqYXRvcnBwYV8tUFZN>. (Tarkistettu 2.7.2015).
- Franck, A-M. 1992. *George de Godzinskyn elämä*. Suomentanut I. Järnefelt Helsinki: Tammi.
- de Godzinsky, G. 1960. Ravintolamusiikkimme seuraa muotia. *Hotelli- ja Ravintolalehti* 3/1960, 42–45.
- Gronow, P. 1964. Kaksi pioneeria. *Rytmi* 5/64, 12–15.
- Halvorsen, T. N.d. Kimarakvartetti. Verkko-osoitteessa <http://pomus.net/001517>. (Tarkistettu 13.7.2015).
- Hellman, M. 1966. Discotecassa tapahtuu. *Iskelmä* 5/66, 26–27, 46.
- Henriksson, J. 2010. *Toiset meistä. Rauno Lehtinen ja musiikki*. Saarijärvi: Suomen Jazz ja Pop-arkisto.
- Hertell, R. 2014. Henkilökohtainen tiedonanto. 15.10.2014.
- Ikonen, S. 1989. *Kalastajatorpan historiikki*. Julkaisematon käsikirjoitus.
- Ikävalko, R. 2001. *Valoa ikkunassa. Laila Kinnunen*. Jyväskylä: Gummerus.
- Kaivola, J. 2014. Henkilökohtainen tiedonanto. 5.9.2014.
- Larnemaa, A. 2014. Henkilökohtainen tiedonanto. 15.11.2014.
- Lindblom, T. 2014. *Antti Einiö – Rokkia ikä kaikki*. Helsinki: Visual Media.
- Loivamaa, I. & Bengtsson, N. & Rung, M. 2005. *Minä ja Marion*. Helsinki: Tammi.
- Luhtala, P. (Toim.) 2003. *Ossi Runne – Trumpetilla ja tähtipuikolla*. Helsinki: WSOY.
- Mattlar, M. 2017. *Stadin diskohistoria. Diskoja, tiskijukkaa ja varhaista dj-kulttuuria Helsingin seudulla 1966–1988*. Helsinki.
- Metsäketö, M. 2014. *Henkilökohtainen tiedonanto*. 10.10.2014.
- Musiikkiviesti. 1960. Suosikkiryhtye Eino Virtanen. *Musiikkiviesti huhtikuu/1960*, 15.
- Mårtenson, L. 2013. *Laiskotellen. Niin kuin minä haluan muistaa*. Helsinki: Gummerus.
- Neuvonen, T. 2016. *Henkilökohtainen tiedonanto*. 11.11.2016.

- Niemi, T. 2005. *Veikko Tuomen tarina*. Tampere: Pilot-kustannus.
- Niiniluoto, M. 1982. *Toivo Kärki. Siks oon mä suruinen*. Helsinki: Tammi.
- Rantanen, M. 2003. Charmööri ja lauluntekijä. Helsingin Sanomat 18.05.2003. Verkko-osoitteessa <https://ezproxy.haaga-helia.fi:3362/article/HS20030518S11VS06iuk/YWxsSFNJU1RTRVnfMjAwM19fXzRfa2FsYXN0YWphdG9ycHBhXy1QVko>. (Tarkistettu 13.7. 2015).
- Saramago, J. 2015. *Lissabonin piirityksen kirjuri*. Suomentanut A. Tiittula. Helsinki: Tammi.
- Seppälä, H. 2017. Henkilökohtainen tiedonanto. 14.3.2017.
- Toivonen, R. 1975. Ah, Marion! Syksyn hovit 1. *Apu* 42/75 (10.10.1975), 36–38.

Kuvalähteet

- Valokuva 1. Hotelli- ja ravintolamuseo.
- Valokuva 2. Helsingin kaupunginmuseo.
- Valokuva 3. Tom Hertellin arkisto.
- Valokuva 4. Tom Hertellin arkisto / Muotokuva Kai & Mona.
- Valokuva 5. Hilton Helsinki Kalastajatorppa.
- Valokuva 6. Hilton Helsinki Kalastajatorppa.
- Valokuva 7. Hilton Helsinki Kalastajatorppa.

Rani-Henrik Andersson & Kati Kajander

Torpalta kuultua

Meidän suvussamme kuuluisa ”Torppa” oli aina läsnä. Syy siihen oli, että isä ja kummisetä, Mauno Andersson, oli viettänyt nuoren aikuisikänsä 1960-luvulla ja 1970-luvun alussa Helsingin Kalastajatorpalla hovimestarina. Ei kulunut viikkoakaan – toisinaan ei päivääkään – ettei ”Torppa” olisi jollakin lailla ilmestynyt päivän keskusteluihin.

Aika Kalastajatorpalla pääsi myös Maunun runoihin, joita hän kirjoitti paljon. Hänen runojensa aiheet olivat hyvin moninaisia, ja tähän kirjoitukseemme olemme valinneet Kalastajatorppaan ja ravintolakulttuuriin liittyviä runoja, jotka avaavat hieman ”Torpan” maailmaa Maunun silmin katsottuna. Vaikka ”Torppa” oli paljon läsnä lapsuudessamme, eivät aikuisten tarinat meitä lapsia aina jaksaneet kiinnostaa, ja siksi muistikuvamme Maunun tarinoista eivät ole niin hyviä. Tämän huomasi, kun asioita ryhdyttiin muistelemaan.

Maunun oman perheen elämässä ”Torppa” oli erityisen voimakkaasti läsnä jouluisin, jolloin pöytä oli laitettu ”niin kuin Torpalla oli tapana”, tyylikkäästi ja mitä erikoisimpia herkkuja notkuen. Joulupöydässä oli tarjolla kinkkua, totta kai, kalaa eri muodoissa, leikkeleitä, laatikoita ja tietysti riisipuuroa. Meille muille sukulaisille ”Torpan” perinteet näkyivät eri juhlien yhteydessä ja toteutuksessa. Ei liene yllätys, että Mauno oli hyvin usein vastuussa tarjoiluista, kun suvussa vietettiin juhlia.

Parhaiten mieleen ovat jääneet kauniisti koristellut voileivät ja täytekakut. Kaikki käsityönä tehtynä: Mauno ei nimittäin koskaan käyttänyt esimerkiksi kakkutaikinan vatkaamiseen koneita vaan vatkasi ne nopeasti käsin. Kaikki tarjottavat laitettiin kauniisti esille. Pöydällä oli koristeena usein kukkia ja talviaikaan myös kynttilöitä. Ja niitä oli paljon. Lautasliinatkin taiteltiin kauniisti. Olikohan tämä sitä ”Torpalta” hankittua ammattitaitoa?

Toisen maailmansodan jälkeisinä vuosina pienessä rannikkokaupungissa suhteellisen vaatimattomissa oloissa kasvaneena Mauno oli aina ihaillut Hollywoodia, filmitähtiä ja kuninkaallisia – sellaista glamouria, jota ei pikkukaupungissa ollut tarjolla. Pääsy Kalastajatorpalle oli avain – jollei nyt aivan kuuluisuuksien joukkoon, niin ainakin niin lähelle heitä ja heidän maailmaansa, kuin se ”tavalliselle” ihmiselle oli mahdollista.

Tämä on tosiasia, joka on omalta osaltaan vaikuttanut siihen, että koimme ”Torpan” hieman mystisenä ja arvostettuna paikkana. Kalastajatorpalla saattoi nimittäin päästä puheisiin hyvinkin kuuluisien vieraiden kanssa. Hollywoodia edustivat Gregory Peck ja Jayne Mansfield, poliitikkoja Urho Kekkonen ja Neuvostoliiton mahtimiehet. Yhtä kaikki työhön kuului asiakkaiden palveleminen, ja hyvästä palvelusta saattoi illan päätteeksi olla taskut täynnä tippiä, josta osa lähetettiin kotiin vanhempien avuksi.

Olenko vastuussa

miljoonista vuosista?

Tiedän.

En koskaan pyydä: ”Älä juo!”

En koskaan neuvo: ”Se on vahingoksi.”

En koskaan sano,

en koskaan kehoita: ”Katoa ihmisvilinään.”

”Unohda halusi.”

”Mene avaralle tilalle.

Siellä ei ahdista.”

Minä vain aina tuon

sinun tilaamasi lasillisen.

Ja kun katson lähtöäsi,

olet käsieni jälki,

ovella, kadulla.

Ja vasta huomenna minä jätän sinut.

Sinä minut jo tänään.

Hyvä palvelu olikin ”Torpan” työntekijöille erittäin tärkeää. Ihmisiä palveltiin hyvin, heidän motiivejaan tai tekemisiään ei kyseenalaistettu, ja asiakkaan yksityisyyttä kunnioitettiin. Hovimestari tai tarjoilija koh-tasi asiakkaan, kuunteli hänen murheensa tai ilonsa, mutta ei tuonut esille omia mielipiteitään. Yhteys asiakkaaseen oli hetkellinen ja katosi asiakkaan lähdettyä, vaikka tarinat ehkä jäivät mieleen pyörimään. Kanta-asiakkaitakin oli paljon, ja heidän tarinansa tulivat vuosien mit-taan tutuiksi.

*Ravintolat sulkeutuvat.
 Reipas mieli portailla.
 Yksi katsoja vartioi.
 Toisella surua on rakkaudessa.
 Avioliittokin saa omansa.
 Unohtuneet ovat lupaukset
 ja höyryt päässä kiertäviä.
 Huomenna iltapäivän aikaan
 on anteeksianto ja -pyyntö.
 Päivä alkaa aamussa,
 mutta meille vasta illansuussa.
 Samat surut, murheet ehkä
 ilotkin taas kuunnellaan.*

Vuodet Kalastajatorpalla olivat ilman muuta kasvattavia ja jännittäviä, ja mitä tarinoita sieltä kuultiinkaan. Tosin nimet piti aika usein jättää mainitsematta, sillä vaitiolo oli ”Torpan” työntekijöiltä vaadittu jo töihin tultaessa. Silti ei voi ohittaa kesää 1970, jolloin Persian viimeinen Šaahi Mohammed Reza Pahlavi ja hänen vaimonsa Farah Diba vierailivat Suomessa ja asuivat tietenkin Kalastajatorpalla. Heidän vierailunsa aiheutti paljon levottomuuksia ja mielenosoituksia eri puolilla maata, mutta saivat he toki myös ihailua osakseen.

Mauno sattui juuri tuolloin olemaan töissä ja oli hyvin vaikuttunut näiden maailmankansalaisten vierailusta. Heille kun eivät kelvanneet edes ”Torpan” lautaset, vaan he toivat mukanaan omat kultaiset ruokailuvälineensä – näin ainakin tarina kertoo. Eikä siinä kaikki, koko Kalastajatorppa oli koristeltu mitä uskomattomimmin kukkalaittein. Ja niinpä kuninkaallisten lähdettyä sai Munkkiniemessä pienessä asunnossa Maunon työvuoron päättymistä odottanut vaimo tuliaisiksi varsin kuninkaalliset kukat.

Toisinaan tarinat veivät Torpan saunaosastolle, jossa maailman johtajat tapasivat Suomen johtajia ja sopivat mitä tärkeimmistä asioista. Aivan tarkkaan tarinat eivät kertoneet, mitä tapahtui, mutta nyt jo historiankirjoistakin olemme oppineet, että Urho Kekkonen ja idän päättäjät eivät aina täysin selvin päin päätöksiään tehneet. Maunolle oli aina hämmästyttävää huomata, miten suuri voima alkoholilla oli ihmisten käyttäytymiseen. Toiset se muuttaa iloisiksi ja puheliaiksi, mutta vaikutus voi olla myös täysin päinvastainen. Muuten miellyttävästä ja hyvin käyttäytyvästä ihmisestä tulee vähemmän asiallinen ja huonosti käyttäytyvä.

Tämä oli myös arkipäivää ”Torpalla”. Jotkut tärkeät johtajat ja poliitikot muuttuivat humalassa erittäin huonosti käyttäytyviksi, vaikka toisenlaisiakin ihmisiä tietenkin oli. Kekkonen varsinkin sai kehuja. Vaikka kaiken piti sujua tarkkaakin tarkemmin, niin illan päätteeksi Presidentti saattoi jutustella mukavia henkilökunnan kanssa lähes tasavertaisena rupattelutoverina. Ehkä työ Kalastajatorpalla sai Maunon vähitellen ymmärtämään, että rikkaus ja valta eivät tehneet ihmistä toista paremmaksi. Lieneekö siitä oivalluksesta kummunnut seuraava runo:

*Kovin tulit kopeasti.
Kovin otit askelten mahdin
ja jysähdit tähän ympäristöön,
jossa välkkyy ja soi ja elää
elämän turhuus tätä iltaa.
Herra pankinjohtaja
miten nöyrinä istuvat
edessänne isotkin miehet.
Kyllä! Kyllä minä kuulin
ja kuulivat muutkin.
Vaimo se on lasten kanssa maalla.
Ja nyt sinua ei pidättelee mikään.
Tämä on kymmenes Gin tonic!
Niin aivan.
Totta puhutte.
En minä ole mitään.
Ei, ei minulla todellakaan ole toimistoa.
En minä tarvitse toimistoa.
Mitäs minä sellaisella, hyvä mies.
Minä, joka myyn taitavasosuuteni
kantamalla viinaa kurjille.*

Mutta oli ”Torppa” paljon muutakin kuin kuuluisia vieraita: se oli Maunolle standardi kaikelle taidolle ja tyylikkyydelle. Hänen mukaansa siellä näkyivät työ ja sen arvostus. ”Torpalla” oli paljon työntekijöitä, joilla jokaisella oli oma tehtävänsä, josta he olivat ylpeitä. Tarjoilijat tarjoilivat, viinurit huolehtivat viineistä ja muista alkoholijuomista, kokit ruokapuolesta ja hovimestarit palvelun laadusta ja siitä, että kaikki toimi. Työtä, jossa tietää olevansa hyvä, tekee mielellään. Ja silloin myös opettelee uusia asioita, jotka kiinnostavat. Muistamme Maunon harmitelleen, että kaikki tämä erikoisosaaminen on monessa paikassa jäänyt pois. Nykyään tarjoilijat hoitavat kaikki edellä mainitut asiat.

*Se oli niin helppoa
mennä ja tehdä työtä jonka osasi,
luontevasti ja ujustelematta.
Kieletkin, ne 157.
Niin kauan kuin olkapää kesti.
Kielioipista viis.
Pääasia, että tuli ymmärretyksi.*

Myöhempinä vuosinaan Mauno työskenteli ravintoloissa ja hotelleissa eri puolella Suomea, mutta mikään ei koskaan vetänyt vertoja ”Torपालle”. Sen taso oli jotain aivan muuta kuin mihin maakunnissa kyettiin. ”Torpallahan” kävi paljon myös Helsingin hienostoa viettämässä aikaansa ja juhlimassa hyvinkin erilaisissa tilaisuuksissa. Mutta aika muuttui, eikä ravintolassa käyminen tai hotelleissa yöpyminen enää ollut vain niin sanotun hienoston etuoikeus, vaan kaikilla oli siihen mahdollisuus. Villapaitamies ja iltapukuvieras mahtuivat samaan ravintolaan – toinen aikaansa viettämässä ja toinen ehkä juhlimassa jotain. Kaksi eritaustaista ihmistä, jotka kohtaavat samassa ajassa ja paikassa.

*Sitten tuli mannermaisuuus.
Villapaitamies nojasi samaan baaritiskiinkin kuin iltapukuvieras.
Istuivat vierekkäisissä pöydissä.
Tanssi ja tanssitti iltaeleganssiin pukeutunutta daamia,
ihan luontevasti
mutta katsojan silmissä rävähti.*

Kalastajatorpalta lähdettyään Mauno toimi pienen motelli Moto Novan johtajana Valtatie 8:n varrella. Varsin vaatimaton paikka sai kuitenkin uuden johtajan myötä tuulahduksen suurta maailmaa. ”Torpan” aikana olivat tulleet tutuiksi niin Laila Kinnunen kuin muutkin aikakauden tähdet, ja nyt he ilahduttivat pikkupaikkakunnan asiakkaita.

Ja jälleen tuo joulupöytä – itse emme niitä muista, mutta vieläkin pikkukaupungilla kulkiessamme joku vanhempi henkilö saattaa napata olkapäästä ja tokaista: ”Voi hemmetti niitä joulupöytiä siellä Moto Novassa, että ne olivat upeita, miten se osasikaan.” Pieni pala Kalastajatorppaa Valtatie 8:n varrella.

Ehkä tosin on myönnettävä, että 1960- ja 70-luvut olivat kultautuneet muistoissa ja niin varmasti myös aika Kalastajatorpalla. Usein Mauno sanoi, että ravintolakulttuuri oli Suomessa kuolemassa. Huoltoasemien ja muiden kuppiloiden ”buffet-lounaat” olivat hänelle kauhistus. Muutama vuosi sitten hän kävi vierailmassa Kalastajatorpalla ja ilokseen huomasi, että ammattitaito ja tyylikkyys olivat ”Torpalla” yhä säilyneet.

Timo Kulmakko

Torpan huipputaikureita vuosikymmenien varrella

Kalastajatorpalla esiintyi vuosikymmenien ajan maineikkaan suomalaisen ohjelma-agentin Tom Hertellin tuottamana suuri joukko oman aikakautensa huipputaikureita eri puolilta maailmaa. Heistä mainittakoon ensiksi englantilainen, Lido de Parisissa kymmenen vuotta esiintynyt Johnny Hart. Hän oli äärimmäisen taidokas manipulaattori, joka loihti undulaattien, kyyhkysten ja kakadun lisäksi elävän kissankin yleisön hämmästeltyväksi vuonna 1975.

Pari vuotta myöhemmin Torpan Pyöreässä Salissa viihdytti Pariisiin Crazy Horsen vakiotaikuri, amerikkalainen Norm Nielsen. Hänen bravuurinumeronsa oli Leijaileva viulu, joka katosi lopuksi mystisellä tavalla.

Norjalainen Finn Jon esiintyi ensi kerran jo vuonna 1967 hämmästyttävän yleisöään muun muassa leijuvalla hopeakuulalla sekä originellilla tempulla, jossa hän lainasi jonkun yleisössä istuvan herran solmion. Hetken päästä kravatti muuntautui ikään kuin käärmeeksi ja liukki lattialla kobran tavoin.

Pohjoismaista huippuosaamista tarjosi norjalainen Toreno. Ruotsista lähtöisin oli puolestaan Tornedos. Hän suoritti Meta-vaimonsa kanssa salamannopean henkilövaihdon suurikokoisessa hatturasiassa, joka oli lukittu ketteihin.

Ranskalainen taskuvarastaikuri Dominique onnistui saamaan kulloisenkin yleisöavustajansa lompakon, silmälasit ja kravatin näennäisen helposti ja näppärästi. Amerikkalainen Mr. Electric alias Marvyn Roy sytytti Pyöreän Salin estradilla jopa 10 000 watin suurikokoisen hehku-lampun käsillään.

Yleisön suuri suosikki yli vuosikymmenen ajan oli unkarilaissyntyinen Paul Potassy, joka oli Euroopan Hilton-hotellien ykkösesiintyjä 25 vuotta. Kalastajatorpalle hän saapui kuvankauniin filippiiniläisen Lita-vaimonsa kanssa ensimmäisen kerran syyskuussa 1973.

Potassya pidettiin Euroopan kabaree- ja viihdekeskusten parhaana yleisön viihdyttäjänä. Torpallakin hän tarjosi kerta toisensa jälkeen ainutlaatuisen viihde-elämyksen vahvalla huumorilla ja korkeatasoisella taikuriohjelmistollaan. Potassy hallitsi sujuvasti kahdeksaa eri kieltä ja otti aina ennen esitystään Torpan hovimestarin avustamana selvää eri pöytäryhmien kansallisuuksista. Sitten hän tarjosi repliikit ihmisille suvereenisti heidän omilla äidinkiellillään. Potassy esiintyi kaiken kaikkiaan kahdeksan eri kertaa Kalastajatorpalla, viimeisen kerran elokuussa 1984.

Maineikkaat taikurit ja estraditaiteilijat tulivat Kalastajatorpalle Tom Hertellin ansiosta. Hän tunsii Euroopan parhaat esiintyjät henkilökohtaisesti ja onnistui saamaan heidät Helsinkiin vuosikymmenien ajan.

Kansainvälisten estradiesiintyjien show't päättyivät Kalastajatorpalla suurelta osin 1980-luvun loppupuolella. Varietee- ja estradiviihdettä nähtiin kuitenkin uudestaan vuosikymmenien jälkeen, kun Timo Kulmakko toi neljän vuoden ajan Varietee MAGICA -ryhmänsä Kalastajatorpalle marras-joulukuun illallisiltoihin vuodesta 2012 alkaen.

Esiintyjinä olivat muun muassa Pariisin Moulin Rougen loistava vastastapuhujavirtuoosi Marc Metral, kiinalaiset Yingling-neidot, Michael Giles Las Vegasista sekä Michael Goudeau. Soulista saapui An Ha Lim, joka loihti salin lattialle seitsemän sataa pelikorttia tyhjin käsin upean musiikin myötäilemänä.

Vuoden 2012 show'n päätähti oli suomalainen Marko Karvo lentävine, ilmestyvine lintuineen – ilmiömäisen taidokas ohjelmanumero, jota pidetään edelleenkin yhtenä parhaana varietee-numerona koko maailmassa. Karvo esiintyi kyyhkyjen, Carmen-kakadunsa sekä isokokoisten Ara-papukaijosten Vellan ja Zoran kanssa myös kuuden vuoden ajan Pariisiin Lidossa tähtiesiintyjänä. Esityksiä oli yhteensä useita tuhansia.

Esiintyjien taso on aina ollut Kalastajatorpalla korkea. Kansainväliset, valovoimaiset taiteilijat ovatkin sulattaneet Pyöreän Salin katselijat charmillaan sekä huippuosaamisellaan ainakin jo 1950-luvulta lähtien.

Matti Itkonen

Kalastajatorpan olemus

Elokuvamatka aikaan ja tilaan

Johdannoksi

Tila voi avautua tai sulkeutua. Siten tila omalla avautumisellaan saattaa sulkea itsensä. Tai päinvastaisesti sulkeutuneen tilan onkin mahdollista näyttäytyä avoimena tilana. Tässä kohdassa ihminen on kasvokkain eletyn tilan runouden kanssa. Kun jokin paikka tuntuu kotoisalta tai kodilta, tila on sallinut ihmisen astua olemukseensa. Silloin ihminen myös saapuu itsensä äärelle, liki itseään. Hän ei ajattele eikä tunne omistavansa tilaa: hän ei ole olemassa omistavasti vaan olevasti. Kun ihminen sitten unohtaa olevan tavan olla olemassa, hän toteutuu maailmassa omistavasti. Hänestä tulee kiertolainen, mierolainen keskellä maailmassa olemistaan. Kenties hän samalla myös lakkaa oikeasti olemasta.

Helsinki, Munkkiniemi, ravintola Kalastajatorppa ja Jorma Nortimon ohjaama elokuva *Kuollut mies kummitelee*: kansainvälisyyden tuuli käy yli Suomen. Sota on ohi, ja saapuvilla on tarmokkaan jälleenrakentamisen aikakausi. Kaunis Armi Kuusela valitaan Suomen Neidoksi ja Miss Universumiksi. Toteutuvat jo kauan odotetut ja toivotut Helsingin kesäolympialaiset. On vuosi 1952. Miksi kerronnan aikamuotona on presens eikä imperfekti? Vastaus on yksinkertainen: koska minä, filosofinen aikamatkaaja, raportoin asioita ja tapahtumien kulkua täältä paikan päältä. Olenko sitten kertojana luotettava vai epäluotettava? Häpeilemättömän kaikkietävä ainakin olen. Mitkään seikat eivät jää minulta huomaamatta. Olen siis hyvin huomaavainen. Mutta olen huomaavainen omalla huomaamattomalla tavallani. Se seikka kannattaa yleisöni ottaa huomioon. Enempää sanottavaa minulla ei tässä vaiheessa ole.

Alustava matkahahmotelma

Kuka esittää pääosaa? Joel Rinne, eversti Sarmo¹ vai komisario Palmuko²? Vai onko nimiroolissa tekstin muodollinen luoja Itkonen? Vai kirjoittajan kaikkitietävä kertojaäänikö sittenkin on tämän matkakuvausten olennaisin hahmo? Entä mahdollinen lukija, onko hänelle sijaa tarinassa lainkaan?

Merkitseeköhän käsikirjoitus kulkua Kuolleen Miehen ja komisario Palmun kintereillä Kalastajatorpalle? Jos vastaus edellä esitettyihin kysymyksiin on myönteinen, niin miksi johdannossa ei sanallakaan mainita 1960-lukua? Vastaus on yksinkertainen: ”Voin kaikkitietävänä kertojana toimia, miten parhaaksi näen. Kukaan ei mahda minulle yhtään mitään.”

Tai eihän tuo edellisen kappaleen ylimielisehkö toteamus kerro aivan koko totuutta. Tarinan eli elokuvamatkan sisällä pystyn olemaan kaikkitietävä ja kaikkivoipa. On olemassa kuitenkin myös kertomuksen ulkopuolinen todellisuus, jota hallitsee lukija. Hänen on mahdollista kohdella minua niin tylysti kuin haluaa: jättää tekstini vaikka kokonaan lukematta. Hänelle en ole lainkaan olemassa, jos hän niin päättää. Täytynee siis puhua myös kaikkitietävästä lukijasta.

Sanallisuuden lisäksi tarvitaan kuvallisuuttakin. On kyettävä yltämään ulkopuolisuudesta sisäpuolisuuteen: elokuvattomuudesta elokuvallisuuteen. Siirtymistä ja näkökulman vaihtumista varten pitää rakentaa ovi, jonka avaamalla pääsy filmitodellisuuteen käy päinsä. Tällä tarkoitetaan harppaamista osaksi elokuvaa, osaksi sen kerrontaa sekä tapahtumien virtaa.

Kulku lähtee liikkeelle vuodesta 1939, jolloin tulevan suursodan enteet olivat jo näkyvissä. Vielä vallitsee kuitenkin olemisen rikkumattomuus: rauhan päivien ketjun katkeamattomuus. Tuohon muuttuvaan aikaan ja tilaan on juuri alkamaisillaan kansallisuusmatka, jonka kuluessa suomalainen me-henki sävyttyy myös kansainvälisyyden häivähdyksellä. Tässä vaiheessa keskeisiksi seikoiksi muotoutuvat näkemykset me-hengestä eli kansallistunteen yhteisyydestä, ajan olemuksesta sekä paikan merkityksestä. Niitä tarkastelemalla pääsy elettyjen hetkien ytimeen mahdollistuu. Onhan näiden tutkistelujen tavoitteena löytää vastaus kysymykseen, mikä ja millainen on kokemukotvien Kalastajatorppa. (Ks. kulttuurifilosofiasta myös esim. Itkonen 2009; 2012a; 2012b; 2015.)

Teoreettinen perusta

Tohtori Eino Krohn kirjoittaa kansallisesta yhteisyydestä ja yksityisen ihmisen suhteesta yhteisöön valaisevasti teoksessaan *Henkisen kulttuurimme kohtalo* (1948). Hänen puhuttelevat ajatuksensa luovat näiden tarkastelujen keskeisimmän teoriaperustan: ”Suhteet yksilön ja kollektiivisen yhteisön välillä ovat hyvin monivivahteisia ja eriasteisia ja juuri nämä suhteet määräävät suureksi osaksi henkisen kulttuurin luonteen ja tason. Tämä johtuu jo siitä, ettei yksilöä ja yhteisöä voi asettaa vastakkain, toisistaan riippumattomina olioina. Yksilö on kasvanut yhteisön maaperästä ja hänellä ei ole perintönään ainoastaan tietyt yksilölliset taipumukset ja lahjat, vaan valtava määrä yhteiskunnassa syntyneitä ja kehittyneitä elämäntapoja ja elämänmuotoja, ihanteita ja pyrkimyksiä, suhtautumisasenteita, jotka itse asiassa ovat samalla kollektiivitajunnan omaisuutta. Yhteisö ei ole myöskään kokoonpantu yksilöistä siinä mielessä, että ne olisivat sen atomisia osia, niiden yhteenlaskettu summa. Yksilöt ovat, kuten [J. E.] Salomaa huomauttaa, yhteisön enemmän tai vähemmän elimellisiä jäseniä, joiden kautta kollektiivitajunta toimii ja jotka itse vaikuttavat tämän kollektiivitajunnan sisältöön ja suuntaan.” (Krohn 1948, 58–59.)

Kulttuurisen ulottuvuuden lisäksi tärkeä seikka on myös aika: eletty aika ja ajan henki. Silloin edellä olevia Krohnin luonnehdintoja olisi mahdollista pitää ajallisuuden olemusparina, joka kuvaa paikan henkeä ja toteutunutta eletyn tilan ideaa. Asian lisähahmottelua varten tarvitaan kahta ehkä hivenen yllättävääkin teosta. Toinen on professori Martti Rapolan romaani *Vaarin maisema* vuodelta 1959. Sen alaotsikkona on ”Elegistä tarinaa”. Kyse on niin ikään *Hämäläisen trilogian* päätösosasta. Rapola puntaroi aihetta filosofisesti ja runollisesti: ”Aika on sittenkin olemassa. Se kasvaa joka vuosi kerroksen entisen kerroksen päälle. Vasta hän näki lapsuutensa kuusen ajan. Jos hän olisi parempi luonnontutkija, hän osaisi paksuimmista kasvaimista erottaa kevään ja syksyn rajat. Eiväthän vuosilustot ole voineet asettua toistensa päälle nykyäksittäin kuin suurten kellojen osoittimet, jotka harppaavat minuutin kerrallaan. Jos voisi katsella aikaa suurennuslasin läpi, niin saisi kokea järkyttävän elämyksen, miten aika kiittää, kiittää, puu kasvaa, kasvaa. Jossakin, varmaankin sadussa, on kerrottu miten poika painoi korvansa maahan ja kuuli ruohon kasvavan.” (Rapola 1959/1971, 27–28.)

Rapola tekee vielä osuvan tiivistyksen ajan ja kokevan minän välisestä suhteesta: ”Aika ei ole lakannut olemasta. Se kävelee Vaarin mukana.

Se on osa maisemaa, vieläpä erittäin olennainen osa. Vaarille tämä on uutta. Silloin muinoin hän ei ollut tajunnut maiseman aikaa. Eihän hän ollut tarkannut sitäkään aikaa, joka virtasi hänen oman tajuntansa läpi ja kerrostui.” (Mts. 28.)

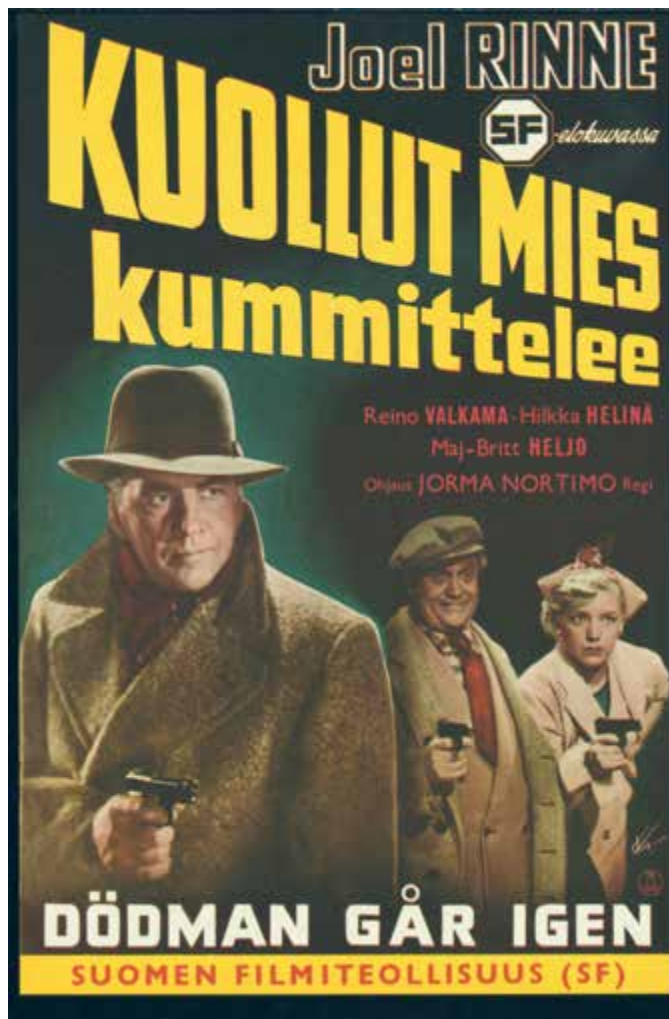
Toinen tärkeä teos tässä kohdassa on taidehistorioitsija Göran Schildtin matkakirja *Toivematka*. Alkukielisenä teos ilmestyi ruotsiksi vuonna 1949. Suomennos julkaistiin jo seuraavana vuonna. Matka sodanjälkeiseen Eurooppaan ja Ranskan halki voidaan nähdä myös symbolisena siirtymänä kahden aikakauden välillä: se on kuin kulku vihasta rakkauteen ja sodasta rauhaan. Osan ajasta matkatoverina oli Schildtin hyvä ystävä, filosofi Georg Henrik von Wright. Daphne-purjeveneeltä von Wright sitten matkusti Cambridgen yliopistoon, johon hänet oli valittu filosofian professoriksi ja kuuluisan Ludwig Wittgensteinin seuraajaksi. Nuoret tohtoritoverukset käyvät mielenkiintoisen vuoropuhelun ajasta, nykyhetkestä ja iäisyydestä: ”Yritin [Schildt] ilmaista näitä mietteitäni Georg Henrikille. ’On oikein että kykenee elämään nykyhetken ulkopuolella paljon suuremmassa määrin kuin mitä nykyajan ihminen kuvittelee mielessään’, hän [von Wright] vastasi. ’Meidän katsantotapamme mukaan aika on rakentunut kaikkien nykyhetkien summasta, jota vastoin se ilmeisestikin oli cisterciläisille [sisterssiläiset] pieniä iäisyyden palasia. Siinä on kaksi eri ihannetta, jotka synnyttävät kaksi hyvin erilaista elämisen tapaa. Toinen korjaa silmänräpäyksestä kokonaisia satoja: ’nauttimaani onnea ei kukaan voi minulta riistää’, kun taas toinen sovittautuu iäisyyteen: ’sovitettu synti on poispyyhitty’.” (Schildt 1952, 182.)

On tullut oikea hetki aloittaa varsinainen tutkistelumatka Kalastajatorpan ja samalla myös suomalaisuuden sekä määrääjänjakson olemukseen. Vaihtuvat näkökulmat varmistavat riittävän syvämielteen toteutuksen. Ensin on kuljettava ulkoa sisään ja sen jälkeen palattava sisältä takaisin ulos. Sillä tavoin havainnoiva katse kiertää objektin ympäri, tarkastelee sitä kaikilta sivuilta, ja ulottuu ytimeen saakka. Ehkä siten syntyy niin ikään kokonaiskäsitys aiheesta ja asiaintilasta. Sitä on ainakin pidettävä tinkimättömänä päämääränä.

Ulkoa sisään

Tässä nyt seison, kaikki ne pitkät sotavuodet vielä mukanani ja vierelläni. Olen yksilö mutta samalla myös osa jotakin suurempaa yhteisöä. Minulla on omia muistoja ja kollektiivisen kansakunnan muistoja. Painan korvani

elokuvan *Kuollut mies kummittelee* julistetta vasten. Kuulen entisyyden: yhtäkkiä olenkin *Arkkitehti*-lehden valokuvaajan kanssa upouuden Kalastajatorpan vieressä. Kuulen menneisyyden, jonka huminassa on mukana ääniä vuosilta 1939 ja 1940. Yksilönä olemisen on likimain kadonnut, ja sen tilalle on ilmestynyt jakamattomana kansana olemisen. Henkisen kulttuurin sekä elämänarjen laatua sävyttävät sitkeyden, sisukkuuden ja yhdessä tekemisen ihanteet. Toista ei jätetä pulaan. Jokaista apua tarvitsevaa autetaan. Krohnia mukaillen voisi ehkä puhua suomalaisesta kollektiivitajunnastakin. Yksilöä on siis mahdollista pitää yhteisön perillisenä. Eli hän ei pystyisi olemaan yksilö ilman yhteisöä.

Valokuva 1. Elokuvan *Kuollut mies kummittelee* juliste.

Tämä vuoden 1952 elokuvajuliste on myös aikaovi tai aikaportti, jonka kautta voidaan siirtyillä nykyisyydestä toiseen. Entisyysshumu olikin saanut minut sulkemaan silmäni ja mielikuvissani harppaamaan yli vuosikymmenen takaiseen nykyhetkeen. Minun olisi silti vielä aivan konkreettisestikin päästävä kuulemani olemispauhun osaksi. Silloin kykenisin niin ikään olemaan sekä elokuvan takana että keskellä elokuvan tapahtumavirtaa. Se onnistuu ainoastaan menemällä sisään Kalastajatorppaan. Astun tummaa vihreää hehkuvan julisteoven läpi ja saavun suviseen ja tuoksuja tulvillaan olevaan maisemaan. Etuoikeallani on kaunis ja muotokieleltään runsas ravintolarakennus.

Valokuva 2. Kalastajatorppa kesällä kerran.

Kun lähden kulkemaan kohti portaita, tunnen Rapolan romaanin vaarikertojan tapaan ajan kasvavan: eteenpäin astellessani kuulen vuosien asettuvan päällekkäin kerroksiseksi kokemusmaisemaksi. Ja vieläkin enemmän, mäntyjen ja maan tuoksu merkitsee maan muistia. Maa pysyy olemaan satoisa, myös vertauskuvallisesti tuottoisa. Symbolisuuden keskeisimpänä ilmentymänä lienee ruoka, jonka avulla yltäminen koko

olemisen ytimeen käy päinsä. Vaikuttaa varsin perustellulta puhua niin ikään kunkin aikakauden mauista. Nekin kuuluvat olennaisesti Krohnin mainitsemaan kollektiivitajuntaan. Kykeneekö ihminen siis maistamaan ruoassa myös ajan, aikaruoaan?

Kalastajatorppaa ympäröi rauhallisuuden idylli. Silti tunnen olemuksessani olemisen painon: saapumattomien olympiakisojen aiheuttama pettymys sekä sotien synnyttämät pelot ja surut jäytävät sisintäni. Olen yksilö, mutta silti kuljetan mukanani yhteisön keskinäisesti jaetua tuskaa. Kalastajatorpan pyöreyyteen ovat kätkeytyneet koetun ajan vuosikerrat, hetkien renkaat. Noihin temporaalisuuskierteisiin ovat kovertuneet onnelliset ja murheelliset kotvat. Millainen on sitten tämän läsnä olevan nykyhetken maku? Ehkä tässä yhteydessä pystyttäisiin käyttämään leikillistä ilmausta ruoka-aikamaku.

Kun nousen ylös portaita ja astun rakennuksen sisään, mieleeni koHoavat teoksen *Muonituslotan käsikirja* sanat. Ne yhdistyvät ajatuksissani olleeseen kysymyksenasetteluun ruoka-aikamausta. Alun alkaen kirja julkaistiin jo 1928. Viides painos ilmestyi vuonna 1939. Ei ole lainkaan yhdentekevää, miten mahdollisuus ruoka-aikamakuun ihmiselle tarjotaan tai tarjoillaan: ”Ruoka täyttää vasta silloin tarkoituksensa, jos se syötäessä pystyy herättämään ja ylläpitämään ruokahalua. Tätä ei suinkaan aikaansaa yksinomaan hyvältä maistuva ruoka, vaan tarvitaan siihen muutakin. Ruoka olisi aina tarjoiltava siististi ja miellyttävästi, niin että yksinkertaisimmatkin valmisteet tuntuisivat herkuilta. Yksinkertaisilla keinoilla saavutetaan hyviä tuloksia: tarjoilupöydillä tulee olla hohtavan puhtaat voipaperit ja vahakangasliinat, jakeluastiat puhtaat ja hyvässä järjestyksessä ja lotilla itsellään tulee olla puhtaat kädet ja esiliinat sekä päähineet oikein sidottuina.” (Malmgren 1939, 58.)

Valokuva 3. Taideikkuna.

Seison sisällä Kalastajatorpassa ja katselen suorastaan sykähdyttävän tyylikästä näkymää: ikkunataideteosta. Sopusointuisuuden näkeminen herättää tunteen olemisen säröttömyydestä. Juuri tässä kohdassa yksilön ja yhteisön täytyy olla yksi, jakamaton yksikkö. Millään muulla tavoin tämän hetken luonne ei ole selitettävissä. Tuolla ikkunan takana ovat hitaasti loittonevat sotavuodet. Kaikki aika – päällekkäisine ja lomittaisine kerroksineen – on läsnä ikkunanäyssä. On kuin siinä esittäytyisi korkeimman päivän hetki: varjottomuus, jolloin ihmisyyden suuret osoittimet ovat asettuneet tarkasti päällekkäin. Ehkä oikein uppoutuneen keskittyneenä olisikin mahdollista kuulla ajallisuuden ja vuosikymmenten kehkeytyvän. Aika elää ja hengittää mukana, ja minä olen osa tätä Kalastajatorpan taikaikkunan aikaa. Eteeni on katettu maistuva aika-ateria: elämä on rakentanut olemisruokakokonaisuuden, joka on sekä maultaan herkullinen että ulkomuodoltaan yksinkertaisen vetoava. Kukut, puut ja vesi muotoilevat nuo Elli Malmgrenin mainitsemat hohtavan kirkkaan tarjoilupöydän ja elämänkäsien puhtauden. Onnellisten vuosien on nyt hyvä saapua. Eihän pimeys koskaan johda uuteen pimeyteen vaan valoon – nousevan päivän sarastukseen.

Alan pikkuhiljaa lähestyä jälleenrakentamisen aikaa. Näiden vuosien olemisihanteina ovat uutteruus, vaatimattomuus ja konstailemattomuus. Tämä on tinkimättömän työnteon ja vankkumattoman tulevaisuususkon aikakausi. Heijastuksena horisonttiin kaikkoavista sodan päivistä kaikuivat läsnäolossa Maatalousnaisten *Keitto-oppaan* mutkattomat neuvot: ”Terveellistä, vaihtelevaa ja halpaa ruokaa – on nykyajan emännän ravintotaloudellinen tunnus. Ruoan terveellisyyteen vaikuttaa ensi sijassa ruoka-aineitten oikea valinta ja käsittely. Tarpeellisen vaihtelun ateriassa saa emäntä aikaan ottamalla käytäntöön kaikki omavaraistalouden ja luonnon tarjoamat, ruokatalouteen soveltuvat tuotteet. Ruoan halpuuskysymys järjestyy kussakin olosuhteessa edullisimmin, kun emäntä antaa ruokataloudessaan pääsijan ravintorikkaille, halvoille, kotoisille tuotteille ja käsittelee kaikkia ruoka-aineita huolellisesti ja säästävästi.” (Maatalousnaiset 1944, 7.)

Nykyhetkenä on 1950-luvun alku. Sotavuodet ovat jo loitontuneet näkymättömiin. Toki ne ovat edelleen saapuvilla muistoina. Olympialaisetkin sitten viimein toteutuvat. Kyllä ne varmaan nytkin ovat yhtä suuri juhla koko kansakunnalle, kuin ne olisivat 12 vuotta sitten olleet. Maatalousnaisten käytännölliset neuvot ovat tarpeellisia myös tässä muuttuneessa tilanteessa: terveellisyys, kotoisuus, vaihtelevuus, edullisuus, säästäväisyys ja huolellisuus ovat olennaisia seikkoja niin ikään kisavieraiden kestitsemisessä. Kenties konkreettisenä osoituksena asian yhteisyydestä sekä Krohnin esiin nostamasta kollektiivitajunnan ideasta voidaan pitää olympiakisojen virallisen oppaan tervetuloitovotuksen päätössanoja: ”Toivomme teidän kulkevan kaupungissamme sekä katsovan kaikkea teitä kiinnostavaa. Jokainen helsinkiläinen on valmis antamaan teille apuaan, neuvomaan tietä ja opastamaan pulmissanne.” (Helsinki 1952, 5.)

Sisältä ulos

Nojaan kaiteeseen ja katselen täältä ylhäältä alas. On oikeastaan pakko nyökätä ja myöntää kisaoppaan luonnehdinta todeksi. Siihen kirjoitettu kuvaus pitää täsmällisesti paikkansa: ”Kalastajatorppa, Suomen kaunein ravintola maalauksellisen maiseman keskessä Munkkiniemessä. Tanssia joka ilta.” (Helsinki 1952, 166.) Koko Fazerin mainos on tyylikäs ja vierailuun suorastaan viekoitteleva.

Pyöreä tanssilattia on kuin vertauskuva elämän kehistä, joihin jokainen mennyt vuosikymmen on uurtunut. Tuohon symboliseen olemis-

kiekkoon sisältyy myös Kalastajatorpan elokuva-aika tai elokuvallinen aika. Se aika ei lainkaan katoa, vaan se on mukana kaikkien nykyisten ja tulevienkin tanssijaikäpolvien askelten keveydessä.

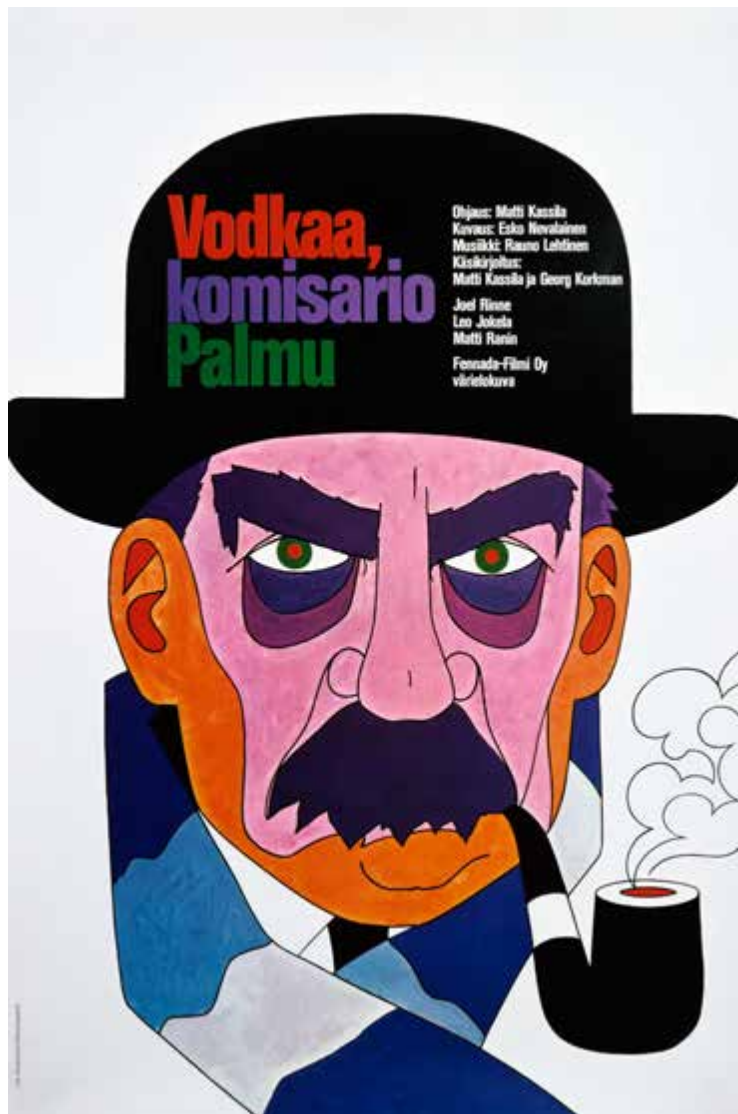

Valokuva 4. Elämän kehien aika.

Elokuvassa *Kuollut mies kummittelee* on aikapuhelin, jolla on mahdollista soittaa tulevaisuuteen. Kalastajatorpan elokuva-ajassa 36.42 on olennainen kellonlyömä. Silloin katsojille esitellään aikapuhelinkioski. Pystyyköhän ihminen soittamaan puhelun elokuvasta toiseen: keskustelemaan sen itsensä kanssa, joka odottaa siellä edesspäin ja vielä saapumattomissa vuosikymmenissä? Ehkä siis eversti Sarmo soittaakin vuodesta 1952 vuoteen 1969 komisario Palmulle ja antaa ohjeita rooli-hahmon tasokasta rakentamista varten. Koska Joel Rinne on sekä Sarmo että Palmu, niin keskustelisiko hän silloin puhelun aikana itseksensä tai itsensä kanssa? Sitä asiaa on syytä puntaroida perinpohjaisemmin.

Toinen tärkeä minuuttimäärä Kalastajatorpan elokuva-ajassa on 38.10, koska silloin tulee näkyviin tyylikäs ja moderni pääsisäänkäynti. Tässäkin kohdassa on kyse jonkinlaisesta aikaovesta, jonka merkitys selviää myöhemmin. Keskeisempi näistä kahdesta mainitusta ajankohdasta on kuitenkin tieto aikapuhelimesta ja kahden eriaikaisen nykyhetken

välisestä äänyhteydestä. Kun Palmu vastaa puheluun tulevaisuudessa, hän kykenee kuulemaan Sarmon äänessä entisyyden huminan. Kaikki aika on puhelun kuluessa läsnä kummassakin nykyisyydessä. Myös Sarmo kuulee Palmun äänessä tulevaisuuden kohinan. Saapuvilla on Kalastajatorpan, suomalaisuuden ja elokuvallisuuden aikamaisema. Se virtaa Joen Rinteen läpi ja kerrostuu tanssilattiassa oleviksi elämän kehiksi. Parkettipalat ovat olemiseen tallentuneita tuokioita: yhteisen kansallismuistin tähdellisiä ainesosia. Sitten yhtäkkiä aikaovi avautuu toistamiseen.

Valokuva 5. Elokuvan *Vodkaa, komisario Palmu* 1960-lukulainen juliste.

Yhtä äkkiä edessäni on värikylläinen 1960-luku koko hehkussaan. Olen helikopterin kyydissä. Lähestymme Kalastajatorppaa. Elokuvallisena kellonlyömänä on 1.29,59. Helikopteri on laskeutumassa Kalastajatorpan rantaan. Kaikkialla on vihreä ja vehmas kesä. Rakennuksen muotokielen pyöreys kätkee entisyyispäivät uumeniinsa. Katon pyöreä kartiomaisuus tuo mieleen linnan, jonka sisältä löytyy omaan olemiseensa ja olemuksellisuuteensa tallentunut aika. 1.30 helikopteri on laskeutunut. Toimittaja ojentaa mikrofoniin komisario Palmun eteen ja tiedustelee, haluaisiko tämä sanoa jotakin katsojille. Palmu pyytää television välityksellä vaimoaan lämmittämään saunan. Todellisuudessa Palmu kuitenkin puhuu aikapuhelua eversti Sarmolle vuoteen 1952. Kello 1.31,24 helikopteri nousee ilmaan ja Kalastajatorpan ympyrämäisyys esittäytyy lintuperspektiivistä. Palmu poistuu helikopterin mukana. Ehkä hän onkin matkalla tapaamaan Sarmoa ja omaa mennyttä minäänsä. Kalastajatorpan elokuva-ajassa mikään ei ole mahdotonta.

Päätännöksi

Kehämäisyyden idea yhdistyy myös tämän esseistisen elokuvamatkan rakenteeseen: lopussa palataan alkuun. Toisin sanoen lopussa on alku ja alussa loppu. Kyse ei kuitenkaan ole tilan sulkeutumisesta ja saman alun toistumisesta loputtomuuteen. Eli kysymys on pikemminkin olevasta olemisesta kuin omistavasta olemisesta. Sen vuoksi ei ole perusteltua otaksua kehämäisen liikkeen viittaavan noidankehän lakkaamattoman kiertämisen mahdollisuuteen. Kukin ympyräliikkeistä tuo kokonaisuuteen jonkin uuden lisän. Sen vuoksi täsmällisempi ilmaus tässä yhteydessä olisikin epänoidankehä: olemisen epäkierte eli *circulus antivitiatus*. (Ks. tarkemmin Itkonen 1993, 36–39.)

Valokuva 6. Takaisin alkuun.

Olen jälleen kulkenut aikaoven läpi ja tullut vehreään, lehtevään ja männyntuoksuiseen ulkotilaan. Olen aikatasojen risteyskohdassa. Käsillä on niin ikään epookillisten, aikakausien ja käännekohtien, makujen hetki. *Toivematka*-teoksessa esitetyt pohdinnat iäisyydestä sopivat tämän kerrostuneen nykyisyyden tarkasteluun. Onko makujen aika siis kaikkien nykyhetkien summa vai pienistä ikuisuuden palasista rakentunut kokonaisuus? Pystytäänkö sodan päivien pahoja asioita jotenkin sovittamaan ja pyyhkimään pois? Entä voidaanko ajatella, ettei tätä aikakauden makuonnea kykene minulta kukaan riistämään? Onko Kalastajatorpan aika olemukseltaan koveraa vai kuperaa?

Kysymyksiin vastaaminen on helppo aloittaa toteamalla yksiselitteisesti: "Kalastajatorpan aika on sekä koveraa että kuperaa." Asiantilaa sopivat ilmentämään otokset neljä ja kuusi, jotka ovat kuin peilikuvia toisistaan. Otos neljä merkitsee koveraa sisänäkymää aikaan. Otoksessa kuusi taas on kupera ulkonäkymä aikaan. Kalastajatorpan aika – ja elokuva-aika sen osana – tarkoittaa kokijan kannalta kumpaakin: hän korjaa von Wrightin sanoja mukaillen "silmänräpäyksestä kokonaisia satoja". Kun kokija on esimerkiksi aikakauden maun elämysomaisuudekseen saanut, ei kenenkään ole mahdollista ottaa sitä häneltä pois. Tässä käännekohtassa, jossa olen, lineaarisen viiva-ajan päädyt käyristyvät

kaarelle ja yhtyvät. Syntyneen poimun tai taipuman sisällä kaikuvat pysyvästi 1950-luvun ja 1960-luvun elokuva-aikamakujen sanat. Siellä Vera Tornérhielmin *Pikkuherkkuja*-kirjan asiantuntevat luonnehdinnat vakuuttavat ainaisesti kuulijansa: ”Pikkuherkkujen joukossa on perinnäisiin voileipäpöydän herkkuihin kuuluvia kylmiä sekä lämpimiä silli- ja anjovisruokia, ehkä kuitenkin hiukan tavallisista poikkeavin aineksin valmistettuja. On myös paljon marinoituja ja gratinoituja ruokia ja hiillostettua lihaa sekä kalaa. Ken ei ymmärrä kalan maksaa ja mätää herkuksi, kokeilkoon tämän kirjasen avulla näitäkin suhteellisen huokeita ruokia. Eivätkä ainoastaan gratinit ja kuorukat loihdi tähteistä uutta, voitaikinatkin pystyvät siihen.” (Tornérhielm 1952, 3–4.)

1960-luku on lisännyt elokuva-aikamakusanoihin mutkattomuuden ja käytännöllisyyden vivahteet. *Kotikokin voileipäpöytä* -kirjan ohjeet kuuluvat kirkkaina tämän aikapoimun sisällä juuri nytkin: ”Voileivät voimme jakaa eväsvoileipiin, koristettuihin voileipiin ja lämpimiin voileipiin. Eväsvoileipiä käytetään eväinä koulussa, työpaikoilla ja retkillä, koristettuja voileipiä tarjotaan kahvi- ja teepöydässä sekä alkupaloina lounaalla, päivällisellä ja illallisella. Lämpimiä voileipiä tarjotaan lounaalla, illallisella, alkuliemien lisäruokana ja teen kanssa.” (Kodin neuvokki 1967, 6.) Olen samalla kertaa sekä kaikkietävän kertojan että aikamatkaoppaan roolissa. Koveran Kalastajatorppa-ajan osana olen keskellä tapahtumien ja olemisen virtaa. Kuperassa ajassa olen olemisvirran ulkopuolella, mutta silti olen tietoinen koveran ajan tapahtumista. Juuri senkaltaisen Kalastajatorppa-elämyksen äärelle yrittäisin aikamatkaoppaana mahdolliset vierailija-asiakkaani johdattaa. Ainoastaan sillä tavoin pystytään kurkistamaan Kalastajatorpan olemukseen.

Sivistynyt vierailija kykenee kuulemaan Kalastajatorpan ajattoman kulttuurikielen: hän tarinoituu osaksi paikan olemuskertomusta. Sen tarinan kerrontarytmisissä soi hienostuneisuus, Kalastajatorppa-poljento. Juuri sitä merkitsee myös elokuvamatka aikaan ja tilaan. *Vaarin maisema* -romaanin kirjoittaja, professori Rapola tavoittaa jotakin hyvin olennaista teoksensa *Pelto jää taakse* esseessä ”Kulttuurin kieli”: ”Yliolkainen asennoituminen taakse jäävään on kuitenkin lyhyttä ajattelemista, se on ajattelemattomuutta. Ei entinen ole sillä lakannut olemasta, että sen näkyvimmit ilmenemismuodot ovat painuneet tämpäpäiväisten peittoon. Tähdennennon sammuttua saadaan toistuvasti todeta, että Mars ja Venus vaeltavat lähellämme vakaita ratojansa. Kulttuuri on aina pitkäjännitteistä. Itse nimitys sanoo, että asian olemukseen kuuluu aika, ajallinen syvyyslementti, että puu ei ole kasvanut ilman maata ja juuria. Latinan *cultura* on tietämyksemme ajan merkinnyt ja merkitsee muokkausta, viljelyä, kehitystä, jalostusta. Jos nämä merkitysainekset

irrotetaan kulttuurin käsitteestä, hävitetään itse käsite. Kulttuurissa elää aina sellaista, mikä joko sinään tai siemenenä on ollut olemassa aikaisemmassa viljelyssä: pellossa perusmultana, kielessä kantasanastona, taiteessa rytminä ja menneiden aikojen tyyliviitteinä. Ilman tätä se ei ole kulttuuria.” (Rapola 1965, 19.)

Runsas sata vuotta nykypäivää: juuri sellainen – tietoinen juuristaan, vahvasti osana uusia nykyisyyksiä ja alituisesti kurottautumassa tulevaisuuden puoleen – on Kalastajatorpan historiallis-kulttuurinen olemus. Siitä syystä se tarkoittaa myös syvällistä vieraanvaraisuusfilosofiaa. Sellaisen paikan hengessä asuu kotona olemisen tuntu. Siksi sinne on aina turvallista palata.

Huomautukset

1. Nimi eversti (evp. [’erossa vakinaisesta palveluksesta’]) Sarmo viittaa Jorma Nortimon ohjaamaan elokuvaan *Kuollut mies kummitelee*, joka valmistui vuonna 1952. Joel Rinne näytteli Rainer Sarmoa yhteensä kolmessa *Kuollut mies* -elokuvassa. Kaksi ensimmäistä, *Kuollut mies rakastuu* ja *Kuollut mies vihastuu*, valmistuivat jatkosodan aikana: vuosina 1942 ja 1944. Kaikkiin osiin antoi innoituksen Simo Penttilän kirjallinen tuotanto. Nimitys ”Kuollut mies” juontuu siitä, että Sarmoa kutsuttiin ulkomailla nimellä ”Döttman” eli kuollut mies. Tässä sarjan viimeisessä elokuvassa muissa pääosissa olivat Reino Valkama, Hilikka Helinä ja Mai-Brit Heljo. Ilmari Unho oli kahden ensimmäisen osan ohjaaja. Tuotantoyhtiönä *Kuollut mies kummitelee* -elokuvassa oli Suomen Filmitoimisto SF Oy. (Ks. aiheesta erityisesti <http://www.elonet.fi/fi/elokuva/123173>; http://fi.wikipedia.org/wiki/Kuollut_mies_kummitelee; Joel Rinteestä ks. myös Itkonen, V. 1944. *Hiljaisuus – kuvaus – kamerat. Suomalaisia elokuvanäyttelijöitä sanoin ja kuvin*. Helsinki: Tammi, 125–129.)

2. Tunnetuin Joen Rinteen roolihahmoista lienee komisario Frans J. Palmu. Tosin useimmiten käytetään vain nimitystä komisario Palmu. *Vodkaa, komisario Palmu* oli *Palmu*-sarjan neljäs ja viimeinen elokuva. Sen ensi-ilta oli vuonna 1969. Kolme ensimmäistä osaa, *Komisario Palmun erehdys*, *Kaasua, komisario Palmu!* ja *Tähdet kertovat, komisario Palmu*, ilmestyivät 1960, 1961 ja 1962. Sarjan kolme ensimmäistä elokuvaa pohjautuvat Mika Waltarin romaaneihin. Päätösosa tehtiin ilman Waltaria, ja sen käsikirjoittajina olivat Matti Kassila ja Georg Korkman. Kassila myös ohjasi kaikki neljä elokuvaa. Muissa päärooleissa näyttelivät Leo Jokela ja Matti Ranin. Tuotantoyhtiönä *Vodkaa, komisario Palmu* -elokuvassa oli Fennada-Filmi Oy. (Ks. aiheesta erityisesti <http://www.elonet.fi/fi/elokuva/117781>; http://fi.wikipedia.org/wiki/Vodkaa,_komisario_Palmu; Joel Rinteestä ks. myös Itkonen, V. 1944. *Hiljaisuus – kuvaus – kamerat. Suomalaisia elokuvanäyttelijöitä sanoin ja kuvin*. Helsinki: Tammi, 125–129.)

Lähteet

- Helsinki 1952. *Virallinen opas. XV olympiakisat Helsinki 1952*. Helsinki: XV Olympia Helsinki 1952 Järjestelytoimikunta.
- Itkonen, M. 1993. *Minulta teille? Fenomenologinen analyysi käymättömästä keskustelusta*. Tampereen opettajankoulutuslaitoksen julkaisuja A 17. Tampere: Tampereen yliopisto, opettajankoulutuslaitos.
- Itkonen, M. 2009. *Kulttuurikuvia kotomaasta. Filosofisia tutkielmia ajan ja paikan hengestä*. Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunnan julkaisuja 80. Jyväskylä: Kampus Kustannus.
- Itkonen, M. 2012a. *Aikaikkuna 1930-lukuun. Filosofisia tutkielmia suomalaisuudesta ja varkautelaisuudesta*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, opettajankoulutuslaitos.
- Itkonen, M. 2012b. Kulttuurimatalla maailmassa. Filosofinen tutkielma ajasta, olemisesta ja suomalaisuudesta. *Mielin kielen kaupungissa. Esseitä ruoka- ja matkailukulttuurista*. Toimittaneet M. Itkonen ja V. A. Heikkinen. Helsinki: Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, 137–193.
- Itkonen, M. 2015. Minä, kameleonttikuluttaja. Tutkielma toden ja tarun rajamailta. *Kameleonttikuluttajan paluu. Aikamatkaaja kotiseutua, maailmankylää ja elämystä etsimässä*. Toimittaneet M. Itkonen, V. A. Heikkinen ja S. Inkinen. Helsinki: Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, 15–105.
- Kodin neuvokki 1956/1967. *Kotikokin voileipäpöytä*. Neljäs painos. Toimittaneet K. Wartiainen ja K. Tolvanen. Kodin neuvokki 3. Helsinki: Yhtyneet Kuvalehdet.
- Krohn, E. 1948. *Henkisen kulttuurimme kohtalo*. Jyväskylä: Gummerus.
- Maatalousnaiset 1935/1944. *Keitto-opas*. III painos. Maatalousseurojen keskusliiton julkaisuja n:o 230. Maatalousnaisten julkaisuja n:o 20. Helsinki: Maatalousnaiset.
- Malmgren, E. 1928/1939. *Muonituslotan käsikirja*. Viides painos. Lotta-Svärd julkaisu n:o 10. Helsinki: Lotta-Svärd.
- Rapola, M. 1965. *Pelto jää taakse. Esseitä ja impressioita*. Helsinki: WSOY.
- Rapola, M. 1959/1971. *Vaarin maisema*. Uudistettu painos ynnä *Omat maisemani*. Helsinki: Otava.
- Schildt, G. 1949/1952. *Toivematka*. Toinen painos. Suomentanut L. Hirvensalo. Helsinki: WSOY.
- Tornérhielm, V. 1951/1952. *Pikkuherkkuja*. Avustanut A. Lampe. Suomentanut talousopettaja K. Olsonen. Valokuvat R. Crispien. Toimittanut L. Sundström. Helsinki: Kuvataide.

Kuvalähteet

Arkkitehtuurimuseo, Helsinki

Valokuvat 3, 4 ja 6. Arkkitehtuurimuseon kuva-arkisto. Kuvaaja Heinrich Iffland.

Valokuva 2. Arkkitehtuurimuseon kuva-arkisto. Kuvaaja A. Währn.

Kansallinen audiovisuaalinen instituutti, Helsinki

Valokuva 1. Jorma Nortimo: Kuollut mies kummittelee 1952 © KAVI / Suomen Filmitieteellinen SF Oy.

Yleisradio Oy, Helsinki

Valokuva 5. Elokuvajuliste elokuvasta *Vodkaa, komisario Palmu*, tuotanto Fennada-Filmi Oy, vuodelta 1969.

Matti Itkonen

Ventovieraana Verkkokalastajatorpassa

Kulttuurifilosofinen vuoropuhelu

Motto

”Tiedän, että seikkailu on pakoa siitä, mikä on varsinainen, jokapäiväinen, vakava tehtävämme; se sallii meidän ottaa kaiken keveästi ja vastuuttomasti, koska se koko ajan tuo eteemme jotakin uutta. Seikkailu on välkkyvä rihma, johon innokkaasti tartumme kulkeaksemme sitä pitkin paikkoihin, joita emme ikinä olisi itse löytäneet. [– –] Seikkailun rihma purkautuu kaiken aikaa kerästään, ja siihen on pujotettu koreita lasihelmiä. Vita Nuova oli nimeltään ensimmäinen veneeni, ja se on nimi, jota myöhemmät ja suuremmatkin veneeni olisivat voineet kantaa yhtäläisellä oikeudella, sillä mitäpä muuta seikkailu lahjoittaakaan kuin alati uuden elämän, uusien mahdollisuuksien ja uusien elämänympäristöjen illuusion.” (Schildt 1957, 9.)

Syntysanat

Leikkimielen merkitystä ei pidä milloinkaan väheksyä. Juuri leikillinen asenne elämään synnyttää seikkailun. Siitä syystä leikkisyyden ihanne sävyttää tämänkin vuoropuhelun olemisilmapiiriä.

Tapahtumapaikkana on todellinen ja mahdollisesti myös kuvitteellinen Kalastajatorppa. Vuoropuheluun osallistuvat Göran Schildt (GS) ja Kalastajatorppari (KT). Tohtori Schildtin vuorosanoja voitaneen ajatella teoreetikon ja innoittajan repliikkeinä. Kalastajatorpparilla on dialogissa soveltajan ja ehkä aika ajoin niin ikään kaikkietävän kertojan rooli. Hän ottaa välillä osaa tapahtumien kulkuunkin.

Päähenkilöitä on kaksi, koska Schildtin ja Kalastajatorpparin osat ovat yhtä tähdellisiä. Kenties Kalastajatorpparin merkitys kuitenkin painottuu kokonaisuudessa enemmän. Tai ainakin hänen ajallinen ja tilallinen liikkuma-alansa on Schildtin kerronnallista liikkuma-alaa laajempi. Valokuvan ja kielikuvan lisäksi myös muunlaiset kuvat ovat keskeisiä. Ne luovat tarinaan ideallista ja kulttuurifilosofista henkeä.

Tohtori Schildt enteilköön jo tulevaa ja lausukoon syntysanojen loitsimislainauksen. Kukaties sillä tavoin vielä muotoutumassa olevan vuoropuhelun olemuksellisuus on taattavissa: ”Alusta lähtien tunsimme julkeaa mutta kiistämätöntä veljeyttä argonauttien [Argo-laivan tarusankarit, Iason tovereineen] kanssa ulkonaisten ehtojen samankaltaisuuden vuoksi: epävarmuus selviytymisestä ja monet yllättävät tapahtumat, joista kertyi päätökseen saatetun urotyön helminauha, yhdistivät meitä. Oli kuin olisimme matkanneet heidän seurassaan eikä heidän jälkiään, teimme yhteisen tutkimusmatkan kahdella aluksella, jotka kumpikin noudattivat omaa reittiään, mutta kohtasivat monissa yhteisissä sateissa.” (Schildt 1965, 9.)

2010-luku: haavekuva vai harhakuva?

GS: ”Ensimmäinen Caprissa käyntini oli kestänyt vain viisi päivää, mutta sattuma asetti niin, että karmeana sotatalvena 1940 valitsin juuri nämä muistot ja tämän saaren mielikuvituksen lomanviettopaikaksi ja sisäiseksi turvapaikaksi, minne paeta rintamaelämän todellisuudesta, niinkuin olen kuvannut ensimmäisessä kirjassani, pienessä ’Önskeleken’ (Toiveleikki) romaanissani. Niin tiiviisti olin noina sotakuukausina ’asunut’ Caprilla, niin suorastaan ruumiillisen kouraantuntuvasti loihtinut esiin sen polut, auringonlämmön ja merenilman pimeinä lumessa vietettyinä öinä, että nyt näin taas tämän saaren mielessäni tunteet, jollaiset tavallisesti omistaa paikalle, missä on elänyt ja kokenut ensi lempensä: ei tosin vailla itseivaa, mutta kuitenkin tuntien salaista mielenliikutusta.” (Schildt 1952a, 83–84.)

KT: Kun olen verkkovieras, niin olenko samalla myös ventovieras? Kysymys kohosi väistämättömästi mieleeni, koska olin saapunut Kalastajatorpan kotisivuille. Niitä lienee mahdollista pitää jonkinlaisena virtuaalisen aikakauden omakuvana. Olenko siis minäkin senkaltainen minä, jonka kuuluisi tuntea olevansa kodikkaassa ympäristössä, ellei peräti kotonaan näillä Internet-sivuilla? Kyse on nyt vielä eritoten suo-

menkielisistä kotisivuista. Tarkka osoite on aivan toisenlainen kuin tavallinen postiosoite: http://www.hiltonhotels.com/fi_FI/suomi/hilton-helsinki-kalastajatorppa/. Siksi verkkovierailu vaatii verkkovieraalta täysin erilaisia taitoja kuin konkreettinen hotellivierailu. Sen takia otaksuttavasti minäkin tunsin itseni myös ventovieraaksi tekotodellisuuden kotiosoitteessa käydessäni. Enkä arvatenkaan ole ainoa sillä tavoin tunteva ihminen. Olisiko asiantilalle sitten tehtävissä jotakin?

Lyhyt vastaus edellä esitettyyn kysymykseen on: "Tietysti olisi." Sivistyksellisen vieraanvaraisuuden idean toteutuminen edellyttää aikakausien kohtaamista. Silloin eriaikaisten nykyisyyksien on mahdollista kohdata – Schildtin ajatuksia soveltaen – kussakin läsnäolon satamassa. Siten kotisivukin muuttuisi ulotteettomasta olemisesta juurevaksi tarinallisuudeksi. Tällä kertaa matkaa olisi kuitenkin tekemässä argonautin asemesta kalastajatorpponautti. Sillä tavoin suomalaisen vieraanvaraisuustarusto saisi oman sankarihahmonsaa. Hän olisi taikojenhakumatkalla noutamassa olemisvaloa virtuaaliajan oleumuksettomuuspimeyteen. Nimeltään tämä heeros voisi olla vaikkapa Kalastajatorpporios. Luultavasti hän olisi kykenevä voittamaan myös syvämietteisyyden ihannetta uhkaavan teknoutopian lohikäärmeen. Se olisi varmaan keino teknisyyden harhakuvasta vapautumiseenkin. Vai edellyttääkö olemisen, todellista olemista ollakseen, illuusioita?

Nyt on olennaista, että tohtori Schildtille suodaan tilaisuus vielä lisäluonnehdinnan esittämiseen.

GS: "Olen kirjoittanut kirjoja säilyttääkseni matkojemme ilon, pelastaakseni ohikiitäneet muistot unien tavoin unohduksiin painumasta. Vasta kirjoituspöydän ääressä matkoistamme on tullut täyttä todellisuutta ja ne ovat saaneet merkitystä minulle – niin, siinä määrin, että matkamme Ranskan läpi Italiaan – jota olen kuvannut 'Toivematkassa' – ja kesämme Kreikassa – 'Odysseuksen vanavedessä' – ovat jatkuvasti elävinä mielessäni kun toisten kesien odysseiat ovat jo kalvenneet. Kun nyt taasen taivun erään matkan seikkailujen uudestaan elämisen, tulkitsemisen ja syventämisen houkutukseen ja kirjoituskoneeni ääressä siirryn aurinkoiseen Egyptiin – talvimyrskyn kasatessa kinosta ikkunani alle – teen sen siksi, että Daphnen viimeinen ja erikoislaatuisin matka ei lipuisi käsistäni." (Schildt 1957, 10.)

KT: Tämä tekotodellisuuden tila – ehkä se on jonkinlainen huone – tuntuu irrallaan kaikesta muusta olevalta elementiltä. Sen rajat tai seinät ovat läpinäkyvät, mutta silti siirtyminen toisiin elementteihin vaikuttaa mahdolltomalta. Noudatan Schildtin ohjetta ja otan apuvälineekseni

ajatuksen: tilaa ja aikaa avartavan turvapaikka-ajatuksen. Sillä tavoin pystyn kulkemaan tilattomuudesta tilallisuuteen ja pistenykyisyydestä olemisen sisäkkäisiin aikahuoneisiin.

Hyvä lähtökohta turvapaikka-ajatukselle saattaisi olla ikävä, kaipaus johonkin joskus olleeseen. Silloin hahmotelmaan usein yhdistyvät myös muisto ja entisyys. Konkreettisenä sisältönä voisikin tässä tapauksessa olla alku: paluu sodattomuuden päiviin. Siten tila-avaruus ja aika-avaruus tulisivat osaksi kuluvaan nykyhetkeä. Eikä tämänkaltaiseen menneisyyteen paluuseen sisälly ivallisuutta lainkaan. Pikemminkin on kyse saapumisesta takaisin kotiin: siihen aikaan, jolloin asiat olivat hyvin ja oleminen toivontäyteyttä tulvillaan. Eli tilanteella on yhtymäkohtia Schildtin mainitsemaan ensi lemmen kokemiseen ja sen tunteen sävyttämän paikan hengen sopusointuiseen. Siksi tämäkin tutkimusmatka on tyyten vailla ilkeämielisyyden ulottuvuutta.

Toinenkin Schildtin esiin nostama seikka on tässä kohdassa olenainen: kirjoittamisen vaikutus asiantilaan. Kirjoittamalla minun on mahdollista yrittää muuttaa olemisahtaus tilalliseksi ja ajalliseksi avaruudeksi. Se on myös keino saada Kalastajatorpan tarinaan entisyyspäivien hehkua. Sillä tavoin pystytään luomaan todellisuuteen niin ikään monikerroksinen nykyhetki.

Kertomalla menneisyyden tarinaa kykenen synnyttämään olemiseen myös nykyisyyden ja tulevaisuuden. Kun havahduin tyhjiyteen heitetynä ventovieraana Verkkokalastajatorpassa, silmäni avautuivat. Verkkovieraan ei nimittäin tarvitse välttämättä olla niin ikään ventovieras. Valaistumismatkassa kirjoitan siis määränkykyisyydelle läpi kuljetun entisyyden. Tilanne merkitseekin samanaikaisesti sekä haavekuvaa että harhakuvaa. Näkemys tai otaksuma sivistyneestä matkailijasta voi olla haavetta ja harhaa. On yritettävä varmistaa, että epäselvyys katoaa ja asiantila muuttuu todellisuudeksi. Siihen tarvitaan tätä minun kirjoitusmatkaani.

Empimätön päämääräni on kirjoittaa itseni menneisyyteen tästä 2010-luvun nykyhetkestä. Samalla kerron myös Kalastajatorpan tarinaa. Tai en pelkästään kerro sitä, vaan myös aktiivisena hahmona vaellan halki eri entisyyksien. Silloin toisetkin ihmiset pystyvät kulkemaan kansani ja elämään uudelleen pois paenneiden päivien tunnelmia. Yritän siis Schildtin tavoin pelastaa muistot unohduksiin painumiselta. Tavoitteenani on kuitenkin niin ikään muuttaa Verkkokalastajatorppa-kokemus eläväksi, juurevaksi ja monitasoiseksi Kalastajatorppa-kokemukseksi. Kuten varhemmin mainitsin, kaikki alkaa paluusta ”ryhtymiskohtaan”:

1930-luvulle. Sen vuoksi minun on siirryttävä sisäkkäisten aikahuoneiden taakse. Tai ehkä kyse on paremminkin etupuolelle siirtymisestä, koska näen jo kasvojeni edessä vuoden 1937 aikaoven. Toivottavasti se merkitsee myös elämysovea. Nyt astun sisään alun aikahuoneeseen. Schildt on luvannut pysyä tukenani koko matkan ajan. Se tieto huoventaa mieltäni.

1930-luku: ihannekuva ja kuultokuva

GS: "Onnen kotimaa ei ole siellä, missä yksilöillä ja kansakunnilla on alati hyvät olot, missä ihmiset ovat hemmoteltuja, kylläisiä ja aina voitollisia, vaan siellä, missä elämä on epävarmaa taistelua ja koettelemuksia. [– –] Tuumiskelin 'hämärää' filosofia Herakleitosta, joka sanoi, että päivä ja yö, kesä ja talvi ovat yhtä siksi, että kumpaankin sisältyy toista. Samalla tavoin sisältävät onni ja onnettomuus toisensa. Tänä Alppien etelärinteitten toukokuun päivänä tunsin ymmärtäväni kaiken tarkoituksen, tunsin ymmärtäväni Pohjolan pimeyden ja pakkasen, sodan mielettömyyden ja sairaaloiden tuskat, arkipäivän tappiot ja monet pettymykset. Ne olivat minun tuskallisesti kokoamiani säästövaroja, jotka maksettiin takaisin korkoineen tänä päätäpyöräyttävänä kevätpäivänä, ne olivat minun pääomani, jonka nyt sain kuluttaa pitkän ja huolettoman kesän aikana." (Schildt 1959, 5.)

KT: Nyt on syytä liittää tarkasteluissa sanakuvat ja valokuvat samaan havaintotodellisuuteen. Erittelyn toteuttaminen edellyttää siis kielen ja valokuvan ilmaisuvoimaisuuden yhdistämistä. Sen vuoksi analyysin etenemiseksi tarvitsen tuokiollisia otoksia matkallani 1930-luvulta kohti 2010-lukua. Parhaiten tutkistelut onnistuvat kuvaparien avulla. Aina kun se vain on mahdollista, puntaroinneissani vertailtavina esittäytyvät rakennukselliset ja ihmiselliset valokuvat. Syy menettelyyni selviää hivenen tuonnempana.

Valokuva 1. Virheetön ravintolarakennusidylli.

Valokuva 2. Kehollistunutta ammattiylpeyttä.

En ole Schildtin kanssa aivan samaa mieltä: kyllä onnen kotimaa voi olla myös siellä, missä yksityisellä ihmisellä ja koko kansakunnalla on hyvä olla. Sopusointuisuus sekä tasapainoisuus eivät automaattisesti tee ihmisistä hemmoteltuja ja liialliseen tyytyväisyyteen tuudittautuvia olentoja. Toisaalta ehkä on niinkin, että alituinen yltäkylläisyys vierotttaa ihmisen pienten asioiden arvostamisesta. Siinä mielessä Schildt on eittämättä oikeassa, että epävarmuus opettaa tai pakottaa ihmisen arvostamaan myös pieniä ja arkipäiväisiä seikkoja.

Herakleitoksen esittämä ajatus on kirjoitusmatkanikin näkökulmasta olennainen: absoluuttisuuksia, ehdottomuuksia on olemassa vähän. Yleensä jonkin asian olemassaolo vaatii myös vastakohtan olemassaoloa. Vastakohtat siis täydentävät toinen toistaan ja ovat toistensa olemassaoloedellytyksiä. Kukin seikka sisältääkin aavistuksen tai häivähdyksen vastakohtastaan. Kannattaako siltikään ajatella, että ainoastaan kärsimyksellä ja kilvoittelulla pystytään lunastamaan tuleva onni? Kaikenlainen muu onnellisuus olisi siten ansaitsematonta, epärehellistä ja ehkä arvoitontakin onnellisuutta. Silloin kai valokuvan yksi idyllisyys ja valokuvan kaksi ammattiylpeyskin merkitsisivät epäaitoutta. Asian tilaa täytyy tutkia perusteellisemmin.

Valokuva yksi Kalastajatorpan ravintolasta on vuodelta 1937. Ei rakennusta varmaankaan suunniteltu pelkästään tulevan ajan onnellisuutta varten. Onnen sijainti oli läsnä olevassa nykyhetkessä eikä kärsimysten avulla ansaitussa tulevaisuuden onnessa. Eli kyllä kyse oli uskomisesta parhaaseen mahdolliseen nykyisyyteen ja tulevaisuuteen. Ei kai kukaan tietten tahtoen jo ennakoita pahimpia ajateltavissa olevia uhkakuvia olemiskulkunsa polulle hahmottele? Sen takia ihannekuva on tässä kohdassa uhkakuvaa täsmällisempi ilmaus. Perusteltua on myös käyttää termiä kuultokuva. Tosin nyt kuultokuva ymmärretään hieman tavallisuudesta poikkeavassa merkityksessä. Se tarkoittaa pinnaltaan läpikuultavaa kuvaa, jonka edessä – vastaisessa ajassa – tai sisällä väikehtivät myös tulevat nykyhetket. Kaikkein selvärajaisimpana kajastaa 1940-luku sotavuosieneen. Kauempana kuultavat niin ikään myöhemmät vuosikymmenet.

Kenties olisi paikallaan pohtia vielä seikkaperäisemmin ajatusta sotien kiertokulusta ja unohtamisen rytmistä. Vuoden 1918 sisällissotaa seurasi kansallistunteeltaan ”vieraanvaraisempi” ajanjakso: vierautta, muukalaisuutta eikä toiseutta pidetty arveluttavina tai kyseenalaistettavina asioina. Oman kulttuurin erinomaisuutta ei myöskään ylettömästi korostettu. Kansainvälisyyttä arvostettiin ja tavoiteltiin. Oli toveruuden

ja ihmisveljeyden aikakausi. Sitten saapui unohdus. Rajat sulkeutuivat, ja katse kääntyi taas sisäänpäin. Mistä muutos johtui? Schildt kykenee auttamaan kysymykseen vastaamisessa.

GS: "Meidän on tarpeen ajatella vain omaa elämäämme oivaltaaksemme, mitä unohtamisen kyky merkitsee. Se, joka tänään itkee, hymyilee huomenna, leski löytää uuden miehen ja synnyttää uusia lapsia, viholliset liittoutuvat uutta vihollista vastaan, kauniit ja onnelliset ihmiset muuttuvat rumiksi ja onnettomiksi, mutta me hyväksymme kaiken, jos vain saamme aikaa unohtaa. Ehkä meidän aikamme henkinen kriisi johtuukin eniten siitä, että kaikki on alkanut tapahtua liian nopeasti ja näköalamme on käynyt liian laajaksi? Ehkä kaikki inhimillinen on sidottu tiettyyn rytmiin, unohduksen rytmiin, joka estää järjettömyyttä pääsemästä näkyviin? [–] Juuri aika on suuri sovittaja ja tarkoituksenantaja, aika, jonka arkeologien lapiot ovat raa'asti ajaneet pakosalle vanhasta Troijasta. Mutta se palaa, se on alkanut jo täyttää avointa rotkoa, ruoho kasvaa uudelleen muureille, ja kaukaa kuuluvat kamelinkellot ikään kuin suuren unohduksen ennusmerkkinä." (Schildt 1959, 122.)

KT: Kun rakennukselliseen valokuvaan lisätään ihmisellinen ulottuvuus, kokonaisuuteen yhdistyy vaikutelma eletyn elämän läsnäolosta. Valokuva kaksi, joka on kesältä 1938, antaa mykälle Kalastajatorpalle oman ääneen. Syntyy aikakauden puhe. Tai ehkä kannattaisikin käyttää täsmällisempää ilmausta aikakauden ammattisivistyspuhe. Paikan ja aikakauden henki humisevat jossakin taustalla. Pääosassa ovat ihmiset. Kuvan ammattihenkilöstö lienee jo unohtanut kahden vuosikymmenen takaiset tuskalliset tapahtumat. Nuorimmat ovat varmaan silloin olleet vielä lapsia. Kaikki katsovat luottavaisina eteenpäin: kohti onnelliseksi otaksuttua tulevaisuutta. Schildt on oikeassa kirjoittaessaan, että "aika on suuri sovittaja ja tarkoituksenantaja". Ilman kykyä unohtaa ihminen lamaanuu ja kadottaa taitonsa uudistua ja luoda uutta. Unohduksen rytmi yhdistyy olemisen kiertokulkuun: alun mahdollisuuden päättymättömään paluuseen.

Kalaveistoksen yläpuolella näkyvää lyhtyä voidaan ajatella taikalyhtynä. Se valaisee nykyhetken lisäksi myös tulevaisuutta. Otoksessa kaksi miehet ovat sijoittuneet etualalle ja tuntuvat jotenkin hallitsevan asetelmaa. Naishahmot ovat kuitenkin mieshahmoja kiinnostavampia, koska ne kertovat monia olennaisia seikkoja unohduksen rytmistä ja uuden alun mahdollisuudesta. Miesten työasu muistuttaa univormua, jopa sotilaan virkapukua. Se tuo mieleen käskemisen ja komennon tinkimättömän noudattamisen. Onkohan muutos ollut miehille liian nopea ja edessä avautuva olemismaisema käynyt liian laajaksi?

Naiset sen sijaan näyttävät valmistautuneilta uusien vuosikymmenten saapumiseen. Heidän siisti asustuksensa vaikuttaisi kertovan sanoja samanaikaisesti sekä nykyisyyden että tulevaisuuden ammattisivistyspuheesta. Heidän kohdallaan ei kannata pohtia henkisen kriisin olemusta. Hilkat, esiliinat ja vaaleiden kaulusten pyöreys kuiskivat inhimillisyydestä. Tosin työasun säntillisyyks tuo mieleen myös lottapuvun. Palaako siis pahakin, ja syttyy uusi sota? Onko auvoisuuspäivistä maksettava jälleen korkea hinta, jotta tulevina vuosikymmeninä olisi taas mahdollista nauttia uudesta onnellisuuden ajasta? Jyskävätkö tykit jossakin lähitulevaisuudessa kuin suuren surun ennusmerkkeinä? Millainen on oleva tämän unohduksen rytmi?

1940-luku: unikuva ja tuokiokuva

GS: ”Harvat totuudet ovat olleet kaksipohjaisempia kuin funktionalismin lipussaan kantama tunnus. Asunto on asumisen kone, funktionalismi antaa rakennukselle muodon, niin sanottiin. Aivan oikein? Mutta mitkä ovat asumisen funktiot? [– –] Miltä sitten näytti näiden tavallisten ihmisten funktionalismi? Jos lähdemme teesistä, että funktionalismin on annettava miljöölle muoto, joudumme helposti takaisin siihen porvarillisuuteen ja valheelliseen ambitiotyyliin, joka aidosti ja välittömästi syntyneenä vastasi keskitason porvarin tarpeita orastavassa hyvinvointiyhteiskunnassa. Tämä oli kuitenkin funktionalismin irvikuva. Arkkitehti ei saa kauppiiaan tavoin kuuliaisesti tyydyttää yleisön makua. Hänen on moralisoitava ja kasvatettava, tuomittava muutamat funktiot ja luotava toisia. Tämä on erittäin vastuullinen tehtävä ja vaatii arkkitehtia luomaan sekä realistisen että aatteellisen kokonaisnäköyksen yhdyskunnasta, jonka käyttöön hänen luomuksensa mahdollisesti joutuu.” (Schildt 1964, 53–54.)

KT: Kalastajatorpan olisi kyettävä antamaan samalle miljöölle useita eri muotoja. Erikoisen tärkeää tuonkaltainen monikasvoisuuden ihanne vaikuttaisi olevan ahdistuksen päivinä. Sota merkitsee aina ahdistuksen aikakautta. Silloin hetkellisen unohduksen mahdollisuuden suominen ihmisille on tähdellinen tehtävä. Olisikin Schildtin ajatuksia tulkiten paikallaan kysyä: ”Mikä on olemisen funktio?” Tässä kohdassa olemisen olennaisin funktio olisi kyky luoda juhlantuntu keskelle karua arkea. Valokuvat ovat välttämättömiä asiantilan seikkaperäisen tarkastelun toteuttamisessa.

Valokuva 3. Nykyhetken hämmötys.

Valokuva 4. Elävä nykyisyys.

On kuin katsojan ja tapahtumien välissä – valokuvassa kolme – olisi jonkinlainen ohut aikaharso, joka tekee näkymän hivenen utuiseksi. Katsoja on lähellä, mutta samalla hän on kuitenkin kaiken ulkopuolella. Joka tapauksessa tilanne alkaa hahmottua: nuoruus viettää olemisjuhliin keskellä sodan ja kuoleman humua. Kalastajatorppa suo nuorille valkolakeille rauhan tyyssijan, jossa juhlistaa ainutkertaista hetkeä. Otoksen kolme tuokiokuvassa kameraan hymyillen katsova nainen lienee ainakin kaikkoavan tovin verran rohjennut uskoa tulevan ajan valoisuuteen. Eli oli osattu synnyttää ravintolalle uusi funktio – suojavaikka sodan melskeeltä. Mukana ei ole lainkaan moralisointia.

Tuntuukin, että koko Kalastajatorppa juhlii nuorien ylioppilaiden mukana. On siis kyse todellisesta ja aatteellisesta lopputuloksesta: irtautuminen sodasta ja idea juhlan arvokkuudesta toteutuvat. Schildtin kaihtama porvarillisuuskin on poissa. Ei ravintola silti ole pelkkä olemisen monimuotoinen kone, joka ainoastaan myötäilee erilaisten asiakkaiden mielihaluja. Tilanne on oikeastaan täysin päinvastainen, koska Kalastajatorppa on viisaasti ja ammatillisen sivistyneesti sonnustettu vaikean ajankohdan vaatimaan asuun. Luomus on siis onnistunut ja virheetön.

Valokuvan neljä analysointia varten tarvitsen edelleen Schildtin verratonta apua. Yksin en saa pohdiskeluihini riittävästi syvällisyyttä.

GS: ”Minulle juuri tämä yhteys on oleellista, koska en usko, että voimme ymmärtää mitään muuta kulttuuria kuin omaamme. Tai pikemminkin: siitä, mikä on liian vierasta, voimme hankkia vain tietoja, emme elämyksiä, ja siten se jää arvottomaksi. Näin on ainakin minun laitani. Elämys on yksilön reaktio siihen, mitä hän kohtaa, tiedot sitävastoin sellaista, mikä liittyy vain objektiin. Vai onkohan tietoja yleensä olemassa? Joskus kuvittelen, että tiedot ovat elämyksien erityismuoto, että ne ovat kuolleimpia, mielenkiinnostomimpia ja tehottomimpia elämyksiä.” (Schildt 1957, 12.)

KT: Unikuvan kaltainen utuisuus on valokuvasta neljä kadonnut. Näkymä on muuttunut kirkkaaksi tuokiokuvaksi. Uskaltaisin jopa väittää, että läsnä on myös sellainen tilanne, jossa tieto on vaihtunut elämykseksi. Schildt on oikeassa väittäessään, että ihminen voi ymmärtää vain omaa kulttuuriaan. Samalla se tarkoittaa niin ikään sitä tosiota, että ihminen katselee tuota kulttuurimaailmaa sisältäpäin. Hän itse on siis sen osa. Juuri siitä syystä elämyksellisyys on tiedollisuutta olenmaisempi elementti. Toki sodan todellisuudesta ollaan tietoisia, mutta silti haltioituminen omasta nuoruudesta ja ylioppilaaksi pääsemisestä on kaikkein väkevin tunne. Siksi on myös otaksuttavaa, että ihminen kykenisi tavoittamaan saman tunnelman uudelleen vielä vuosienkin

kuluttua. Kalastajatorppa merkitsee paikkaa, jossa menneisyys ja nykyisyys ovat yhdistettävissä toinen toiseensa samassa hetkessä. Juuri tuohon alkuperäisen elämymshetken ja sen jälleen kohtaamisen yhteyteen sekä tunnistamiseen Schildt lienee ajatusrakennelmassaan viitannut.

Ilman tuttuuden ja omuuden ulottuvuuksien läsnäoloa edellä luonnehditun kaltainen tilanne olisi ollut mahdoton. Läsnäolon toteutuminen taas on edellyttänyt Kalastajatorpalta kodinomaisuutta. Valokuva neljä kertoo selvästi tuoreiden ylioppilaiden riemun aitouden. Kotimaa, Kalastajatorpan kodinomaisuus ja voimakas tunne likeisestä kuulumisesta johonkin: niistä ainesosista syntyi ainutkertainen tuokiokuvaelämys.

1950-luku: lähikuva ja kasvokuva

GS: "Voiko ihminen olla matkailija? Onko ihmisellä oikeutta katsella elämää ja olemassaoloa kuin kaunista ja kiintoisaa näytelmää? Onko meidän elämämme ainoastaan koko joukko kokemuksia ja onko matkailija sen vuoksi tosi ihminen vai onko hän hyödytön elämän ja olemassaolon loisolio? Onko tunteilla mitään arvoa sinänsä, irroitettuina luontaisesta yhteydestään, vai niiden tarkoitusko jotakin merkitsee? Onko, toisin sanoen, olemassa jokin tapa nähdä ja elää joka on hedelmällisempi kuin näkemisen ja katsomisen nautinto? [–] Ehkäpä juuri tämä yhdyselämä aatteiden, ajatusten kanssa, se että auliisti sallimme niiden muuttua meissä itsessämme lihaksi ja vereksi, käyttää elämämme niin jotta ne pääsisivät omiin ratkaisuihinsa, ehkäpä juuri se meitä kehittää ja tekee meistä jotakin enempää kuin välinpitämättömiä katsojia: myötänäyttelijöitä tuossa suuressa draamassa." (Schildt 1952b, 309.)

KT: On se vaihe, jolloin koko kansakunta osallistuu jälleenrakentamiseen ja olemisilmapiirin myönteiseksi muuttamiseen. Ihmistä voisi siis tuossa historian kohdassa pitää – Schildtin ajatuksia tulkiten – elämänmatkailijana, joka on kulkemassa kohti onnellisempaa tulevaisuutta. Eli senkaltainen matkailija ei tosiaankaan ole "olemassaolon loisolio". Tunteilla on aina arvoa. Mikä on sen hedelmällisempi tapa elää ja olla kuin nähdä maan ja kansakunnan elpyvän? Erittelyn eteneminen edellyttää jälleen valokuvien mukanaoloa.

Valokuva 5. Olemiskattaus.

Valokuva 6. Ammattisivistys.

Schildtin mainitsema yhdyselämä aatteiden kanssa on mielenkiintoinen. Entä mitä sitten merkitsee myötänäyttelijänä oleminen elämän suuressa draamassa?

Myötänäyttelijänä olemista tarvitaan, jotta tulevaisuususkolle kyetään antamaan tasokkaita ilmenemismuotoja. Toisin sanoen ihmiset yhdessä pystyvät luomaan koko kansakunnan asiaa eteenpäin vievän elämän draaman. Eli elämän suuri näytelmä syntyy pienistä seikoista. Valokuvan viisi olemiskattaus merkitsee myös olemisnäyttämöä. Terrassisali voisi olla nimeltään siis olemisnäyttämösalikin. Ikkuna eristää tilan avoimesta maisemasta ja samalla otaksuttavasti niin ikään tuskallisesta sotamenneisyydestä. Lasin ulkopuolella ovat kaikki ne pelot ja kaikki se paha, jotka sisäpuolella ovat läsnä enää pelkkinä muistikuvina. Lähikuvassa on uutta ja ehompaa tulevaisuutta rakentava aikakausi. On kuin sitä tunnuskuvaselästä aineellistamassa olisivat etuoikealla sijaitsevan pöydän kaksi tulppaania. Yhdessä lasimaljakossa ne ovat, loittoneva entisyys ja lähenevä tulevaisuus. Sodan ja rauhan aatteet ovat muuttuneet tuoksuksi ja väriksi. Kuten aikaisemmin totesin, kyllä tunteilla ja eritoten turvallisuudentunteella on merkitystä. Kalastajatorpan olemiskattauksessa onkin siten kyse eksistentiaalisesti kaksitasoisesta tilanteesta: Elämännäyttämö on katettu lasiseinällä ja katolla. Olemispöydät on katettu seesteisen tulevaisuuden saapumista varten.

Otoksessa kuusi esittäytyy ammattisivistyksellinen kasvokuva. Schildtittä asiantilan perinjuurinen tutkistelu on mahdotonta. Eihän pinnallisuus voi milloinkaan olla kulttuurifilosofisen vuoropuhelun ihanteena. Päinvastoin: ainoastaan syvällisyys on riittävän ylevä tavoite.

GS: "En voi kieltää, että minulle ovat elämän väkevimät ilon hetket olleet ne hetket, jolloin elämää ja olemassaoloa olen voinut katsella esteettisesti ja olen lyhyen harhakuvitelman tuokion huomannut olevani aivan kokonaan ulkopuolella. [– –] Jos ylimalkaan jokin pikkutapahtuma pystyy kuvastamaan matkailijan retkeä salaperäisenä elämyksenä, niin ainakin yksinkertainen kertomus tuosta aallosta [ensimmäisellä Italian-matkalla]. Se tapahtui junassa, jossa matkasin Palermosta Messinaan. Cefalun lähistöllä, missä rata kulkee aivan rantaäärästä, juna jostakin syystä hiljensi vauhtiaan, kulki yhä hitaammin; aurinko paistoi, kurottauduin katsomaan ikkunasta. Tuokion – ehkä puoli minuuttia – sitten juna seisoj paikollaan, pyörien jyrinä ja veturin puhkuna lakkasi, ja tuon lyhyen tauon aikana, jona ehdin kokea palasen ajattomuutta tällä kylpyrannalla, murtui maininki monisointuisena hiekkaan; ulompana levisi meri sinisenä ja äärettömänä, ilma oli täynnä suolanhajua. Minulla

ei ole koskaan, ei sitä ennen eikä liioin koskaan sen jälkeen, ollut niin väkevää sellaista tunnetta, että minä elän ja olen olemassa – aivan varmaan sen vuoksi, että niin vähän olin silloin olemassa: sen sijaan kaikki oli minulle muuttunut tietoiseksi elämykseksi.” (Schildt 1952a, 413.)

KT: Valokuvassa kuusi on läsnä ammattisivistyksellisen ulottuvuuden lisäksi myös valoisuutta tulvillaan oleva olemismyönteisyys. Voisi siis ajatella, että on kyse eletyn vieraanvaraisuuselämän kasvokuvasta. Koko otosta on mahdollista tarkastella Schildtin ajatuspolkua seurailen virheettömänä ilmentymänä väkevästä ilon hetkestä. Täsmällisenä ajankohtana on vuosi 1956 ja paikkana Kalastajatorpan Grill-Bar. Ammattitaitoa huokuvien tarjoilijoiden sukunimet ovat Sund, Hyttinen ja Käyhkö. Yksityiskohtaiset tiedot eivät kuitenkaan ole nyt erittelyn keskeisimpiä ainesosia.

Minä pystyn katselemaan tilannetta esteettisesti ja tietämään samalla olevani kuvaushetken ulkopuolella. Tekisipä mieleni väittää, että myös valokuvan tyylikkääts naiset ovat ainakin asennoituneet elämäänsä esteettisesti. Heidän voi kai ajatella olevan jo kokonaan sotatodellisuuden ulkopuolella. Juuri valokuvauksen hetki lienee edustanut heille olemismatkailijan salaperäistä retkeä elämykseen. Vaikka sodan kumu onkin vielä muistoina olemassa ja elämän uuttera rakentaminen meneillään, sisältyy otokseen palanen Kalastajatorppa-ajattomuutta. Tarjoilijoiden asut eivät enää muistuta, 1930-luvun lopun tapaan, lottapukuja. Päinvastoin: asusteista välittyy vaikutelma ammattisivistyksellisen muodikkisuuden tähdellisyydestä. Kun historian taakka ja nykyhetken rytmi kohtaavat samassa tuokiossa, ajan paino katoaa. Syntyy keveyden hetki, jolloin on helppoa ja riemukasta olla olemassa. Tarjoilijoiden hymy ei ole teeskentelyä, vaan saapuvilla oleva kotva on täynnä ylpeyttä omasta osaamisesta ja työpaikan arvostamisesta. Olemassaolon lumo on jotenkin huomaamattoman kepeää. Ihmiset ovat poissa ja yhtä aikaa myös hyvin vahvasti läsnä. Käsillä on elämyksellinen tovi.

Valokuva kuusi merkitsee olemuksellisesti monisointuista olemassaoloa. Se on samalla kertaa kasvokuva sekä toteutuneesta ammattisivistyksen ideasta että kansakunnan valokylläisestä tulevaisuususkosta. Siksi myös minun, Kalastajatorpparin, on tässä kohdassa niin helppoa hymyillä. Tarjoilijoiden riemu on yhteisesti jaettua riemua.

1960-luku: kokonaiskuva

GS: "On mahdollista, että hänen [Alvar Aallon] tulevaisuudennäkemysensä on liian optimistinen, että voimat, jotka pyrkivät tekemään ihmisistä toisarvoista raaka-ainesta epäyksilöllisiä tarkoituseriä varten, osoittautuvat ylivoimaisiksi. Mahdollisuuksista keskusteleminen ei kuitenkaan ole Aallon alaa. Hän rakentaa. Hän luo havainnollisen vaihtoehdon. Toisaalta on toiveita herättävä oire, että näin on voinut tapahtua, että hän on kotimaassaan saanut niin laajat mahdollisuudet ohjelmansa toteuttamiseen. Aallon piirustuspöydältä lähteneet sairaalat, kirjastot, asuinrakennukset, teatterit, kaupungintalot, urheiluhallit, teollisuusrakennukset, kirkot, yksityistalot, yliopistot, koulut, konserttitalot, kaupunginasemakaavat ja kokonaiset seutusuunnitelmat ovat todellistuneet konkreettisesti hahmossa; niistä tulisi kokonainen yhdyskunta, jos ne kaikki siirtäisi samaan paikkaan. [–] Käsitämme nyt, miksi Aalto tyytyy vastaamaan teoreettisiin kysymyksiin konkreettisilla luomuksilla. Se on ainoa vastaus, joka painaa vaa'assa." (Schildt 1964, 71.)

KT: Kun pohditaan tulevaisuuden olemusta, ei minkäänlaista näkemystä tulisi pitää liian toiveikkaana tai liian hyvää odottavana. Ihmistä ei myöskään saisi unohtaa. Juuri ihmistä vartenhan elämänmyönteistä suhtautumistapaa olemiseen tarvitaan. Miten sitten rakentaa todellisuuteen ihmisen mittainen olemistila, jonka tarkoitus ei ole yksinomaan palvella teknistymisen edistämistä? Millä tavoin siis on varmistettavissa, etteivät ihmiset muutu pelkäksi kasvottomaksi joukoksi. Valokuvan ilmaisuvoima on omiaan paljastamaan, miltä näyttää senkaltainen tila, joka on hengeltään ihmistä ymmärtävä ja kunnioittava.

Valokuvassa seitsemän on Kalastajatorpan Pyöreä Sali katettu elonjuhlaa varten. Elonjuhla merkitsee myös olemassaolojuhlaa, olonkorjuujuhlaa. On 1960-luvun alku. Valokuvassa esittäytyy samalla kertaa sekä ajallisuuden että ajattomuuden sopusointu. Mahdollisuuksista on synnytetty havainnollinen vaihtoehto. Schildtin luonnehdintaa tulkiten tekisi mieli väittää, että keskelle arkea on Aalto-ihmisille luotu paikka aaltomaisen elonjuhlan viettoon. On kuin kokonainen olemisyhdyskunta olisi siirrettävissä Kalastajatorpan pyöreään tasapainoisuuteen. Kaikki asiat ovat oikeilla paikoillaan. Mitään ei ole liikaa. Mitään ei puutu. Vallitsee Kalastajatorppa-harmonia.

Analyysin täydellistävä viimeistely kaippaa kuitenkin vielä Schildtin viisaita sanoja.

Valokuva 7. Elonjuhla.

GS: "Minä luulisin, että salaisuuden selitys on meidän etäisyydessämme ja meidän läheisyydessämme – niin muotoilin oman käsitykseni. – Olemme vapaita muukalaisia, joiden kaikki velvollisuudet ja toiveet ovat toisaalla, olemme täällä elämän yläpuolella kuin jumalat ihmisten pienten riemujen ja vaivojen yläpuolella. Mutta samalla Kreikka on ihmeellisellä tavalla meidän omamme, on kuin palaisi takaisin lapsuutensa maisemille ja ensimmäistä kertaa todella *näkisi ne.*" (Schildt 1959, 46.)

KT: Valokuvan seitsemän elonjuhla herättää ajatuksen maiseman näkemisestä ensimmäistä kertaa. Juhlijat pystyvät hetken verran olemaan muukalaisia oman jokapäiväisyysvirtansa kulussa. He ovat irti menneisyyden ja tulevaisuuden huolista. Arki ei katoa mihinkään, mutta ihmiset ovat vain siirtyneet sen yläpuolelle: päivittäisyyden otteen ulottumattomiin. Jo pois painuneet ja vielä saapumattomat vuosikymmenet ovat kaukana ja myös aivan lähellä. Kukin juhlija pystyy olemaan Pyöreässä Salissa kuin kotonaan. Miljöö tuntuu tutulta ja omalta. Kalastajatorpan elonjuhla on siten kotiintulojuhlakin. Ei ole eroa vieraanvaran ja tuttavanvaran välillä. Jokaisen on hyvä olla, ja kokonaiskuva on valmis.

Sulkusanat

Jos olisi olemassa Kalastajatorpparilaki, siinä varmaan määrättäisiin, ettei kukaan ole kuokkavieras. Kaikki olisivat tervetulleita ja kutsuvieraita. Ehkä he sitten myös olisivat vapaa-ajan Kalastajatorppareita. Heitä kestittäisivät asiansa osaavat Ammattikalastajatorpparit. Asiakas viihtyisi aina; olisipa hän sitten Kesäkalastajatorppari tai Talvikalastajatorppari. Kalastajatorppa olisi ammattisivistyksellisen vieraanvaraisuuden perikuva.

Millaisenhan kuvan minä, Kalastajatorpporios, olen Kalastajatorpasta oikeastaan piirtänyt? Mahtaako se tosiaan olla esikuva tai mallikuva kaikelle vieraanvaraisuustoiminnalle? Siitä olen ainakin varma, että olen tehnyt mielenkiintoisen tutkimusmatkan. Kulkuni tai muodonmuutokseni ventovieraana olemisesta kutsuvieraana olemiseen on merkinnyt myös kuvaannollista matkaa. Pystyisi sitä luultavasti kuvaamaan kuvalliseksi ja kuvaukselliseksikin. On siis ollut kyse monitasoisesta kuvaavuudesta. Siten aihe on tarinoitunut kulttuurifilosofiseksi vuoropuheluksi.

Olemisympyrä kiertyy lopussa umpeen, kun myös sulkusanojen loihtimislainauksen lausuu tohtori Schildt. Syntysanoissa esitetty otaksuma vuoropuhelun olemuksellisuuden varmistamisesta onkin osoittautumassa todeksi. Yksi kokemusmaisema kätkee itseensä lukuisia kertomuksia: ”Seuraavassa silmänräpäyksessä jo lennettiin pitkin Suomenlahden rannikkoa, lennettiin yli Siestarjoen luikertelevan jokilaakson, jonka poikki [kulkee] yhä vieläkin vanha Venäjän ja Suomen välinen rajasilta, saavuttiin Summan taistelukenttien pirstaleiksi ammutun ja tulitetun metsän kohdalle, missä sitkeästi puolustettu Mannerheim-linja v. 1940 murtui. [–] Vähän kauempana etelässä näin hämmöttävän saman metsäisen niemen, missä aito ilmestyskirjanomaisena yönä neljätoista vuotta sitten makasin maassa verissäni, venäläinen kiväärinluoti vatsassa. [–] Seuraavana minuuttina lennettiin jo Loviisan kohdalla, missä olin sotainvalidina asunut myöhemminä sotavuosina, yli Sarvilahden, jossa poikana opettelini purjehtimaan – sitten kone laskeutui Helsingin lentokentälle.” (Schildt 1954, 139–140.)

Useat Kalastajatorpat sisältyvät ajallis-ajattomaan kalastajatorppuuteen: on vain kyettävä näkemään miljöön sisään ja kuulemaan interiöörin moniäänistä puhetta. Kulttuurifilosofinen Kalastajatorppa-kertomus ei kadota kiinnostavuuttaan. Kertojat ja kuulijat vaihtuvat, mutta tarina jatkaa elämäänsä. Kenties se onkin päättymätön.

Lähteet

- Itkonen, M. 2015a. Aika Barcelonassa. Matkailijalla on mahdollisuus päästä pintaa syvemmälle. *Warkauden Lehti* 16.10., 8–9.
- Itkonen, M. 2015b. Berlin 1936. A Finnish Viewpoint. English translation by G. Hughes. *Proceedings*. Volume 2. *Publication of the Society for Phenomenology and Media*, 37–47.
- Itkonen, M. 2015c. In Search of Modern Times. An Essayistic Cultural Survey. English translation by G. Hughes. *Turkish Online Journal of Educational Technology (TOJET)*. July, Special issue 2, 275–278.
- Itkonen, M. 2015d. Salaisuuksia ja karhumaisuuksia Lontoossa. *Soisalon Seutu* 13.1., 19.
- Itkonen, M. 2015e. The Finland of Poetry Revisited. Four Snapshots. Translated by G. Hughes. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, Volume 174, 362–367.
- Itkonen, M. 2015f. The philosophical essence of urban culture. Translated by G. Hughes, R. MacGilleon and S. Vehviläinen / J. Nelson. *Metropolitan Tourism Experience Development. Selected studies from the Tourism Network Workshop of the Regional Studies Association, held in Budapest, Hungary 2015*. Edited by I. Tózsza ja A. Zátori. Budapest: Corvinus University of Budapest, 201–208.
- Itkonen, M. 2016. Lontoo, monikasvoinen Lontoo. Puistot ja museot avaavat suurkauptunkiin erilaisia näkökulmia. *Warkauden Lehti*, 14.1., 8.
- Schildt, G. 1951/1952a. *Odyssuksen vanavedessä*. Ruotsin kielestä suomentanut L. Hirvensalo. Helsinki: WSOY.
- Schildt, G. 1949/1952b. *Toivematka*. Toinen painos. Ruotsin kielestä suomentanut L. Hirvensalo. Helsinki: WSOY.
- Schildt, G. 1954. *Kolme viikkoa Neuvostoliitossa*. Suomentanut L. Hirvensalo. Helsinki: WSOY.
- Schildt, G. 1956/1957. *Aurinkolaiva*. Suomentanut E. Ahmavaara. Helsinki: WSOY.
- Schildt, G. 1957/1959. *Ikaroksen meri*. Suomentanut E. Ahmavaara. Helsinki: WSOY.
- Schildt, G. 1963/1964. *Vastasuunta. Esseitä*. Suomentanut K. Ingman-Palola. Helsinki: WSOY.
- Schildt, G. 1964/1965. *Kultainen Talja*. Suomentanut K. Villa. Helsinki: WSOY.

Kuvalähteet

Hotelli- ja ravintolamuseo, Helsinki

Valokuvat 1, 2, 5, 6 ja 7. Hotelli- ja ravintolamuseon kokoelmat.

SA-kuva-arkisto, Etulinjasta kotirintamalle 1939–1945

Valokuvat 3 ja 4. Verkko-osoitteessa <https://sa-kuva.fi/>.

V. A. Heikkinen

Kalastajatorppa – ekomoderni matkailukeskus

Munkkiniemen helmi, ihastuttava kesäinen idylli kimmeltävän meren partaalla tarjoaa pääkaupunkiseutulaisille lepoa ja virkistystä arkisen aherrusten lomassa. 20 minuutissa pääsette pois kuumasta ja pölyisestä kaupungista ja saatte nauttia täysin siemauksin viheriöivästä luonnosta ja ensiluokkaisen keittiön antimista hyvän musiikin säestyksellä, raikkaan suvituulen hiljaa keinutellessa auringon kultaamia laineita vieden mennessään väsymyksenne ja huolenne.

– Kalastajatorpan mainos, *Hotelli- ja ravintolalehti* 1949, 14

Kaikkihan me tiedämme, mitä hotellihuoneessa tehdään.

– tuntematon espanjalainen arkkitehti

Johdanto

Avasin muutama vuosi sitten Facebookissa Perfect Destination -sivuston tarkoitukseni kerätä sisältöjä ja linkkejä tulevaisuuden matkakohteen palveluiden kehittämiseksi. Missiona on antaa ideoita siitä, miten kotimainen matkailu-, majoitus- ja ravitsemisala voi vähentää päästöjä. Tämän artikkelin maali on sama: ympäristölähtöisen matkakohteen palveluiden kuvaaminen ja ennakoiminen. Visionani on transmoderni Hilton Kalastajatorppa, ihannedestinaatio, jolla tarkoitan hitaan matkailun ja puhtaan kehityksen vihreää kokoushotellia ja ravintolaa. Tällaisessa unelmakohteessa on ekotehokas palvelutuotanto ja hankintatoimi sekä kestävä palvelu- ja tila-arkkitehtuuri.

Kulutuksen näkökulmasta uusi asenne tarkoittaa vähähiilistä työ-, virkistys-, harrastus-, kulttuuri-, liikunta-, terveys- ja hyvinvointimatkaa kodin ulkopuoliseen kohteeseen. Pienhiilisellä matkalla tarkoitetaan niukkapäästöistä, ekologisesti kestävästä matkantekoa kohteeseen ja kohteesta pois. Matkailun näkökulmasta se tarkoittaa niin sanottua hidasta matkailemista (*slow travel*) eli verraten pitkää ja rauhallista läsnäoloa matkakohteessa sekä olemassa olevien palvelujen tarkoin harkittua kulutusta.

Äärimmillään tämä asenne voi tarkoittaa ”e-matkaa” Helsinkiin Internet-yhteyksien kautta – silloin virtuaalinen Kalastajatorppa tarjoaa alihankkijoihin digitaalisia elämyssisältöjä ja kokemuksia. Keskeistä on, että matkaa ei enää määritetä aikarajoin ja yksittäisin motiivein. Siirtymän pituus kotoa kohteeseen ei siis näin ollen ratkaise asioita, vaan kokijan mielenmaiseman vaihtuminen kohteen tarjoamien sisältöjen johdosta. Matka tarkoittaa ennen kaikkea kontekstin muutosta, jossa ajalla ja paikalla ei ole merkitystä.

Tarkastelun lähtökohta voi olla matkailusosiologisen-ekologisen. Ennusteenä on, että Suomi-matkailun suosio kasvaa, sillä majoitus-, ravitsemis-, kohtaamis- ja kokemuspalveluja ostavat länsimaiset vapaa-ajan kuluttajat ovat muuttumassa yhä tiedostavammiksi ja vastuullisemmiksi lähimatkailijoiksi, jotka arvostavat luontoa, kulttuurihistoriaa ja liikuntaa. Tällaiset matkailijat tunnetaan kaupallisena asiakassegmenttinä lyhenteellä *LOHAS* (engl. *Lifestyle of Health and Sustainability*).

Matkailijaesimerkkeinä voisi ajatella Kalastajatorpan kohteeksensa valinneita kansainvälistä liikematkailijaa ja lapsetonta matkailijapariskuntaa, jotka pyrkivät löytämään yhteyden lähialueeseen ja sen muutamiin kiinnostaviin kulttuurihistoriallisiin ilmiöihin. Kirjoitukseni lopussa pohdinkin, millaisia kohtaamisia, hyvinvointia tukevia palveluja sekä esteettis-eettisiä kokemuksia visioni *Biohotelli-Kalastajatorppa* voisi tarjota transmoderneille, hitaille matkailijoille. (Heikkinen 2015.)

Tämä essee johdattaa lukijan lähitulevaisuuden Helsinkiin ja Hilton Kalastajatorppaan, huomisen ekologiseen matkakohteeseen. Ensimmäisessä osiossa kuvaan aluksi kansainvälisen matkailu-, majoitus-, ravitsemis- ja elämysalojen liiketoimintaympäristön muutostekijöitä sekä niiden vaikutusta Kalastajatorppaan. Toisessa osassa tarkastelen matkailukäyttäytymisen muutosta. Pohdin ja ennakoin, mitä liike- ja vapaa-ajan matkailija Kalastajatorpalta odottaa ja kaipaa matkansa sujumiseksi. Kolmannessa osiossa ennakoin unelmien matkailukeskuksen palveluinfrastruktuurin muutosta ja palvelutuotantoa.

Kirjoitukseni kumpuaa kahdesta aineistosta. Pääaineistona on laaja *Skift Magazinen* (2016) tuottama tulevaisuuden matkailumateriaali, joka sisältää trendejä ja ennusteita globaalin työ- ja vapaa-ajan matkailun muutoksesta vuoteen 2020 asti. Kuvaan ja tulkitseen aineistoa suhteessa Kalastajatorppaan sekä kotimaisen työ- ja vapaa-ajan matkailun kehitykseen. Toisena aineistona ovat California State Universityssa ja Haaga-Helia ammattikorkeakoulussa hotelli- ja ravintolaketjujen ylimmälle johdolle sekä opiskelijoilleni pitämäni alustukset Kalastajatorpan historiasta ja nykytoiminnasta. Myös omat keskiluokkaisen ja -ikäisen miehen taustani sekä hitaan matkailijan profiilini, motiivini, odotukseni ja valintani vaikuttavat artikkelin näkökulmiin ja painotuksiin.

I Globaalin matkailun kehitysilmiot ja ennusteet sekä vaikutukset Helsingin matkailuun

Tällainenko on tyypillinen liikematkailijan asiakaspolku?

Stressaava lentoasema, lento ahtaassa koneessa ja penkissä, työskentelyä koneessa, nokkaunet, odotusta, taksi, kättely, kokous, sopimusluonnos, taksi, hotellikirjautuminen, liikuntasuoritus, iltapala, unet, aamiainen, huoneluovutus, taksi, kokous, taksi, lentoasemalounge, paluu- tai siirtymälento...

Matkailu-, majoitus-, ravitsemis- ja elämispalvelujen kotimaista kysyntää ovat viimeisen 50 vuoden aikana muokanneet seuraavat asiat:

- (1) globaalin massamatkailun lisääntyminen,
- (2) hotellien ja varausjärjestelmien ketjuuntuminen,
- (3) konseptien joustaminen,
- (4) teknologistuminen,
- (5) palvelujen monipuolistaminen ja
- (6) ekologistuminen (Heikkinen 2015).

Globaalin massamatkailun lisääntyminen

Massamatkailu perustuu ihmisten ehtymättömään uuden kokemuksen viettiin ja jatkuvaan, polttavaan matkakuumeeseen, valtavaan matkakohdetarjontaan ja matkailuviestitulvaan. Kysynnän ja tarjonnan

kasvussa on kyse 1960-luvulla alkaneesta ja edelleen jatkuvasta postmodernista turismista, joka kiteytyy matkailukeskusten ja asemien asiakasvirroissa sekä digitaalisena tietoverkkomatkailuna (postmodernista matkailusta ks. Crawshaw & Urry 1997; Honkanen 2004). Hybridin matkailu-, elämys- ja ravitsemisteollisuuden päämääreitä ovatkin muun muassa monipalvelulliset matkakohteet, matkailubrändit ja -muodikkuus, joukkoviestintä ja massapalvelutuotanto, nopeutuneet yhteydet ja kaukomatkailu sekä matkailumaterialismi.

Kaikkinensa kohtaamisteollisuuden ansaintamalleissa on kysymys matkatoimistojen, matkanjärjestäjien, lentoyhtiöiden ja hotelli-yhtiöiden vaikutusvallasta, jolla ne ohjaavat osaltaan kuluttajien matkanvalintaa varaussivustojen päivähinnoin sekä tuottojohdetuin, monimutkaisin hintarakennelmin, monipuolisin palvelukuvauksin, valokuvien ja hotellien sijaintiin liittyvin tiedoin. Älykäs järjestelmä tunnistaa kohteen selaaajan sekä markkinoi ja auttaa ostopäätösten tekemisessä. Teknologia vielä kannustaa matkan valintaan bannereihin, innostavin viestein ja iskusanoin ottaen huomioon myös digikuluttajan sivustoreitistön.

Myös muiden asiakkaiden arvotukset vaikuttavat matkavarauksiin. Matkailijoiden mielipidekanavista (kuten TripAdvisorista) seurataan matkahaluja ja -tunnelmia; samalla kerätään ja analysoidaan kuluttajien globaaleja jalanjälkiä. Matkailuteollisuuden tarpeisiin rakennetuissa fiksuissa hakukoneympäristöissä ostovoimainen, matkalle aikova ihminen selaa, ostaa ja arvioi palveluja, kiteyttää ja rastittaa tilannekohtaiset motiivinsa ja tarpeensa sekä tekee ostopäätöksiä.

Ulkomainen massamatkailu kiteytyy massiivisiin turismikohteisiin, ruuhkaiseen lentoasemiin ja metropoleihin, valtaviin hotelli-kylpylä-komplekseihin sekä multipalvelutuotantoon. Suomi on tässä globaalissa matkailu- ja elämystaloudessa pienkohde, jossa vieraili vuonna 2016 noin 7,4 miljoonaa matkailijaa. Sen sijaan Internetissa matkakohteemme ovat alati avoinna digimatkailijoille löytöretkien tekemiseksi ja ostopäätösten tukemiseksi. Matkakohteemme ja muut matkailijat vyöryttävät verkkoon koettavia ja koettuja Suomi-ilmiöitä: palveluja, tuotteita, elämyksiä ja palveluesittelyjä (erilaisten arvioiden, valokuvien ja videotallenteiden kanssa) bittipilviin kaikkien houkutteksi.

Helsinki on ja pysyy suosituimpana matkakohteenamme. Pääkaupunkiseudun suosituimmat kohteet sekä huvipuisto-, kongressi-, suurkokous-, megakonsertti-, stadion-, kulttuuri- ja liikuntatapahtumat täyttävät kesäsesonkina osin massamatkailun ehdot, kun iso yleisö saapuu kaupunkiin, maksaa sisäänpääsyliput, kokee sisältöjä sekä

kohtaa toisiaan ja haluamiaan artisteja. Vuonna 2015 Helsingin hotellien käyttöaste oli 69,5 % ja Kalastajatorpan tätä hieman korkeampi. Yöpyjiä oli vuonna 2015 Helsingissä 3,5 miljoonaa ihmistä, jotka majoittuivat pitkälti ydinkeskustan hotelleissa. Eniten matkailijoita tuli Saksasta, Iso-Britanniasta ja Ruotsista. (Visit Helsinki 2015.)

Vuonna 2015 Helsingissä järjestettiin 275 kansainvälistä kongressia, joihin osallistui runsaat 32 000 delegaattia. Risteilyalukset puolestaan toivat 437 000 matkailijaa satamaan. (Visit Helsinki 2015; 2016.) Kaupunki, kaupat, kuljetusyhtiöt, hotellit ja ravintolat hyötyvät tästä tieto- ja kohdekonsumerismista taloudellisesti ja imagollisesti niin, ettei niiden tarvitse välttämättä tehdä markkinointityötä haluttavuutensa eteen. Helsingin hotellien täyttöaste ja tuotot ovat korkeimmillaan juuri kesäsesonkina ja suurten yritystapahtumien aikana. Hintastrategisesti kotimaiset hotelliketjut haluaisivat nostaa huonekeskihintojaan (keskimäärin Helsingissä 104 euroa/huone/yö vuonna 2015) ja tuottojaan yöpyjää kohden sekä vuorokausituotot per huone (keskimäärin Helsingissä noin 74 euroa vuonna 2015) lähemmäs muiden pääkaupunkien hotellituottoja. (Tilastokeskus 2016.)

Helsingin matkailuliiketalous ja -strategiat kuitenkin perustuvat tosiasiaan, ettei kaupungista tule koskaan massamatkailukohdetta, ellei maailmanpoliittinen tilanne kriisiydy tai ilmastonmuutos nosta dramaattisesti maapallon lämpötilaa niin, että Suomesta tulee pysyvästi haluttu loma-, hyvinvointi- ja vetäytymiskohde. Tällä hetkellä Maailman matkailujärjestö ja *Skift Magazine* (2016) ennakoivat, että Pohjois- ja Keski-Amerikan sekä Euroopan tärkeimmät kaupungit ja keskukset pysyvät maailman matkailullisina kasvukohteina. Suomen keskeisimmät matkailun kasvualueet ovat Helsinki, Rovaniemi ja Levi eli ne kohteet, jonne on suorat lennot (Tilastokeskus 2014).

Helsinki pysyneeikin kompaktina pienurbaaniutta, funktionaalisuutta, vireyttä ja vihreyttä kuvastavana työ-, tapahtuma- ja vapaa-aikakaupunkina, jonka matkailusuosio perustuu helppoon saavutettavuuteen ja tutunakin tuntemattomaan kansainväliseen imagoon. Kaupungin kulttuurihistorialliset nähtävyydet ovat kävelymatkan ja ruuhkattomien katujen ulottuvissa. Kaupunki taipuu hyvin suuriin kulttuuri- ja liikuntatapahtumiin – varsinkin kun Olympiastadionin saneeraus valmistuneena vuonna 2019.

Hotelliketjujen ja varausjärjestelmien globalisoituminen

Kalastajatorppa Hiltonin liiketoimintastrateginen kehitys on vahvasti sidoksissa globaalin Hilton-ketjun omistusrakenteisiin, operaattorin ja kiinteistönomistajan välisiin vuokrasopimuksiin sekä kiinteistön kehittämissuunnitelmiin. Hotellin globaali superbrändi sekä omat, tehokkaat markkinointi- ja varausprosessit takaavat sen, että paljon liikkuva työ- ja vapaa-aikamatkailija valitsee itselleen tutun ja luotettavan Hotel Hiltonin.

Yleisesti hotelliketjujen ennakoidaan konsolidoituvan edelleen. Kokonaisia ketjuja ja osuuksia myydään etenkin kiinalaisille ja yhdysvaltalaisille sijoitusyhtiöille. Aasialaisketjujen intresseissä on omistaa koko jakeluketju varauskanavista palvelutuotantoon. Globaalit myyntikanavat taas haluavat koukuttaa hotelliketjut tarjontaansa tehokkaan myyntikoneistonsa ansiosta. Näistä esimerkiksi Expedia ja Booking.com ovat vuodesta 1994 ohjanneet kuluttajien valintoja. Uudemmissa kanavista Kayak ja Trivago lanseerattiin 2000-luvun puolessa välissä.

Nyt ostotottumuksia ohjaavat globaalit matkanvarausjärjestelmät (mm. Booking.com, Hotels.com, Expedia) sekä suuret kansainväliset ja kansalliset matkanjärjestäjät esimerkiksi Kiinassa (mm. Ctrip, Elong, Qanar), Venäjällä (mm. Aviasales, Okotogo) ja Intiassa (mm. MakeMyTrip, Cox & Kings, Thomas Cook). Myös Airbnb muokkaa majoitusvalintoja ja hintatasoa sekä jatkossa myös matkasisältöjä, sillä se pyrkii myymään jatkossa ohjelmapalveluja, kaupunki- ja kohdekierroksia sekä nähtävyyksiä.

Konseptien joustaminen

Liikemies-, kokous- ja kongressihotellit tunnistaa kaikkialla maailmalla brändeistään, toimintamalleistaan ja -kulttuuristaan, koostaan, asiakaskunnastaan, designistaan ja ilmapiiristään. Niitä ilmentävät palvelutehdasmaisuus, suuret kokoustilat sekä perinteinen kokouskäyttäytyminen. Työmatkailijan tarpeet ja kulutustyyli ovat kuitenkin muuttuneet; erityisesti uuden sukupolven työ- ja kokousmatkailijat odottavat suurta pahtumilta kokemuksellisuutta sekä hotelliltaan rentoutta, nuorekkuutta ja osin jopa kodinomaisuutta. Kongressikeskuskonseptien nuorennusleikkaus onkin käynnistynyt Yhdysvaltain länsirannikon kaupungeissa ja Hollannissa. Nyt rekonseptoiminen on edennyt

Pohjois-Eurooppaan. Kokoustiloista pyritään rakentamaan joustavia kohtaamispaikkoja tekemällä niistä avoimempia ja muuntuvampia.

Samanaikaisesti asuntovuokrausketjut ja huoneistovuokraajat kuten Airbnb ja Wimdu ovat alkaneet syödä kolmen tähden kokous-, kaupunki- ja boutiquehotellien markkinaa. Osa liikkuvista kuluttajista haluaa yöpyä edullisemmin ja rennommin ”kodeissa”, jossa he haluavat nähdä paikallista arkea ”aitoine” olohuoneineen, keittiöineen ja naapureineen. Osa matkailijoista taas haluaa vuokrata hienon, kookkaan asunnon upein näköaloin ja ydinkeskustasijainnein.

Asuntovuokraaja onkin pitkälti omatoimimatkustaja, jonka mielestä hotellit rajoittavat palveluprosesseillaan hänen ylösnousuaan, aamiaistamistaan, sisään- ja uloskirjaustaan haluamanaan aikana. Airbnb ei ole kuitenkaan Kalastajatorpalla suorainen kilpailija, koska ulkomaiset liike-, kokous- ja ryhmämatkailijat haluavat tulla suoraan Hiltonin varausjärjestelmien kautta yöpymään luotettavan brändin suojiin ja tasokkaiisiin huoneisiin sekä nauttimaan palveluista (Kaivola 2016).

Teknologistuminen

Hotelliketjut kilpailevat matkustajista brändiin liittyvillä tekijöillä, kanta-asiakaseduilla, huonehinnoilla, konsepteilla ja varauskanavilla. Yksittäinen ulkomainen vapaa-ajan matkailija voi tehdä ostopäätöksensä vertaillen hakukoneiden (esimerkiksi Trivago) huonehintoja ilman brändilojaaliutta. Sen sijaan liikematkailija pyrkii olemaan uskollinen yrityksensä kilpailutuksen voittaneelle hotelliketjulle tai matkatoimistolle.

Hotelliketjujen liiketoimintastrategisia ratkaisuja ovat muun muassa varauskanavien, matkatoimistojen ja lentoyhtiöiden kanssa tehtävät globaalit asiakas- ja palvelusopimukset sekä allianssit, joiden kautta syntyy enin osa myyntiä ja kansainvälistä näkyvyyttä. Hilton pyrkii ohjamaan luonnollisesti matkustajat omaan varausjärjestelmäänsä pitääkseen asiakkuudet ja provisiot itsellään.

Hotelliketjujen markkinointiviestintää edistetään sosiaalisen median ja uuden palveluteknologian (mm. mobiiliapplikaatiot) keinoin sekä todellisuutta laajentavien järjestelmien kautta – niiden avulla matkakohde, nähtävyydet ja etenkin kohdesisällöt tuodaan kunkin älypuhelimeen. Matka-, ravintola-, tapahtuma-, taksi- ja hoitovaraukset onnistuvat helposti hotelliapplikaatioiden ja kotisivujen kautta. Kohdemarkkinoijat

kutsuvat kanta-asiakkaitaan, blogisteja ja vlogisteja välittämään tarinoitaan ja kuviaan eri alustoille mainoksien rinnalle tai sijaan. He rakentavat ja manipuloivat myönteisiä viestejä sosiaalisen median kanaviin sekä matkaneuvonta- ja kommentointipalveluihin. Kanta-asiakkaista muodostuu jälki asiakasrekisteriin ja samalla digitaalinen matkailijaidentiteetti. Palveluteknologioilla pystytään tämän tunnistamisen jälkeen pommittamaan asiakkaille kohdetietoa, tarjoushintoja ja personoimaan viestejä.

Yleisesti ottaen palvelutuotanto sekä hotellikiinteistöjen ja tilojen hoito ovat entistä älykkäämpiä. Kotisivut, hotellitelevisio ja applikaatiot ohjaavat jo asiakkaan nopeaa sisään- ja uloskirjautumista. Avaimeton huoneen avaaminen luonnistuu koodien ja lähitulevaisuudessa kasvo- tai iiris- ja sormenpääntunnistuksen avulla. Robotit helpottavat tilojen puhtaanapitoa ja ylläpitoa. Tunnistimet havaitsevat ja ennakoivat riskitilanteita, laitteiden rikkoutumisia ja virheilmoituksia.

Kokonaisvaltaiset aulojen, huone- ja kokoushuoneiden sekä kylpyläosastojen lämpötilojen säätö- ja seurantajärjestelmät yleistyvät. Ilmanvaihto-, jäähdytys- ja viilennysjärjestelmien avulla voidaan säädellä automaattisesti tai manuaalisesti kiinteistöjen ekotehokkuutta. Asiakas-, henkilöstö- ja valvontatieto tallentuvat pilveen, josta se on liikkeen- ja tuotantojohdon saatavilla entistä nopeammin. Tietovarantojen avulla voidaan suunnitella entistä tarkemmin ruuhkahetkiä, ryhmiä ja tuotantorytmiä.

Palvelujen monipuolistaminen

Matkailukeskusmaiselta suurelta kokous- ja kongressihotellilta odotetaan lähitulevaisuudessa laajaa palvelutarjontaa. Hotelli ei kuitenkaan itse laajenna palveluvalikoimaa, vaan ostaa ohjelmapalvelu- ja sisällöntuotantoyrityksiltä sisältöjä asiakasryhmien ja tilaisuuksien mukaan. Myös hotellin vastaanoton ammattilaiset saavat yhä enemmän concierge-palvelutehtäviä, jolloin heillä on oltava suorat yhteydet valittuihin kaupunki-, kulttuuri- ja luonto-oppaisiin, tapahtumanjärjestäjiin ja ravintoloihin.

Osa matkailijoista haluaa ostaa asiantuntijaopaspalveluja ja sellaisia aktiviteetteja, joita ei löydy matkaoppailta ja -oppaista tai applikaatioista. He haluavat löytää ”piilossa olevan” Helsingin ja paikallisuutta tai syventää kulttuuritietoaan kohdepaikastaan.

Hotellin sisällä erityisesti hyvinvointi-, terveys- ja liikuntapalvelujen kysyntä kasvaa, mikäli matkan pituus on viikonloppulomaa pidempi. Kalastajatorpalle on tehty sen historiassa kaksikin kylpyläsuunnitelmaa, mutta investointien kalleus ja epäily heikosta käyttöasteesta ovat saaneet hotellin luopumaan ajatuksesta. Monet keskieurooppalaiset hotellit ovat rakentaneet minikylpylöitä, joissa on sähkö-, infrapuna- ja höyrysaunat, uima- ja porealtaat sekä lepo-osastot.

Hyvinvointipalvelujen kysynnän kasvu pakottaa hotellinjohtajat ja kiinteistönomistajat miettimään, panostaako kuntosaliin ja liikuntatiloihin vai huoneessa katsottaviin kuntoiluohjelmistoihin, jolloin matkailija jumppaa hotellihuoneessaan. Yhteisöllisyyden ja näyttäytymisen halu taas saa liikkujat tulemaan yhteistiloihin heiluttamaan rautaa ja jäseniään.

Ekologistuminen

Tällä hetkellä matkakohteiden sekä hotelli- ja ravintolaketjujen liikkeenjohto piirrätyttävät asiakaspolkuja, jotta yksiköt voisivat parantaa palveluja, asiakaskokemusta sekä brändi- ja tuotenäkyvyyttä. Lähivuosina ryhdytään analysoimaan tarkemmin matkailijan ja ”ulkona” syöjän hiilijalanjälkeä matkalla kohteeseen ja kohteessa hiilidioksidipäästöjen vähentämiseksi.

Päästömaksut tulevat nostamaan lentojen, kuljetusten ja ruokaravintolan hintoja. Lisäksi energiankulutuksesta aletaan periä korkeampaa huonehintaa.

Lähivuosina hotellioperaattorit ja kiinteistönomistajat saneeraavat tilojaan ja lisäävät niiden ekotehokkuutta. Hotellikiinteistöjen energiantuotanto-, lämmöntalteenotto- ja ilmanvaihtojärjestelmiä uusitaan. Osa toimijoista parantaa huoneita ja kokoustiloja, rakentaa aurinkokennoja sekä uusii järjestelmiä, joiden avulla lisätään omaa energiantuotantoa. Erityiskohteeksi otetaan energiantalteenottojärjestelmien rakennuttaminen, jotta esimerkiksi lämpöenergiaa keittiöistä ja ravintolalaitteista saadaan kerättyä talteen.

Logistiikka- ja kuljetuspartnereilta vaaditaan, että ne käyttävät sähkö- ja matalapäästöisiä autoja. Jätetuotanto minimoidaan ja kierrätysjärjestelmät maksimoidaan niin, että kongressihotellit tavoittelevat nollajäteperiaatetta.

II Huomioita matkailu- ja kulutuskäyttäytymisestä

Hybridimatkailija

Työ- ja vapaa-ajan matkat ovat rationaalisten ja emotionaalisten valintojen pelikenttää, jossa kuluttaja pyrkii käyttämään aikaansa hyvin ja laadukkaasti sekä samanaikaisesti antautumaan viettiensä vietäväksi. Järkevyys ilmenee työmatkan hyötyjen punnitsemisena ja vapaa-ajan matkalla hintatietoisuutena, jossa matkailija pelaa liukuvien lento- ja majoitushintojen, huonetarjonnan sekä brändimagneettien kanssa.

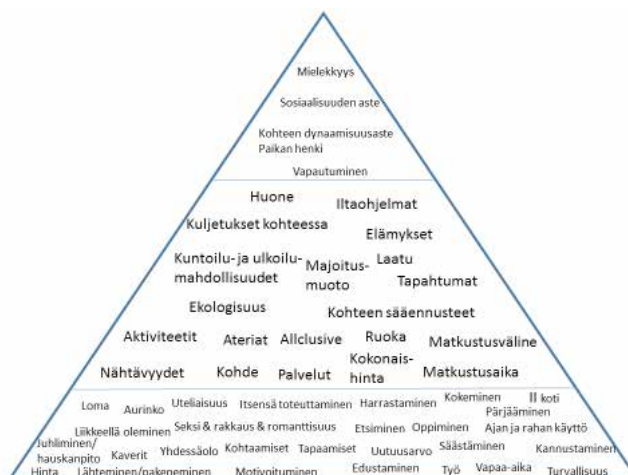
Työmatkailija harkitsee, kannattaako Suomeen ja Helsinkiin tulla ja jäädä yön yli, sillä Helsingistä pääsee yöksi Euroopan metropoleihin tai kotiin. Myös tehokkaat etäyhteydet, monipuoliset keskusteluareenat ja sisältöjen jakoalustat sekä kokousohjelmistot vähentävät entisestään matkustamista ja fyysisten kohtaamisten pakollisuutta. Individuaali vapaa-ajan matkailija taas vertailee matkareititystään suhteessa hintoihin, matka-aikaan ja välilaskuihin. Hän käyttää myös runsaasti aikaansa sopivan hinta-laatusuhteen omaavan majapaikan valintaan. Kohteen ja paketin etsimisestä ja klikkailusta muodostuu jännittävä rituaali sekä motiivien punnitsemistilanne.

Kalastajatorpalla työ- ja vapaa-ajan matkailijan profiilit sekoittuvat hybridimatkailuksi, jossa matkaamisen motiivi vaihtuu työstä vapaa-ajan viettoon. Työmatkailija haluaa yhdistää matkaansa vapaa-ajan matkan niin, että hän pystyy viettämään rakastettunsa kanssa pidenneen viikonlopun kiinnostavassa kaupunki-, loma- tai harrastuskohteessa. Tällaisesta yhdistetystä työ- ja vapaa-ajan matkasta käytetään matkailumarkkinoinnillista käsitettä *bleisure*, joka tulee englanninkielisistä sanoista *business + leisure*.

Kansainvälinen työ- ja vapaa-ajan matkailija on moniroolinen kuluttaja, yksilöllinen massaturisti ja utelias löytöretkeilijä, joka hankkii matkatietonsa tietoverkoista, täsmämedioiden sivustoilta, eri ihmisiltä sekä luottohenkilöiden kokemuksista. Hän on matka-aktiivinen vierailija ja silti kotonaan kaikilla mailla. Hän ei tarvitse oppaita ja apuja vaan on niin sanottu hiljainen, itseohjauksinen tee-se-itse-matkailija, joka valitsee ja ostaa palvelunsa ja tuotteensa verkosta. Toisaalta hän voi olla passiivinen kuluttaja, joka odottaa palvelujen tulevan helposti ja joustavasti luokseen. Hän ei kaipaa tietoa brändistä, horeca-konseptista tai siitä, millainen logistinen ketju ja toimijaverkosto vaikuttavat esimerkiksi aamiaistuotteiden taustalla.

Skift Magazine (2016) kertoo amerikkalaisten tekevän keskimäärin 8 koti- ja ulkomaanmatkaa vuodessa. Eurooppa on suosituin ulkomaan kohde. Tärkein matkamotiivi on uteliaisuus, jolla tarkoitetaan uutta matkakohdetta, uuden kulttuurin kokemista ja uusien ihmisten tapaaamista. Se on postmodernia ihmissuhteiden, elämysmaailmojen ja itsen etsimistä ja metsästämistä erilaisissa ryhmissä massatapahtumien, nähtävyyksien ja kokemusten äärellä. Se voi olla myös transmodernia ja sofistikoitunutta kulttuurimatkailua. Uteliaisuuden tyydyttyminen kultivoi ja vahvistaa varsinkin silloin, kun matka tuottaa itseoivalluksia ja tarinanarvoisia kokemuksia. Utelias matkailija muovaa itse matkansa kohteet joko jo valmistautuessaan matkalle tai paikan päällä.

Helsinkiin monimotivoitunutta multimatkailijaa houkutellessaan yhä rikkaammin digitaalisin matkakohde- ja palvelusisällöin. Primaaritavoite on asioiden sujuva ja tehokas hoitaminen. Kalastajatorpan valinneena työmatkailijana häntä motivoi ensisijaisesti Hilton-hotellin helppo saavutettavuus, tasokas huone ja edut. Sekundäärisiä motiiveja ovat aamiainen, hinta-laatusuhde, kuntosali, liikuntamahdollisuudet, sauna ja baari. Hän ei kaipaa nopealla ja kiireisellä kaupunkivisiitillään enää suurta liikemieshuonetta vaan kookkaan sängyn. Vapaa-ajan matkailijan motiivikartassa yksilölliset ja yhteisölliset tarpeet ja odotukset sekoittuvat hybridimotiiveiksi, joissa fysiologiset ja itsensä toteuttamisen pinta- ja syvätarpeet, maut, tyyli, roolit, motiivit ja odotukset vaihtuvat seuran, mielentilan, ajan ja paikan mukaan. Hybridimatkailijalla on tosiasiallisesti monta kantabaarituolia, kantapöytää ja heimonsa pöytää!

Kuvio 1. Matkamotiivikartasto.

Hybridikuluttajan ”matkan DNA” perustuu lineaarisuuden periaatteeseen, joka ilmenee siirtymisen logiikkana: lento kohteeseen, kuljetus majapaikkaan, majoittuminen, ruokailut ja aktiviteetit. Ei-lineaarisuus taas näkyy Torpalla esimerkiksi vaelteluna Munkkiniemessä, puistossa, piha- ja ranta-alueella. Moniroolisen matkailijana hän on tyytyväinen palvelun sujuvuuteen ja aikataulujen pitävyyteen. Juhlilana taas hän saattaa nauttia Pyöreän Salin tunnelmasta, hetkien tuoksinasta, ohikiitävistä nautinnoista ja vieraana olemisesta. Kesäiltojen heleys tai talvipäivien kirkkaus päihdyttävät jo itsessään.

Kalastajatorppa osoittautuikin hybridihotelliksi, joka pystyy tyydyttämään valtaosaa matkailijan tarpeista. Samalla hotelli on osa majoitus- ja elämystarjonnan sekä -kysynnän peliä. Kokous- ja hotellitarjonnan kasvaessa ja massoittuessa sekä kuluttajavalintojen komplisoituessa ja fragmentoitua Torppa voi kiteyttää kilpailuvalteikseen ympäristölähtöisen urbaanin sijainnin, globaalin brändin ja vieraanvaraisen palvelun.

Hotelli ei pysty vaikuttamaan kuluttajien perinteisiin kulmakiviin tarjoamalla pelkästään laadukkaan huoneen aamiaisen kera, nopeat Internet-yhteydet, kuntosalin ja saunan, liikuntaolosuhteet ja nopean siirtymän, koska kaikki Helsingin hotellit tarjoavat näitä etuja. Se ei voi juurikaan myydä kuluttajalle media- ja viihdepalveluja hotellitelevisiion kautta, sillä lähes jokainen matkailija kantaa itselleen tärkeät elämykset (valokuvamuistot, ruoka, musiikki, kirjat) tietokoneellaan mukanaan. Sen sijaan Kalastajatorpalla asumisen kokonaisarvo ja asiakkaan mielihyvä muodostuvat materiaalisuuden (esimerkiksi piha, alue, aula, vastaanotto, huone, design, ruoka) ja immateriaalisuuden (esimerkiksi palvelut, vastaanoton toiminta, siisteys, ilmapiiri) yhdistelmästä.

Torpan monipuolinen palvelu- ja tuoteportfolio on kaupallistettu ja konseptoitu tarkasti, mutta palvelu sisältää silti myös spontaaniutta ja myönteisiä yllätyksiä. Liikesivistynyt nomadiasiakas on tyytyväinen huomaavaisuudesta, ystävällisestä kommunikoinnista ja liikkumisvapaudesta alueella. Hiltonin palvelumuotoilijat ja designerit pyrkivät elävöittämään palvelutiloja lisäämällä niiden kokemuksellisuutta. Torpassa tällaisia kohtaamispisteitä ja muiden asiakkaiden tarkkailupaikkoja ovat hotellin aula, vastaanotto, baari, aamiaishuone sekä kokous- ja ravintolatilat. Muista kokoushotelleista erottuvia katseenvangitsijoita ovat muun muassa rantahotellin sviitti, kongressirakennuksessa sijaitsevat Tove Janssonin taulut, merenpuoleinen puistonalue ja Laila Pullisen veistos.

Hyvin varakkaat liikematkailijat, maailmantähdet ja arvovieraat viiptyvät Suomessa yleensä vain yhden tapaamisen, kokouksen, konsertin tai tapahtuman verran. He saapuvat Helsinkiin omilla lentokoneillaan.

Heidän ylellisiin matkustustapoihinsa kuuluu arvokyyti, sviittimajoitus ja -oleskelu, oma rauha ja huipputurvallisuus sekä oman henkilökunnan käyttäminen kokista turvamiehiin. Osa näistä asiakkaista voi haluta demonstroida elämäntyyliään kallein sekä hohdokkain palvelu- ja luksusbrändivalinnoin. Osa taas voi saapua Helsinkiin hyvin vaatimattomasti ja incognito liiketoimiensa, urheilun ja kulttuurin merkeissä.

Perheen matkustaessa mukana voivat sukulaiset jakaantua niin, että puoliso tekee ostoksia tai tutustuu kulttuurikohteisiin samalla, kun päävieras on neuvotteluissa. Varsinkin kuninkaallisten ja valtioiden päämiesten virallisten vierailujen ohjelmat on tehty usein minuuttipohjalta. Rinnakkaisohjelmaksi on suunniteltu usein päävieraan puolisolle hänen toiveidensa mukainen suurlähetystöjen ja isäntien suunnittelema oma minikiertomatka Helsingin alueella.

Globaali matkailukulttuuri ottaa myös entistä selvemmin huomioon seksuaalivähemmistöjen tarpeet. Matkailumarkkinoinnillisesti nämä ihmiset määritellään kapeasti niin sanottuun LHBT-asiakassegmenttiin (L= lesbot, H = homoseksuaalit, B=biseksuaalit ja T= transseksuaalit). On syntynyt lisää homoystävällisiä matkakohteita, jotka kannustavat asiakkaitaan vapautumaan sekä tukevat palvelu- ja tilatarjonnallaan heidän kulttuuris-esteettisiä motiivejaan. Lisäksi tällaiset demokraattiset kohteet tekevät parhaansa auttaakseen heitä paikalliskulttuurin omaksumisessa.

Työmatkailua ryhmässä ja yksin

Työmatkailun ennakoidaan kasvavan ja kansainvälistyvän kongressien lisääntymisen sekä suurinvestointien ja yritysten globaalien asiakkuuksien seurauksena. Työmatkailija liikkuu pääasiassa yksin, mutta myös yritysryhmiä saapuu yhä enemmän muun muassa Aasiasta.

Helsinkiin suuntautuvaa työmatkailua muokkaavat erityisesti globaalien yritystemme kaupankäynnin sekä suurtapahtumien määrä, laatu ja kansainvälisyysaste. Suomi ja pääkaupunki ovat lentojen päässä yksi risteysasema ja luonteva kohtaamispaikka Aasian ja Euroopan välillä (muttei suinkaan kaupankäynnin ja tapahtumien keskiö).

Kilpailu kongresseista ja konferensseista Euroopan kaupunkien välillä onkin ankaraa. Helsinki-brändin kanssa kilpailevat maailman metropolit sekä messu- ja finanssikeskukset. Hiltonin myyntihenkilöstö tietääkin jo vuosia etukäteen Visit Finlandin ja Visit Helsingin kongressisuunnitelmista, -tarjouksista ja tilavarauksista. Seminaareja

sekä koulutus-, kulttuuri- ja urheilutapahtumia suunnitellaan vuodenkahden aikajänteellä. Poliittiset neuvottelut voivat toteutua lyhyelläkin valmistelujänteellä.

Matkailijaryhmä voi tulla valtioedustusten, yrityksen, harrastusorganisaation tai (maa)joukkueiden mukana. Arvotapahtumien vieraat saapuvat delegaatioina ja suurttapahtumien asiakkaat erikokoisina ryhminä. Esimerkiksi aasialaiset matkustavat selvästi ryhminä, kun taas länsimaiset liikematkustajat voivat tulla eri lennoin. Aasialaisten individuaalimatkailijoiden määrä on kuitenkin lisääntymässä.

Tyypillisiä hotellin ryhmäasiakkaita ovat kongressi-, kokous- ja seminaarimatkalaiset, tiede- ja tutkimusryhmät sekä kaupunki-, urheilu- ja kulttuurimatkailijat. Ihannetilanne Torpalle on edelleen päästä järjestämään vähintään kahden päivän kansainvälinen kongressi sen tiloissa niin, että kaikki majoitus- ja ravintolatuotot saadaan jäämään taloon.

Kansainvälisen individuaalin työmatkailijan taas toivotaan olevan Hiltonin asiakas, joka käyttää vain ja ainoastaan ketjun paikkoja. Kalastajatorppa on kuitenkin vasta matkan seuraus, sillä sitä ennen työmatkailija ja hänen esimiehensä ovat sopineet Suomi-kokouksen, -tapahtuman ja -neuvottelujen tarpeellisuudesta. Matkalle aikova harmitsee yhä tarkemmin seuraavien dikotomioiden välillä:

- jäädäkö kotimaahan vai lähteäkö matkalle?
- tehdäkö työmatka vai ottaako etäyhteys neuvottelijoihin?
- tehdäkö pelkkä työmatka vai yhdistääkö työ- ja vapaa-ajan matka toisiinsa?
- valitako ydinkeskustan hotelli vai kaupungin ulkopuolella sijaitseva hotelli?
- tehdäkö hyvin ohjelmoitu matka vai räätälöity matka?
- osallistuako massatapahtumaan vai tarkasti mietittyyn täsmätapahtumaan?
- valitako hotellibrändi tai persoonallinen huoneisto?

Nykykuluttaja valitsee hotellin ja huoneen pitkälti ketjuhotellin sijainnin ja tottumustensa perusteella. Tällöin ratkaisevia hotellin valintaperusteita voivat olla lyhyet taksi- ja kävelymatkat, kaupungin pulssin ja impulssien läheisyys, hotellin samanhenkiset tai -tyyliset asiakkaat, seura, kuntosali, juoksu- ja kävelymaisemat, sauna, aamiainen tai ravintola.

Palvelujen valintaa ja ostamista riskeeraa muuttunut ja kompleksinen työelämä. Työorientoitunut matkaaja ja liikemies voi jättää koko palvelutarjonnan käyttämättä, koska vaativa tieto-, asiakas-, myynti-, johtamis- ja palvelutyö vievät vapaa-aikaa. Työ, sähköpostit, raportointikäytänteet ja sosiaalinen media varastavatkin joutenolta yhä enemmän

aikaa. Organisaatioissa ilmenevä kilpailu suorastaan yllyttää työntekoon vapaalla ja uusien virikkeiden hakemiseen lepohetkienkin aikana. Yön yli jatkuva työmatka kestää tosiasiallisesti enemmän kuin 8–12 tuntia, koska ”omalla ajalla” on työskenneltävä, sosiaalistuttava, verkotuttava, törmättävä ja törmäytettävä, jotta olisi haluttava ja kutsuva työminä.

Varsinkin markkinointi-, edustus- ja kehittämisammattilainen tekee työtään olemalla kaiken aikaa liekeissä – siis intohimoinen vieraiden kohtaaja, ajan hengen ja ilmiöiden tallentaja sekä trendien metsästäjä (engl. *cool hunter*). Hänen on saatava aikaan puheenaiheita sosiaalisen mediansa sivustoilla! Varsinkin luoville yhteisöille vapaalla olostä on muodostunut pakollinen näytelmä, jossa esitellään ja jaetaan rikasta näkyvää elämää, historiattomia uuteloita ja hyvinvoipaisuutta (uute-lo-käsitteestä ks. Itkonen 2013).

Kalastajatorppa haluaa tarjota notkean nykytyömatkailijan kokemusportfolioon yhdistetyn rationaalisen kokousympäristön sekä dynaamisia kaupunki- ja luontosisältöjä. Ne täyttävät metropoliurbanistin monenkeskisen elämisen tarpeita, nautittavaa eloa ja oloa materialismin ja immaterialismin sekä ydinpalvelujen, mäntymetsän ja rantakallioiden välimaastossa. Ihannetilanteessa työmatkailija ei halua välttämättä matkustaa kaupunkiin lainkaan vaan levätä hyvinvointi-, ranta- ja / tai luontokohteessa.

Vapaa-ajan matkailijan profiili

Kalastajatorpalla yöpyvä vapaa-ajan matkailija tulee Helsinkiin monin motiivein yksin, ystävänsä ja kumppaninsa kanssa tai ryhmässä. Pääasiallisia matkaperusteita ovat rauhallinen ja luotettava kohde, kaupunkiin tutustuminen, kulttuuritapahtumat ja yhdessä oleminen rakkaimpansa kanssa. Eniten on pariskuntina matkustavia, jotka vii- pyvät perjantaista sunnuntaihin.

Torpalla hyvinvointia ja elämyksiä etsivää vapaa-ajan matkailijaa motivoivat yhtäaikaaisesti kaupungin nähtävyydet, runsas kulttuuri- ja ohjelmatarjonta, lähiympäristön aktiviteetit ja hotellin passiviteetit. Visit Helsinki sekä Scandicin ja Hiltonin markkinointikoneisto esittelevät Helsinkiä aktiivisena kaupunki-, kulttuuri-, liikunta- ja viikonloppulo- mapaikkana. Aktiviteetteja ovat alueen ydinnähtävyyksien kokeminen, mikroseikkailut sekä kävely- ja liikuntamahdollisuudet. Passiviteeteilla tarkoitetaan fyysisen liikunnan välttämistä, rauhoittumista, rentoutu- mista ja lepoa.

Tyypillinen Kalastajatorpan asiakassegmentti – keski-ikäinen pariskunta – ei ole kohdelojaali, vaan lompakosta löytyvät eri hotelliketjujen bonuskortit. Heidän matkailuunsa ja ”ulkona syömiseen” kuuluu osin hintaherkkyys, osin spontaanisuus sekä seikkailun-, vaihtelun- ja kokeilunhalu. Heidän kaupunkimatkoihinsa liittyy aina pieni suunnittelmattomuus, kohteen vaihtaminen, varaaminen ja peruminen tilanteen mukaan. Tällaisen dynaamisen matkailukäyttäytymisen ennakoidaan lisääntyvän. Erityisesti tapahtumatalot ja hienot ruokaravintolat kärsivät – asiakkaat voivat perua yhtäkkisesti pöytävarauksiaan sekä jättää ilmoittamatta poisjäämistä tai ryhmäkokojen yllättävistä pienentymisistä.

Vapaa-ajan matkailun ennustettavuutta sekä kohde- ja brändilöjäliteettä heikentävät sosiologisten makujen ja tyylien osittainen samankaltaistuminen, osittainen sekoittuminen ja osittainen murtuminen. Matkailijapari voi olla sekä vaativa että välinpitämätön esimerkiksi ravintola-, ateria- ja viinivalinnoissaan. Pariskunta voi olla samanlaisesti huippulaatua – jopa luksusta – odottava ja ostava mutta myös edullisuutta välillä etsivä.

Yksittäinen vapaa-ajan matkailija voi olla toisaalta yksilöllinen, toisaalta konservatiivinen ja toisaalta trenditietoinen. Hän voi kysyä ruokalistalta tuoretta kalaa ja päätyä silti syömään lihaa. Hän voi kertoa suosivansa paikallisia raaka-aineita, sesonkeja ja makuja sekä silti valita ravintolakseen maailmankeittiötä edustavan ravintolan.

Pariskunnan marionettimieltä sekoittavat vaihtuvat työn ja vapaa-ajan kontekstit, emootioita ja hyötyjä tuottavat tilaisuudet, palvelut ja tuotteet sekä dynaamisten mielentilojen hakeminen. He hyödyntävät mahdollista liikkuvaa ammattiaan, työ- ja edustusmatkojaan sekä työloma-yhdistelmiään. Hypersyklinen, kansainvälinen työskentelymaiseima, sujuvat kulkuyhteydet, lentoasemat, taksi, hotellielämä, illanvietot, nähtävyydet ja ”ulkona syöminen” tarjoavat elämiskulutuksellista elämän voimaa, joka liittyy kuluttajan maailmoituvan emansipaatioon, joskin kyseenalaiseen vapauteen.

Tyypillinen matkaileva pariskunta liikkuu ja majoittuu mielellään yhdessä, mutta tarpeet ja mielihalut voivat silti olla hyvinkin yksilöllisiä. Pariskunta poimii ostovoimansa perusteella brändi-, palvelu- ja tavarapaljoudesta itselleen kulloiseenkin hetkeen ja elämänkaareen parhaiten sopivat kohteet, objektit, tavat, muodit ja tyyli. Matkailijat ovat kameleonttikuluttajia, joiden pirstoutuneessa vapaa-aika-, tavara- ja elämiskulutuksessa sekoittuvat erilaiset minuudet sekä kohtaamis- ja

tavaratarpeet. Eritoten auto-, kaupunki- ja kiertomatkkailijat nauttivat vapaudestaan tällaisessa materialismi- ja immaterialismi-konsumerismissä (Heikkinen 2003; Itkonen 2003; Inkinen 2003).

Tällaisia aikalaisia on myös arvioitu uniikkeja kokemuksia tai ekstreemejä kokemuksia ja spektaakkeleja etsiviksi ihmisiksi, jotka eivät monikasvoisuudessaan ja ambivalenttisuudessaan halua hidastaa rytmiään, vaan ottavat ajasta, paikasta, toisistaan ja suhteistaan kaiken irti. Sielu ravistellaan irti yhteiskunnallisista ongelmavyyhdeistä ja risikiyhteiskunnasta. Elämä korvataan unelmilla, tarinoilla ja ekologisesti kestävämmillä valinnoilla.

Pariskunta voi olettaa, että sillä on lupa vapaallaan piiloutua toisongelmilta urbaanin elämäntyylin, median ja populaarikulttuurin viitoittamaan kulutukseen. On luontevaa rakentaa erilaisia maskimatkkailijan minuuksia, rooleja ja muuntuvia elämäntyytlejä harmaan arjen ja tylsyyden karkottamiseksi sekä hyvän olon ja helpon elämän jatkamiseksi. Näin voi sonnustautua vapaa-ajan turistiksi, egoistiseksi ruokamatkkailijaksi ja ravintolakuluttajaksi. On päästävä juhlimaan, pitämään hauskaa ja mukaan oman narsistisen minä-palapelin rakennustalkoisiin! On matkailtava, päivä- ja löytöretkeiltävä, mutta ei pelkästään vapautumisen, etsimisen ja löytämisen vaan tarkoituksellisen pakenemisen ja eksymishalunkin takia!

Viikonloppumatkkailijat hakevat kohdetta yhdessäololleen, rauhoittuakseen ja virkistyäkseen. Varsinkin kulttuuri- ja tapahtumamatkkailijat seuraavat sosiaalisia medioita tarkasti ja ovat niin sanottuja neogeneralisteja, joilla on lukeneisuutta, kulttuuri- ja liikesivistystä sekä omat erikoistämälalueensa. Osa ihmisistä haluaakin varta vasten lähteä kotikonnuiltaan harrastamaan pääkaupunkiin, koska kaipaa heimoaan, muita ihmisiä sekä info-, elämys-, tapahtuma-, aisti-, media-, viihde- ja kulttuurivyöryä.

Voi paeta ihmisten pariin ja olla palveltavana sekä nauttia hotelliruutiineista, järjestyksestä ja tutun selkeistä prosesseista. Voi myös jättää luontokokemukset, rapisevat historia- ja kulttuurikohteet sekä muut ihmiset silleen ja piiloutua Torpan puhtaisiin lakanoihin. Myös oman elämänvaiheen ja -tilanteen nostalgisoiminen ja juhlistaminen voivat saada pariskunnan palaamaan hääsviittiinsä sekä etsimään kadonnutta virettä, ystäviään ja nuoruutensa merkkipaikkoja.

Liikunta- ja hyvinvointimatkkailijat voivat valita liikuntaloman yhdessäolon hetkiksi, terveytensä edistämiseksi ja suorituskykynsä parantamiseksi. Aktiviteettikohteena Helsingin ja etenkin Munkkiniemen

alue tarjoaa tennis-, golf-, pyöräily- ja kävelymahdollisuuksia sekä mahdollisuudet ryhmille supata, meloa tai jopa soutaa Laajalahdella. Torpalta käsin voi lähimatkailulla Nuuksioon, puistoihin, kylpylöihin, jäille ja laduille tai liikuntakeskuksiin. Toisaalta Torppa on myös passiiviteettikohde, joka tarjoaa stressittömän ja kulttuurisivistyneen ilmapiirin. Asiakas saa osaltaan olla yksin tai rakastettunsa kanssa sekä toisaalta kokea elämää täynnä olevia huoneita (ks. ihanista huoneista Carpelan 2005, 94).

Jatkuva ”oikeaoppinen” hyvän olon malli voi kuitenkin murentua, kun kuluttaja liukuu terveellisyyden ja ravitsemuksen teflonilla runsaan aamiaispöydän ääressä edellisillan pitkän kaupunkikävelyn jälkeen. Urbaani hyvinvointimatkailija onkin ennen kaikkea mielihyvää ja hyvinvointia etsivä kaupunki- ja kulttuurimatkailija, mutta ei perinteinen terveysturistik, sillä hän ei haluaisi lähteä kotoaan hotelliin sairastamaan, potemaan ja tervehtymään, vaikka olisikin lentänyt Helsinkiin varta vasten maailman parhaimman kirurgin leikkauspöydälle. Pikemminkin hän on hyvinvointimatkailija, jonka päämotiveja ovat lepääminen, nauttiminen ja mielialan kohottaminen. Hyvä ruoka, seura, kokous, tapaamiset sekä ohjelma- ja kulttuurisisällöt kohentavat mieltä.

Keski-ikäinen pari ei siis aina tarkasti tiedä, mihin se kulloisellakin kaupunkilomallaan ja vapaallaan pystyy ja mitä se jaksaa ja haluaa. On halu kokeilla ja vielä ottaa mittaa itsestään; toisaalta varovaisuus, konservatiivisuus ja pelokkuus hiipivät matkailijoiden mieliin. Päivän vire, kunto ja etenkin parisuhteen laatu ratkaisevat, haluavatko ihmiset viettää vapaa-aikaansa ikäistensä, kaltaistensa ja kuntoistensa kanssa vai haluavatko he henkistä, sosiaalista ja kulttuurista irtiotta ikätovereistaan jakaakseen tärkeän ajan keskenään.

Riskinä voi myös olla, että pariskunnan lyhytlomaan, yön yli tapahtumaan, kohteeseen tai iltaan on ladattu koko vuoden yhdessäolon odotettu rupeama – matkailullis-kulttuurinen, multiemotionaalinen, strateginen ja sosiaalinen aistiverkosto – sekä institutionaalinen turismiuden voima, jonka pitäisi kytkeä matkailijat johonkin suurempaan todellisuuteen ja monumentaaliseen symboliikkaan.

Vapautumisen päaehto onkin mielekkyyden ja likviditeetin (= järki) suhde. Vapaa-ajan matkailijapari ei ole valmis tulemaan Helsinkiin ja Kalastajatorpalle, jos kohde ei vapauta tai on jo koettu, jos paikka ei voimauta, jos aika ei ole oikea tai jos tarjous ja palvelut eivät houkuta. Vapaa-ajan matkailijan ja DINKS-parin (*Double Income, No Kids*) matkailumieli on kuitenkin avoin. Helsinki-maailmassa olisi paljon

koettavaa, jos vain fyysiset ja temporaaliset olosuhteet sekä matkan hinta-laatusuhde ovat sopivat.

Mielikuva Kalastajatorpasta hyvinvointikohteena on universaali ja kokonaisvaltainen: se on myönteisten tunteiden herättäjä. Sen visuaalinen maailma välittää esimerkiksi mukavuutta, yksinkertaisuutta, romanttisuutta, intiimiyttä, persoonallisuutta ja kauneutta. (Ks. tunteiden ja kokemusten muotoilusta Desmet 2002.) Sen tulevaisuuden hotellihuoneiden varusteista voi löytyä terveydentilaa ja hyvinvointia mittaavia välineitä sekä ”täydellistä” unta tarjoavia varusteita, mutta keskeisempää tällaiselle ”biohotellille” kuitenkin on ilonaiheiden tuottaminen ja kohtaamispaikkojen rakentaminen niin, että mahdollisimman moni haluaa tulla huoneistaan yhteisiin olohuoneisiin.

Perinteisesti matkakohdemarkkinoijat yrittävät pauloa kuluttajat ja luoda heille uusia tarpeita ja odotuksia vitalisoivista ja rauhoittavista destinaatioista sekä kokemusten, paremman mielen ja uutuusien metsästyksen autuudesta. Aktiivisesta kuluttajasta tulee jatkuvaa henkistä ja fyysistä liikettä ja pysähtymisen paikkoja etsivä turisti, jonka elämys- ja hyvinvointinälkä ja -jano kasvavat niin, että kokemus- ja kohtaamiskiihko saattavat muuttua kyltymättömiksi. Matkalle on päästävä, vaikka likviditeetti ei kestäisi. Samanaikaiset itsensä toteuttamisen ja yhteisöllisyyden tarpeet kietoutuvat jatkuvaksi vaihtelun- ja vaeltelunhaluksi, joka saa haluamaan yhä lisää fyysisiä ja virtuaalisia konteksteja ja virikkeitä.

Onkin paradoksi, että länsimaisten kotitalouksien elämänpolitiikan monimutkaistuessa sekä talouden ja ostovoiman heiketessä yleinen lomailu- ja matkailuhalukkuus eivät ole vähentyneet. Postmodernin kameleonttikuluttajan mielessä siintävät yhä enemmän moderni kaupunkielämä, ikuinen loma(sää) ja jatkuva pois lähteminen. Matkailija saattaa haaveilla instant-matkoista, mielihyväkulutusta rikastavista mo(nu)menteista, hektisistä metropoleista tai kauniista hiekkarannoista sekä kokemuksellisista riemuliitereistä, vaikka voisi olettaa, että kansantaloudellinen epävakaus, turvattomuuden lisääntyminen ja ilmastomuutos saisivat jäämään kotiin ja kotikonnuille. Mutta ei! Nykyhetki onkin synnyttänyt matkustamisen mielentilan ja elämänfilosofian: on päästävä irti, on päästävä kokemaan kohtaamisteollisuuden palvelumaailmoja. On vapauduttava keinolla millä hyvänsä!

Nykykuluttajan ambivalentti ja arvaamaton vapauden kaiho suorastaan stimuloi, osin jopa pakottaa matkailijaminuuksien täydentämiseen ja uteliaisuuden ylläpitämiseen. Alussa kuvattu turistipariskunta uskoo

tarvitsevansa matkustamisen harmoniaa, pseudo- ja jopa disharmoniaa rikastuttamaan mieltään, kehoaan, esteettistä tajuaan, tunteitaan ja tietojaan muun muassa tieto-, kulttuuri-, liikunta-, kylpylä-, luonto-, maatala-, kalastus-, metsästys-, urheilu-, purjehdus-, stadion-, harrastus- ja vaellusmatkoin. Vapaa-ajan matka onkin metafyyssistä valveillaoloa, jossa perspektiivikenttä laajenee tiedostamatta historiasta nykyhetkeen. Syvätotuutta etsivä löytöretkeilijä huomauttaa, että elämysmatkaileva pari liukuu vain ilmiöiden pinnalla, eikä varsinainen intellektuaalinen uuden löytäminen edes kiinnosta näitä pintamatkailijoita.

Digimatkailijan profiilista

Kuluttaja on yhä enemmän Internetin kautta kommunikoiva, tiedusteleva ja ostava matkansuunnittelija ja digitaalinen matkailija. Hän ensikokee kohteen jo ennen varausta silmäilemällä ensin avoimet asiakaspalautteet, keskustelusivustot sekä hotellikuvaston ja -videot. Lopullinen hotellinvalintapäätös on matkailijalle itsellekin mysteeri, kun etusormi iskee hyväksy-komennon.

Suomi, Helsinki ja Kalastajatorppa avautuvat digimatkailijalle synkronoituneena kaupallisena mediatilana ja urbaaneina ikkunoina, joiden jokainen nurkka pitää olla googlattavissa (ks. McQuire 2016, 22–23). Verkkomatkailukonteksti on saanut aikaan sen, että kuluttaja toimii ani harvoin matkatoimiston myyntihenkilöiden ja kohdeasiantuntijoiden kanssa. Henkilökohtaisen matkatoimistoasioinnin ovat korvanneet globaalit hakumootorit ja kohteiden kotisivut. Sen sijaan ryhmämatkat varataan vielä osin puhelimitse organisaation (matka)sihteerin tai matkanjohtajan ja matkatoimiston välillä. Ryhmämatkavarauksetkin ovat siirtymässä pois matkatoimistoilta, koska suunnittelukustannukset ja katteet ovat lisääntyneet. Lisäksi ryhmissäkin on nykyään yhä enemmän perusmatkaohjelmasta poikkeavia yksilöllisiä matkajärjestelyjä.

Globaali matkailu-, elämys-, media- ja viihdeteollisuuden tuotantorakenne tuntee digimatkailijan kasvavat vaateet ja etsii uusia teknologisia ratkaisuja. Matkanjärjestäjät, lentoyhtiöt ja hotelliketjut tarjoavat sivustoillaan koko maapallon matkaajien saavutettavaksi. Maailmankylä avautuu klikkausten avulla, ja kohde löytyy kansainvälisten haku- ja matkanvarausjärjestelmien (mm. Expedia, TripAdvisor, Google, ebookers ja Hotels.com), lentoyhtiöiden ja hotelliketjujen myynti- ja markkinointiverkostojen sekä (super)matkailubrändien ja -kohteiden

varausjärjestelmien kautta. Massiivinen jakelukanavaverkosto esittelee matkailijoille unelmien kaukokohteita, rantoja ja majataloja. Kanavat rakentavat tarpeita, kohtaamisia ja kokemuksia, joita palvelu- ja brändikoneisto, operaattorit ja alihankkijat pyrkivät palvelumaailmoillaan tyydyttämään rahaa vastaan.

Hotellien tärkein digipalvelu on ilmaisen wifin ja huippunopean verkkoyhteyden tarjoaminen. Jos hotellin ravintolan ruokalista ei tyydytä, niin verkosta löytyvät hetkessä Helsingin parhaat ravintolaruoat tai ruokakassit kuljetettuna suoraan hotellin aulaan. Ja jos vastaanotossa on kiirettä ja hotellin edessä ei ole taksia, niin auto saapuu nopeasti tilauspaikalle. Varsinkin nuoret matkailijat ja lapsiasiakkaat ovat kärsimättömiä, jos sormitietokone ei kytkeydy maailman tietoihin hetkessä. Statistics Brain (2016) ja Upfront Analytics (2015) osoittavat, että länsimaisen niin sanotun Z-sukupolven keskittymiskyky kestää webissä vaivaiset 8 sekuntia (ks. myös Web-käyttäytymistutkimus Weinreich et al. 2008).

Nuori sukupolvi on matkailumarkkinoijille haastava ryhmä, sillä he ohittavat mainokset ja bannerit. Yhä useampi nuori asiakas kulkee omisssa teknologiamailmoissaan ja sfääreissään (engl. *youiverse*) (Upfront Analytics 2015). Kuitenkin asiakas haluaa, että kohde- ja viestisisällöt olisivat entistä visuaalisempia ja pelillisempiä. Laadukkaat Internet-sisällöt taas ovat kalliita tuottaa ja niiden käytettävyys ja design ikääntyvät nopeasti. Markkinointi onkin osin ulkoistettu asiakkaille, jotka tekevät itse matkastaan leikin jakaessaan kaiken aikaa matkakokemuksiaan, kaupunki- ja katunäkymiä, ruoka-annoksia ja hymyjä (McQuire 2016, 123–156). Varsinkin nuoret ja etenkin aasialaismatkailijat ovat WhatsAppin, Facebook Messengerin, WeChatin, Instagramin, Whisperin, Snapchatin, Pinterestin ja Pokemonin vakiokäyttäjiä. Digikuluttaja ottaa alati valokuvia, omioita ja videoita, joita voidaan lähettää jopa yli 3 000 kappaletta kuussa. Videoita katsotaan peräti kaksi tuntia päivittäin. (Upfront Analytics 2015.)

Hotellibrändit ja niiden partnerit, etenkin kaupat, haluavat ”kuunnella” ja seurata matkailijaa, mikäli tämä on antanut puhelintietonsa. Asiakkaat pystyvät kommunikoimaan suoraviestein matkanjärjestäjän, hotellin, kohteiden ja ohjelmalveluiden tuottajien kanssa huomattavasti enemmän ja nopeammin. Kognitiivisia ohjelmistoja, tekstejä, kuvastoja ja tarinoita pyritään räätälöimään alustoilla ja sivustoilla huomattavasti tarkemmin kuin aikaisemmin, sillä sama kuva- ja videomaailma ei palvele ja houkuta kaikkia. ”Keskustelun” on kuitenkin

oltava helppoa, interaktiivista ja teknologian supertoimivaa. Hotellin "chattaajien" ja somettajien täytyy hallita "twittermaniaa" eli heillä täytyy olla taitoa pelkistää vastaukset seuraajilleen yhteen-kahteen lauseeseen. Sähköinen sisäänkirjautuminen ja vieraskirja kytketäänkin suoraan asiakkuusohjelmaan.

Hiltonin ja Helsingin matkailumarkkinoinnin intressinä on digivii-
vytysten rakentaminen. Itämeren helmen löytämistä täydentävät laa-
jennetun todellisuuden applikaatiot, joiden aihealueet ovat vielä pitkälti
paikkatietoa, mainoksia ja tarjouksia. Monipuolisimmillaan ne toimivat
suunnistamisen ja tiedonhaun tukena, jossa matkaajia koukutetaan
paikallistarinoihin ja -asukkaiden löytämiseen. Esimerkiksi pääkau-
punkiamme pelillistetään etsimällä paikallisten suosimia piilopaikkoja.
Digileikeissä hyödynnetään yhdistettyä kohderealismia sekä jatkettun
että yhdistetyn todellisuuden sovelluksia. Matkakohteen ja hotelliketjun
sähköisen polun rakentajat taas voivat kätkeä brändiviestejä tai pongat-
tavia hologrammihahmoja hotelliympäristöön ja -tavaroihin.

Edelläkävijäasiakkaat kilpailevat siitä, kuka löytää mielenkiintoisim-
mat kolmiulotteiset esineet ja aterintulosteet sekä muotoiltavat 4D-ruo-
katulosteet meiltä ja maailmalta. Monessa edelläkävijämatkailijassa on
myös pieni ominaisuus hakkeria, kun hänellä herää mieli huiputtaa
älytunnistimia ja etenkin tulevia robotteja.

Digmatkailija on avantgardiuudessaan ja teknofiilydessään myös
kriittinen. Hän pohtii alati, mitä hyötyä on uusista laitteista, ratkaisuisista
ja etenkin applikaatioista, jos ohjelmistojen ja ikonien alta ei löydy si-
sältöjä. Digiboheemi kysyy, mitkä teknologiat mahdollistavat kohteen
fiksun haltuunoton sekä paikallisihmisten tapaamisen. Saanko uusia
ystäviä? Nopeuttavatko laajennetun ja virtuaalisen todellisuuden lasit
enemmän tiedon- ja hittikohteiden löytymistä?

Kriittinen matkailija voi kokea kaiken muuttuneen digitaaliseksi
markkinointi- ja myyntipinnaksi. Eri kohteiden kilpailusivustoilla ko-
timaiset kalastajatorpat, helsingit ja espooot muuttuvat osaksi sekavaa
kokoelmaa samanarvoisia paikannimiä, jotka etsijä ohittaa yhdellä
sormenpainannuksella, mikäli kohteet eivät tarjoa sähköisten löytö-
retkien aikana mitään kiinnostavaa. Internetin sisällöt yllyttävät toki
jatkuvaan uutuuksien ja turhuuksien etsintään. Kyse on *kliktivismistä*,
digitaalisesta etusormi- ja hiirikäsi-elämysturismista, jossa digikuluttaja
empii, vertailee, valitsee ja lopulta "enteröi" matkansa hintatietojen ja
visuaalisten efektien innoittamana. Päätöksenteon vaa'assa ovat omat,
ystävien ja muiden vieraiden kokemukset sekä operaattorien ja muiden
asiakkaiden kommentit, valokuvat ja videot.

Liiketoimintastrategisesti hotelliketjun liikkeenjohto sekä markkinointi- ja myyntihenkilöstö joutuvat ratkaisemaan, voivatko ne luoda palvelujen kysyntää esimerkiksi investoimalla työntekijöittensä virtuaaliosaamiseen ja ohjelmistoihin (vaikka ne eivät vielä tuo edes kilpailuetua), vai kiinnittävätkö ne resurssejaan perinteisen asiakaskokemuksen rakentamisen, fyysisten ja designattujen palvelujen sekä visuaalisten kotisivustojen ympärille (niiden kautta matkailija voi varata nopeasti muun muassa nopeasti ostettavissa olevia kuljetus-, opas- ja ohjelmapalveluja). He joutuvat myös pohtimaan partnereittensa avulla, miten Helsingin kulttuurihistorialliset kohteet ja perusnähtävyydet (kuten kirkot, linnat, sotatantereet ja museot) saadaan avautumaan digimatkailijalle.

Miten asiakas pääsee selaamaan esimerkiksi Torpan historiaa ennalta sekä katsomaan alueen kiinteistöjä ja esineitä 360 asteen kuvakulmista? Kulttuurihistoria pitää elävöittää niin, että esineiden historia ja käyttö, hallitsijat ja mahtihenkilöt sekä kansa herätetään "eloon". Matkailupalveluteknologia toimii siis sekä motivoinnin että markkinoinnin ja myynnin välineenä. Määränpään matkailullinen totuus eli sen henki, ilmapiiri, identiteetti ja rikas kulttuuri avautuvat silti pitkälti vasta paikan päällä – jos ovat vielä sielläkään paljastuakseen.

Venäläismatkailijoiden paluu

Venäläismatkailijoiden ennakoitaan palaavan heti kun, läntisen maailman pakotteet höllentyvät ja ruplan arvo nousee. He saapuvat pääosin Leningradin alueelta ja suosivat lyhytlomillaan yhdistettyjä sukulais-, ystävätapaamis-, harrastus-, ostos-, ruokakauppa- ja kaupunkimatkkoja sekä syövät ulkona. Pidemmällä vapaillaan he lomailevat hotelleissa, kylpylöissä ja matkailukeskuksissa. He käyvät kauppa-, kulttuuri- ja liikuntakeskuksissa sekä liikunta- ja messutapahtumissa. Venäjän kielen taito on osoitus hyvästä asiakaspalvelusta.

Venäläisten yleisiä liikkumis- ja kulutuskäyttäytymissäantöjä ovat ainakin seuraavat:

- (1) Auto on tärkein liikkumisväline.
- (2) Vuodenvaihde ja loppiaiset ovat tärkeintä loma-aikaa.
- (3) Viikonloput ovat tärkeintä ostosten teon ja ystävien luo matkustamisen aikaa.
- (4) Venäläinen juhlii mielellään vuosijuhlia ja sukutapahtumia: häitä, syntymä- ja nimipäiviä.
- (5) Tärkein liikuntaharrastus on kävely.

Suurimmat keskuksset kuten Itäkeskus, Jumbo ja Kamppi sekä kaupat (Stockmann, Prisma, Citymarketit) laskevat myös jatkossa taloudellisen osamenestyksensä juuri venäläisen keskiluokan ostovoiman ja kulutuksen varaan. Heidän ostos- ja viikonloppumatkailuaan muokkaavat erityisesti kauppojen (myös pikkukauppojen) sunnuntaiset aukioloajat sekä alennusajat ja joulun ja uuden vuoden sesongit. Uusien kauppakeskusten (Kalasataman Redi, Pasilan Tripla) suosio perustuu erityisesti houkutteleviin monipuolisiin muotiliikkeisiin, premium-tason elämäntyyliä edustavaan tuotemerkki- ja konseptiarkkitehtuuriin sekä monipuoliseen tuotetarjontaan. Asiakkaat pääsevät parveilemaan nykykulttuuristen objektien, nuorekkaan yleisön ja brändikauppojen tuoksinassa.

Venäläisten perheiden ja pariskuntien kaupunkilomia ja niiden majoitusvalintoja ohjaavat erityisesti hotelliketjumme brändeineen ja jäsenetuuksineen. Hotelliketjut matkailullistavat yhä paremman huoneen, aamiaiset, illalliset ja kulttuuri-illan pidennetyksi viikonloppulomaksi. Ne lisäävät myös ohjelma-, kylpylä-, kauneus- ja hyvinvointipalvelutarjontaansa.

Helsingin tärkeimmät kulttuurimatkailulliset vetovoimatekijät venäläisille ovat sen luonteva ilmapiiri, venäläisaikaiset kulttuurihistorialliset korttelit, luonto, rakennusarkkitehtuuri sekä kaupungin rikas kulttuuri – etenkin taide- ja musiikkitarjonta. Matkailija voi yöpyä Kalastajatorpalla ja kiertää sieltä käsin kotimaisia kulttuurikeskuksia ja -tapahtumia (mm. huvi- ja teemapuistot, konserttitalot, teatterit, ooppera- ja musiikkijuhlat, festivaalit). Nuoria venäläisiä saapuu Suomeen myös seuraamaan maailmanb(r)ändejä, sillä Suomi onkin Olympiastadionin valmistuttua yhä enemmän globaalin musiikkiteollisuuden pääjakelijoiden eli ohjelmapalvelutoimistojen ja konserttijärjestäjien suosiossa.

Niin venäläiset kuin läntiset matkailijat fanittavat nostalgisia musiikki- ja viihdeteollisuuden kärkiartisteja ja persoonia, jotka täyttävät katsomoita, ravintoloita, kulttuuritaloja ja halleja sekä saavat eri kansallisuudet ja sukupolvet tanssimaan ja laulamaan sekä vanhemmat sukupolvet muistelemaan nuoruuttaan. Helsinkiä arvostetaankin turvallisena massatilaisuuksien järjestämispaikkana, jonka kilpailukyky perustuu kokonaisilmapiiriin, ihmismassojen dynamiikkaan, yleisön vaelteluun sekä satunnaisiin kohtaamisiin. Matkailija saa olla anonymisti joukossa ja yksilönä senhetkisessä heimossa!

III Unelmien matkailukeskuksen palveluinfrastruktuuri

Kalastajatorppa täyttää unelmien matkailukohteen tunnusmerkistöä. Hotelliravintola edustaa korkealaatuista uusi luksus -käsitteen mukaista tarjontaa, jonka ytimiä ovat rakennettu ja muuttuva luontoympäristö ja maisemat, suomalais-skandinaavis-hiltonilainen brändi- ja palvelukulttuuri. Kohde on luonnonläheinen, ja palvelukokonaisuus on kattava. Se ilmentää helposti lähestyttävää skandinaavista premium-palvelumaa-ilmua. (Ks. uudesta luksuksesta Eskola 2015; Latvala 2014; Silverstein & Fiske 2008, 56.)

Kalastajatorppa edustaa hidasta työ- ja vapaa-ajan matkailua. Matkailijalta se vaatii harkittua ajankäyttöä sekä hyvin pohdiskeltua palvelujen käyttöä – päämäärinä ovat oma hyvinvointi ja kestävät vallinnat (hitaudesta ks. Kahneman 2011). Kohde saa matkailijan mielen rauhoittumaan jo taksin kurvatessa etu- tai kokouskeitaan ovelle tai asiakkaan pysäköidessä oman autonsa Kalastajatorpantielle. Munkkiniemi on päädestinaatio ja määränpää, jonne tullaan varta vasten, ja sieltä ei suhata sinne tänne.

Unelmien Torppa on kaikessa palvelutuotannossaan neoklassista kokonaisuutena edustava hotelliravintola, johon moni arvovieras ja huippurikas asiakas on tottunut omassa maassaan. Siinä on ripaus vanhaa luksusta eli arvovaltaisen etäistä ja elitististä toimintakulttuuria sekä ripaus helposti lähestyttävää, länsimaista luontevuutta.

Ihannehotelli-ravintola on tunteisiin ja matkailijan mieleen syöpyvä niin, että kohteesta muodostuu vakiovierastalo aina, kun asiakas palaa kaupunkiin. Parhaassa tapauksessa koko Kalastajatorppa muistuttaa valtion vierastaloa, jossa parhaimmillaan kukin asiakas on arvovieras. Vieraanvaraisuusteoreettisesti, matkailumotiivisesti ja kilpailuteoreettisesti tällöin ei enää ole merkitystä, mikä on matkailijan ydintarve tai -palvelu ja mikä on lisäpalvelu – olennaista on asiakkaan luottamus brändiin sekä kohteen kanssa-asiakkaiden ja vieraanvaraisuusammattilaisten yhdessä loihittama paikan henki ja ilmapiiri. Kaikki tilat kutsuvat kokoontumaan, tapaamaan, työskentelemään, neuvottelemaan, kahvittelemaan... Aula- ja vastaanottoisännät sekä -emännät ovat helposti lähestyttäviä.

Hotellihuone säilyy kiireisen arjen unohduspaikkana. Moni työmatkailijoista jatkaa siellä työtään, ja osa taas vaihtaa maskia ja siirtyy vapaa-ajan kuluttajiksi heittäytyen vapaalle ja haluten jättää kauppatmatkustajan kuolema hyppäämällä arvaamattomaan kaupunkituristi-

olemiseen. Osa haluaa paeta dynaamista ja monimutkaista (ellei jopa hypersyklistä) kilpailukyvyn perässä juoksemista. Hotellihuone on tällöin pakopaikka pahalta maailmalta ja kodista. Osa ihmisistä sulkeutuu huoneeseensa sekä piiloutuu kotiväeltä ja kadulta. Osa haluaa vain nukkua, nukkua ja nukkua. Huonepalvelu pelaa, ruokkii ja ravitsee, jos jotakin tarvitsee.

Liiketaloudellisesti täydellinen matkakohde on kannattava ja tuotava, joka myy mahdollisimman suurelle määrälle asiakkaita riittävän laadukkaita matkailu-, majoitus-, ravintola-, catering-, ohjelma- ja elämyssisältöjä optimaaliseen hintaan ja suhteessa kysyntään. Samalla Kalastajatorppa on erityisen merkittävä elintarvike-, viihde- ja hygieniateollisuuden tuotteiden jakelukanava. Sen keittiöistä, viinikassasta ja baareista löytyy maailmalla tunnettuja ruoka-, olut- ja viinibrändejä, siivouskeskuksista kaikkialta saatavia puhdistusaineita sekä televisiokanavilta viimeaikaisten musiikki- ja elokuvahittejä. Torppa onkin markkinointikielellä bränditavaratalo.

Tehokas matkailukeskus on palvelutuotannollinen ja massaräätälöity kohde. Sen fyysinen ja digitaalinen tuote- ja palvelurakenne on koettavissa sekä ryhmänä että yksilöllisesti. Kyse on taloutta ja kulttuuria ilmentävästä, psykofyysisesti elävästä konstruktiosta, joka muodostuu huomaamattomista hiotuista palveluprosesseista ja pienistä palveluteoista sekä asiakkaan järkivalinnoista ja tunnemomenteista.

Matkailijoiden yksilöllistymisen seurauksena suurimmat länsimaiset hotelliketjut ovatkin ryhtyneet rakentamaan ja rekonseptoimaan kaupunki- ja putiikkihotellejaan alabrändäämällä niitä nuorekkaiksi ja urbaaneiksi huoneistomaisiksi tyylimajataloiksi. Kalastajatorppa edustaakin osin pohjoiseurooppalaista ja osin pohjoista elämäntyyli-teollisuutta (engl. *nordic lifestyle industry*). Se on ja pysyy maailmanmatkaajille tuntemattomana määränpäänä, jonka mikrokohteet on löydettävä aina löydettävä uudelleen ja uudelleen.

Toki matkailijaa voi yrittää avittaa ja kouruttaa suomalaisiin elämäntapoihin, mutta se ei tapahdu käännyttämällä. Matkailijan jalanjalkia, tunnekarttoja ja elämysmomenteja voi yrittää piirtää etukäteen päämääränä vieraan ankkuroiminen Helsingin ja sen kohteiden ideaan ja tarinaan. Tosiasiallisesti ihannekohde konstruoituu vasta, kun se alkaa elää asiakkaan mielikuvissa ja sosiaaliseen mediaan lähettämässä kuvissa.

Suomalaisen orastavan lifestyle-teollisuuden yritykset ovat kiinnostuneita löytämään näytöshuoneen parhaille laadukkaille tuotteilleen ja palveluilleen. Tällaisia elämäntyyli tuotteita ovat uniikit tai piensarjaiset

käsityöt, kalusteet, taide, designesineet ja vaatteet. Erityisesti taidokkaat kierrätysmateriaaleista tehdyt esineet ja muoti (engl. *trashion*) edustavat uutta premium- tai jopa luksustuotteistoa. Korkeatasoisia palveluja ovat myös esimerkiksi räätälöidyt ohjelmat ja opastetut päivämatkat yksityiskuljetuksineen ja -illallisineen, harvinaiset tutustumiskohteet, täsmäkohtaamiset kotimaisten huippuasiantuntijoiden ja ainutlaatuiset musiikkiesitykset parhaiden artistien kanssa. Näitä voidaan markkinoida ja myydä kerran elämässä -kokemuksina, joita ei voi ostaa.

Unelmien uniikki matkakohde on asiakkaiden luontainen kutsuja, luonnollinen kuumottaja ja viipymän luoja. Tärkeitä viivyttäjiä ovat erikoismessut – peli-, tanssi-, eläin-, harraste-, asiantuntija-, urheilu- ja kulttuuritapahtumat, joilla houkutetaan vuosi vuodelta kyseisen harrastuksen heimoja kaupunkiin. Tyyppiesimerkkejä ovat muun muassa patrioottinen, liikutuksen valtaan vievä Lontoon Proms-päätöskonsertti tai taidefestivaalit. Useat sosiaaliset ja viihdyttävät tilaisuudet, kulttuurikohteet, kasino, kylpylä ja monipäiväiset tapahtumat luovat kokonaisarvoa. Jo yksistään huippuhienot ruokaravintola-, show- ja konserttitarjonta pidentävät läsnäoloa ja sitä kautta lisäävät hotellin tuottoja. Myös huippuluksusta edustavat yritystapahtumat, tasokkaat iltatilaisuudet (ransk. *soirée*) ja juhlat tuovat merkkivieraita hienoon hotelliin.

Kohti hidasta transmodernia kulutusta

Kalastajatorpan tulevaisuuden menestys perustuu matkailumurrokseen, jossa matkailijat vähentävät kaukomatkailuaan ja siirtyvät kuluttamisessaan kohti immateriaalisia, ”transmoderneja” ja lokaaleja palveluja ja tuotteita hidastaakseen ilmastonmuutosta, vähentääkseen hiilipäästöjä ja lisätäkseen ilmastonsuojelua (ekologisesta humaaniudesta ks. Kuusi 1996). Immaterialismi näkyy tavaroista luopumisena ja niiden vähentämisenä sekä lähi- ja täsmäpalvelujen suosimisena. Matkailun lokalisoituminen taas ilmenee matkailu-, elämys- ja ravintolataloudessa muun muassa lähi- ja lähialuematkailun, omatoimimatkailun, tee-se-itse-ajattelun sekä tapahtumakulttuurin suosimisena ja merkitysten kasvuna (lokalisatiosta ks. Hines 2001).

Ihanne on, että matkailuteollisuudessa suositaan kestäväää ja ekotehokasta lähi- ja lähialuematkailua. Tavoitteina ovat vähäpäästöisyys ja vihreä, hidas matkailu. Lähialuematkailulla viitataan tässä yhteydessä

Itämeren alueeseen, Pohjoismaihin, Baltian maihin ja Luoteis-Venäjäan eli matkailuympäristöihin, jotka ovat saavutettavissa paikallisyhteyksien kuten junan, henkilöauton, linja-auton ja laivan avulla. Lähimatkailulla tarkoitetaan tässä muun muassa Suur-Helsinkiä ja paikallisuusalueita.

Helsinki ja Kalastajatorppa positioituvat maailmanmatkailijoille pohjolaksi ja Skandinaviaksi, jonka lähialueisiin kuuluvat Lappi, Tukholma, Viro ja Pietari. Laajennettu Helsinki-todellisuus tarjoaa rikkaan, monikulttuurisen ja yllätyksellisen matkailumaiseman. Lähi-Helsinki taas merkitsee erilaisten mikroympäristöjen (kuten korttelien, puutarhojen, puistojen, lähimetsien, vesialueiden ja paikallisen rakennetun ympäristön) maisemien kokemista.

Globaalivieraan irtautuminen pikamatkailusta ja tuhlailevasta kertakäyttö-elämyskulutuksesta ei onnistu helposti, koska se vaatii elämäntapojen muutosta, tietoa ja syväymmärrystä matkailun aiheuttamista päästöistä ja ekologisista vaikutuksista. Hybridikuluttajan pitäisi siirtyä elämystietoisesta matkailijaroolistaan vastuulliseksi matkailijaksi. Toisaalta yksikään matkailija ei täysin kykene osoittamaan (lähi)matkansa päästö-, paikallisuus- ja ekotehokkuus- eli ”vihreysastettaan”. Yksilömatkailija ei voi vertailla omatoimimatkojensa päästöjä valmis- ja ryhmämatkojen kanssa.

Ekomatkailijan matkavalmistelut veisivät ylenpalttisesti aikaa, jos hän yrittäisi selvittää matkakohteiden ympäristöstandardeja sekä niiden tarjoamia vähäpäästöisiä palveluja, tuotteita ja konsepteja. Kameleonttikuluttaja ei voi myöskään laskea hotellimajoituksen ja ravintolaillallisen kokonaispäästöjä. Kaikkiaan vihreän (matkailu)talouden laskentatavat ja ekologiset kilpailukykykymittarit ovat edelleen epäselviä, minkä seurauksena onkin esitetty henkilökohtaisia päästömääriä. Hiilivapaassa matkailussa onkin kyse usein vihreistä mielikuvista ja ympäristönsuojellisuudesta ajattelusta, jossa nykypäivän hyödyn voi ajatella olevan virhehuomisen kannalta.

Ihanteellisimmillaan matkailija saapuu Kalastajatorpalle mahdollisimman vähin hiilijalanjäljin minimoiden päästöt ja lentokilometrit. Radikaali ekomatka voi tapahtua suosimalla pika- ja massamatkailun sijasta hidasta matkailua esimerkiksi pyrkimällä viipymään Helsingissä ja Torpalla mahdollisimman kauan. Fossiiliaktiviteetit korvautuvat niukilla hankinnoilla ja vähäpäästöisillä sisällöillä – esimerkiksi lähiruoka-, -luonto-, -maaseutu-, -liikunta-, -purjehdus-, -kulttuuri- ja polkupyörämatkailulla.

Kalastajatorpan markkinointi voi suosia entisestään paikallisia ohjelmapalveluja tuottavia yrityksiä ja nähtävyyksiä. Historia ja kantahel-

sinkiläinen urbaanius tulevat pirtaan, kun asiakas voi käydä tarinantäyteisissä paikalliskievareissa, puistoissa, korttelikierroksilla, museoissa, näyttelyissä, gallerioissa, nähtävyyksien äärellä... Ohjelmapalveluyritykset voivat houkutella pienryhmiä veden äärelle soutelemaan ja melomaan sekä lähimarjaan, -sieneen, -ladulle, retkelle...

Ihanteena on, että matkailija siirtyy ylitsevuotavasta kulutuskäytäytymisestä hillittyyn ja hallittuun kulutukseen sekä multitarjonnan kestäviin valintoihin. Matkailija ei tarvitse multiemotionaaliseen kokemukseensa monimediaalisuutta, vaan kansallis- ja lähimaisema, olemassa olevan luonnon ja seuran intensiteetti sekä hakeutuminen kestäviin arvoihin ja valintoihin korvaavat teknokraattiset elämyspalvelut (biosfäärin elämysmaailmasta ks. Paloheimo 1989, 98–106). Keskeisiä matkailuarvoja ovat luonnon kantokyvyn säilyttäminen, vihreät ja jopa puhtaat valinnat, yksinkertaisuus, luonnollisuus, aistikkuus, kestävyys ja yhteenkuuluvuus. Kuluttajat palaavat palvelusinfoniasta klassisiin asioihin ja periaatteisiin: miljööseen, tunnelmointiin, tiloihin, keittiöön, makuihin ja designiin. Pohjoisuuden idea integroituu fiksusti hiltonilaisuuteen.

Hyvän olon ja mielen Hilton Helsinki Kalastajatorpan lähi- ja paikalliskohteiksi muodostuvatkin Munkkiniemi, Seurasaaari ja muut nähtävyydet, kuten Alvar Aallon kotimuseo ja Tarvaspää, viher- ja vesialueet, rannat sekä nykysukupolven piilotetut kohteet, riemuliiterit sekä musiikki- ja tanssikeittämöt (engl. *boiler room*). Suositettu pienkohde voi olla paikallisautenttinen sekä perinnesisältöjä ja -tarinallisuutta kunnioittava – siis hyperlokaali paikka, jossa vastuullisen ja tiedostavan pariskunnan on hyvä olla (engl. *hyperlocalism*).

Vieras voi löytää tavoittelemansa vapautumisen ja itsessä tapahtuvan oivalluksen matkallaan kohti syväekologisuutta, voimakuntoutta (engl. *fitness*) ja mahtivointisuutta (engl. *wellness*) (käsitteiden suomennoksesta ks. Itkonen 2014). Tämä lumoitseys (engl. *selfness*) ei ole ristiriidassa työ- ja elämäntyyllillisten paineiden alla. Hyvinvoipuu vain saa huumanimman sekä eettisemmän ja sofistikoituneemman sävyn.

Yleisesti todettuna Kalastajatorpalla olostaa tulee ympäristö- ja hyvinvointimatkaillinen päämäärä, jolla tähdätään tasapainotettuun joutenoloon kaupungin ja luonnon hiljaisuudessa (joutenolosta ks. Hodgkinson & Abaitua 1999; harmoniasta Csikszentmihalyi 2005, 325–328). Mahdollisimman puhtaan luonnon, ilman ja saasteettoman ympäristön merkitys mielelle, kokonaishyvinvoinnille ja terveydelle nousee määrittäväksi matkanvalintakriteeriksi sekä kokonaisarvon rakentajaksi.

Tulevaisuuden Kalastajatorpalla yhdistyvät kotimaisen kohtaamis- ja elämäntyyli- ja elämyksellisen sekä monen sen alihankkijan ympäristö- ja vastuullisuusstrategiat tukien kohdetta kestävästä matkailu-, palvelukauppa-, kulttuuri- ja liikuntakeskuksena (kohtaamisteollisuudesta ks. Heikkinen 2014, 195). Matkakohde tarjoaa muun muassa paikallisesti tuotettuja majoitus-, ravitsemis-, lähikuljetus-, siivous- ja hyvinvointipalveluja.

Unelmien matkakohde on Eliel Saarisen suunnitelman kaltainen palvelusysteeminen utopia, jonka arvomaailma on perustavanlaatuisen. Tällaisen destinaation suunnittelu lähtee ekologisesta kilpailukykyvästä ja ekodesignista eikä asiakaslähtöisestä palvelumuotoilusta, koska kameleonttikuluttaja ei ole ympäristönmuutoksen edessä oikeassa. Kalastajatorpalle saapuvan, hyvinvointia etsivän (kameleontti)kuluttajan asiakas- ja matkailukäyttäytymistä tulee ohjata moraaliseettisinä valintoina ja painottaa matkailullisia viiden E:n kulmakiviä: energiataloudellinen, ekologinen, esteettinen, eettinen ja emotionaalinen.

Tällainen lähtökohta ei tarkoita, etteivät palvelunäyttämö ja elämäntyyli ole silti virikkeellisiä, viihdyttäviä ja kokemuksellisia. Mallia voi ottaa Torpan perinteestä, pienkahvilasta ja paikalliskievariudesta. Torpan – kuten useiden paikallisravintoloiden, -kahviloiden ja -tapahtumien – päätehtäviä ovat perinteisesti olleet hyvän mielen rakentaminen hyvän ruoan, juoman, seuran ja tanssin avulla.

Kestävä Torppa tyydyttää asiakkaiden (mm. vapaa-ajan matkailijat, työmatkailijat, lounasasiakkaat) sekä aineellisia (henkilöstöruokailu) että ei-aineellisia (palkitsemis- ja elämysmatkat) tarpeita, kuluttajien vapaa-aikaan liittyviä tarpeita sekä ottaa huomioon asiakkaiden erilaisia motiiveja tarjoamalla sopivanlaatuisia majoitus-, ravitsemis-, tila- ja ohjelmapalveluja. Kohde täsmätydyttää hyvän palvelun avulla asiakkaitensa yhteisöllisiä ja henkilökohtaisia fysiologisia ja sosiaalisia tarpeita tarjoamalla tilukset kontaktointiin, vanhojen suhteiden ylläpitämiseen ja uusien luomiseen.

Niin Kalastajatorpan konseptista kuin yleisemminkin Suomeen tulevan täsmämatkailijan liikesivistyksestä ja kulttuurisesta juuristosta löytyy luultavasti arktisen ja pohjoisen luonnon ihailua metsineen, vesistöineen sekä kasvi- ja eläinlajeineen. Nykyturisti on vain kadottanut luontotietoisuuttaan ja ekologisen kokemuksen ytimen etsiessään mielihyvää ja huvituksia rakennetusta ympäristöstä ja massoituneesta viihdekulttuurista. Nyt aikalainen ja (kameleontti)kuluttaja voi löytää pehmeän ja hitaan matkailun tavan sekä mielenkiintoisen periferiamme

tutustumalla ja perehtymällä lähialueisiimme sekä lähitiloihin – tarkoittamatta kuitenkaan, että hänen tulisi välttää jo rakennettua kulttuuria, pöriseviä kulttuurisia elämymuodostelmia sekä sosiaalisia ja matkailullisia valtaverkostoja (so. matkakeskuksia, kaupunkoja, nähtävyyksiä, matkakohteita).

Hybridimatkailija valitsee edelleenkin fyysiset ja virtuaaliset kohtaamisensa, palvelut ja tuotteet kulloisenkin kontekstin, muuntuvien järkisyiden, motiivi- ja tunnekartastonsa, melko vakiintuneen arvomaailmansa ja hintatietoisuutensa perusteella, mutta oletettavasti tiedostavammin kuin aikaisemmin. Hän ei ole aiemmin välittänyt taustalla olevasta tuotantokoneistosta, mutta nyt hän tunnustaa olevansa osa palvelupluralismin muutosta kohti kestävän kokemuksellisuuden rakentamista. Täydellinen ekomatka on silti edelleen pako ja irtiotto – hetkessä toteutuva projekti ja kompromissi, jossa individualistiset ja yhteisölliset näkökulmat kohtaavat. Nyt (lähi)kohde on fyysinen, virtuaalinen sekä kestävä – ja sinne siirrytään matkakumppanin ja/ tai matkanjärjestäjien kanssa tehdyn yhteisen sopimuksen mukaisesti. Elämää kokonaisvaltaisesti muotoileva lifestyle- ja life science -kohde on ns. transformaatio-, kohtaamis- ja vetäytymiskohde, joka on ihmisen kokoinen ja sellainen, jossa uskotaan kummankin keski-ikäisen yksilön ja matkalaisen viihtyvän ja viipyvän pienesti (ks. lifestyle- ja life science -teollisuudesta Heikkinen 2015 ja pienestä toimijuudesta ks. Honkasalo 2008).

Ihanteellisimmillaan matkakohteen – olipa se keskus tai yksittäinen paikka – ilmapiiri ja seura motivoivat ja herättävät koheesiota. Paikan asiakaspinta ja tapahtumien luonnollinen henki tempaisevat mukaansa. (Unelmista ja utopioista ks. Lahtinen 2002.)

Osa tiedostavista liikematkailijoista ja matkailijapariskunnista tuntee tullessaan päätepisteeseen elonkehänsä tuhoamisessa ja materialismissaan (elonkehästä ks. Tulirinta 2014, 3). Parempi olo ja mieli eivät ekohumanistiselle matkailijalle välttämättä riitä, eikä hän liity globaalin matkailun edistysuskoon (edistysuskosta ks. mm. Raumolin 1982, 15). Hän on oivaltanut vaikutuksensa ekosysteemin hajottamisessa ja on valmis muuttamaan matkailukäyttäytymistään.

Kokous- ja vapaa-ajan matkailijalle Helsinki-matka voi silti olla multiemotionaalinen mielentila sekä makujen, tyylien ja tapojen kokonaisuus, jossa hän voi olla hyvillään jo matkan odotuksesta ja matkannteosta eikä suinkaan vain ”perillä olosta”. Tyytyväisyys voi muodostua matkailuminimalismista: pienistä vieraanvaraisuuksien osoituksista

sekä yksilöllisyyden ja yhdessäolon toteutumisesta yhdessä. Tällaiselle ”eettis-ekologis-esteettiselle kameleontikuluttajalle” riittää, että lähipe-ruspalvelut toimivat. Fossiilimatkailusta ja luonnon kantokyvystä huolissaan oleva vihreä matkailija odottaa toki matkaltaan romanttisuutta, jotakin erityistä ja ennen kokemattonta tapahtuvaksi: osin teknologiasta vapaata kulttuurimatkaa (esimerkiksi unplugged-konsertit), kulttuurista ekstreemiä ja pitkän matkan kaupunkivaelluksia.

Äärimmillään syvästi ekologinen hyvinvointimatkailu voi tarkoittaa sitä, että matkailija minimoi kaiken fossiilimatkailu-, majoitus-, ravitsemis- ja elämystaloudellisen kulutuksensa sekä digi- ja lähimatkailee mahdollisimman ympäristöeettisesti ja kriittisesti kotia lähellä olevissa mikrokosmoksissa. Hän ei silti suostu apokalyptisiin ja survivalistisiin elämänmuotoihin, eikä ole valmis hyväksymään ekologista romahdusta, vaan hänessä elää pelastusvietti. Tällainen vaativa kuluttaja uskoo teknisiin mahdollisuuksiin ja palvelukonsumerismia koskevaan kurinalaisuuteen sekä kokemuksellisen ja esteettisen narsismin kitkemiseen. Hän ei ole pseudo-aktiivi elätellessään onnellisuuden ja vapauden illuusioita matkaillessaan ”stadilaisessa” ja munkkiniemeläisessä kansallismaisemassamme.

Meneillään oleva, hyvinvointikulutusellinen transformaatio tarkoittaa valtavaa (r)evoluutiota. Ollakseen vahvan ympäristölähtöinen ihminen ja kuluttaja sekä nauttiakseen ihmisen kokoisesta miljööstä tarvitaan voimakasta mielen kehitystä ja henkistä kasvua, joka vahvistuu ennen pitkää syväekologiseksi opiksi. Tällaisen opin yhtenä ihanteena voi olla paluu matkailun alkujuurille, joutenolon sielunoppiin, täydellisen työ- ja lomamatkan ja kohteen syvänteisiin, joiden olemus ei perustu pituuden ja dynamiikan periaatteisiin vaan hyvyyden ja jakamisen kansainväliseen kulttuuriin.

Syväluontosuhde ei kuitenkaan tarkoita kuivaa spartalaista itseku-rielmää, vaan hyvään elämään pitää sisältyä arjesta erottautumista: juhlimista ja ylitsevuotavaa tarjoilua, jossa mielet, naiset ja miehet lämpenevät. On osattava ”bailata”, tanssia ja laulaa. ”Om det går åt helvete, måst det gå med trumpeter”, tiedettiin jo aikoinaan.

Torpalla juhliminen ei kuitenkaan tarkoita ylenpalttista alkoholin käyttöä, vaan liikesivistystä, juopumista elämästä, toisista ihmisistä ja tunnelmasta kodin ulkopuolella ylevässä hotellissa ja ravintolassa. Ranskan kielen sana *hôtel* on alun perin tarkoittanut korkea-arvoisen henkilön taloa tai virallista rakennusta. Hotelli-sanaan on latautunut arvokkuutta enemmän kuin kievariin tai majataloon. 1800–1900-luvuilla hotelli sai ylellisen leiman, kun käsitteeseen liitettiin Ritz, Savoy, Plaza

tai Bristol. Myöhemmin liiketoiminta, politiikka ja matkailuteollisuus toivat hotellinimien yhteyteen käsitteet Hilton, Sheraton, Hyatt... (Tanttu 1992, 71.)

Nyt hotellinimiä tarinallistetaan, demokratisoidaan ja ”pehmenetään” edelleen, mutta perustehtävä on säilynyt: maksava asiakas ja etenkin kanta-asiakas edustavat tuota korkea-arvoista henkilöä, joka osaltaan luo paikan kokonaisarvoa. Tanttu kiteyttääkin seuraavasti:

Hyvinhoidetusta hotellista tulee kaupunkikuvan olennainen osa, kappale kulttuurihistoriaa myös kaupungin asukkaille, jotka eivät hotellissa koskaan yövy. Hotelli ei ole vain hyvin öljytty asumiskone vaan enemmän. Jos hotellilla ei ole lisäarvoa, se ei kiinnosta, sinne ei palata. Liikemies astuu ovesta toiseen, joten tunne on tärkeä, vaikka vaistonvarainen. Kodikkuus, tapakulttuuri ja hyvät tavat kuuluvat yhteen. Asiakas muistaa sellaisen hotellin, jossa kaikki jaksavat toivotella hyvät huomenet, hyvät illat ja osaavat hymyillä. Hotellin persoonallisuus on yhtä kuin henkilökunnan persoonallisuus, muu on maustetta ja kuorrutusta. Hotelli on melkoinen kouluttaja ja valistaja. Ensikertalaisia sekä asiakkaina että työntekijöinä, jotka oppivat palvelusta, hotellielämästä, kulttuurista ja kansainvälisyydestä. Hotelli opettaa myös elämästä nauttimiseen. Pienetkin yksityiskohdat merkitsevät. (Ks. emt. 71–72).

Tanttua (emt.) mukaillen nimi katolla ei kuitenkaan tee hotellia vaan asiakkaalta toiselle kulkeutuva kohteen maine. Lisäksi todellisen nimen tekevät pysyvä henkilökunta ja tutut kasvat: näkyvät johtajat, tyylikkäävät hovimestarit, loistavat keittiömestarit ja kokit sekä kaikkietävät vastaanottopöytäliköt ja palvelukoneiston jokainen elävä osa.

Lähteet

- Carpelan, B. 2005. *Kesän varjot*. Helsinki: Otava.
- Crawshaw, C. & Urry, J. 1997. *Tourism and the photographic Eye*. C. Rojek & J. Urry (Eds). *Touring Cultures. Transformations of Travel and Theory*. London: Routledge.
- Csikszentmihalyi, M. 1991 / 2005. *Flow. Elämän virta. Tutkimuksia onnesta, siitä kun kaikki sujuu*. Suomentanut R. Hellsten. Helsinki: Rasalas.
- Desmet, P. 2002. *Designing Emotions*. Delft, NL: Delft University of Technology.
- Eskola, M. 2015. *Luksus verkossa – tutkimus arktisia elämyspalveluita tarjoavien lappilaisten palveluyritysten kotisivuista*. Opinnäytetyö. Helsinki: Haaga-Helia ammattikorkeakoulu.

- Heikkinen, V. A. 2003. Elämysteollisuus pelitilana. Tulkintoja modernin kuluttajan asiakas- ja kulutuskäyttäytymisestä. *Kameleonttikuluttaja ikuista mielihyvää ja elämystä etsimässä*. Toimittanut V. A. Heikkinen. Haaga-Sarja 3. Helsinki: Haaga Instituutin ammattikorkeakoulu, Haaga Research Center, 8–25.
- Heikkinen, V. A. 2014. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu Finavian, lentoaseman palveluyritysten ja henkilöstön kehittämisen tukena. *FUTUAeroport II*. Sähköinen julkaisu. Toimittaneet V. A. Heikkinen & S. Inkinen. Helsinki: Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, 193–197.
- Heikkinen, V. A. 2015. Fragmentoituvasta vapaa-ajan kulutuksesta kestäviin kokemuksiin. Toimittaneet M. Itkonen, V. A. Heikkinen & S. Inkinen. *Kameleonttikuluttajan paluu. Aikamatkaaja kotiseutua, maailmankylää ja elämystä etsimässä*. Helsinki: Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, 207–231.
- Hines, C. 2000/2001. *Lokalisatio. Vaihtoehto vapaakaupan ylilyönneille*. Suomentanut J. Airaksinen. Helsinki: Like.
- Hodgkinson, T. & Abaitua de, M. (toim). 1997/1999. *Matkaopas joutilaisuuteen. Laiskan kirjallisuuden antologia*. Suomentanut T. Valkonen. 2. painos. Helsinki: Basam Books.
- Honkanen, A. 2004. *Menneisyyden tulevaisuus. Postmodernit matkailuteoriat ja vapaa-ajan matkailun muutokset eräissä Euroopan unionin jäsenvaltioissa vuosina 1985 ja 1997*. Akateeminen väitöskirja. Savonlinna: Joensuun yliopisto.
- Honkasalo, M-L. 2008. *Reikä sydämessä. Sairaus pohjoiskarjalaisessa maisemassa*. Tampere: Vastapaino.
- Kalastajatorppa. 1949. Kalastajatorpan mainos. *Hotelli- ja ravintolalehti* 5–6/49, 14.
- Inkinen, S. 2003. Elämystä etsimässä. Havainnot kameleonttikuluttajan arvoista, asenteista ja unelmista. *Kameleonttikuluttaja ikuista mielihyvää ja elämystä etsimässä*. Toimittanut V. A. Heikkinen. Haaga-Sarja 3. Helsinki: Haaga Instituutin ammattikorkeakoulu & Haaga Research Center, 96–138.
- Itkonen, M. 2003. Mies-poika ja eletyt unet. Rockmusiikki maailmankokemuksen muotona. *Kameleonttikuluttaja ikuista mielihyvää ja elämystä etsimässä*. Toimittanut V. A. Heikkinen. Haaga-Sarja 3. Helsinki: Haaga Instituutin ammattikorkeakoulu & Haaga Research Center, 46–63.
- Itkonen, M. 2013. Henkilökohtainen tiedonanto. Sähköpostiviesti 10.10.2013.
- Itkonen, M. 2014. Henkilökohtainen tiedonanto. Sähköpostiviesti 12.9.2014.
- Kaivola, J. 2016. Henkilökohtainen tiedonanto. 4.10.2016.
- Kahneman, D. 2011. *Thinking, Fast and Slow*. London: Allen Lane.
- Kuusi, O. 1996. Ekologinen humanismi tulevaisuusajattelun muotona. *Ekologinen humanismi*. Toimittaneet J. Heinonen & O. Kuusi. Helsinki: Otava.
- Lahtinen, M. (toim.). 2002. *Matkoja utopiaan. Tommaso Campanella, Francis Bacon & David Hume*. Suomentaneet P. Mänttari & T. Makkonen, P & Kaikkolainen & T. Tomperi. Tampere: Vastapaino.

- Latvala, R. 2014. *Suomalainen luksus käsitteenä ja ilmiönä*. Opinnäytetyö. Helsinki: Haa-ga-Helia ammattikorkeakoulu.
- McQuire, S. 2016. *Transforming Media and Public Space. Geomedia. Networked Cities and the Future of Public Space*. Cambridge: Polity Press.
- Paloheimo, E. 1989. *Maan tie*. Helsinki: WSOY.
- Raumolin, J. 1982. Entropologian kehitys ja kehityksen entropologia. *Energia, kulttuuri ja tulevaisuus*. Toimittanut I. Massa. Tietolipas 89. Helsinki: SKS, 15–60.
- Silverstein, M. & Fiske, N. 2008. *Trading Up. Why consumers want New Luxury Goods – and why Companies Create Them*. London: Penguin Group.
- Skift Magazine. 2016. Megatrends defining Travel in 2016. Verkko-osoitteessa <https://skift.com/2016/01/13/skift-annual-forecast-megatrends-defining-travel-in-2016/>. (Tarkistettu 18.12.2016.)
- Statistics Brain. 2016. Attention Span Statistics. Verkko-osoitteessa <http://www.statisticbrain.com/attention-span-statistics/>. (Tarkistettu 21.12.2016.)
- Tanttu, J. 1992. Persoonallista vieraanvaraisuutta. *Valomerkki* 1992/1, 71–73.
- Tilastokeskus. 2014. Suomalaisten matkailu. Verkko-osoitteessa <http://www.stat.fi/til/matk/kas.html>. (Luettu 20.11.2014 klo 23.16).
- Tilastokeskus. 2016. Hotel Capacity and capacity utilization, January-december 2015. Verkko-osoitteessa http://tilastokeskus.fi/til/matk/2015/12/matk_2015_12_2016-02-18_tau_006_en.html. (Tarkistettu 18.12.2016.)
- Tulirinta, S. E. 2014. Romahtaako vai eikö romahtaa. *Elonkehä* 1 (20), 3.
- Upfront Analytics. 2015. Marketing to Generation Z Teenagers: 10 Awesome Tips. Verkko-osoitteessa <http://upfrontanalytics.com/marketing-generation-z-infographic/>. (Tarkistettu 21.12.2016.)
- Visit Finland. 2016. Vuonna 2015 Suomessa järjestettiin lähes 700 kansainvälistä kongressia. Verkko-osoitteessa <http://www.visitfinland.fi/tutkimukset-ja-tilastot/kongressitilastot/>. (Tarkistettu 21.12.2016.)
- Visit Helsinki. 2015. Helsingin matkailu 2015. Verkko-osoitteessa http://www.visithelsinki.fi/sites/default/files/legacy_files/files/Tilastot/FI/helsinginmatkailun_tilastoraportti2015.pdf. (Tarkistettu 21.12.2016.)
- Visit Helsinki. 2016. Helsingin matkailutilastot. Verkko-osoitteessa http://www.visithelsinki.fi/sites/default/files/legacy_files/files/Tilastot/FI/helsinki1016.pdf. (Tarkistettu 21.12.2016.)
- Weinreich, H. & Obendorf, H. & Herder E. & Mayer, M. 2008. Not Quite the Average: An Empirical Study of Web Use. *ACM Transactions on the Web*. Vol. 2/1.

Samuel Nieminen

Tulevaisuuden hotellihuone

Tämä artikkeli perustuu Haaga-Helia ammattikorkeakoulun restonomi-tutkinnon opinnäytteeseeni (aiheena tulevaisuuden hotellihuone) sekä aineistonkeruuseeni koskien majoitusalan merkittävimpiä trendejä ja hotellihuoneisiin liittyviä teknologisia innovaatioita.

Majoitusalan lähivuosien keskeiset trendit Suomessa liittyvät varsinkin kiinalaismatkailun kasvuun ja uuden teknologian sovelluksiin. Kiinalaisten matkailijoiden määrä on pohjoismaissa kasvanut nopeasti, ja määrän ennakoidaan lisääntyvän myös tulevina vuosina. Kiinalaiset myös kuluttavat enemmän rahaa matkustaessaan kuin muut ulkomailta tulevat matkailijat.

Palveluteknologioilla tähdätään muun muassa kohteen sisältöjen markkinoimiseen, työn tuottavuuden parantamiseen ja asiakaskokemuksen kehittämiseen. Asiakkaiden eniten toivoma palvelu hotellissa on ilmainen langaton verkkoyhteys. Forrester Consultingin tekemän tutkimuksen mukaan jopa 90 prosenttia matkustajista pitää langatonta verkkoyhteyttä tärkeimpänä hotellin tarjoamista palveluista. Hotellien tulisikin tarjota kaikkialla hotellin tiloissa toimivaa, nopeaa ja luotettavaa verkkoyhteyttä.

Huonekokemusta halutaan myös sujuvoittaa. Hotellimaailman kannalta tämä tarkoittaa, että laitteiden ja palveluiden käytön tulisi olla tarpeeksi helppoa ja yksinkertaista – ilman että tekniikan hallintaan ja opetteluun tarvitsisi käyttää juurikaan aikaa. Asiakkaat ovat tottuneet kotonaan käyttämään laitteita, joiden mahdollisuuksiin ja asetuksiin he ovat mieltyneet.

Erilaisten laitteiden yhdistettävyyks (verkkoon ja toisiinsa) on noussut majoitusalan yhdeksi suurimmaksi trendiksi ja kehityskohteeksi. Yhä useampi laite onkin yhdistettävissä toisiinsa, ja näitä laitteita voi myös

ohjailla etänä. Laitteet voivat olla yhteydessä toisiinsa esimerkiksi Bluetoothin tai Internetin välityksellä. Laitteiden kytkemistä Internet-verkon avulla voidaan kutsua kokoavalla nimellä *IoT* eli *Internet of Things* (esineiden Internet). Yhdistämiseen voi myös käyttää Bluetooth-yhteyttä. Asiakkaat voivat säätää huoneiden toimintoja etänä tai toistaa mediaa omalta laitteeltaan hyödyntäen huonetilassa olevaa televisiota ja kaiuttimia.

Hotellit haluavat kehittää hyviä ja uusia keinoja kommunikoida asiakkaiden kanssa. Isoille hotelliketjuille yksi toimiva ratkaisu on kytkeä viestintä asiakkaan kanssa hotelliketjun omaan matkapuhelinsovellukseen. Sovelluksen avulla asiakkaan tulee pystyä viestimään hotellin kanssa ilmaiseksi. Asiakkaan lähettämä vieraskielinen, tekstipohjainen viesti on myös helpompi kääntää (esimerkiksi Google-kääntäjän avulla) kuin vieraskielinen puhe.

Erilaisten tunnistimien avulla voidaan seurata asiakkaiden liikkeitä ja liikkumista hotellitiloissa. Tunnistimista tunnetuin on valokatkaisijan liikkeentunnistin, joka sytyttää valot henkilön liikkeiden mukaan. Hotelleissa voi hyödyntää erilaisia tunnistimia. Hotellin henkilökunnalla voi olla käytössä esimerkiksi lämpö- tai liikkeentunnistin, jolloin henkilökunta näkee, onko asiakas tietynä hetkenä huoneessaan vai ei. Huone voidaan joustavasti siivota sen ollessa tyhjä. Jotta asiakas ei tuntisi oloaan vahdituksi, voi hän kytkeä halutessaan tunnistimet myös pois päältä.

Toinen tunnistimiin liittyvä keskeinen teknologia on kasvotunnistin. Japanilaisessa Henn-na-hotellissa huoneiden ovien vieressä sijaitsee kasvotunnistin, jonka skanneri lukee asiakkaan kasvot ja avaa oven. Kasvotunnistinteknologia ei vielä ole kovin yleistä majoituslalla, mutta Allied Market Researchin julkaiseman tutkimuksen mukaan kasvotunnistinteknologian markkina-arvon arvellaan nousevan vuoteen 2022 mennessä 9,6 miljardiin dollariin. Kyseessä on siis erittäin potentiaalinen kehityskohde myös hotellialan kannalta.

Hotellitiloihin asennettujen Bluetooth-majakoiden avulla hotellin henkilökunta voi tunnistaa asiakkaan – ja häntä voidaan esimerkiksi tervehtiä omalla nimellä. Bluetoothin avulla asiakas voidaan myös paikantaa. Tunnistimien ja Bluetooth-verkon avulla voidaan niin ikään selvittää, onko asiakas läsnä huoneessa vai ei. Lisäksi hotellivieraat voivat paikantaa oman huoneensa tällaisten yhteyksien ja järjestelmien avulla.

Majakat ovat yhteydessä asiakkaan matkapuhelimeen, ja ne kommunikoivat keskenään. Puhelin antaa majakoille tietoa asiakkaasta – ja

majakat analysoivat tietoa, jotta asiakkaan puhelimeen voidaan lähettää mainoksia tai tarjouksia hänen määrittämistään mielenkiinnon kohteista. Esimerkiksi asiakkaan lähestyessä ravintolaa majakka lähettää asiakkaan puhelimeen ilmoituksen tästä ravintolasta. Bluetooth-majakat ovat yksi suurimpia edelläkävijöitä majoitusalan teknologiassa. Ne ovat asiantuntijoiden mielestä myös yksi tärkeimmistä lähitulevaisuuden kehityskohteista.

Aloft-hotelliketju on kehittänyt äänikomennoilla ohjattavat hotelli-huoneet. Nämä hotellihuoneet on varustettu iPadilla, johon on asennettu erityinen Aloft-sovellus. Sovellus käyttää hyväkseen räätälöityä Applen Siri-ohjelmaa. Äänikomennoilla voidaan säätää huoneen lämpötilaa, valoja, ilmastointia, verhojen asentoja sekä toistaa musiikkia.

Teknologian avulla voidaan myös lisätä työn tuottavuutta. Esimerkiksi minibaari tuottaa hotelleissa valtavasti hävikkiä. Tuotteita katoaa, ja osa tuotteista vanhenee myyntikelvottomaksi. Minibaarin tuotteiden seuraaminen on työlästä ja aikaa vievää. Startup-yritys Minibarra on kehittänyt automaattisen minibaarin seurantatyökalun. Sen avulla hotellin henkilökunta voi seurata etänä asiakkaiden minibaarikulutusta ja tarkkailla inventaariota. Sovelluksen avulla voidaan myös seurata halutun tuotteen myyntiä ja vertailla sitä muihin tuotteisiin. Minibarra voi säästää henkilökunnan työaika merkittävästi.

Vaikka robotiikka on teknologisesti vielä alkutekijöissään, on muutamissa hotelleissa jo käytössä erilaisia robotiikkasovelluksia. Huonepalvelurobotti helpottaa hotellin henkilökunnan tehtäviä, sillä sen ei tarvitse olla jatkuvasti viemässä asiakkaille huonepalvelutuotteita. Usein huonepalvelu keskeyttää vastaanoton muut tehtävät. Toisaalta jos vastaanotossa on ruuhkaa, huonepalvelu usein viivästyy tai saattaa mahdollisesti jopa unohtua. Robotin lähettäminen huoneeseen tapahtuu nopeasti, sillä henkilökunnan tarvitsee vain laittaa tavarat sisään ja ilmoittaa robotille kohdehuone.

Robottihuonepalvelua ei ole vielä Suomen hotelleissa käytössä, minkä vuoksi asialla voisi myös erottua kilpailijoista. Yhdysvaltalaisessa Crowne Plaza Silicon Valley -hotellin huonepalvelussa avustaa Dash-niminen robotti. Dash toimittaa asiakkaille virvokkeita ja muita huonepalvelutuotteita. Hotellin henkilökunta asettaa robotin sisälle asiakkaan tilaamat tuotteet ja lähettää sitten robotin matkaan. Robotti suunnistaa perille Internetin avulla. Se voi myös ohjata hotellin hissejä. Huoneen ovelle saapuessaan Dash-robotti soittaa asiakkaan huoneen puhelimeen ilmoituksen saapuneista tuotteista.

Myös virtuaalitodellisuutta voidaan hyödyntää eri tavoin hotelli- ja majoitusosalalla. Asiakkaat voivat tutustua hotellitiloihin etukäteen, esimerkiksi kokoustilaa valittaessa. He voivat tutustua virtuaalitodellisuuden avulla haluamaansa tilaan ja selvittää, sopiiko kyseinen tila heidän tapahtumalleen ja tarpeilleen. Asiakkaat voivat myös käyttää virtuaalitodellisuutta oppaana koskien paikallisia nähtävyyksiä, ravintoloita ja aktiviteetteja. Hotellihuoneisiin yhdistetty VT-teknologia tarjoaa mahdollisuuden luoda erilaisia ympäristöjä ja ilmapiirejä. Asiakas voi halutessaan valita huoneeseensa esimerkiksi kaupunki- tai merenranta- näkymän.

Virtuaalitodellisuuden sovellusmahdollisuudet ovat lähes rajattomat. Haaga-Helia ammattikorkeakoulun Haagan kampuksen asiantuntijat, projektipartnerit ja opiskelijaryhmä selvittivät virtuaalitodellisuuden mahdollisuuksia vieraanvaraisuusalalla. Yhteistyössä palvelu-, laite- ja teknologiayritysten kanssa kehitetty *The Box* -hanke on eri aisteja hyödyntävä elämyssimulaattori, joka toimii myös ilman virtuaalitodellisuuslaseja.

Matkakohteiden ja hotellien turvallisuuden parantaminen on yksi tärkeistä palveluteknologisista sovellusalueista. Kehittyneen teknologian, laitteiden ja Internet-yhteyksien yleistyessä on noussut esiin uusi huolenaihe. Kyberhyökkäys eli verkon välityksellä tapahtuva tietomurto on uhkana kaikelle Internetin välityksellä tapahtuvalle tietoliikenteelle. Majoitusosalalla onkin alettu panostaa tietoturvallisuuteen yhä enemmän. Hotellit näkevät maksamiseen liittyvät turvallisuuskysymykset yhtenä tärkeimpänä teknologian kehityskohteena.

Venza-niminen turvallisuusyritys on tuonut markkinoille kolme hotellialalle suunnattua turvallisuusohjelmaa. Yrityksen uudet ohjelmat keskittyvät kyberturvallisuuteen. Ensimmäinen ohjelma on nimeltään Matterhorn, joka kouluttaa työntekijöitä olemaan valmiina ja tunnistamaan mahdolliset kyberuhat. Tarkoituksena on tehdä työntekijöistä vahvin työkalu kyberuhkia vastaan. Toinen ohjelma on nimeltään Denali, joka Matterhornin tapaan kouluttaa työntekijöitä. Koulutuksen lisäksi ohjelman mukana on tehokkaita hallintatyökaluja, jotka auttavat tunnistamaan ja ehkäisemään kyberuhkia.

Kolmas ohjelma on kaikki edellä mainitut toiminnot kattava Everest. Ohjelmassa on lisäksi mukana uhkien skannaus, järjestelmän palautus sekä neuvontapalvelu.

Sam Inkinen

Itämeren tytär – historiaa ja kulttuuria

Havaintoja ja ajatuksia Helsingin, Munkkiniemen ja Kalastajatorpan paikan hengestä

On luonnollista, että esteettisesti asennoituneelle todellisuus voi esiintyä voimakkaammin läsnäolevana kuin sille, joka on käytännöllisen tai teoreettisen suhtautumistavan kahlehtima. Nämä suhtautumistavat saavat meidät käsittämään ilmiöt joko vain tavoitteidemme välineinä tai esteinä tai tajuamaan niiden käsitteiksi tyhjennettyjä ja pelkistettyjä suhteita diskursiivisen ajattelumme aineksina.

– Eino Krohn, *Esteettisen kulttuurin ja kasvatuksen peruskysymyksiä* (1955, 11)

On sanottu, että ensimmäiseksi oli olemassa verbi. Se ei pidä paikkaansa. Ensin on ollut elämys, ja sitä korvaamaan tuli verbi.

– Louis-Ferdinand Céline (1932)¹

Yövy rauhallisessa, Suomenlahden rannalla sijaitsevassa Hilton Helsinki Kalastajatorppa -hotellissa, joka on vain 10 minuutin ajomatkan päässä Helsingin keskustasta. Voit järjestää liiketoimintakonferensseja 17:ssä kokoushuoneessa. Langaton Internet-yhteys on käytettävissä kaikkialla tässä merenrantahotellissa. Voit latautua kuntosalilla ja sisäuima-altaassa tai rentoutua kesäisin hotellin yksityisrannalla. / Hilton Helsinki Kalastajatorppa -hotellin kokoustiloihin kuuluu sali, johon mahtuu jopa 500 vierasta.

– Hilton Helsinki Kalastajatorpan esittelyteksti²

Aluksi: ”paikan henki” ja ”perfect destination”

Suomessa on muutamia hotelleja, joiden nimeen ja tarinoihin kytkeytyy vahvaa, miltei tarunhohtoista auraa sekä poikkeuksellista esteettis-historiallista merkitystä. Näiden hotellien lista on lyhyt mutta ehkä sitäkin merkittävämpi: Helsingin keskustassa klassiset hospitality-keitaat eli hotellit *Kämp*, *Seurahuone* ja *Torni*, Hämeenlinnassa modernin ajan ja funkikiksen vaikuttavana esimerkkinä *Aulanko*, Tampereella *Hotelli Tammer* (jossa tarinoiden perusteella nobelistikirjailija F. E. Sillanpääkin viihtyi hyvin), itärajan tuntumassa linnamainen, myös Pietarin läheisyydestä muistuttava *Imatran valtionhotelli*, Rovaniemellä (saksalaisten Lapin sodassa tekemän räjäytyksen jälkeen uudelleen rakennettu) *Pohjanhovi*...

Edellä mainitut hotellien nimet herättävät vahvoja assosiaatioita maamme lähimenneisyyteen, keskeisiin avaintapahtumiin ja historian merkkihenkilöihin. Myös Helsingin Munkkiniemessä sijaitsevan *Hotelli Kalastajatorpan* voisi liittää tällaisen eksklusiivisen listan jatkoksi. ”Torpan” eli ”Fiskiksen” nimeen ja toimintaan on perinteisesti yhdistetty sellaisia avainsanoja kuin laatu, luksus, premium-palvelut, gourmet-ruoka, kulinaristiset hyveet, ulko- ja kotimaiset arvovieraat, kansainvälisyys sekä rakennusten ja tapahtumien historialliset kerrokset ja tarina-aarteet.

Mikä tekee Kalastajatorpan kaltaisesta paikasta jotenkin erityisen tai suorastaan ainutlaatuisen hotelli- ja ravintolamiljöön? Yksi vastaus on epäilemättä Munkkiniemen ja Helsingin yleisempi ”paikan henki”. Suomalainen luonto ja upeat merimaisemat sekä maantieteellisesti ja logistisesti helppo yhteys muuhun pääkaupunkiin ovat merkittävä attribuutti ja kilpailutekijä – ne omalta osaltaan ovat luomassa *genius locia* eli paikan tuntua ja henkeä (vrt. Inkinen 2011).³

Paitsi ”ajan henki” (saks. *Zeitgeist*; vrt. Inkinen 1999, 2009; Itkonen 2009) on myös ”paikan henki” ollut keskeinen käsite jo pidempään oppineiden välisissä keskusteluissa. Alunperin *genius loci* oli muinaisroomalainen käsite, joka tarkoitti paikassa vaikuttavaa ja sitä varjelevaa (suojelus)henkeä. Henki kuvattiin usein käärmeen näköisenä.

Suomalaisessa kansanperinteessä on ollut samanlaista uskoa hyvien ja pahojen henkien hallitsemiin paikkoihin (vrt. animismi ja shamanismi). Esimerkiksi Lapissa tärkeä käsite on *seita* (pohjoissaameksi *sieidi*, inarinsaameksi *siejdi*, koltansaameksi *seidd*). Seitalla tarkoitetaan saamelaiden pyhää uhripaikkaa. Lapin maisemassa seitoja ovat olleet muun muassa epätavalliset kalliomuodostelmat, jättimäiset kivikasat, poikkeuksellisen isot luonnonkivet tai varta vasten pystytetyt kivet. Seitakivet ovatkin usein helposti tunnistettavia. Ne ovat poikkeuksellisen muotoisia ja

kookkaita kallionlohkareita, jotka erottuvat helposti ympäristöstään. (Inkinen 2013c, 17.)

Saamelaisilla kylillä oli kullakin omat seitansa. Niiden äärellä suoritettiin riittejä ja palvontamenoja. Näille poikkeuksellisille kiville osoitettiin jumalallista kunnioitusta, sillä niissä uskottiin asuvan henkiä. Seitakivessä asuvalle hengelle tai haltijalle uhrattiin poroja ja esineitä. Lisäksi pidettiin erilaisia palvontamenoja, kun toivottiin vaikkapa suotuisaa kala- tai metsästysonnea. Lapin joiku ja noitarumpu kuuluivat myös pohjoisen alkuperäiskansan kulttuuriseen kontekstiin. (Mts. 17.)

Mutta palatkaamme moderniin aikaan ja *genius loci* -käsitteeseen. Viime vuosikymmenten aikana niin tutkimuskirjallisuudessa kuin populaarimmassa aikalaiskeskustelussa paikan hengellä on tarkoitettu erilaisten maantieteellisten paikkojen, tilojen, rakennusten, kaupunkien ynnä muiden erityispiirteitä ja ominaisluonnetta. Vahva ympäristö aktivoi vahvoja käsitteitä ja tuntemuksia, voimakkaita muistoja – usein myös aivan erityisiä ajatuksia. Ympäristöpsykologi James A. Swan (1999, 16) on luonnehtinut *genius loci* -käsitettä ja -ilmiötä seuraavasti:

Paikassa on voimaa. Jokaisella paikalla on oma identiteettinsä tai persoonallisuutensa, jopa oma sielunsa. Roomalaiset kutsuivat paikan voimaa nimellä *genius loci*, paikan henki. Myös alkuperäiskansat uskovat, että jokaisella paikalla on oma erityinen henkensä. Nykytiede ei pysty vahvistamaan eikä kumoamaan tätä uskoa. [–] Paikan salaperäinen voima vaikuttaa ihmismieleen, vaikkemme tiedä miten. [–] paikan voima on todellinen ja tärkeä.

Paikan henkeä on tiede- ja taidepiireissä pohdittu muun muassa maantieteen, arkkitehtuurin, estetiikan, näyttämötaiteen, taiteentutkimuksen ja semiotiikan (merkkejä ja merkkijärjestelmiä koskevan tutkimuksen) yhteydessä. Onpa edesmennyt semiootikko, myyttien ja tarinoiden tuntija sekä itäisten kulttuurien asiantuntija Henri Broms julkaissut *Paikan henki* -nimisen oivaltavan romaaninkin (1993).⁴

Filosofi, kulttuurintutkija Matti Itkonen on puolestaan julkaissut mielenkiintoisen teoksen *Kulttuurikuvia kotomaasta. Filosofisia tutkielmia ajan ja paikan hengestä* (2009). Tässä teoksessa asioita lähestytään oivaltavasti ja seikkaperäisesti muun muassa kirkkoisä Augustinuksen (354–430), filosofi Søren Kierkegaardin (1813–1855) sekä 1900-luvun keskeisten ajattelijoiden, runoilijoiden ja muiden aikalaistarkkailijoiden kautta. Pohdiskelleva, esseistinen teksti yhdessä teoksen upeiden, hätkähdyttävien valokuvien kanssa vie lukijan intensiiviselle nojatuolimatkalle eri aikojen ja paikkojen ”henkien” äärelle.

Myös tämän artikkelin kirjoittaja on ollut vuosien varrella hyvin kiinnostunut ajan ja paikan hengestä – ei vähiten 1900-lukua koskevan tutkimustyön ja pohdiskelujen yhteydessä. Olen myös julkaissut takavuosina artikkelin ”Ajan ja paikan henki” (Inkinen 2011). Temporaaliset ja spatiaaliset näkökulmat onkin usein mielekästä kytkeä yhteen – niin myös Helsingin, Munkkiniemen ja Kalastajatorpan erityispiirteitä ja -historiaa pohdittaessa. Tässä yhteydessä voisi myös muistuttaa filosofi, psykologi, kulttuurivaikuttaja Eino Kailaa (1890–1958) mukaillen *sivistyksen olevan sitä, että menneisyys on läsnä nykyisyydessä*.

Jatkakaamme vielä hetki käsiteanalyttisissä ulottuvuuksissa. Paikan henki -käsitettä voi hyödyntää niin maantieteellisten alueiden, paikkakuntien ja kaupunginosien kuin esimerkiksi yliopistokampusten ja matkakohteiden yhteydessä. Myös työtiloilla, seminaariauditorioilla ja opiskeluympäristöillä voi olla oma uniikki (tai vähemmän uniikki) henkensä. Toisaalta (työ)paikat voivat olla myös stereotypisiä ja hengettömiä – silloin niistä voi olla vaikea tai mahdoton löytää erityistä ”henkeä”.⁵

Tämä voi hyvinkin olla myös yksi modernin, länsimaisen kulttuurin perusongelmista: universaalien konseptoinnin sekä massa- ja sarjatuoannon mukana tulevat helposti tylsyys, latteus ja erojen puute. Havainto pätee myös hotelli-, ravintola- ja kahvilatilojen suunnitteluun. Yksi kiinnostava kysymyksensä on se, miten Internetin kaltaisessa tietoverkossa, teknologista avantgardea edustavissa, yhä yleisemmiksi tulevissa virtuaalimaailmoissa sekä erilaisissa ”kybertiloissa” *genius loci* mahdollisesti määrittyy.

Filosofian perinteessä edellä kuvatun kaltaiset kysymykset liittyvät luonnollisesti myös erilaisiin arvoteoreettisiin (arvo-oppi, arvofilosofia, aksiologia) pohdiskeluihin. On myös todettava, että paikan henki on asia ja ilmiö, jota on usein vaikea määritellä verbaalisesti ja joka muodostuu erilaisten fyysisten, psyykkisten ja mentaalisten tekijöiden kokonaisuutena:

Paikka koostuu ihmisistä, rakennuksista, puista, pensaista ja muista käsinkoskeltavista elementeistä, ja kun sitä tarkastellaan mielen tasolla, elementtejä löytyy lisää. Norjalainen arkkitehti ja arkkitehtuurin tutkija Christian Norberg-Schulz on tutkinut paikkaa ilmiönä. Käsitteellä *genius loci* – paikan henki – hän viittaa erityisesti paikkoihin, joissa on hyvä olla, joista löytyy ”se jokin”, henki. Paikan eri elementit luovat ilmapiirin, joka myös vaikuttaa siihen, miten voimme. Paikan henki ilmenee, kun ihmisillä on hyvä suhde luontoon niin psyykkisessä

kuin fyysisessäkin mielessä. / Jotta voi tuntea paikan hengen, on tutustuttava ja samaistuttava ympäristöön. Tämä on helpompaa, jos omat juuret ovat kyseisessä paikassa tai samantyyppisissä paikoissa. (Kiuru n.d.; vrt. Norberg-Schulz 1980.)

Tällaiset kiteytykset ja täsmennykset tuovat mieleen muun muassa takavuosikymmenten *ekofilosofiaa* (ks. esim. Skolimowski 1984) sekä luonnon terveys- ja hyvinvointivaikutuksia (*green care*) koskevat ajatukset ja näkökulmat. Myös postmoderni(smi)n haastajaksi toisinaan esitetty *transmoderni(smi)* tuntuisi painottavan tällaista suhtautumista ja orientaatiota subjektin ja objektin, ihmisen ja muun luomakunnan, kulttuurin ja luonnon välisiin suhteisiin liittyen.

Munkkiniemi on ruotsiksi *Munksnäs*. Sen suomenkielisenä vastineena käytettiin vielä 1890-luvulla ilmausta *Munksnäsi*. Mentiin siis ulkoilemaan tai uimaan Munksnäsiin. Suomennettu ilmaus ”Munkkiniemi” tuli käyttöön ja alkoi yleistyä vasta 1900-luvun alussa. Sen jälkeen moni asia on muuttunut, moni ei. Kun 2000-luvun aikalainen saapuu Kalastatorpalle, tavoittavat hänen aistinsa paljon samaa kuin viime vuosisadan ihmisillä, joista monet olivat epäilemättä Olavi Paavolaisen (1903–1964) ja muiden tulenkantajien hengessä omaa nykyaikaansa etsimässä.

Suomi on kovin moderni – insinöörihyveineen sekä kehitysuskossaan ja tulevaisuusorientaatioissaan jopa ultramoderni – maa. Suomessa monet asiat (kuten rakennuskanta, kaupunkien asemakaavat ja paikan nimet) ovat eurooppalaisittain ottaen iältään kovin nuoria. On jotenkin kuvaavaa, että ”nuoruutta” tarkoittava *jugend* (tai ranskaksi *art nouveau*, ’uusi taide’) edustaa meillä usein paitsi kansallisromantiikkaa myös ”vanhaa” rakennusperinnettä. Suomen jugendissa on mukana vahva perinnetietoisuus ja kansallisromanttinen elementti.

Munkkiniemen meri ja luonto, flora ja fauna – kadut, puistot ja lammet – se kaikki kehystää ja terästää ihmisen ja biologisen maailman sekä rakennetun ympäristön yhdistelmänä syntyvää paikan hengen kokemusta. Muualta Euroopasta, Aasiasta tai vaikkapa Amerikasta saapuvalla ulkomaiselle vieraille olennaista on myös se, että Helsingissä ollaan poikkeuksellisen pohjoisessa ja kartalla katsottuna hyvin idässä. Katse Euroopan karttaan tai älypuhelimien GPS-koordinaatteihin⁶ vahvistaa asian. Esimerkiksi aikaisemmin geopolitiittisissa yhteyksissä ja joukkoviestisten mielikuvissa *itä*-blokkiin sijoitettu Praha sijaitsee selvästi Tukholman *länsipuolella!*

Jotta korkealaatuinen horeca-keidas⁷ ja ”perfect destination” voi syntyä, pelkkä paikan henki ei tietenkään riitä. Toisaalta poikkeuksellinen paikan henki voi olla merkittävä lisäarvotekijä hotellin tai muun hore-

ca-kohteen profiloitumisen ja kilpailuedun kannalta. Olen kirjoittanut hotelli- ja ravintolakulttuurin historiasta ja kehityksestä eri yhteyksissä jo aikaisemmin (ks. esim. Inkinen 2002a, 2003a, 2003b, 2008, 2012, 2015). Tässä artikkelissa asioita tarkastellaan ja kommentoidaan nimenomaisesti Helsingin ”hengen” ja sen vetovoimatekijöiden, erityisesti *rurbanin* (*rurban* = *rural* + *urban*) tunnelman sekä kaupunkikulttuurin ja luontoelementtien kautta.⁸

Voimme kysyä, mitä Kalastajatorppa merkitsee suomalaisen horeca-sektorin sekä hospitality-kulttuurin kehityksen kannalta? Verraten vaatimattomana höyryleipomo K. M. Brondinin operoimana *Cafe Fiskartorpet* -kahvilana⁹ aloittaneessa hospitality-keskuksessa on oltu jo reilun sadan vuoden ajan elämystä etsimässä ja löytämässä, ideoimassa ja konkretisoimassa, konseptoimassa ja kokeilemassa. Nykyisin Kalastajatorppa on osa kansainvälistä Hilton-ketjua. Verkkosivuilla ja markkinointimateriaalissa lukeekin globalisaation ja maailmanlaajuisesti tunnetun brandin hengessä: *Hilton Helsinki Kalastatorppa*.

Paitsi ulkomaisille matkailijoille on myös muualta Suomesta saapu-neille hotellivieraille ”Torppa” ollut usein erityinen paikka ja matkakohde (”perfect destination”), jossa on voinut kokea jotakin normaalin arjen ylittävää ja ylevöittävä. Ruumis, sielu ja mieli lepäävät silloin, kun inspiroiva ympäristö, laadukkaat tuotteet ja toimiva palvelukokonaisuus yhdistyvät mutkattomasti ja tehokkaasti toisiinsa. Hotelliasiakkaan näkökulmasta mahdollisuus upeaan merimaisemaan ja kävelyretkiin, hyvään ruokaan ja juomaan sekä pohjoiseen arkkitehtuuriin ja muotokieleen on ollut merkittävä osa Munkkiniemen tarjoamaa luonto- ja kulttuurikokemusta – sen sinivalikoista (ja samalla myös kansainvälistä) hospitality-idylliä.

Elämyksiä etsimässä ja matkailukokemusten anatomiaa

Elämyksen käsite on verraten vanha, mutta saanut viime vuosina uudenlaista merkitystä ja ajankohtaisuutta osakseen. Elämyksen, elämyspalveluiden, elämystuotteiden, elämysteollisuuden, elämisyhteiskunnan (saks. *die Erlebnisgesellschaft*) ja elämystalouden (engl. *experience economy*) kaltaiset iskusanat ovat puhuttaneet niin yliopistotutkijoita kuin palvelukonsepteja suunnittelevia yrittäjiäkin. (Vrt. Schulze 1992; Pine & Gilmore 1999; Inkinen 2002a, 2002b, 2003a, 2003b, 2004, 2015, 157.) Kaupallisesti virittyneeseen elämys(tuotanto)keskusteluun liittyviä avainkäsitteitä voidaan määritellä esimerkiksi seuraavasti:

Elämys on luonnon tai kaupallisten tuotteiden avulla tuotettu, eri aistein haavaettava ja koettu yksilökohtainen mielihyvää tuottava myönteinen kokemus. *Elämystuote* on yksilöllisiä tai ryhmäelämyksiä tuottava tuote tai palvelu. *Elämysteollisuus* tuottaa elämystuotteita.¹⁰

Tähän voisi jatkaa, että erilaisten elämyskäsitteiden semanttinen sisältö ei tietenkään ole yksiselitteinen. Määritelmiin, käsitteisisältöihin ja semanttisiin painotuksiin vaikuttavat erilaiset historialliset kytkennät ja tulkinnat.¹¹ Nämä yhteydet voivat olla myös yllättäviä ja usein unohduksissa. Niinpä nykykeskustelussa muistetaan enää harvemmin, että elämysteollisuuden merkitykseen viittasi muun muassa futurologi ja visionäärinen aikalaisvaikuttaja Alvin Toffler jo vuonna 1970 (!) julkaisutussa klassikkoteoksessaan *Future Shock* (suom. *Hätkähdyttävä tulevaisuus*, 1972). Näin kirjoittaa Toffler väliotsikon ”Kokemusteollisuudet” alla:

[– –] saamme myös nähdä vallankumouksellisen kehityksen lähtevän käyntiin tietyillä tuotannonaloilla, joiden tuotteet eivät ole kouriintuntuvia esineitä eivätkä edes tavallisia palveluja, vaan ennalta ohjelmoituja ”elämyksiä” tai ”kokemuksia”. Kokemusteollisuus saattaa aikanaan olla superteollisen järjestelmän tukipylväitä, itse asiassa palveluyhteiskunnan jälkeisen talouden varsinainen perusta.

Ja kehitys siihen suuntaan on itse asiassa alkanutkin. Se selittää voimakkaan kasvun tietyillä aloilla, jotka ovat jo vanhastaan tuottaneet kokemuksia ainakin osaksi kokemusten itsensä vuoksi. Taiteet ovat hyvä esimerkki. Suuri osa ”kulttuuriteollisuudesta” on omistautunut erikoistuneiden psykologisten elämysten luomiseen tai tuottamiseen. Tällä hetkellä näemme, miten taiteisiin pohjaavat ”elämysteollisuudet” kukoistavat ennen näkemättömällä tavalla miltei kaikissa teollisesti kehittyneissä maissa. Sama pitää paikkansa huvitusten, joukkoviihteen, koulutuksen ja tiettyjen psykiatrian palvelusten kohdalla, joiden kaikkien voi sanoa tuottavan lähinnä kokemuksia. (Toffler 1972, 238–239.)

On ollut tapana sanoa, että postmodernissa yhteiskunnassa rakenteet fragmentoituvat ja yhteisöt sirpaloituvat. Paitsi elämysten myös palvelujen ja kulutuksen merkitys korostuu. Lisäksi jo takavuosina todettiin, että postmoderni kaupunkilainen on yhä useammin kulutushedonisti ja omaperäinen nautiskelija, joka ostaa fyysisten tavaroiden ohella yhä helpommin aineettomia hyödykkeitä ja elämyksiä (matkat, hyvinvointipalvelut, hospitality-tarjonta jne.). Summauksena voisi myös todeta, että postmodernin aikalaiskulttuurin keskellä itseään konstruoiva ”kameleonttikuluttaja” (ks. Itkonen & Heikkinen & Inkinen 2015) operoi ja

leikittelee päivittäisissä askelmerkeissään monenlaisilla mielikuvilla, joita mainonta ja audiovisuaalinen mediakulttuuri hänen tietoisuuteensa pumppaavat.

Elämisyhteiskunta (saks. *die Erlebnisgesellschaft*) on saksalaisen sosiologi Gerhard Schulzen (1992) kirjoituksista levinnyt ja vilkkaasti hyödynnetty avainkäsite, joka osaltaan luonnehtii tällaista kehitystä. Toinen viime vuosien keskeinen avainkäsite ja iskusana on ollut Joseph Pine II:n ja James H. Gilmoren teoksessa (1999) lanseerattu käsite ”elämystalous” (*experience economy*).¹² Aikamme media-, kaupunki- ja kulutuskulttuurille on kuvaavaa se, että ihmiset ovat yhä useammin monen yhteisön (”heimon”, ”klaanin”, ”tiimin”) jäseniä. Merkille pantavaa on myös se, että nämä yhteisölliset kokonaisuudet eivät välttämättä ole kovinkaan pysyviä, vaan aikalaiset liikkuvat niiden välillä spontaanisti tarpeittensa ja mielihalujensa mukaan. Sosiologit ovat puhuneet uudesta yhteisöllisyydestä ja nomadismista, kulutustutkijat fragmentoitumisesta ja taloustieteilijät verkostoista (vrt. Bauman 1995a, 1995b, 1996; Maffesoli 1995; Gabriel & Lang 1995; Barabási 2002).

Tähän voisi jatkaa, että oman aikamme elämynälkäinen, laatu-tietoinen kuluttaja osaa arvostaa niin konkreettisia horeca-palveluja kuin mieltä aktivoivia narraatioita. Tällaisesta taide-, tyyli-, design- ja elämyshakuisesta mutta samalla data- ja informaatiokylläisestä ihmistyyppistä voisi käyttää vaikkapa latinankielistä ilmaisua *homo aestheticus-informaticus* (Järvinen 1999, 170; vrt. Inkinen 2007, 268). Tällainen ”post-moderni” ja ”transmoderni” ihmistyyppi arvostaa (tosi)tarinoita, jotka taustoittavat tapahtumapaikan kuten hotellin, ravintolan tai kahvilan menneisyyttä, tarinamaisemaa, toiminnallista mentaliteettia ja *modus operandia* suhteessa maantieteeseen, fyysiseen tilaan ja erilaisiin käytännön järjestelyihin.

Elämme nykypäivänä yhä selvemmin *non stop* -yhteiskunnassa. Asia voitaisiin ilmaista myös numerosarjalla: 24/7/365. Jo viime vuosisadan puolella Kalastajatorppa oli niitä harvoja suomalaisia hotelli- ja ravintolayksiköitä, jotka olivat toiminnassa lähes kellon ympäri. Ympärivuorokautinen toiminta ja erilaiset kiireiden ketjut näkyvätkin konkreettisesti *reception*-tiskin ja huonepalvelun (*room service*) arjessa. Asiakkaat tulevat ja menevät, matkamiehet ja -naiset kirjautuvat tehokkaasti kanta-asiakskorteillaan sisään ja ulos, matkaryhmät vaihtuvat, aikalaisen kulttuurinen kirjo on suuri... *Check in* ja *check out*. Eri aikavyöhykkeillä elävät asiakkaat ja jetlagit ovat yhtä itsestään selviä kuin heidän tarpeensa ruokaan, juomaan, uneen ja toimiviin Internet-yhteyksiin liittyen.¹³

Nykyisin hotellit, kylpylät, täysihoidot, retkeilymajat, ravintolat ja kahvilat kuuluvat matkailun arkeen siinä missä lentokoneet, junat ja matkaoppaatkin. Miten tähän on tultu? Jo ennen Kalastatorpan aloitushetkiä (v. 1915) oli tapahtunut paljon. Suomen hotellilaitoksen isänä pidetään usein turkulaista ravintoloitsijaa ja viinimestari Johan Reinhold Seipeliä (1751–1819), jonka kestitsemiä arvovieraita olivat muun muassa tunnetut kenraalit Carl Johan Adlercreutz (1757–1815) ja Georg Carl von Döbeln (1758–1820) sekä kreivi, sotamarsalkka Johan August Sandels (1764–1831).

Ensimmäiset hotellit ilmestyivät Helsinkiin sen jälkeen, kun Suomi oli liitetty autonomisena suuriruhtinaskuntana Venäjän imperiumiin ja Helsingistä päätettiin tehdä pääkaupunki vuonna 1812. Hotelli- ja ravintolaelämä puhkesi tulevana vuosikymmeninä kukkaan: Seurahuone, Kaisaniemi, Kaivohuone, Esplanadin kappeli, Oopperakellari, Fennia, Asemaravintola, Kämp, Torni... (ks. tarkemmin Mustonen 1990). Kirjailija Jussi Talvi kuvailee hospitality-kentän historiaa ja alkutaivalta seuraavasti:

Helsinki sai ensimmäisen hotellinsa 1830-luvulla [– –]. Hotelli-sana tuli Suomeenkin Ranskasta, jossa sillä alun perin tarkoitettiin varakkaan väen suurta salonkia tai palatsia. Mutta sanan kaupallisen merkityksen oivalsivat ennen pitkää majatalojen pitäjät, ja niin syntyi Hôtel garni eli hotelli, joka vuokrasi huoneita matkustavaisille. (Talvi 1981, 9.)

Myös restaurant-sana syntyi tunnetusti Ranskassa. Termiä käytti ilmeisesti ensimmäisen kerran ravintoloitsija Boulanger vuonna 1774. ”Restaurant” merkitsee paikkaa, jossa ihmisen voimat palautetaan. ”Ravinto”-sanasta johdetun ”ravintolan” keksi ja juurrutti suomen kieleen puolestaan kirkkoherra Antero Varelius vuonna 1847, siis noin 170 vuotta sitten. (Mts. 9) Ja jatkaaksemme etymologista tutkimusmatkaa: sanan ”kahvila” loi suomen kieleen tärkeä yhteiskunnallinen vaikuttaja Yrjö-Sakari Yrjö-Koskinen (1830–1903) vuonna 1861. Ensimmäiset kahvihuoneet olivat avanneet ovensa vanhassa pääkaupungissa Turussa ja uudessa pääkaupungissa Helsingissä (Jaatinen 2006).

Tässä kohdin tekee mieli huudahtaa: *aikamoista!* Historia on ihmeellistä, mielenkiintoista ja yllättävää. Nämä ajat ovat lähellä ja kaukana – riippuen siitä, kuinka tarkalla tai karkealla optiikalla historian virtoja sekä menneisyyden ilmiömaailmaa tarkastelee.

”Menkäämme Fiskikselle!” – Unelmoivat, kuluttavat ja elämysnälkäiset aikalaiset

Postmodernissa, teknologisessa ja symbolitulvalla täytetyssä nykykulttuurissa ja -yhteiskunnassa media ja viestintäkulttuuri nousevat keskeiseksi kulttuuriseksi tekijäksi ja vaikutuskanavaksi. Identiteetit, imagot ja kaupalliset brändit konstruoidaan suhteessa mediaan ja mediakulttuurin virtauksiin (vrt. Karvonen 1997, 1999; Inkinen 2015, 156).

Urbaania ja postmodernia, digitaalisuuden keskellä itseään rakentavaa identiteettiä ja aikalaismentaliteettia on usein luonnehdittu myös *nomadismi*-käsitteen avulla (vrt. Bauman 1995a, 1995b, 1996). Viime vuosikymmenten media-, kaupunki- ja kulutuskulttuurille on ollut ominaista paitsi alituinen liike, muutos ja vaihtelevat muodit myös se, että kaupunkilaiset ja kansalaiset ovat yhä useammin monenlaisten (kiinteämpien ja löyhempien) yhteisöjen jäseniä. (Vrt. Maffesoli 1995; Inkinen 2015, 172.)

Entä millainen on oman aikamme tiedostava, laatu-tietoinen, tiedon ja teknologian avulla voimaantunut aikalainen sekä (matkailu- ja elämyspalveluiden) kuluttaja? Kysymykseen voisi vastata, että perinteisten poliittisten ja sosiaalisten rakenteiden ohella *valta* koetaan myöhäis- ja jälkimodernissa mediayhteiskunnassa usein ja leimallisesti myös toimintakyvyn ja erilaisten työkalujen (*teknologia*) avulla. Ihmiset pyrkivät vaikuttamaan elämäänsä, nykyisyyteensä ja tulevaisuuteensa monenlaisten arjen valintojen, maailmankuvaa laajentavien apparaattien (teknologia, älypuhelimet, mobiililaitteet ym.) sekä niiden välittämien kulttuuristen sisältöjen kautta.

Esimerkiksi niin sanotun ”älypuhelimien” (*smart phone*) muodossa arjessamme hyödynnetty matkapuhelin eli *kännykkä* on nykyaikaiselle kaupunkilaiselle paitsi vauhdin, nomadismin ja urbaanin heimoviestinnän väline myös leikkiin, peleihin, elämyksiin ja yhteisöllisyyteen kehottava monitoimilaite. Mitä enemmän käyttäjä integroi puhelimeensa tai muuhun mobiililaitteeseensa toimintoja (mikä on ollut yksi konvergoituvan hybriditeknologian kehityspiirteistä), sitä merkittävämpi *identiteettilaite* ja elämän organisoija ”kännykästä” myös muodostuu. (Vrt. Kopomaa 2000; Mäenpää 2000; Inkinen 2007, 272; 2015, 178.)

Asiaa käsiteltiin journalismin kontekstissa muun muassa *Wired*-lehden smart phone -erikoisnumerossa (Aug, 2014). Jo lehden kansiteksti on mielenkiintoa herättävä: *Smart phone – how the mobile age sparked a creative explosion*. On luonnollista sanoa, että sosioteknisestä apparaa-

tista on viime vuosien aikana muodostunut merkittävä luovuuden ja innovaation lähde sekä monenlaisten ”ihmeiden” ja avainprosessien mahdollistaja (*enabler*). Lisäksi nykyaikainen mediapuhelin on oikeastaan taskuun tai käsilaukkuun mahtuva supertietokone, jonka laskenta-, suoritus- ja viestintäteho olisi maksanut vielä joitakin vuosikymmeniä sitten miljoonia euroja.

Kokoavien synteisien hahmottaminen nopeasti muuttuvassa nykyajassa on vaativa ja haasteellinen tehtävä. Yksi sosiologien, trenditutkijoiden ja futurologien konsumeristista nykykulttuuria koskeva viesti on kuitenkin selvä: tarinat, unelmat, utopiat ja narraatiot elävät – me tarvitsemme niitä! Kuten tunnettua, Shakespearea (1564–1616) luetaan aktiivisesti yhä edelleen. On myös oireellista, että Rolf Jensenin *Dream Society* (1999) muodostui vuosituhannen taitteessa vilkkaasti keskusteluksi avaintekoksi.¹⁴

Välisummauksena voitaneen sanoa, että erilaiset elämykset ja kokemukset ovat olleet erottamaton osa postmodernia ajan henkeä. Digitaalisaatio ja globalisaatio (ks. esim. Järvinen & Mäyrä 1999) ovat olleet viime vuosikymmenten avainsanoja – niin myös elämykset ja uusi viestintäteknologia. Yhä useammin palveluja kulutetaan mediavälitteisesti ja mobiiliviestimien avulla. Toisaalta tässäkin asiassa ei näyttäydä *joko/tai*- vaan *sekä–että*-periaate: monet mielenkiintoiset asiat tapahtuvat nykyisin digitaalisen ja analogisen (eli online- ja offline-maailmojen) kytköskohdissa ja rajapinnoilla.

Helsinki – a perfect destination?

Nykyihmisen identiteetti on jatkuvasti liikkeen, muutoksen ja murtumisen tilassa. Monenlaiset (erilaisetkin) roolit ja näkökulmat kuuluvat elämän taideteokseen ja elämänfilosofiseen kokonaisuuteen. Nykypäivän kameleontti-ihminen ja -kuluttaja (ks. Itkonen & Heikkinen & Inkinen 2015) kykenee olemaan niin kotona kuin tien päällä sekä taloudellisesti rationaalinen *homo economicus*, tavoite- ja päämäärähakuinen *homo faber* (seppäihminen), tietoverkoissa viihtyvä *homo connectus* (kytkeytyvä ja osallistuva ihminen), spontaani ja oma-aloitteinen *homo creativus* (luova, innovatiivinen ihminen) kuin vaikkapa tietokonepelejä harrastava *homo ludens* (leikkivä ihminen).

Asettaudutaanpa hetkeksi Helsinkiin kauempaa saapuvan matkamiehen/naisen tai turistin rooliin. Suomeen saavutaan (usein lentäen)

ulkomailta – ehkäpä jopa kaukomailta Aasiasta, Afrikasta tai Amerikan mantereelta asti. Insinööritaitojen ja modernin kuljetusteknologian avulla (ks. Inkinen 2013c) on siirrytty Euroopan kartalla hyvin pohjoiseen ja itään – suorastaan myyttiseen *Hyperboreaan*. Jo tämä tosiasia voi tehdä matkasta eksoottisen, ikimuistaisen – ja suorastaan ainutlaatuisen.

Ennen kuin näin pitkälle on päästy ja lentokoneen laskuteline koskettaa Helsinki-Vantaan asfalttia, on yleensä suoriuduttu monenlaisista valmistelevista toimenpiteistä. Lukuisten, pitkään kestäneiden verkkohakujen, some-keskustelujen ja TripAdvisor-tyyppisten arvostelusivustojen jälkeen on tehty päätös ja varattu huone Hilton Helsinki Kalastajatorpalta. Päätös on tehty parempien tai huonompien tietojen, olettamusten ja mielikuvien perusteella. Helsingin hotelli- ja ravintola-historian klassikko eli ”Torppa” on voittanut näin ensimmäisen erän.

Pian kuitenkin ollaan uusien vaiheiden ja monenlaisten haasteiden edessä. Matkailijan ja aikalaisen tarpeet ovat moninaiset. Maistellaanpa vielä aikaisemmin mainittuja latinankielisiä sanoja: *homo economicus*, *homo faber*, *homo connectus*, *homo creativus*, *homo ludens*, *homo aestheticus-informaticus*... Millaisena Helsingin ja pääkaupunkiseudun maantiede ja kulttuuri hospitality-vieraallemme ensisilmäyksen ja -ihastuksen jälkeen näyttäytyvät?

Vastauksen voisi aloittaa toteamalla, että Helsinki on pieni, suuri kaupunki. Lisäksi se on tätä nykyä merkittävä logistinen silta (*bridge/gateway*) Aasian ja Euroopan välillä. Suihkulentokoneiden ja Internetin aikana on jo melkein lattea itsestäänselvyys todeta, että elämme globaalissa, hyperkytkeytyneessä maailmassa (Inkinen 2013a, 2014a). Kuitenkin jo vuosisatojen ajan Helsinki on ollut kohtauspiste ja sulatusuuni itäisten, läntisten, eteläisten ja pohjoisten vaikutteiden välillä. Tähän on vielä lisättävä, että maantieteen näkökulmasta Suomi sijaitsee Euroopan kartalla hyvin idässä ja hyvin pohjoisessa. Napapiiri eli tarunhohtoinen *arctic circle* lävistää maan Lapin korkeudella. *Wow!*

Edellä jo todettiin, että monenlaista puhetta ja teoretisointia *elämyksistä* on riittänyt: elämysteollisuus, elämystalous, elämystuotteet, elämyspalvelut, elämisyrietykset... Niin tutkija, aikalaistarkkailija, matkailujournalisti, yritys- ja liiketoimintaa pohtiva strategi, matkailutuotteiden ja -konseptien kehittäjä kuin potentiaalinen asiakas (matkailija) kysyvät, *miten ja miksi* Helsinki, Munkkiniemi ja Kalastajatorppa voisivat muodostua onnistuneeksi matkakohteeksi ja avainelämykseksi. Tässä yhteydessä on olennaista esittää kolme avainkysymystä:

- Mitkä asiat tekevät Helsingistä, Munkkiniemestä ja Hotelli Kalastajatorpasta mielenkiintoisen ja suuren maailman mitassakin arvioituna houkuttelevan matka-, kulttuuri- ja elämiskohteen?
- Miten Helsingin seudun historia, kulttuuritarjonta ja tarina-aarteisto voidaan nähdä ”paikan hengen” (*genius loci*) ominaispiirteinä, elämispotentiaalina sekä matkailu- ja horeca-elinkeinojen kannalta konkreettisina vetovoimatekijöinä?
- Miksi ja miten maailmaa paljon jo nähnyt, laatu-tietoinen *kameleonttikuluttaja* (vrt. Itkonen & Heikkinen & Inkinen 2015) ja *homo aestheticus-informaticus* (Järvinen 1999, 170; Inkinen 2007, 268) tulisi Suomeen ja Helsinkiin – ja ehkäpä juuri Munkkiniemessä sijaitsevan Kalastajatorpan asiakkaaksi?

Olkaamme nyt vielä empaattisia ja eläytykäämme hetkeksi muualta tulevan matkavieraan tilanteeseen. Mikä on Herran vuonna 2017 – Suomen juhliessa 100-vuotista itsenäisyyttään – Itämeren tyttären eli Helsingin erityinen ”henki”? Mitkä ovat ne asiat ja tunnuspiirteet, jotka tekevät Suomen pääkaupungista globaalissa maailmankylässä (*global village*) jotenkin uniikin ja mielenkiintoisen kaupunkiympäristön ja matkakohteen?

Esitän vastaukseksi seuraavassa spontaanin 14-kohtaisen listan. Nämä luetteloidut asiat ovat toisaalta esteettis-historiallis-filosofisesti relevantteja aikalaiskokemuksia ja -näkökulmia; toisaalta Helsingin seudun imagoon sekä viestinnälliseen profiiliin ja matkailupotentiaaliin liittyviä vetovoimatekijöitä.¹⁵

Neljätoista asiaa, jotka tekevät Helsingin paikan hengestä (*genius loci*) erityisen ja mielenkiintoisen:

1. Historia

Suomen valtio juhlii vuonna 2017 satavuotista itsenäisyyttään. Suomen kansakunta ja suomalainen kulttuuri ovat kuitenkin paljon vanhempia. Sama koskee Helsingin kaupunkia. Ruotsin kuningas Kustaa Vaasa (Gustav Vasa, 1496–1560) perusti Helsingin vuonna 1550 kilpailijaksi Suomenlahden eteläpuolella sijaitsevalle Hansa-kaupunki Tallinnalle (saks. Reval).¹⁶ Tästä alkoi Helsingin ja Tallinnan välinen dialogi, kilpailu ja yhteistyö. Viime vuosien visioissa onkin rohkeasti jo suunniteltu kak-

soiskaupunkia: *Hellinna/Talsinki*, joka voisi yhdistyä lautta-, lentokone- ja helikopteri-yhteyksien lisäksi Suomenlahden alittavan tunnelin avulla.

Helsinkiä kutsutaan usein ”Itämeren tyttäreksi” (engl. *Daughter of the Baltic*). Kaupungilla on ollut vuosisatojen aikana keskeinen rooli yhtenä Itämeren tärkeistä satamakaupungeista. Helsinki on myös ollut monien merkittävien aikalaisten ja yhteisöjen kotikaupunki sekä matkakohde. Suomalaisten merkkihenkilöiden ohella muun muassa tuleva vallankumousjohtaja V. I. Lenin (1870–1924) piileskeli Helsingissä 1900-luvun alussa ennen lokakuun vallankumouksen dramaattisia tapahtumia.

Toisaalta valkoisen kenraalin, myöhemmin marsalkan arvon saaneen vapaaherra C. G. E. Mannerheimin (1867–1951) rooli on poikkeuksellisen vahva Helsingin historiassa ja katukuvassa. Ei ole yllättävää, että Helsingin pääkatu on nimetty Mannerheimin mukaan. Tämä aristokraatti, sotapäällikkö ja kosmopoliitti tutkimusmatkaaja vaikutti poikkeuksellisen vahvasti myös suomalaiseen yhteiskuntaan, kulttuuriin ja jopa ruokailu- ja käytöstapoihin. Mannerheimin ratsastajapatsas sijaitsee lähellä päärautatieasemaa nykytaiteen museo Kiasman edessä.

2. Arkkitehtuuri

Berliinin, Tallinnan ja Pietarin kautta Helsinkiin tulleen, preussilais-syntyisen arkkitehti C. L. Engelin (1778–1840) monumentaaliset, uusklassiset empire-rakennukset hallitsevat Helsingin ydinkeskustaa Senaatintorin ympärillä.

Muita historiallisesti merkittäviä Helsinki-arkkitehtejä ovat esimerkiksi Theodor Höijer (1843–1910, mm. Ateneum), Eliel Saarinen (1873–1950, mm. Helsingin päärautatieasema), Sigurd Frosterus (1876–1956, mm. Stockmann-tavaratalo) sekä arkkitehtitrio Gesellius–Lindgren–Saarinen (mm. Suomen kansallismuseo). Heidän suunnittelemaansa rakennuksia (ml. valojen ja värien tanssi taidokkaita yksityiskohtia sisältävien fasadien pinnoilla) kannattaa varsinkin kesäaikaan havainnoida ja tarkastella vaikkapa urbaanien kävelyretkien merkeissä.

Flanööri viihtyy kaupungissa, jossa etäisyydet ovat pienet, ilma puhdasta ja liikkuminen helppoa. Helsinki on epäilemättä yksi maailman hienoimpia jugend-arkkitehtuurin kaupunkeja. Toisaalta Suomi ja Helsingin seutu ovat pyhiinvaelluskohde funktionalistisen arkkitehtuurin ja mestari Alvar Aallon (1898–1976) ystäville. Aallon käsiä ovat Helsingissä muun muassa Finlandia-talo sekä monet rakennukset Otaniemen (Espoo) tutkimus-, kehitys- ja innovaatiokeskityksessä. Vuoden 2017

aikana pitäisi länsimetron valmistua ja yhdistää espoolaiset asemat kätevästi Helsingissä jo vuosikymmenten ajan toimineeseen metrolinjaan.

Viime vuosikymmeninä Helsingin arkkitehtuurissa on nähty myös postmodernia leikkimielttä ja kokeiluasennetta (esim. Pikku Huopalahti ja Jätkäsaari). Eri vuosisatojen ja -kymmenten ”ajan henki” kertookin itsestään muun muassa juuri arkkitehtuurin ja kaupunkisuunnittelun kautta.

3. Helsingin alueen luonto: meri, saaret ja sisämaa

Vaikka jotkut puhuvat ”ruuhka-Suomesta”, floora ja fauna ovat vahvasti läsnä Helsingin alueen arjessa. Meri ympäröi Suomen viehättävää pääkaupunkia; puistot, metsät ja saaret kuuluvat olennaisella tavalla kaupungin arkiseen luksukseen. Helsingin rantaviiva on noin sata kilometriä pitkä, ja kaupunkiin kuuluu noin 300 saarta.

Kontrasti on miellyttävä, jopa huikea: lähes koskematon luonto ympäröi monenlaisia rakennetun ympäristön merkkejä ja ihmisen laatimia konstruktioita. Helsingissä voikin usein tuntea sen idyllisen tunteen, jota kutsutaan englannin kielen sanalla *rurban* – yhdistelmänä sanoista *rural* ja *urban*. Verraten hiljainen ja monikasvoinen luonto (puineen ja kasveineen, lintuineen ja oravineen), tämän ympäristön synnyttämä rauhallinen tempo ja miljöö sekä terveyttä ja hyvinvointia edistävät *green care* -ulottuvuudet ovat yleensä aina lähellä.

Tällainen urbaani tunnelma on keskeinen ja olennainen osa myös Munkkiniemen kaupunginosan ja Kalastajatorpan hotellialueen idylliä. Muita suositeltavia urbaaneja kohteita Helsingissä ovat muun muassa Bulevardi, Katajanokka, Töölö, Sinebrychoffin puisto, Seurasaari, Tervasaari, Uunisaari, Suomenlinna, Hietaniemen hautausmaa, Hietaniemen uimaranta eli ”Hietsu”, Lauttasaari ja Vuosaari.

On sanottu, että monet mielenkiintoiset asiat tapahtuvat nykyisin digitaalisen ja analogisen (eli online- ja offline-maailmojen) kytköskohdissa ja rajapinnoilla. Niinpä myös uusi teknologia ja digitaaliset palvelut voivat yhdistyä nykypäivänä monenlaisten ICT-sovellusten ja informaatiopalvelujen muodossa kaupunkitilaan ja luontokokemuksiin. Helsinkiin saapunut matkailija voi ottaa kännykän tai taulutietokoneen eli ”tabletin” mukaan ja mennä kauniin, hiljaisen ja rauhoittavan luontokokemuksen äärelle vaikkapa Nuuksion kansallispuistoon Espooseen tai jollekin Helsingin lähialueen saarista.

4. Pohjoinen eksotiikka ja eri vuodenaajat

”En ymmärrä mitään, en kerrassaan mitään.”

Jo suomen kieli hämmentää monen ulkomaalaisen mieltä. Se on kuin salakieltä maassa, joka tunnetaan myös tietoturva ja kryptografiaa koskevasta osaamisestaan. Suomen kielen lisäksi Helsingin alueella puhutaan nykypäivänä paljon ruotsia ja englantia – turistivirtojen ja konferenssien aikaan myös saksaa, espanjaa, kiinaa, japania ja italiaa.

Kevät, kesä, syksy, talvi.. Kuten muualla Suomessa myös Helsingissä on neljä selvää vuodenaikaa ja runsaasti kontrasteja: valo ja pimeys, lämpö ja kylmä, luonnon väriloisto ja toisaalta yksinkertainen minimalismi. Syksyn tullen voi myös kokea ruskailmiön, kun puiden lehdet kauniisti kellastuvat, ruskistuvat ja punertuvat vaikkapa Töölönlahden rannassa (joka on yksi ydinkeskustan mainioista ulkoilualueista) tai Hotelli Kalastajatorpan kulmilla Munkkiniemen rurbanissa idyllissä.

Helsingin talvi voi olla luminen ja valkoinen (tosin ei välttämättä; ilmastonmuutos tuntuu sekoittaneen monia asioita Suomenkin ilmastolosuhteissa). Valkoisten hankien, latujen ja murtomaahiihdon ohella lumiukot ja -linnat kuuluvat eksoottiseen suomalaiseen talvimaisemaan. Keväällä jäät sulavat ja luonto puhkeaa kukkaan.

Kesäaikaan Helsingin valkeat yöt hämmentävät myös paikallisväestöä. Huimaavan kaunis yötaivas, aamun runollinen sarastus sekä sinisen ja valkoisen upeat värit (samat värit löytyvät myös Suomen siniristilipusta) kuuluvat kesä-Helsingin aarteisiin.

5. Kompakti kaupunki – helppo liikkua ja fantastiset näköalat

Helsinki on ”pieni, suuri kaupunki”, jossa on rakennettu viime vuosina paljon. Viime aikoina on uskallettu rakentaa myös vertikaalisesti, vaikka tornitalot ja ”pilvenpiirtäjät” ovat perinteisesti aiheuttaneet runsaasti vastustusta ja polemiikkia kaupungissa (vrt. Inkinen 2008, 2012; Seppälä 2016, 145–149).

Suomen pääkaupunki on myös silmin nähden kansainvälistynyt. Uudet arkkitehtuuriin, sisustukseen, muotoiluun, ruokaan, juomaan, taiteeseen ja kulttuuriin liittyvät kulttuurivirtaukset, trendit ja vaikutteet niin muualta Euroopasta kuin kaukomaailta ovat kiinteä ja konkreettinen osa kaupungin sykettä ja arkea.

Helsingin ydin on jo maantieteensä (niemi) vuoksi kompakti. Suuri osa asioista ja tapahtumista on kätevästi kävelyetäisyydellä. Toisaalta

kaupungin julkinen liikenne toimii yleensä hyvin, myös pikkutunneilla. Metro"verkko" on kovin vaatimaton (käytännössä yksi suora linja, joka haarautuu itäpäässä) mutta toisaalta tehokas ja luotettava. Vuoden 2017 aikana pitäisi länsimetron valmistua ja yhdistää espoolaiset asemat Helsingin metrolinjaan.

Ja ratikka eli "spåra" on jo perinteinen Helsinki-klassikko – numerolla 4 pääsee kätevästi myös Munkkiniemeen ja Kalastajatorpalle. Lisäksi viime vuosien aikana polkupyörät ja rullalaudat ovat ottaneet näkyvän paikan katukuvassa.

Helsinki on kaunis ja vaikuttava ylhäältäkin, siis lintuperspektiivistä. Upeita näköaloja tarjoaa muun muassa pilvenpiirtäjämäinen Hotelli Torni aivan kaupungin keskustassa (ks. Inkinen 2008, 2012). Tarkkasilmäisimmät sanovat näkevänsä sieltä hyvällä säällä Tallinnaan asti.

6. Helsingin tarinat ja urbaanit legendat

Helsinki on tarinoita (ja urbaaneja legendoja) täynnä. Mielenkiintoisia Helsinki-kuvauksia löytää esimerkiksi kirjailija Juhani Ahon (1861–1921) sekä Mika Waltarin (1908–1979), Arvi Kivimaan (1904–1984) ja muiden Tulenkantajat-ryhmän teoksista. Suomalaisista nykykirjailijoista mielenkiintoisena Helsinki-kuvaajana voisi mainita esimerkiksi Kjäll Westön (s. 1961).

Suomi itsenäistyi jännitteisten ja dramaattisten vaiheiden jälkeen vuonna 1917. Seurasii vuoden 1918 traaginen sisällissota, jonka jälkeen kauppamiehet, seikkailijat, diplomaatit ja vakoilijat saapuivat Helsinkiin. Aika oli jännitystä ja vaarallisia tilanteita täynnä. Vuonna 1922 sisäasiainministeri Heikki Ritavuori murhattiin kotiovelleen Etu-Töölössä.

Tuo vuosikymmen, 1920-luku, oli niin Suomessa kuin maailmalla täynnä vauhtia ja jännitteitä mutta myös ensimmäisen maailmansodan jälkeistä optimismia.¹⁷ Helsinki alkoi hahmottua pieneksi suurkaupungiksi ja maailmankaupungiksi. Suuren maailman ja Manhattanin hengessä ehdoteltiin ja esiteltiin ensimmäisiä pilvenpiirtäjävisioita. Valter ja Bertel Jungin suunnittelema 14-kerroksinen Hotelli Torni avasi ovensa aivan pääkaupungin ytimessä vuonna 1931.

Modernin ajan optimismi ja kehitysysko yhdistyivät jazzmusiikin, jazztytön eli flapperin, reklaamitulien, cocktailien, automobiilin, radion, gramofoonin, telefonin, "biografien" (eli elokuvateatterien), lentokoneen ja zeppelinin kaltaisiin konkreettisiin ja mieltä kiihottaviin modernin kulttuurin ihmeisiin. Kieltolain aikana (1919–32) kansalaiset

nauttivat alkoholia muun muassa ”kovan teen” muodossa (Helsingin iloisesta, riehakkaasta ja suruttomasta 1920-luvusta ks. Seppälä 2016).

Kieltolaki päättyi 5.4. vuonna 1932 kello 10. Näistä historiallisista numeroista muodostuukin nokkela muistisääntö: 543210. Samalla avattiin ensimmäiset alkoholimonopoli Oy Alkoholiliike Ab:n eli nykyisen Alkon myymälät. Keskustelua alkoholista ja alkoholipolitiikasta (ml. verotus, riskitekijät ja vaikutukset kansanterveydelle) on käyty jatkuvasti ja tunteikkaasti koko itsenäisen Suomen ajan (vrt. Inkinen 2000).

Iloista ja optimistista 1920-lukua seurasi kylmä, militaristinen ja kovien arvojen 1930-luku. Toinen maailmansota alkoi syyskuussa 1939 ja osana suurempaa maailmanpalloa Suomen talvisota 30.11.1939.¹⁸ Suomen pankin päärakennuksen edessä Snellmaninkadulla sijaitsee Suomen kansallisfilosofin J. V. Snellmanin (1806–81) jyrkäv patsas. Jäljet kansallisfilosofin patsaan jalustassa muistuttavat toisen maailmansodan suurpommituksista (v. 1944), jolloin pieni Suomi taisteli massiivista Neuvostoliittoa vastaan. On luonnollista ja ymmärrettävää, että monelle koti- ja ulkomaiselle tarkkailijalle tuli talvi- ja jatkosodan vuosina mieleen antiikin kuuluisa Thermopylain taistelu (480 eaa.).

Tarinoita on Helsingissä tuhansia ja monenlaisia. Myös niiden totuusarvo vaihtelee. Yhden sitkeän kaupunkilegenda mukaan Hotelli Tornin huippuun on odotettu jo pitkään ilmalaivaa (zeppelin) kiinnittyväksi. Kylmän sodan aikana Helsingin sanottiin olevan yksi Pohjois-Euroopan johtavista vakoilukeskuksista. *Aikamoista!*

7. Ruoka ja juoma

”Kansakuntien kohtalo riippuu niiden tavasta ruokailla”, totesi ranskalainen filosofi, lakimies ja herkkusuu Brillat-Savarin (1755–1826) omana aikanaan teoksessaan *Physiologie du Goût* (1825).¹⁹ Gastronomisen kirjallisuuden klassikko korostaa hyvän ruoan ja juoman sekä kulinaarisen nautiskelun merkitystä hedonistisen elämäntaiteen osana. Ei siis uutta alla auringon: hyvän ruoan ja juoman päälle on ymmärretty (varsinkin ”paremmissa” piireissä eliitin keskuudessa) jo antiikista lähtien.

Olenaisia ovat myös kulttuurierot: ruoka- ja ruokailutavat kertovat paljon kansakunnista, niiden maantieteestä, eläin- ja kasvikunnasta, historiasta, tapakulttuurista sekä kulloisenkin ryhmän tai yhteisön taustoista ja asenteista. Munkkiniemen idyllistä ja upeista merimaisemista voi nauttia Kalastajatorpan yhteydessä toimivassa Meritorppa-ravintolassa sekä aivan meren rannassa sijaitsevassa Café Torpanrannassa.

Viime vuosikymmeninä Suomen ja Helsingin ruoka- ja ravintola-tarjonta on kehittynyt ilahduttavan paljon. Jo perinteisesti laadukas suomalainen kala-, riista- ja kasvisruoka on laajentunut uusien kansainvälisten vaikutteiden, kokeellisten keittiöiden, tv-kokkien, uudenlaisen terveystarjonnan ja -tietoisuuden sekä superruoan (*superfood*) suuntaan.²⁰ Ajankohtaisena esimerkkinä voisi mainita Kampin kauppakeskuksen viidennen kerroksen Kortteli-kokonaisuuden, joka on muuttanut kä-sityksiä ostoskeskuskompleksien horeca-toiminnasta ja -asenteesta.²¹

Paljon on tapahtunut viime vuosikymmeninä niin Helsingin ravintolatarjonnassa kuin itsetunnossa. Michelin-tähden ansainneet laaturavintolat (tätä kirjoitettaessa Olo, Demo, Ask, Chef & Sommelier) kuuluvat jo itsestään selvästi Helsingin arkeen. Erilaiset ruoka-aiheiset kaupunkitapahtumat ja festivaalit (kuten ravintolapäivät) törmäyttävät ihmisiä ja kulinaristia vaikutteita sekä piristävät Helsingin katukuvaa. Amatöörikin uskaltaa olla kokki, keittiömestari tai tarjoilija, kun konteksti ja tunnelma on sopiva.

Suositteluvia Helsingin gastronomisella kartalla ovat klassikot (kuten Esplanadin puistossa sijaitseva Savoy ja lukuisat eksoottiset venäläisravintolat), kaupungin perinteiset ja suositut taiteilijaravintolat (esim. Kosmos, Elite, Messenius, Kolme Kruunua, Botta) sekä lukuisat laadukkaat bistrot, kahvilat ja erikoisbaarit. Eri puolilla kaupunkia sijaitsevia mielenkiintoisia, nuorekkaampia ravintolakonsepteja ovat esimerkiksi Bar 9, Hoku, Jord, Latva, Umeshu, Linko ja Kuja.

Esplanadin puistossa Svenska Teaternin talossa sijaitseva Ravintola Teatteri tarjoaa laadukkaan ruoan, juoman ja sisustuksen lisäksi elämyksiä yökerhon, tanssilattian, taidenäyttelyjen ja erikoistilaisuuksien muodossa. Tunnelmallisia kahvilamiljöitä Helsingin ytimessä ovat muun muassa Ekberg, Café Engel ja Bulevardin kahvisalonki.

Vaikka Helsinkiä pidetään usein verraten kalliina kaupunkina, hyvän lounaan saa kaupungissa noin kymmenellä eurolla paremmistakin ravintoloista. Lempiannoksia voi tilata kätevästi myös kotiin tai työpaikalle mobiilisovellusten avulla.

8. Saunat ja kylpeminen

Suomi on saunojen luvattu maa. Suomalaiset ovat syystäkin ylpeitä kylpemisen kulttuuristaan ja historiastaan. Sauna on paikka, jossa kosmoksen neljä elementtiä – maa, vesi, tuli, ilma – kohtaavat. Sauna on perinteisesti ollut myös suomalaisten ”temppeleitä” – pyhyiden ja ri-

tuaalien tyyssija, joka mainitaan myös suomalaisten kansalliseepoksessa *Kalevalassa*.

Menneinä vuosisatoina sauna oli paljon muutakin kuin vain paikka rentoutua, hikoilla ja tavata ystäviä. Saunassa synnyttiin ja kuoltiin, peseydyttiin ja parannettiin sairaita. Sauna oli usein myös eräänlainen maatilana ja agraarikodin huoltokeskus.

Helsingin saunakulttuuri on kehittynyt viime vuosina paljon. Jäsenyyteen perustuvan Suomen Saunaseuran²² kaltaisten perinteisten yhteisöjen ja instituutioiden ohella kaupungista löytyy useita julkisia, tyyliltään ja profiililtaan erilaisia laatusaunoja kuten Arla ja Kotiharjun Sauna (Kallion kaupunginosana), Kulttuurisauna (Merihaka), Löyly (Hernesaari) ja Allas Sea Pool (aivan Kauppatorin kupeessa). Piristävän ja eksklusiivisen tilaussaunamahdollisuuden on tarjonnut viime vuosina myös Saunasaari – mainio luonto- ja saunaelämys sekkin.

9. Uusi teknologia ja hitech – innovaatiot ja startup-virtaukset

Suomi on ideoiden, insinöörien ja innovaatioiden luvattu maa. Korkea tekninen osaaminen tuntuu ja on aistittavissa helposti myös Helsingissä ja muualla pääkaupunkiseudulla. Suomen tekninen infrastruktuuri on hyvä. Nokian ja Koneen kaltaiset isot teknologiayhtiöt tunnetaan ympäri maailmaa. Koneen pääkonttori sijaitsee Munkkiniemen kartanon päärakennuksessa.

Toisaalta mielenkiintoista ”luovaa pöhinää” on ollut viime vuosina havaittavissa niin sanotun startup-kulttuurin ympärillä. Jokavuotuisen, maailman suurimpiin teknologiatapahtumiin kuuluva *Slush* tuo startup- ja kasvuyrityskentän innostuneet, aktiiviset ja visionääriset yrittäjät, sijoittajat, asiantuntijat, ammattilaiset ja mediaväen Helsinkiin. Moni näistä laatutietoisista matkavieraista majoittuu Hilton Helsinki Kalastajatorpalle.

Helsinki on ollut jo vuosien ajan ”tulevaisuuden laboratorio” sekä uuden teknologian ja uuden median dynaaminen, uutta sykkivä ja synnyttävä tutkimus- ja kehityskeskus. Tällä hetkellä suuria teknis-kaupallisia odotuksia kohdistuu muun muassa *cleantech*-toimialalle. Lisäksi huomattavia T&K&I-intressejä ja kaupallista nostetta liittyy tekoälyyn ja robotiikkaan (näistä visioista ks. esim. Ala-Korpela & Inkinen & Suna 2007). Näköpiirissä on, että lähivuosina nähdään uusia, miltei tieteiskirjallisuutta muistuttavia teknologisia ratkaisuja. Avainsanoja ovat nykymuotoisen sosiaalisen median (*some*) ohella muun muassa

tekoäly (*A.I.*), robotiikka, virtuaalitodellisuus (*virtual reality, VR*), lisätty todellisuus (*artificial reality, AR*) ja erilaiset ubiikkisovellukset (*ubiquitous computing, ubiquitous media*). (Vrt. Inkinen 2013b, 2013d, 2014b.)

Osana Euroopan robottiviikkoa (*EU Robotics Week*) järjestetään Helsingissä loppuvuodesta alaa koskeva teemaviikko. AIRO Island (AIRO = AI + RObotics) sijaitsee Tekniikan museon yhteydessä Helsingin Vanhankaupunginlahdella. Mainittu kaupunginosa tarjoaa raunioineen ja opasteineen myös upean aikamatkan Helsingin syntyhistoriaan. Vaikuttava ja elinvoimainen luonto Vantaanjoen koskineen, merenlahtineen, luontopolkuineen ja muuttolintuineen luo miellyttävää kontrastia hitech-teemoille ja -painotuksille.

Tärkeitä T&K&I-kehitysalueita ovat tätä kirjoitettaessa digitalisaation (*digitalization*) ohella teollinen Internet (*industrial Internet*), Internet of Things (IoT) sekä *ubiquitous computing*. Viime vuosina erityisen menestyneitä yhtiöitä maailmanlaajuisesti ovat olleet suomalaiset peliteollisuuden yhtiöt kuten Supercell ja Rovio. Mainitsemisen arvoista on sekin, että Tubecon (yksi maailman suurimmista ”tubettajien” eli YouTube-sisältöä luovien ihmisten tapahtumista) järjestetään Helsingissä.

10. Taide, kulttuuri, musiikki ja design

Helsingissä on runsaasti mielenkiintoisia gallerioita, museoita ja kulttuurialan tapahtumia. Matkavieraan kannalta nähtävillä ja saatavilla onkin mielenkiintoinen kattaus niin perinteistä kuvataidetta ja modernia taidetta kuin nykytaidetta. Nopeallakin Helsinki-käynnillä vierailijan kannattaa katsastaa nykytaiteen museo Kiasma, Ateneumin taidemuseo, Designmuseo sekä kaupungin ykkösgalleriat, joista moni sijaitsee Vanhankirkon puiston (eli niin sanotun Ruttupuiston) läheisyydessä.

Musiikin maailmassa tarjolla on niin laadukasta klassista kuin kokeilevaa uudempaa musiikkia jazzista teknoon. Monet suomalaiset kapellimestarit, muusikot ja deejit tunnetaan ulkomailla. Helsingin Musiikkitalo avasi ovensa vuonna 2011. Talon viimeaikaisista helmistä mainittakoon elokuussa 2016 osana Helsingin juhleviikkoja (Helsinki Festival) järjestetty *Classical Translations in Concert*. Upeasti onnistunut speaktaakkeli yhdisti perinteisen klassisen musiikin konsertin, teknomusiikin klassikot sekä klubeista ja rave-tapahtumista tutun teknisen tuotannon ja visuaalisuuden toisiinsa.

Helsinki on myös muotoilun (design) luvattu kaupunki. Vuonna 1935 perustetun Artekin (= art + technology) lippulaivamyymälä löytyy

aivan kaupungin ytimestä Keskuskadulta. Artekin perustamiseen ja alkuvuosien toimintaan liittyy legendaarisia nimiä kuten Alvar Aalto (1898–1976) ja Maire Gullichsen (1907–1990). Jokavuotuinen *Helsinki Design Week* kokoaa alan vaikuttajat, harrastajat ja kuluttajat yhteen.

11. Kokousten ja konferenssien mahdollisuudet

Helsingin alueella järjestetään runsaasti kokouksia, seminaareja ja konferensseja. Finlandia-talon kaltaisten klassisten ympäristöjen ohella monenlaiset muut tilat (kuten Hilton Helsinki Kalastajatorppa) tarjoavat mahdollisuuksia suuriinkin tapahtumiin ja kollegojen kohtaamisiin.

Ollennaista onnistuneen kokouksen tai konferenssin kannalta ovat muun muassa viihtyisä ympäristö, toimiva tekniikka, kielitaitoiset ihmiset ja palvelualtis henkilökunta. Saadun palautteen perusteella Helsingin seutu on pystynyt vastaamaan näihin haasteisiin hyvin. Vaativatkin tilaisuudet ovat onnistuneet Itämeren tyttären hellässä hyväilyssä yleensä upeasti.

Vielä yksi näkökulma: Suomi ja Helsinki ovat monille paljonkin maailmaa nähneille kosmopoliiteille ja huippuasiantuntijoille tuore (usein jopa vieras) matkakohde. Kun suuret Pariisin, Rooman, Lontoon, Tokion, Singaporen, New Yorkin ja Los Angelesin kaltaiset maailmankaupungit ja perinteiset kaupunkikeskukset ovat jo tulleet (liian) tutuiksi, on mukava valita eksoottisempi matkakohde. Helsinki voi toimia inspiroivana matkakohteena ja tapahtumakontekstina erityisen hyvin silloin, kun laadukas kaupunkiympäristö, kunnianhimoinen horeca- ja kulttuuritarjonta sekä teknologinen osaaminen ja välineistö tarvitaan onnistuneen tilaisuuden luomiseen.

12. Autenttinen maa ja ”reilu meininki”

Asiat voisivat toki aina olla paremminkin, mutta yleistäen todettuna voidaan sanoa, että Suomi ja Helsinki ovat reilujen, rauhallisten ja rehellisten ihmisten aluetta. Niin työ- kuin lomamatkailijan näkökulmasta askelmerkit ovat helppoja, kun toimintakulttuuri on yleensä rehellinen, suoraviivainen ja konstailematon. Minkä suomalainen sanoo ja lupaa, sen hän yleensä myös pitää. Toinen esimerkki: jos suomalaiselta kysyy tietä, hän kertoo yleensä *vain*, jos sattuu reitin tietämään.

Toisaalta: onkohan maailmassa Japanin ja Suomen ohella yhtäkään toista maata ja kulttuuria, jossa *hiljaisuutta* arvostetaan yhtä paljon ja jossa vähäeleisellä, huomaamattomalla asenteella on jonkinlainen itseisarvo? Vähäpuheinen, hiljainen (jopa täysin sanaton) ihminen voidaan tulkita Suomessa fundeeraajaksi ja substanssi-ihmiseksi, joka ilmeisesti *juuri nyt* pohdiskelee jotakin merkittävää. Monessa muussa kulttuurissa hiljaa oleminen merkitsee pikemminkin vähä-älyisyyttä ja kykenemättömyyttä sosiaaliseen toimintaan.

Toisinaan suomalainen vaatimattomuus jopa kummastuttaa. Omasta osaamisestaan sekä paikkojen ja palvelujen erityislaadusta olisi korrektia viestiä rohkeasti myös ulospäin. Perfect destination -pohdiskelujen kannalta voisi ehkä sanoa, että Suomen ja Helsingin seudun profiili ja matkailutuote ovat monessakin mielessä kunnossa. Suuremmat haasteet liittyvät edelleen viestintään, markkinointiin ja houkuttelevien, silti uskottavien (myös kulttuurista ja perinteestä painotuksia ammentavien) mielikuvien luomiseen.

13. Pohjoismainen hyvinvointi ja pohjoinen ulottuvuus

Suomi ja Helsinki ovat saaneet viime vuosien aikana monenlaisia mitalsijoja erilaisissa kansainvälisissä vertailuissa ja rankingeissa. Suomalaista ja laajemmin pohjoismaista yhteiskuntamallia, koulutusta, tasa-arvopyrkimyksiä, luontoyhteyttä ynnä muuta arvostetaan maailmalla suuresti. *The Nordics – great!*

Suomessa asuu noin 5,5 miljoonaa ihmistä. Norja ja Tanska ovat suunnilleen saman kokoisia; Ruotsissa asukasluku lähestyy 10 miljoonaa. Globaalisti asioita arvioiden kaikki pohjoismaat ovat väkiluvultaan pieniä mutta Suomi, Ruotsi ja Norja maa-alueeltaan verraten suuria. Sen vuoksi ei ole yllättävää, että aasialaisesta tai amerikkalaisesta miljoonakaupungista pohjolaan saapuva ihminen aistii jopa pääkaupungeissa rauhaa ja hiljaisuutta.

Pohjoismaiden pienet väkiluvut huomioon ottaen on oikeastaan ihme, että nämä maat ovat niin hyvin tunnettuja ja merkittäviä toimijoita maailman peliareenoilla. Moderni, edistyksellinen yhteiskunta sekä siihen liittyen erilaiset tasa-arvopyrkimykset ovat kuuluneet vahvasti pohjoismaalaiseen arvomaailmaan, elämänmuotoon ja kansallisiin agendoihin. Nämä yhteiskunnat ovat olleet varsinkin toisen maailmansodan jälkeen myös verraten rauhallisia, tasalaatuisia ja ennustettavia. Maiden koulutusjärjestelmä ja teknologinen osaaminen ovat tunnetusti huippuluokkaa.

14. Tulevaisuusajattelu ja huomisen ennakointi

”Tulevaisuutta ei voi ennustaa, mutta tulevaisuudet voi keksiä.” Nämä nobelisti Dennis Gaborin (1900–1979) sanat tulevat usein mieleen tava-
tessa suomalaisia insinöörejä, keksijöitä, pellepelottomia ja tulevaisuudentutkijoita. Englanniksi avainsitaatti kuuluu hieman laajemmassa muodossa näin: ”The future cannot be predicted, but futures can be invented. It was man’s ability to invent which has made human society what it is.” (Gabor 1964, 161.)

Suomi ja Helsinki ovat tulevaisuusajattelun maailmanlaajuinen keskus – eräänlainen tulevaisuuden laboratorio. Maassa on poikkeuksellisen paljon tulevaisuudentutkijoita ja skenaarioita hahmottavia asiantuntijoita, erilaisia ennakointihankkeita, eri organisaatioiden visio- ja strategiaprosesseja sekä ylipäätään kiinnostusta huomisen yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Tämä pätee myös horeca-alaan. Tulevaisuuden hotellia, tulevaisuuden liikennettä, tulevaisuuden ruokaa ja syömistä²³ ynnä muuta pohditaan alati erilaisten tutkijoiden, asiantuntijoiden ja visionäärien työryhmissä ja seminaareissa.

On kuvaavaa, että Suomen eduskunnan yhteydessä toimii monen muun valiokunnan kuten sivistysvaliokunnan, puolustusvaliokunnan, valtiovarainvaliokunnan ja perustuslakivaliokunnan ohella tulevaisuusvaliokunta.²⁴ Vertauskuvallisesti voisi myös sanoa, että suomalainen yhteiskunta kurottaa eteenpäin – kun taas moni muu kansakunta ja kulttuuri nojaa vahvasti taaksepäin. Tämä on selvä Suomea koskeva kulttuurifilosofinen ero ja vahvuus moniin muihin kansakuntiin verrattuna. Se on toisinaan myös heikkous. Historiallis-filosofis-esteettisen maailmankuvan ja elämänkatsomuksen soisi olevan nykysuomalaisilla vahvempi.

Lopuksi: historiallis-filosofis-esteettinen asenne

Tämän artikkelin alussa esiteltiin paikan hengen (*genius loci*) klassista ideaa ja näkökulmia. Näin esseekirjoituksen lopuksi tekee mieli todeta, että niin Helsingillä, Munkkiniemen kaupunginosalla kuin Hotelli Kalastajatorpalla voidaan paikallistaa runsaasti omia identiteetti- ja profiilitekijöitä. Nämä tunnusmerkit elävät ja muuttuvat historian virrassa. Sanomattakin on myös selvää, että eri aikakausina ihmisistä ja tulkitsijoista itsestään riippuu, millaisia painotuksia ja erityispiirteitä *genius loci* kulloinkin saa. Antti Kiuru on kirjoittanut seuraavaa:

Paikan henki voi olla vahva sekä rakennetuissa että luonnonympäristöissä, mutta se ei ilmene välttämättä joka paikassa ja sen huomaaminen vaatii herkistymistä ja esteettistä asennoitumista yksilöltä. Paikan hengen voi tuntea myös ”tapauksen” yhteydessä [––]. Termin hyvä puoli on mielestäni, että pysyvyyttä ei käsitetä muutoksen vastakohtana. Henki elää ajassa. On sen sijaan vaikeaa määritellä ne ympäristöt, joissa on oma henki, ja erityisen vaikeaa on todistaa, että muutkin pystyvät aistimaan sen. (Kiuru n.d.)

Sitaatti tavoittaa jotakin hyvin olennaista. Paikan erityinen henki siis ”ei ilmene välttämättä joka paikassa ja sen huomaaminen vaatii herkistymistä ja esteettistä asennoitumista yksilöltä”. Tämä on tärkeä huomio. Meidän tulisikin yleensä olla iloisia ja kiitollisia silloin, kun jostakin paikasta löytyy aikalai tarkkailijaa liikuttava ja sykehdyttävä ”henki” – siis tuo salaperäinen (ja suorastaan mystisiä tasoja lähestyvä) historiallis-filosofis-esteettinen voima, joka äänettömästi mutta silti voimakkaasti puhuttelee ja koskettaa tarkkailijaa.

Aika ja paikka – ajan henki ja paikan henki – *tempus* ja *locus* – *Zeitgeist* ja *genius loci*... Antiikissa uskottiin henkiin (lat. *genius*) ja daimoneihin (kreik. δαίμων, *daímōn*). Nykyajan teknis-rationaalinen aika korostaa sitä vastoin mitattavia ja analysoitavia suureita. Toisaalta postmoderni(smi) ja transmoderni(smi) pyrkivät horjuttamaan modernia, ultrarationaalista ja antroposentristä paradigmaa.²⁵

Esteettisen asennoitumisen ja historiallis-filosofis-esteettisten pohdiskelujen yhdeksi kirjalliseksi avaintekstiksi sopii hyvin Eino Krohnin (1902–1987) klassikko *Esteettisen kulttuurin ja kasvatuksen peruskysymyksiä*. Teoksen ensimmäinen painos julkaistiin jo Suomen historian kohtalon vuonna 1939. Toinen, korjattu painos näki päivänvalon vuonna 1955. Kirjallisuudentutkija ja esteetikko kirjoittaa:

Esteettinen alue on erotettava käytännöllisestä, teoreettisesta ja eettisestä alueesta. Sitä tajunnan tilaa, jossa olemassaolo esiintyy meille itsearvoona, itsestään merkityksellisenä, sanotaan esteettiseksi asenteeksi tai esteettiseksi suhtautumisvaksi. Kant ja hänen jälkeensä monet muut esteetikot, esim. Schopenhauer ja Hirn, ovat sanoneet sitä kontemplatiiviseksi. Kontemplaatio tarkoittaa tässä keskitettyä, harrasta vajoamista pelkkään tarkasteluun vain tarkastellun ilmiön itsensä tähden. (Krohn 1955, 9.)

Nämä ovat tärkeitä, mielenkiintoisia sanoja, jotka tuovat mieleen myös eri vuosisatojen mystikoiden ja henkisten opettajien viisaudet. Emme nyt kuitenkaan syvenny niihin, sillä alkaa jo olla tämän kirjoituksen loppukiteytyksen aika.

Helsingin henkeä ovat luomassa vahvasti niin *rakennetun ympäristön* (asemakaava, arkkitehtuuri, urbaani kaupunkitila) kuin koskettavan ja taianomaisen *luonnon* (meri, saaret, metsät, luonnonpuistot..) merkit ja ominaispiirteet. Munkkiniemen kohdalla korostuu monellakin tavalla kokonaisuuden *rurbaani* ulottuvuus: täällä dynaaminen kaupunkiympäristö raitiovaunuineen ja historiallisine rakennuksineen kohtaa jopa hieman maalaismaisen idyllin sekä puutarhakaupunginosille tunnusomaista eleganttia tyyliä. Munkkiniemen puistotie on varsinkin kesäaikaan mainio esimerkki erilaisten elementtien kohtaamisesta.

Yksi Munkkiniemen aarteista sekä Helsingin hotelli- ja ravintola-alan helmistä on tietenkin historiallinen Hotelli Kalastajatorppa. Laadukas ruoka, juoma ja majoituspalvelut, erilaiset seminaarit, monenlaiset koulutus- ja juhlatilaisuudet, näyttävät huipputapaamiset sekä muut kansainvälisen tason järjestelyt valtionpäämiehineen, diplomaatteineen, piispoineen ja julkisuuden henkilöineen ovat jo 1900-luvun alusta lähtien kuuluneet Kalastajatorpan tyylikkääseen olemukseen sekä sen monikasvoiseen tapahtuma- ja palvelureportaariin.

Paitsi ympäröivä luonto ja urbaani kaupunkitunnelma myös *eletty ja koettu historia* – siis aikalaisten teot, ajatukset ja muistot eri aikakausina – ovat olleet olennaisella tavalla luomassa niin Helsingin, ”Munkan” kuin ”Torpan” historiallis-filosofis-esteettistä henkeä. Toisaalta pysyvyys ja jatkuvuus, toisaalta yllättävätkin murrokset ja mullistukset vaikuttavat luonnossa ja rakennetussa ympäristössä. Niiden kautta syntyvät osaltaan myös ajan ja paikan erityispiirteet, siis *ajan ja paikan henki*.²⁶

Huomautukset

1. Sitaatti Célinen romaanin *Niin kauas kuin yötä riittää* (1994, alkup. *Voyage au bout de la nuit*, 1932) kansipaperin esittelytekstistä (Tammen Keltainen kirjasto).

2. Verkko-osoite http://www.hiltonhotels.com/fi_FI/suomi/hilton-helsinki-kalastajatorppa (tarkistettu 6.4.2017).

3. Antti Kiuru on todennut mielenkiintoisella tavalla norjalaiseen Christian Norberg-Schulziin (ks. 1980) nojaten seuraavaa: ”Jotta voi tuntea paikan hengen, tulee Norberg-Schulzin mukaan samaistua paikkaan. Identifikaatio tarkoittaa, että olemme ystäviä paikan kanssa. Paikan ominaislaatuun ja identiteettiin kuuluu niin ilmasto kuin muutkin olosuhteet, joiden kanssa elämme. Norberg-Schulzin näkökulma paikkaan on melko psykologinen. Hän tarkastelee paikkaa eheänä ja laajana kokonaisuutena

ja kirjoittaa: 'Objektit, joihin samaistumme, konkretisoituvat lapsuudesta opituista asioista. Kun uudet paikat ovat tuttuja, ne yleensä muistuttavat lapsuudesta.' Paikka on näin aina yhteydessä kokijan persoonaan." (Kiuru n.d.). *Genius loci* -pohdiskeluista ks. myös von Bonsdorff 1988: 226–227; Inkinen 2011, 2013c, 17.

4. Bromsin teoksen *Paikan henki* sekä Eero Tarastin romaanin *Professori Amfortasin salaisuus* tulkinnasta ks. Kajannes 2005. Artikkelin on luettavissa myös verkko-osoitteessa <http://katriinakajannes.blogspot.fi/2008/08/artikkeli-henri-bromsin-paikan-henki-ja.html> (tarkistettu 6.4.2017). Kajannes on kommentoinut Bromsin romaania sekä kirjoittanut *genius loci* -käsitteestä mm. seuraavasti: "Genius loci on paikan tai rakennuksen olemus, ja lisäksi se on toisaalta subjektiivinen, toisaalta kulttuurinen ja sosiaalinen kokemus paikasta tai rakennuksesta. Paikkavaikutelmassa toimivat kulttuurin vaiheiden myötä muodostuneet kerrokset. Juuri genius loci, jonka ansiosta paikka, rakennus ja kaupunki on täynnään ajan ja historian myötä kertyneitä merkityksiä, tekee paikan rikkaaksi. Voisi sanoa, että genius loci on paikka fyysisenä ilmiönä sekä siihen kuuluvat mielikuvat ja merkitykset, muistot ja odotukset. Genius locihin sisältyy merkkejä ja tulkintoja niistä; siihen sisältyy esimerkiksi tietoja, tunteita ja myyttejä." [sitaatti em. verkko-osoitteesta]

5. Paikan erityinen "henki" (*genius loci*) saattaa kytkeytyä esimerkiksi alue- ja kaupunkisuunnittelussa myös psykologisiin ja sosiopoliittisiin ulottuvuuksiin: "Yleensä jo paikan hengen mainitseminen kertoo, että kyseessä on ainakin joillekin ihmisille merkityksellinen paikka. Jos paikalle annetaan keskustelussa 'henki' ja sen puolesta taistellaan, on kyse tärkeästä ympäristöstä. Henki osoittaa, että paikka mielletään eläväksi, jopa ihmiseen rinnastettavalla tavalla." (Kiuru n.d.)

6. GPS = *Global Positioning System*. Yhdysvaltojen puolustusministeriön kehittämä ja rahoittama satelliittipaikannusjärjestelmä; viralliselta nimeltään *Navstar GPS*. Ks. <https://fi.wikipedia.org/wiki/GPS> (tarkistettu 6.4.2017).

7. *Horeca* tai *HoReCa* on lyhenne sanoista *Hotel, Restaurant, Café* tai *Hotel, Restaurant, Catering*. Usein horeca- ja matkailualan ilmiöitä on mielekästä tarkastella yhdessä.

8. Lukijan on mielekästä asettautua välillä esimerkiksi Tokion, Shanghain, Moskovan, São Paulon tai Los Angelesin tapaisista suurkaupungeista saapuvan matkailijan asemaan. Aidon luonnon kokeminen (suur)kaupunkiympäristössä ei ole itsestäänselvyys.

9. Brondinilla oli jo ennestään vuonna 1897 toimintansa aloittanut tunnettu kahvila Bronda Eteläesplanadin ja Korkeavuorenkadun kulman toisessa kerroksessa.

10. Verkko-osoite <http://194.89.205.3/suom/oske/fi/osket/lappi.html> (ei enää aktiivinen). Sitaatin kursivoinnit SI. Muunkinlaisia määritelmiä voidaan toki esittää. *Viisi tähteä* -lehden kannessa (esimerkiksi numero 05/2003) on todettu horeca- ja hospitality-alan kontekstissa seuraavasti: "Elämys on hyödyke niin kuin mikä tahansa tavara tai palvelu, mutta mikä tahansa hyödyke ei ole elämys." Ks. myös Inkinen 2002a, 2002b.

11. Kaupallisesti virittyneiden määritelmien ja painotusten ohella mahdollisia ovat myös klassisemmat, taiteen ja kulttuurintutkimuksen alueelta ammentavat elämyksen ja kokemuksen määritelmät. Tällaisia näkökulmia on esitelty ja niistä käyty mielenkiintoista keskustelua vuosikymmenten saatossa muun muassa Suomen semiootikkoyhteisön keskuudessa Imatralla ja Helsingissä.

12. Artikkelissaan "Money Talks? Of Spaces for Intellectual Debate in the New Economic Era" media- ja kulttuurivaikuttajana tunnettu Raoul Grünstein (2001, 156–157) summasi vuosituhaten alussa tilannetta seuraavasti: "In the present day corporate world old strategies and business concepts are quickly being replaced by new ones. This New Capitalism is in the process of defining new, more intangible offerings, where symbolic know-how is the most valuable asset. In fact, instead of selling products and services in the traditional sense, immaterial brands or intangible experiences in themselves are becoming the hottest offering companies can produce and distribute. Instead of objects, people buy entertainment (as described in the bestseller *The Entertainment Economy*), experiences (as stated in the bestseller *The Experience Economy*) or dreams (as labelled in the bestseller *The Dream Society*)."

13. Usein on myös esitetty väite, että tietointensiivisessä, erilaiseen luovaan tietotyöhön perustuvassa globaalissa informaatioyhteiskunnassa ja verkottuneessa maailmankylässä perinteinen hierarkkisuus, staattinen työnjako sekä niihin perustuvat rakenteet murtuvat ja muuttuvat. Tilalle olisivat tulossa tiimeihin ja projekteihin perustuvat höllät organisaatiot, ketterät *human capital* -verkotot sekä muodoltaan spontaanit ja vapaasti mukautuvat yhteisöt. Näin optimistista ja ihmislähtöistä tulkintaa vastaan voidaan esittää toki paljonkin kritiikkiä (varsinkin kun puhe työttömyydestä sekä projektimaisesta pätkä- ja silpputyöstä on yleistynyt), mutta luova tietotyö ja uudenlaisen johtamisen käytännöt esiintyvät vahvasti esimerkiksi luovien toimialojen (*creative industries*) arjessa.

14. Unien, unelmien ja unelmoinnin kulttuuri on helppo todentaa esimerkiksi arkisen mediatodellisuuden kautta (fantasiat, mainokset, musiikkivideot, "tosi-tv"-konseptit, viihteellinen *infotainment*-, *edutainment*- ja *tittytainment*-tarjonta ym.).

15. Tämän listan syntymiseen on osaltaan vaikuttanut kirjoitukseni ”10 things which make Helsinki very special” sekä siitä saamani rohkaiseva palaute. Ks. verkko-osoite <http://www.helsinkibusinesshub.fi/article/sam-inkinen-10-things-that-make-helsinki-very-special/> sekä verkko-osoite <http://www.helsinkitimes.fi/business/14444-sam-inkinen-10-things-that-make-helsinki-very-special.html> (tarkistettu 6.4.2017).

16. Tallinnan nimi on viroksi Tallinn, saksaksi Reval ja suomeksi tästä johdettuna aikaisemmin Rääveli. Vanhassa suomen kielessä on käytetty toisinaan myös nimityksiä Kesoniemi ja Kesoi.

17. Nick Yappin (1998a) toimittaman valokuvateoksen 1920s. *The Hulton Getty Picture Collection* takakansiteksti luonnehtii hyvin 1920-luvun turbulenttia todellisuutta: ”The Jazz Age. Silent films and strident music. Outrageous fashions and inventions. Revolutions in transport, economic chaos and the first chill winds of Fascism and the Depression – in hundreds of moving and shattering images.”

18. Nick Yappin (1998b) toimittaman valokuvateoksen 1930s. *The Hulton Getty Picture Collection* takakansiteksti kuvaa osuvasti 1930-luvun aikalaiskulttuuria ja yhteiskunnallisia muutoksia: ”Old dreams turned to dust, and new dreams turned into nightmares. The nations of Europe marched to war. Strikes and lockouts, ‘talkies’ and skyscrapers, dictators and New Deals – in a unique collection by the world’s finest photographers.”

19. Suom. *Maun fysiologia*; ks. Brillat-Savarin 1988 [1825], 15. Gastronomian historiasta ks. Talvi 1989. Ravintola-alan kehityksestä ja muutoksesta 1980-luvulla Suomessa ja Helsingissä ks. Rislakki & Montonen 1987. Kaupunki- ja ravintolakulttuurin muutoksesta 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa ks. Inkinen 2015, 183ff.

20. Tämän artikkelin havainnot ja näkemykset perustuvat osaltaan kirjoittajan viime vuosien aikana toteuttamaan hotelli-, ravintola- ja kahvila-alan (horeca, hospitality-ala) palveluliiketoiminnan sekä ruoka-, juoma- ja matkailutrendien kartoitukseen, jonka keskiössä ovat olleet kaupunkilaisen ja nykyihmisen (eli ”kameleonttikuluttajan”) elämystarpeet.

21. Kamppi-keskuksen verkkosivuilla joulukuussa 2016 avautunutta Kortteli-konaisuutta on kuvattu seuraavasti: ”Kaupungin sydämeen avautuu uusi Kortteli lauantaina 3.12. klo 18.00. Kampaamo Q Hair, kauneushoitola Blue Lagoon sekä 11 ravintolaa avaavat ovensa yleisölle upeissa täysin uusituissa tiloissa Kampin viidennessä kerroksessa. Alkuvuodesta 2017 Kortteliin muuttaa myös Yoga Nordic. / Kortteli on avoinna aamusta iltaan viikon jokaisena päivänä – myös sunnuntaisin.” (<https://kamppi.fi/fi/tapahtumat/kortteli-avautuu-312>; tarkistettu 6.4.2017)

22. Ks. verkkosivut www.sauna.fi. Suomen Saunaseuraan (ruots. Finska bastusällskapet, engl. The Finnish Sauna Society) liittyy hauska matkailuanekdootti. Kun kuuluisa Lonely Planet -brändi rakensi takavuosina sinistä listaansa (*blue list*) eli luetteloa maailman parhaista matkakohteista ja -asioista, mainittiin Suomen saunaseura (maailman) parhaana paikkana olla alasti. Ks. Egger & Sellars 2006.

23. Ks. esim. *Wired*-lehden erikoisnumero Nov/2008. Kannen otsikko kuvaa lehden sisältöä ja näkökulmaa: "The Future of Food. How Science Will Solve the Next Global Crisis".

24. "Tulevaisuusvaliokunta käsittelee tulevaisuuden kehitykseen vaikuttavia tekijöitä, tulevaisuuden tutkimusta ja teknologiakehityksen vaikutuksia. Tulevaisuusvaliokunta ei yleensä käsittele lakiehdotuksia. Valiokunnan toimialaan kuuluvat muun muassa valtioneuvoston tulevaisuusselonteko sekä lausunnot pyynnöstä muille valiokunnille niiden toimialan asioista tulevaisuutta koskevin osin sekä valiokuntaan lähetettyjen muiden valtiopäiväasioiden valmistelu." Ks. Suomen eduskunnan verkkosivut <https://www.eduskunta.fi/FI/lakiensaataminen/valiokunnat/tulevaisuusvaliokunta/Siout/default.aspx> (tarkistettu 6.4.2017).

25. Postmoderni(smi)n haastajana on esiintynyt viime vuosina *transmoderni(smi)*, joka tuntuu ammentavan näkökulmiaan ja hengen ravintoaan sekä modernista että postmodernista ajattelu- ja toimintaperinteestä. Transmoderni(smi) näyttäisi ymmärtävän ja hyväksyvän tieteen ja kehitysoptimismmin kaltaisia "suuria kertomuksia" (metanarratioita) mutta kykenevän arvostamaan ja hyväksymään myös henkisyden, uskontojen ja ekologisen tiedostavuuden kaltaisia "pehmeämpiä" teemoja ja diskursseja. Uusien transmodernien näkökulmien esittäjinä tunnetaan mm. argentiinalais-meksikolainen Enrique Dussel (s. 1934) sekä espanjalainen Rosa María Rodríguez Magda (s. 1957).

26. Kirjoittaja haluaa lämpimästi kiittää Niilo Helanderin Säätiötä, jonka myöntämä apuraha on mahdollistanut työskentelyn 1900-luvun historian ja aikalaisdiagnoosin parissa vuodenvaihteessa 2015–2016.

Lähteet

- Ala-Korpela, M. & Inkinen, S. & Suna, T. 2007. *Kyborgin käsikirja. Havaintoja informaatiosta, ihmisestä ja koneesta, elämästä ja älykkyydestä*. Helsinki: Finn Lectura.
- Barabási, A-L. 2002. *Linkit. Verkostojen uusi teoria*. Helsinki: Terra Cognita.
- Bauman, Z. 1995a. *Postmodern Ethics*. Oxford & Cambridge, MA: Blackwell.
- Bauman, Z. 1995b. *Life in Fragments. Essays in Postmodern Morality*. Oxford & Cambridge, MA: Blackwell.

- Bauman, Z. 1996. *Postmodernin lumo*. Tampere: Vastapaino.
- von Bonsdorff, P. 1998. *The Human Habitat. Aesthetic and Axiological Perspectives*. International Institute of Applied Aesthetics Series Vol. 5. Lahti: International Institute of Applied Aesthetics.
- Brillat-Savarin, J. A. 1825/1988. *Maun fysiologia*. Alkup. *Physiologie du Goût*. Jyväskylä & Helsinki: Gummerus.
- Broms, H. 1993. *Paikan henki*. Helsinki: Arator.
- Céline, L-F. 1932/1994. *Niin kauas kuin yötä riittää*. Suomentanut J. Mannerkorpi. Helsinki: Tammi.
- Egger, S. & Sellars, S. (eds.) 2006. *The Lonely Planet Bluelist 2006. 618 things to do & places to go. 06–07*. Melbourne: Lonely Planet Publications.
- Gabor, D. 1963/1964. *Inventing the Future*. Middlesex: Penguin.
- Gabriel, Y. & Lang, T. 1995. *The Unmanageable Consumer. Contemporary Consumption and its Fragmentations*. London & Thousand Oaks & New Delhi: Sage.
- Grünstein, R. 2001. Money Talks? Of Spaces for Intellectual Debate in the New Economic Era. Teoksessa Ehrnrooth, J. & Kauppi, N. (eds.), *Europe in Flames*, 156–163. Helsinki: Helsinki University Press.
- Inkinen, S. 1999. *Teknokokemus ja Zeitgeist. Digitaalisen mediakulttuurin yhteisöjä, utopioita ja avantgarde-virtauksia*. Acta Universitatis Lapponiensis 28. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Inkinen, S. 2000. Viina vanhin voitehista. *Impose* 4–5/2000, 27–29.
- Inkinen, S. 2002a. Elämykset mediayhteiskunnassa. Havaintoja kaupunki- ja ravintolakulttuurista, sisältötuotannosta sekä kulutuksen muutoksesta. Teoksessa Heikkinen, V. (toim.), *Dynaamista majoitus- ja ravitsemisalaa etsimässä*, 10–39. Tutkimuksia 1/2002. Helsinki: Haaga Instituutin ammattikorkeakoulu & Haaga Research Center.
- Inkinen, S. 2002b. Elämystä etsimässä. *Viisi tähteä. Elämystalouden viiden tähden ammattilehti* 04/2002, 18–19.
- Inkinen, S. 2003a. Elämystä etsimässä. Havaintoja kameleonttikuluttajan arvoista, asenteista ja unelmista. Teoksessa Heikkinen, V. (toim.), *Kameleonttikuluttaja ikuista mielihyvää ja unelmaa etsimässä*, 96–138. Sex, Food, Rock'n'Roll -seminaarijulkaisu. Tutkimusjulkaisusarja 2. Helsinki: Haaga Instituutin ammattikorkeakoulu & Haaga Research Center.
- Inkinen, S. 2003b. Urbs – City – Zeitgeist. Havaintoja kaupunki- ja mediakulttuurista. Teoksessa Heikkinen, V. A. & Inkinen, S. & Kortelampi, S. (toim.), *Maine. Miten hotelli- ja ravintola-alan maine muodostuu?*, 75–85. Haaga-Sarja 6. Helsinki: Haaga Instituutin ammattikorkeakoulu & Haaga Research Center.
- Inkinen, S. 2004. Elämisyhteiskunnan Zeitgeist: havaintoja mediasta, ”sisällöistä” ja 2000-luvun aikalaiskulttuurista. Teoksessa Kupiainen, J. & Laitinen, K. (toim.), *Kulttuurinen sisältötuotanto?*, 27–43. Joensuun yliopiston Mediakulttuurin keskus & Edita Publishing.

- Inkinen, S. 2007. Konekulttuurin unelmia ja uhkakuvia. Teoksessa Ala-Korpela, M. & Inkinen, S. & Suna, T. (toim.), *Kyborgin käsikirja. Havaintoja informaatiosta, ihmisestä ja koneesta, elämästä ja älykkyydestä*, 219–301. Helsinki: Finn Lectura.
- Inkinen, S. 2008. "Kirnipsis, karnapsis". Hotelli Tornin sivistyksen, kaupunkikulttuurin ja avantgarden asialla. Teoksessa Inkinen, S. & Kuusamo, A. & Ylä-Kotola, M. (toim.), *Merkitysten maailmantorilla*, 63–83. Dosentti Henri Bromsin juhla-julkaisu. Lapin yliopiston hallinnon julkaisuja n:o 44. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Inkinen, S. 2009. Zeitgeist – Ajan henki. *Taide & Design* 2/2009, 98–107.
- Inkinen, S. 2011. Ajan henki ja paikan henki. Keskeisiä lähtökohtia ja tulevaisuusnäkökulmia luovan ja innovatiivisen aluekehityksen tueksi. Teoksessa Heikkinen-Moilanen, R. & Inkinen, S. (toim.), *Sanoja ja tekoja. Dynaamisen aluekehityksen haasteita ja tulevaisuuskuvia*, 37–59. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Inkinen, S. 2012. Tuhansien tarinoiden Tornin. Teoksessa Itkonen, M. & Heikkinen, V. A. (toim.), *Mielin kielin kaupungissa. Esseitä ruoka- ja matkailukulttuurista*, 100–138. Helsinki: Haaga-Helia.
- Inkinen, S. 2013a. Hyperkytkeytynyt maailma. Huomisen lentoasema ja tulevaisuuksien keksimisen haasteet. Teoksessa Heikkinen, V. A. & Inkinen, S. (toim.), *FUTUAeroport II – ajatuksia ja visioita tulevaisuuden lentoasemasta, palvelumaisemasta ja innovaatioista*, 32–52. Sähköinen julkaisu. Helsinki: Haaga-Helia ammattikorkeakoulu.
- Inkinen, S. 2013b. Vuonna 2025 – palveluteknologioiden, sosioteknisen murroksen ja "älykkään" lentoasemaympäristön kehityslinjoja. Teoksessa Heikkinen, V. A. & Inkinen, S. (toim.), *FUTUAeroport II – ajatuksia ja visioita tulevaisuuden lentoasemasta, palvelumaisemasta ja innovaatioista*, 215–232. Sähköinen julkaisu. Helsinki: Haaga-Helia ammattikorkeakoulu.
- Inkinen, S. 2013c. Lentämisen ilo ja ihme – lentämisen, matkustamisen sekä taianomaisen liikkumisen kulttuurihistoriaa. Teoksessa Heikkinen, V. A. & Inkinen, S. (toim.), *FUTUAeroport II – ajatuksia ja visioita tulevaisuuden lentoasemasta, palvelumaisemasta ja innovaatioista*, 10–30. Sähköinen julkaisu. Helsinki: Haaga-Helia ammattikorkeakoulu.
- Inkinen, S. 2013d. Ihminen ja kone. Verkko-osoite <http://www.suomalainty.fi/blogi/ihminen-ja-kone> (tarkistettu 6.4.2017).
- Inkinen, S. 2014a. Hyperconnected World. Inventing Futures at Tomorrow's Airport. Teoksessa Heikkinen, V. A. & Inkinen, S. (eds.), *FUTUAeroport II – Visions and Futures of Service Landscape and Innovations at Tomorrow's Airport*, 32–52. Electronic book. Helsinki: Haaga-Helia University of Applied Sciences.
- Inkinen, S. 2014b. In 2025 – Trends and Developments of Service Technologies, Socio-Technical Change and "Intelligent" Airport Landscape. Teoksessa Heikkinen, V. A. & Inkinen, S. (eds.), *FUTUAeroport II – Visions and Futures of Service Landscape and Innovations at Tomorrow's Airport*, 215–232. Electronic book. Helsinki: Haaga-Helia University of Applied Sciences.

- Inkinen, S. 2015. Kameleontti-ihmisen mieltä ja kieltä etsimässä. Havaintoja (post)modernin elämisyhteiskunnan, mediakulttuurin, kaupunkitilojen, hospitality-alan ja palvelukonseptien kehityksestä. Teoksessa Itkonen, M. & Heikkinen, V. A. & Inkinen, S. (toim.), *Kameleonttikuluttajan paluu. Aikamatkaaja kotiseutua, maailmankylää ja elämystä etsimässä*, 153–206. Helsinki: Haaga-Helia ammattikorkeakoulu.
- Itkonen, M. 2009. *Kulttuurikuvia kotomaasta. Filosofisia tutkielmia ajan ja paikan hengestä*. Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunnan julkaisuja 80. Jyväskylä: Kampus Kustannus.
- Itkonen, M. & Heikkinen, V. A. & Inkinen, S. (toim.) 2015. *Kameleonttikuluttajan paluu. Aikamatkaaja kotiseutua, maailmankylää ja elämystä etsimässä*. Helsinki: Haaga-Helia ammattikorkeakoulu.
- Jaatinen, S. 2006. *Kahvilan pöydässä. Mistä täältä saa kahvia?* Helsinki: Multikustannus.
- Jensen, R. 1999. *The Dream Society. How the Coming Shift from Information to Imagination Will Transform Your Business*. New York: McGraw-Hill.
- Järvinen, A. 1999. Digitaaliset pelit ja pelikulttuurit. Teoksessa Järvinen, A. & Mäyrä, I. (toim.), *Johdatus digitaaliseen kulttuuriin*, 165–184. Tampere: Vastapaino.
- Järvinen, A. & Mäyrä, I. (toim.) 1999. *Johdatus digitaaliseen kulttuuriin*. Tampere: Vastapaino.
- Kajannes, K. 2005. Henri Bromsin Paikan henki ja Eero Tarastin Professori Amfortasin salaisuus utopioina. Teoksessa Helle, A. & Kajannes, K. (toim.), *PoMon tila. Kirjoituksia kirjallisuuden postmodernismista*, 92–117. Jyväskylä: Kampus Kustannus.
- Karvonen, E. 1997. *Imagologia. Imagon teorioiden esittelyä, analyysiä, kritiikkiä*. Acta Universitatis Tamperensis 544. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Karvonen, E. 1999. *Elämää mielikuvayhteiskunnassa. Imago ja maine menestystekijöinä myöhäismodernissa maailmassa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Kiuru, A. n.d. *Paikan henki – genius loci*. Verkko-osoite http://www.helsinki.fi/lapinlahti/antti_kiuru.html (tarkistettu 6.4.2017).
- Kopomaa, T. 2000. *Kännykkäyhteiskunnan synty. Tihentyvä arki, tiivistyvä kaupunki*. Helsinki: Gaudeamus.
- Krohn, E. 1939/1955. *Esteettisen kulttuurin ja kasvatuksen peruskysymyksiä*. Toinen, korjattu painos. Helsinki: WSOY.
- Maffesoli, M. 1995. *Maailman mieli. Yhteisöllisen tyylin muodoista*. Helsinki: Gaudeamus.
- Mustonen, P. 1990. *Ravintolaelämää. Kulttuurikuvia, nostalgiaa, kulinarismia*. Helsinki: Tammi.
- Mäenpää, P. 2000. Digitaalisen arjen ituja. Kännykkä ja urbaani elämäntapa. Teoksessa Hoikkala, T. & Roos, J. P. (toim.), *2000-luvun elämä. Sosiologisia teorioita vuosittain vaihteesta*, 132–152. Helsinki: Gaudeamus.
- Norberg-Schulz, C. 1980. *Genius loci. Towards a phenomenology of architecture*. London: Academy Editions.
- Pine, B. J. II & Gilmore, J. H. 1999. *The Experience Economy. Work is Theatre & Every Business a Stage*. Boston, MA.: Harvard Business School Press.

- Rislakki, E. & Montonen, M. et al. 1987. *City Ravintolaopas*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö City.
- Schulze, G. 1992. *Die Erlebnisgesellschaft. Kultursoziologie der Gegenwart*. Fulda: Campus Verlag.
- Seppälä, M-O. 2016. *Suruton kaupunki. 1920-luvun iloinen Helsinki*. Helsinki: WSOY.
- Skolimowski, H. 1984. *Ekofilosofia*. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Swan, J. A. 1999. Paikan henki. Teoksessa Pentikäinen, Juha (toim.), *Löylyn henki – kolmen mantereen kylvyt*, 16–23. Helsinki: Rakennustieto.
- Talvi, J. 1981. *Torni. 50 vuotta hotellin ja gastronomian vaihteita*. Helsinki: Otava.
- Talvi, J. 1989. *Gastronomian historia*. Helsinki: Otava.
- Tarasti, E. 1995. *Professori Amfortasin salaisuus*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Toffler A. 1970/1972. *Hätkähdyttävää tulevaisuus*. Helsinki: Otava.
- Wolf, M. J. 1999. *The Entertainment Economy. How Mega-Media Forces Are Transforming Our Lives*. London: Penguin.
- Yapp, N. 1998a. 1920s. *The Hulton Getty Picture Collection*. Köln: Könemann.
- Yapp, N. 1998b. 1930s. *The Hulton Getty Picture Collection*. Köln: Könemann.

Sam Inkinen

Aikamatka 1900-luvulle

”Nykyaikoja etsimässä” eli aikalaistarkkailija-flanöörin matka Töölöstä Munkkiniemeen ja lukuisiin historiallis-filosofisiin tarina-aarteisiin

Me elämme uutta luovaa aikaa. [– –] Aika on vallankumouksien ja utopioiden. Menneisyyden totuuksiin ei enää uskota, tulevaisuuden totuudet eivät ole vielä hahmoittuneet. Ei ole muuta varmuutta kuin nykyisyys – ja jos kysyt sen totuutta, niin se vastaa vain: etsi!

– Olavi Paavolainen, *Nykyaikaa etsimässä* (1929)¹

Aikamoista! On aurinkoinen kevätpäivä Suomen pääkaupungin ytimessä. Meteorologit olivat kyllä ennustaneet sumua ja sadetta, mutta tänäänhän paistaa kaunis, heleä aurinko. Suuri heliumpallo taivaalla hallitsee töölöläistä maisemaa. ”Ah, suurenmoista”, toteaa mietiskelevälle kävelyretkelleen lähtenyt aikalainen. Näin kaupunki kaunistuu, fasadit kukoistavat ja aikalaistarkkailijan mielikin väistämättä kirkastuu. Ilmasa on iloa, väriä ja kevään saapumiseen liittyvää myönteistä odotusta.

Kosmopoliitti flanöörimme (ransk. *flâneur*) on jo aikaisemmin päiväkävelyllään ohittanut näyttävän, massiivisen Sonckin korttelin, puhuttelevan Mika Waltarin muistomerkin (Veikko Hirvimäki, 1985) ja viehättävän Sammonpuiston. Hän on saapunut Fredrikinkadun päähän Tempeliaukion kirkon kohdalle.

Kuuluisan kalliokirkon edessä on pieni puistontapainen ja siinä muutama puistonpenkki, joille voi halutessaan levähtää. Paikalla parveilee usein aasialaisia turisteja. Erilaista turistitavaraa myyvät pienet myy-

mälät herättävät flanöörissä huvittuneisuutta: täällä myydään Lappia ja joulupukkiakin keskellä keväistä, aurinkoista Helsinkiä. *Aikamoista!*

Vaikkei aikalaistarkkailijamme välttämättä erityisen uskonnollinen ihminen olekaan, hänen ajatuksenaan oli piipahtaa tänään maailmanlaajuisestikin ainutlaatuisen kalliokirkon sisätiloissa ja tuntea kirkon luolamainen arkkitehtuuri. Luola, ah... jo pelkkä sana on vahva ja tuo mieleen niin Platonin luolavertauksen, *Koraanin* ”Luolan suuran” (nro 18) kuin Olavi Paavolaisen kulttuurikriittisen tuotannon.

Paavolainen, hmm, siinä oli kyllä poikkeuksellisen mielenkiintoinen aikalaistarkkailija, kulttuuripersoona ja taidevaikuttaja... Flanööri muistelee Paavolaisen kirjallisia suunnitelmia – hahmotelmissaanhan oli myös kulttuuri- ja aikalaiskriittinen *Pako pimeyteen* -trilogia. Sen ensimmäinen osa oli Nürnbergin puoluepäiviä Saksassa tarkkanäköisesti ja seikkaperäisesti kuvannut kulttiteos *Kolmannen valtakunnan vieraana* (1936). Trilogian toinen osa *Musta jumala* jakautui teoksiin *Lähtö ja loitsu* (1937) sekä *Risti ja hakaristi. Uutta maailmankuvaa kohti* (1938). Ah, hienoja, mielenkiintoisia lukukokemuksia nämä kaikki!

Pako pimeyteen -trilogian kolmannen osan ajatuksena oli analysoida uutta valtioimperiumia Neuvostoliittoa nimellä *Luolan salaisuus*. Sota esti kuitenkin suunnitelmat, ja Paavolainen komennettiin tiedotustehtäviin. Mielenkiintoiset Karjala-kirjat sentään ilmestyivät: *Karjala – muistojen maa* (1940) ja *Rakas entinen Karjala* (1942). Vähäpätöistä ei ole sekään, että Paavolainen oli ehtinyt tehdä vuonna 1939 tutkimusmatkan verraten tuntemattomaan ja arvoitukselliseen Neuvostoliittoon. Sodan jälkeen julkaistun *Synkän yksinpuhelun* (1946) alussa kuvataan mukaansa tempaavasti näitä kokemuksia.

Ah, tällaisten muistelujen keskellä tekee mieli todeta Matti Kurjensaaren sanoin: ”Loistava Olavi Paavolainen”! Kirjailija, tulenkantaja ja keulakuva! Ja Töölön suuri poika! Paavolainen asui pitkään Töölössä Museokadulla. Samassa osoitteessa sijaitsi legendaarisen *Tulenkantajat*-lehden toimitus Lauri-veljen asunnossa. Eikä kaukana ole myöskään Hietaniemen hautausmaa, jonne Paavolainen on haudattu.

Flanöörimme on toki käynyt useasti Paavolaisen haudalla. Esimerkiksi Hietaniemen hautausmaan taiteilijainmäkeen verrattuna kirjailijan viimeinen leposija on yllättävän vaatimaton. Hah, tällainen se on usein suurmiesten ja -naisten kohtalo: tomumajan viimeinen leposija ei vastaa heidän henkisiä saavutuksiaan eikä historiallista merkitystään.

Töölössä viihtyivät muutkin kirjailijat ja kulttuurivaikuttajat. Töölö ja varsinkin Etu-Töölö ovat tunnetusti 1900-luvun kaupunki- ja kulttuurihistorian mielenkiintoisimpia paikkoja ja tarina-aarteistoja. Muutaman

sadan metrin päässä Museokadulta, Tunturikadulla, asuivat Mika ja Marjatta Waltari. Ravintola Elite ja Waltarin muistomerkki sijaitsevat vierekkäin. Elitessä voi tilata sinisen, elegantin juomankin nimeltä ”Mika Waltari” – ainesosina bacardi, curaçao ja tonic-vesi.

Flanöörimme istuu kirkon edessä sijaitsevalle penkille. Kaikki Töölön ja tulenkantajien historiaan tarkemmin tutustuneet tietävät, että pahamaineisen Minna Craucherin salonki sijaitsi lähettyvillä Freesenkatu 4:ssä. Aikalaishahmo Craucher myös ammuttiin Töölössä vuonna 1932 asuntoonsa Mechelininkadulla.

Ah, kuinka ihanasti kevätaurinko hellii tänään kasvoja. Joku on unohtanut *Töölöläinen*-kaupunkilehden puistonpenkille. ”Töölöläinen” on kyllä yksi hienoimpia ja erikoisimpia suomen kielen sanoja. Sen täytyy näyttää ulkomaalaisen silmiin todella eksoottiselta. Paljon *umlauteja* ja *nen*-päätte – ”Töölöläinen” – mikäpä sen suomalaisempaa.

Suomen kirjakielessä mennään Töölöön, puhekielessä usein Töölöseen (ja puhekielessä kaupunginosan nimikin saatetaan lausua pitkällä hännällä ”Töölöö”). Flanööri hymähtää. Kas näin suomen ilmaisuvoimainen kieli venyy ja muuntuu. Suomi onkin joustava, elastinen, luovaa ajattelua ja ilmaisua tukeva kieli. Pois siis turha vaatimattomuus ja heikko itsetunto: suomen kieli on myös loistava ajattelun ja ilmaisun kieli! Perinteisesti esimerkiksi saksaa on pidetty filosofeille ja ajattelijoille sopivana kielenä. Ehkä suomi on tulevaisuuden ajattelun kieli.

Flanööri riemuitsee siitä, että voi suorittaa tällaista reflektiota ja nauttia samanaikaisesti kauniista kaupunkimaisemasta: asuinrakennusten lukuisista fasadeista ja niiden mieltä kiihottavista yksityiskohdista. Havaintoja, pohdiskeluja... – muotoja, ornamentteja, krumeluureja... Yksi suomen kielen kauneimpia sanoja on varmasti *maailma* – siis *maa* + *ilma*.

* * *

Kevätpäivä tarjoaa loistavat puitteet syvällisemmällekin mietiskelylle. Rennosti (mutta samalla ehdottoman tyylikkäästi!) pukuun, punaiseen eläinkuvioiseen solmioon ja klassiseen italialaiseen Borsalino-hattuun pukeutunut flanööri sytyttää savukkeen ja kertailee mielessään töölöläistä kaupunkihistoriaa. Täällä jos missä erilaiset esteettiset, filosofiset ja historialliset näkökulmat kohtaavat toisensa.

Pieni kävely loivaan alamäkeen kohti Kamppia. Vain kivenheiton päässä osoitteessa Fredrikinkatu 75 on valokuvalla varustettu kyltti, jonka mukaansa tempaava teksti kuljettaa viehättävällä tavalla tämän töölöläistalon historiaan:

Tässä talossa asui
kirjailija, filosofian tohtori h.c.
Frans Emil Sillanpää
saadessaan tiedon
kirjallisuuden Nobel-palkinnosta
10.11.1939.

Hmm, Sillanpää ja hänen kirjallinen tuotantonsa... Merkittävä osa Suomen ja suomalaisen kulttuurin historiaa tietysti sekin. *Elämä ja aurinko* ilmestyi 1916, *Hurskas kurjuus* vuonna 1919. Lukea pitäisi sopivan hetken tullen myös novellikokoelma *Ihmislapsia elämän saatoissa* (1917).

Fredrikinkadun muistolaatta toimii eräänlaisena urbaanin ärsykevyyden pysäyttäjänä ja miltei maagisena "paon linjana" toiseen aikaan ja todellisuuteen. Harvempi enää tietää tai muistaa, että Sillanpää selätti Nobel-komitean äänestyksessä maailmanluokan kirjailijat Hermann Hessen ja Johan Huizingan!

Aikalaistarkkailija-flanöörimme ei ole erityisen kilpailuhenkinen. Hän sitä paitsi arvostaa niin Hesseä kuin Huizingaa suuresti – itse asiassa ehkä jopa enemmän kuin Sillanpäättä. Hessen avaintuotantoa ovat muun muassa *Arosusi* ja *Siddhartha*, sitten myöhemmin *Lasihelmipeli*... Huizingalta *Keskiajan syksy* ja *Leikkivä ihminen*... Vaan kuten näemme, tässä(kin) töölöläisosoitteessa on runsaasti tihentynyttä historiaa. Ja kyllä, kyllä: nobelistimme on ollut palkinnon saadessaan oikein hyvässä seurassa.

Mielen aikakone jatkaa kulkuaan 1900-luvun tapahtumarikkaassa tarinamaisemassa. Maailmanpoliittinen tilanne ja konteksti ovat 1930-luvulla levottomia. Kun Sillanpää vastaanottaa kirjallisuuden nobelinsa Tukholmassa joulukuussa 1939, on Suomi jo sotatilassa Neuvostoliittoa vastaan. Isänmaallisista sanoistaan tunnettu *Sillanpään marssilaulu* raikuu rajua ja urhoollista puolustustaistelua käyvien suomalaisten huulilla.

Nobelisti Sillanpää jää Ruotsiin ja kerää rahaa puhetilaisuuksilla talvisotaa käyvälle isänmaalleen. Myöhemmin kultainen nobelimitali menee sotaponnistelujen hyväksi järjestettävään jalometallikeräykseen.

* * *

Aikalaistarkkailija-flanöörimme on vielä ajatuksissaan ja jatkaa muisteluun, kun hän saa spontaanin ajatuksen. Juuri tänään on syytä tehdä kaupunkivaelluksella *jotakin erilaista*. Hän päättää lähteä aistimaan tunnelmaa, luontoa ja helsinkiläistä kaupunkikulttuuria hieman pohjoisemmaksi – nimittäin *Munkkiniemen* idylliseen kaupunginosaan!

Suurenmoista! Ah, mikä mainio idea! Nyt on syytä jopa pieneen itsetyytyväisyyteen – flanööri on ilahtunut omasta luovuudestaan. Näin se ihmisen mieli toimii, välillä kummallisestikin.. Päässä tapahtuu äkillisesti jotakin. Syntyy välähdyksenomainen kirkas oivallus – tajuntaan ilmestyy jonkinlainen metafyyminen valokaari – ja siitä seuraava uusi luova kytkentä keskushermostossa.

Pian alkaakin flanöörimme rauhallinen matka kohti ”Munkkaa”. Tässä vaiheessa aamupäivää hän kuitenkin askeltaa vielä hitain siirrin töölöläismaiseman halki. Flanööri aloittaa kiertämällä kalliokirkon myötapäivään, siis Lutherinkatua pitkin Temppelikadulle. Kaarevan kadun sekä sitä ympäröivien töölöläisten kerrostalojen poikkeuksellinen muoto herättää aina hilpeyttä ja hyvää mieltä – nehän muodostavat eräänlaisen ympyrän tai puoliympyrän Timo ja Tuomo Suomalaisen suunnitteleman ainutlaatuisen kalliokirkon ympärille.

Aikamoista... Ympyrä on toki klassinen symboli ja geometrinen perusmuoto. Mieleen tulee pakostakin myös Haminan kaupungin historiallisen keskustan ympyräkaava.

* * *

Temppeliaukion kirkko tuo hengellistä, esteettistä ja arkkitehtonista identiteettiä Etu-Töölöön. Nykyisin tämän kirkon päällä voi myös ihaila maisemia ja rupertella koiranulkoiluttajien kanssa. Onpa kirkon tuntumassa nähty myös uutta teknologiaa – uudempaan tekniikkaan perehtynyt ihminen ohjaamassa miehittämätöntä lennokkia. Nämä lennokit yleistynevät pian Töölönkin katukuvassa. Ne kuka ties kuljettavat tavaroita ja kuvaavat kamerallaan maisemia.

Flanööri jatkaa rauhallista kulkuaan. Katujen historiallisten nimien kautta aikakonekokemus jatkuu ja syvenee. Hän jatkaa kohti Nervanderin puistikkoa ja Nervanderinkatua (ruots. *Nervandersgatan*) – ja siirtyy ajatuksissaan 1800-luvun Helsinkiin, Suomen suuriruhtinaskunnan pääkaupunkiin.

Johan Jakob (tai Jacob) Nervander syntyy 23. helmikuuta 1805 Uudessa kaupungissa Suomen länsirannikolla. Hän sairastuu isorokkoon ja kuolee kovin nuorena, 43-vuotiaana, jo vuonna 1848. Silti hän ansaitsee ehdottomasti oman nimikkokadun Helsingissä. Elinvuosinaan Nervander on toisaalta runoilija; toisaalta fyysikko, meteorologi ja merkittävä mittamies.

Hän on myös tulevien kansallisten suurmiesten J. V. Snellmanin ja J. L. Runebergin opiskelutoveri. Monilahjakkaana ja tarmokkaana aikalaisena Nervander on myös monien yhteisöjen kuten Lauantaiseuran ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran perustajajäsen.

Ah, näitä wanhojen aikojen uteliaita oppineita! Senkin flanöörimme muistaa, että Nervander oli kuollessaan professori ja magneettisen observatorion johtaja. Hänellä oli kuuleman mukaan mahdollisuus asua observatoriossa ja oikeus pitää *karjaa* Kaisaniemen puistossa! Kyllä, kuulimme oikein: pitää karjaa! Näin ”urbaani” oli Helsinki vielä pari sataa vuotta sitten.

Tieteen historiaan Johan Jakob Nervander jää ennen kaikkea fyysikkona, meteorologina sekä sähkövirran tutkimuksen kannalta olennaisen *galvanometrin* kehittäjänä. Flanööri muistaa lukeneensa, että tiedemiehen suorittamat magneettisen deklinaation mittaukset käsittävät noin 1 010 000 havaintoa (tämä luku on kuin jonkinlainen mystinen binäärikoodi tai arvoituksellinen puhelinnumero) ja viisi auringonpilkkujaksoa. Suunnilleen näin muistaa flanööri jostakin lukeneensa. Tämä oli maailmanlaajuisestikin huima saavutus.

Muutama muistijälki aktivoituu vielä Nervanderiin liittyen. Utterata tiedemies ehti tehdä poikkeuksellisen paljon mittauksia. Observatorion laitteilla saadut luvut kirjattiin alun perin kymmenen minuutin välein. Tiedemiehen kuoleman jälkeen havaintojen kirjaamisen tahti väheni; lopulta vuonna 1912 tyydyttiin enää yhteen päivittäiseen mittaukseen. Sitten – hieman paradoksaalisesti – uusi teknologia ja moderni aika tulivat ongelmaksi. Sähköraitiovaunuliikenne häiritsi mittauksia. Lopulta ne lopetettiin kokonaan.

Aurinko helottaa yhä kauniisti, kun satunnainen turisti kysyy kartta kädessään tietä. Flanööri auttaa parhaansa mukaan ja antaa kohteliaasti menovinkkejä ennen kuin jatkaa seesteistä, kontemploivaa kulkuaan Etu-Töölön fasadien ja satunnaisten kaupunkilaisten ympäröimänä. Hän seisautuu vaistomaisesti Nervanderinkatu 11 D:n kohdalla. Tämä paikka vetää aina hiljaiseksi, vaikka hän on toki pysähtynyt ulko-oven edessä monen monituista kertaa. Keskitytäänpä... Aikalaistarkkailija vetää rauhallisesti henkeä sisään ja lukee huolellisesti rivi riviltä muistolaattaan kirjoitetun tekstin:

Sisäasiainministeri
Heikki Ritavuori
sai tässä
kotiovenssa edessä
surmansa 14.2.1922
salamurhaajan luodista.

Argh! Kymmenen sanaa ja numerosarja. Kirjoitetut rivit virtaavat flanöörin silmien kautta keskushermostoon ja sähköistävät hänen aamupäivänsä kuin miljoona voltia. Näin on elämä arvaamatonta – kuin hurja viidakkoseikkailu tai uskalias tutkimusmatka. Miten Marcel Proust asioita taannoin muotoilikaan: *Me emme saa viisautta lahjaksi. Meidän on löydettävä se itse viidakkoseikkailussa, jota kukaan ei voi tehdä puolestamme ja jolta kukaan ei voi meitä säästää.*

Ja vaikka olisi paljonkin viisautta, ihmeelliset sattumukset tai huono tuuri voivat muuttaa juonen ja elämän taideteoksen kulun. Olet ehkä urasi ja elämäsi huipulla, kun BANG BANG – odottamaton tapahtuma riistää henkesi ja jättää läheiset suuren surun ja hämmennyksen valtaan.

* * *

Viime vuosisadan alku oli toki yleisemminkin yllätysten, jännitteiden ja väkivallan aikaa. Flanöörimme suuntaa tutun kirjakaupan ja italialaisen ravintolan ohi Ostobotnian historiallisen rakennuksen eteen ja pakostakin taas pysähtyy. Tämä kaunis rakennus on ollut niin jääkäri liikkeen syntyhistorian kuin lukuisten kirjanjulkistusten, juhlien ja hospitality-elämysten kannalta tärkeä tapahtumapiste.

”Botta” kuuluu keskeisesti töölöläiseen ja helsinkiläiseen kaupunkisanastoon. Jääkärihuoneen lisäksi kakkoskerroksesta löytyvät juhlasali sekä kabinetit, joiden nimet sopivat hyvin Nervanderia koskeneen äskeisen muistelun jatkeeksi. ”Runeberg”, ”Snellman” ja ”Chydenius” – näin hyvin ja mahtipontisesti on Bottan kabinetit nimetty. Rakennuksen kolmannessa kerroksessa vaikutti 1980-luvulla legendaarinen Berlin-klubi. Elettiin elektronisen musiikin alkuhetkiä, ja klubi-illoissa oli vielä mukana vahvasti alakulttuurinen ote.

Oi aikoja, oi tapoja. Flanööri haluaa suunnata seuraavaksi Töölöntorille ja sitten edelleen Munkkiniemeen kuljettavaan raitiovaunulinjaan numero 4. Matkalla hän kuitenkin pysähtyy hetkeksi ihastelemaan Kansallismuseon jugendtorneja. Kansallismuseo, ah, niin lähellä ja silti jopa helsinkiläisille mukamas ”kaukana”. No, kaikki meistä eivät viihdy samalla tavalla menneisyydessä ja eilispäivän analyysissä. Eivät, vaikka toivottavaahan se toki olisi. Flanööri tapaa tottuneesti filosofi-psykologi Eino Kailan ajatuksia: *sivistys on sitä, että menneisyys on läsnä nykyisyydessä.*

Niin – suotavaa kyllä olisi, että historia olisi elävästi ja henkevästi läsnä nykyisyydessä! Ei vain museoiden vitriineissä tai oppineiden kohtaamisissa, vaan yleisemmin *tässä ja nyt*, arjessa. Monessa muussa

kulttuurissa ja kaupungissa tämä onkin itsestään selvää. Suomi on 2000-luvulla kuitenkin insinöörien luvattu maa, jossa humanistinen sivistys tuntuu usein tarvitsevan erityisperusteet. Ehkä jotakin oli paremmin viime vuosisadan alkupuolella.

Näiden pohdiskelujemme kautta flanöörimme ajautuu historiallis-filosofis-esteettisiin sfääreihin. Kiehtovan vertauskuvan menneisyyden, nykyhetken ja tulevaisuuden kohtalonyhteydestä tarjoaa Richard Wagnerin *Der Ring des Nibelungen* -tetralogian (suom. *Nibelungin sormus*) viimeinen osa *Götterdämmerung* (suom. *Jumalten tuho*).²

Oopperataiteen klassikko alkaa Erdan tyttärien eli nornien, kohtalottarien, parissa. Kolme nornaa edustavat kolmea eri aikamuotoa: menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta. Heidän nimensä ovat skandinaavisen mytologian hengessä Urdr (menneisyys), Verdandi (nykyisyys) ja Skuld (tulevaisuus).

Juonen kulku, miten se menikään? On yö, kun kohtalon jumalattaret kehäävät Valkyyriankalliolla kohtalonlankaa, joka ennustaa maailman tulevaisuutta. Nornat yrittävät historian, siis menneisyyden, punomasta vyyhdistä selvittää maailman kohtaloa. Kehäämästään langasta he saavat kuitenkin tietoa vain siitä, miten on aikaisemmin ollut ja miten kaikki syntyi. Kun nornat haluavat tietää tulevaisuudesta, lanka repeytyy. Tarinan opetus: huomispäivä ei olekaan vanhan tiedon saavutettavissa. Sokeasti hoiperrellen Erdan tyttäret katoavat jonnekin.

Tätä dramaattista alkua seuraa intensiivinen tapahtumavyöry ja suurkatastrofi. Brünnhilde ja Siegfried ovat olleet onnellisia yhdessä. Nyt Siegfried haluaa lähteä seikkailemaan. Jopa Valhalla jumalineen joutuu liekkien uhriksi. Rein-joki tulvii yli äyräidensä. Lopuksi Reinintyttäret hakevat ryöstetyn sormuksen itselleen ja vetävät Hagenin mukanaan syvyyksiin.

Ah, Wagner ja oopperataiteen klassikko – aikamoista! Flanöörimme eläytyy yhä vahvemmin oopperataiteen maailmaan. Syntyy tulkin-toja... Kohtalonlangan katkeamisen voi ymmärtää näinkin: jos elävä yhteys menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välillä katkeaa, ongelmissa ollaan!

Selväksi jo tuli, että Wagnerin suurteoksen loppu ei ole mikään *happy end*. Toisaalta traagillisesta lopusta huolimatta on korostettava, että wagnerilaisessa täystuhossa on mukana uuden alun ja paremman tulevaisuuden lupaus. Flanöörin mieleen tulee feenikslinnun legenda... Onhan Feeniks kuolemattomuuden ja uudelleen syntymisen vertauskuva.

Museokadun jälkeen aikalaistarkkailija-flanöörimme jatkaa verkkaisesti askeltaen pitkin Töölönkatua ja kääntyy vasemmalle ylös Apollonkadulle sekä sitten oikealle alaspäin Vänrikki Stoolin kadulle. Kerrassaan

loistavaa, miten Töölön katujen nimet muistuttavat historian myyteistä ja tarinoista. Ja miten paikallishistoria on nimien kautta konkreettisesti läsnä. Esimerkiksi Apollon- ja Minervankadun nimet ovat syntyneet vanhojen huvilanimien pohjalta.

Hesperianpuisto tarjoaa erinomaisen esteettisen ympäristön pysähtyä savukkeelle ja vilkuilla samalla kohti Töölönlahtea. Vieressä eksistoi Risto Rytin konstruktivistinen muistomerkki *Vastuun vuodet* (Veikko Myller, 1994). Veistoksen pronssipinta ja geometriset muodot vievät mietteet 1940-luvun historiaan ja vetävät hetkeksi hiljaiseksi, jopa melankoliseksi.

Toisaalta: aurinko paistaa. Tämä puistohan on Töölön luonnollinen raja: Etu-Töölö muuttuu Taka-Töölöksi. Flanööri hymähtää puoliääneen. Oikeastaan nyt on jäämässä taakse ”Arkadia”. Hän muistelee lukeneensa jostakin, että aikanaan Etu-Töölön nimeksi olisi ehdotettu ”Arkadiaa”.

Kävelyretki jatkuu, pian saavutaan jo Töölöntorille. Tuttu kahvila-baari Café Tin Tin Tango sijaitsee osoitteessa Töölöntorinkatu 7. Harva tietää, että tämän näyttävän kerrostalon gryndasi alun perin juoksijasuuuus, sittemmin liikemiehenä menestynyt Paavo Nurmi.

Flanööri muistelee Runeberginkadulta otettua valokuvaa, johon on ikuistunut myös saksalainen ilmalaiva eli zeppelinin Helsingin vierailullaan. Ilmalaiva näyttää kuvassa jotenkin epätodelliselta (kuin avaruusalukselta), melkein kuin se olisi keinotekoisesti lisätty muuhun valokuvaan myöhemmin. Siinä määrin spektaakkelimainen tämä teknologinen ilmestys on, että tällainen vaikutelma voi syntyä – vaikka noihin aikoihin kuvaan saattoi toki luottaa aivan eri tavalla kuin nykyään. Kuvan ontologia, hm, on muuttunut... Vanhojen valokuvien viehättävyyttä ja todistusvoimaa lisää sekin, että niitä harvemmin manipuloitiin tai paranneltiin jälkikäteen.

Ah, kello käy ja vaiikkei tässä mikään kiire olekaan, niin *eteenpäin, eteenpäin* kohti pysäkkiä! Vielä hieman kävelyä – Runeberginkadulta Mannerheimintielle. Pian näkyvät Kansallisoopperan (Richard Wagnerin, John Adamsin ynnä muiden teoksia on kuultu ja nähty siellä) ja Töölön kisahallin rakennukset. Oopperan pysäkillä flanööri astuu määrätietoisesti raitiovaunuun. Raitiovaunulinja numero 4 (Katajanokka–Munkkiniemi) vie kätevästi ja nopeasti noin vartissa perille.

* * *

Raitiovaunussa on rauhallista, eikä oikein jyskytyksestäkään voi puhua. Vaunut soljuvat tottuneesti ja vaivattomasti kiskoilla eteenpäin. Nyt siirrytään kartalla pohjoisemmaksi – oikeastaan luoteeseen.

Näin myös historiallis-esteettinen taajuus vaihtuu. Vielä hetki sitten kävelyä Töölön korttelien keskellä, nyt sitten *spåralla* kohti Munkkiniemeä.

Flanöörimme arvostaa raitiovaunua kaupunkikulttuurin ja liikkumisen tehokkaana, klassisena ratkaisuna. Astuessaan Helsingin seudun liikennelaitoksen kulkuvälineeseen hänen mieleensä tulevat pakostakin Berliinin ja Prahan lukuisat raitiovaunukokemukset. Monen eurooppalaisen pääkaupungin tunnusmerkkinä on raitiovaunu. Niin myös Helsingin. Spårassa eli ratikassa näkee myös usein tuttuja kasvoja ja julkisuuden henkilöitä.

Vanhaan aikaan ajelu raitiovaunulla oli epäilemättä eksklusiivinen, mieltä kiihottava kaupunkielämys. Hieman kuin ”junalla” matkustetaisiin mutta keskellä kivitaloja ja asfalttiteitä. Aikalaistarkkailijan katse kiertää vaunun ikkunoissa ja pysähtyy sen yksityiskohtiin. Sisustus voisi toki olla tyylikkäämpikin, vaikkapa enemmän historiaa kunnioittava. No, matkahan ei ole toisaalta mitenkään pitkä – pääte pysäkki sijaitsee karkeasti arvioiden neljän kilometrin päässä.

Vaunut kulkevat tottuneesti ja ongelmitta kohti pohjoista. Tutut maisemat vilistävät ikkunoiden lävitse. Mannerheimintie, Tukholmankatu, Paciuksenkatu ja sitten: Munkkiniemen puistotie... Nyt aletaan saapua eksoottiselle vyöhykkeelle, ”Munkan” idylliin.

Tiilimäki/Tegelbacken. Aikalaistarkkailijamme jää pois Tiilimäen pysäkillä ja jatkaa hajamielistä flaneeraustaan. Munkkiniemi on kaupunginosa, jossa monenlaiset historialliset kerrokset ja yhteiskunnallis-kulttuuriset dimensiot yhdistyvät toisiinsa. Katse etsii täälläkin rakennetusta ympäristöstä erityisiä merkkejä ja tunnuspiirteitä: vanha paloasema, kirjasto, komeat kivitalot, vanha kadettikoulu...

Riihitie 20:ssä sijaitsee Alvar Aallon yllättävän huonosti tunnettu kotitalo (ja nykyisin museo), joka on toiminut sekä kotina että toimistona. Mukana funkkispiirteitä, tietenkin. Pieni siirtymä Hollantilaisentielle (onpa kutkuttava kadunnimi, näitä saisi olla enemmänkin). Täällä sijaitsevat Suomen ensimmäisiin kuuluvat rivitalot.

Hieman lisää hajamielistä kiertelyä ja kaartelua. Flanööri päättää kävellä Tiilimäen loppuun ja sitten kohti Munkinpuistoa. Myös metsät, puistot ja lammet kuuluvat Munkkiniemen kaupunkimaisemaan, sen esteettiseen ja maisemalliseen kattaukseen. *Slow life* -elämys!

Linnut laulavat, satunnaiset vastaantulijat (kenties diplomaatteja?) hymyilevät. Pian on aika siirtyä ihastelemaan Munkkiniemen uimarantaa ja sieltä avautuvaa upeaa merimaisemaa. Sitten kävelyä Munkkiniemenrantaa pitkin kohti Kalastajatorppaa eli ”Fiskistä”. Talvisin merellä näkee hiihtäjiä ja patikoijia, toisinaan myös leijan lennättäjiä.

Munkka, Torppa ja Fiskis. Hm.... Näin suomen ja Helsingin puhekieli uudistuvat. Tuskin oli flanöörimme muuttanut nuorena miehenä Helsinkiin, kun jo oppi liittämään ”Tölikän” ohella sanat ”Torppa”, ”Fiskis” ja ”Munkka” aktiiviseen sanavarastoonsa.

Vaan mikähän selittää alun perin nimen *Kalastajatorppa*? Miten ihmeessä ”kalastus” ja ”torppa” liittyvät arvostettuun maailmanluokan hotelliin? (Olkoonkin, että kyllähän me tiedämme: Munkassa voi edelleen nähdä kalastajia – ja ihan kelvollista saalistakin meri yhä tarjoaa.) Flanööri hakee muististaan vastauksia. Täällä sijaitsi aikanaan punainen, 1800-luvulta peräisin oleva kalastajatupa, jota vuokrattiin kesäksi perheille. Torppa sijaitsi alueen eteläkärjessä Laajalahden rannalla.

Koivut kuiskivat, hongat humisevat, linnut visertävät... Flanöörimme lähestyy Fiskiksen hotellirakennuksia reippain askelin ja aktiivisin, uteliain silmin. Mieleen virtaa yli satavuotiaan hotelli- ja ravintolakompleksin koko mielenkiintoinen ja omalaatuinen historia: Helsingin Pörssitalon Grand Restaurant Börs -ravintolastakin tunnetun Olof Lundbomin aika (1920–32), Fazerin aika (1932–52) sekä myöhemmin Arctian ja Alkon aika (1952–97). Muutoksia ruoka- ja juomakulttuurissa. Vaativia asiakkaita. Kansallisia ja kansainvälisiä tähtiä.

Ja tietenkin: viihteen ja elokuvan maailmaa! Vauhtia ja vaarallisia tilanteita. Helikoptereita ja GoGo-tyttöjä. Tunneleita ja pistoolin laukauksia... *Vodkaa, komisario Palmu.*³

* * *

Kalastajatorpan *lobby* tuo mieleen sekä kansainvälisen hotellin aulan että vanhat, sinivalkoiset Fiskis-mielikuvat. Flanööri muistelee vierailujaan eri maiden ja mantereiden Hilton-hotelleissa. Tämän lobbysin tunnelmassa on jotakin hyvin kansainvälistä mutta myös jotakin suomalaista. Pöytiä, tuoleja, tyyynyjä, baarijakkaroita, televisioruutu ja Powerkiss-latauspiste matkapuhelimille... Ikkunoiden läpi näkyvät hotellin liput ja *Seaside Wing*.

Hm, nyt ollaan kyllä Helsingissä ja Munkkiniemessä mutta myös jonkinlaisessa globaalissa tai universaalissa yleistilassa. Vastaanottotiskin vieressä kellotaulut näyttävät aikaa eri puolilla planeettaa: New York, London, Stockholm, Helsinki, Moscow, Tokyo.

Lobbysin tunnelma on yhtä aikaa kodikas ja hallimainen, intiimi ja avara. Täällä on tummia, rauhoittavia värisävyjä mutta myös pirteämpiä, värikylläisiä yksityiskohtia. Mattoja, koristekasveja, taidetta... Hiltonin logoja ja mainoksia... Atmosfääriä voisi kuvata viime vuosina yleistyneellä uudissanalla *glokaali*, yhdistelmänä sanoista *globaali* ja *lokaali*.

Flanöörimme istuutuu hetkeksi. Hänen mieleensä tulevat hotellin lobby-tilassa myös tulevaisuusteemat ja Stanley Kubrickin huima elokuvaklassikko *2001: Avaruusseikkailu* (1968). Tuossa suurenmoisessa tieteiselokuvassa on kohtausta, joka tapahtuu Hilton-avaruushotellin lobbyssa. Muistiin ovat jääneet tähän kohtaukseen sijoitetut Oliver Morguen futuristiset punaiset tuolit (*Djinn Chair*) sekä Eero Saarisen pöydät.

Kubrick, hmm, tuo 1960-luvun suurelokuva on paitsi upea visuaalisointi oletetusta tulevaisuudesta (eli nykyisestä 2000-luvustamme) myös luovan ja innovatiivisen muotoilun taidonnäyte. Ja hmm, kukapa tietää – ehkä avaruushotellit ovat todellisuutta jo tällä vuosisadalla. Viime aikoina uutisissa on ollut paljon puhetta ja visioita huomisen avaruusmatkailusta. Ehkäpä jo hyvinkin pian onnekas flanööri voi viettää aikaansa ja siemailla drinkkiään avaruushotellin (!) aulassa.

Mutta takaisin aikakoneeseen ja 1900-luvulle. Kalastajatorpan nimeen yhdistyvä vaikuttaja-aikalaisten henkilögalleria on poikkeuksellisen laaja ja vaikuttava. Torpalla on nähty valtionpäämiehet, kuninkaalliset, diplomaatit, lehtimiehet ja seikkailijat. Täällä on todistettu monet maailmanjohtajien kohtaamiset, huippukokoukset, ETY-kokouksen jatkot, Helsinki Summit '92 ja huomiota herättänyt Bilderberg-kokous vuonna 1994.

Ideoita, visioita ja toimintaa. Seminaareja, tuotejulkistuksia, juhlia, erilaisia suurempia ja pienempiä tapahtumia. Pyöreä Sali ja sen huimat 350 istumapaikkaa. Kahvila, grilli ja yökerho. Sekä viime vuosisadan legendaarinen yökerho *Red Room* – punainen huone.

Kokemuksia, elämyksiä, yllätyksiä! Harva enää nykyään tietää, että yksi Suomen ensimmäisiä diskoja syntyi 1960-luvulla Kalastajatorpalle. Ja luonnollisesti – Torpalla ovat edelleen nähtävissä arkkitehtuurin, kuvataiteen ja rakennetun ympäristön viehättävät semioottiset ja esteettiset merkit! Moni mielipidevaikuttaja on jättänyt jälkensä tänne. Arkkitehtuurissa Jarl Eklund, Markus Tavio, Einari Teräsvirta... Fiskiksen tuntumassa sijaitsee myös Suomen valtion vierastalo – sinivalkoisen arkkitehtuurin, muotoiluosaamisen ja vieraanvaraisuuden käyntikortti.

Vieraat tekevät hotellin, niin myös Kalastajatorpan. Hotellissa yöpyneiden ja ruokailleiden erilaisten merkkihenkilöiden ja vaikuttaja-aikalaisten lista on tunnetusti pitkä: Trygve Lie, Jawaharlal Nehru, Dalai Lama... Heitä ennen sotavuosina incognito Heinrich Himmler. Sitten myöhemmin muun muassa Leonid Brezhnev, Boris Jeltsin, Vladimir Putin... Flanööri kaivelee muistinsa labyrintteja: Gerald Ford, Ronald ja Nancy Reagan, Bill Clinton... Ruotsin prinssi Bertil ja maan kuninkaalliset, Hra Wallenberg... Norjan kuningas Olavi. Ja tietenkin Gregory Peck.

Puhumattakaan lukuisista kotimaisista tähdistä, vaikuttajista ja julkisuuden ihmisistä. Paljon on nähty gaaloja ja yhteiskunnallisia merkkihenkilöitä. Urheilun ja viihteen supertähdet! Ah, Torppa on faktaa ja fiktiota, (tosi)tarinoita ja kuvitelmia, totuutta ja fantasiaa. Jonkinlainen utooppinen vyöhyke sekä toisaalta: todeksi tullut konkreettinen utopia. Hotellin valovoimaiseen historiaan liittyvät niin Tove Jansson kuin legendaarinen koripallojoukkue Torpan Pojat.

Kalastajatorppa. Ah, Kalastajatorppa. Täällä kiteytyvät monet suuret suunnitelmat ja saavutukset – siis myös *unelmoinnin* voima.

* * *

Flanööri hymyilee ennen kuin astuu sisälle Kalastajatorpan Meritorppa-ravintolaan.⁴ Hän kävelee miltei teatraalisen verkkaisesti – havainnoiden erilaisia mielenkiintoisia yksityiskohtia – ja asettuu rauhallisesti ravintolasalin puolelle merenpuoleisen ikkunan äärelle. Näkymä on tuttu ja kuitenkin aina hieman erilainen. Merelle avautuu upea panoraamanäkymä; hän on todistanut täällä upeat meditatiiviset auringonlaskut. Ravintolasalin puolella flanöörin silmät tavoittavat puupöytiä, laseja, siistintyylikkäitä ruokaliinoja, keittiön ja salin pikantteja yksityiskohtia.

Yleistunnelma on rauhallinen; korviin soljuu levollista taustamuusiikkia. Sisämaan puoleisen ikkunan läpi näkee, kuinka autoja tulee ja lähtee. Ja ah, alkaakin jo olla antoisan kulttuurikävelyn aiheuttama nälkä ja lounaan aika. Juuri täällä, meren ja mainion näköalan äärellä, on erinomainen mahdollisuus aistia ja tarkkailla ympäristöä – pohdiskella mennyttä, nykyistä ja tulevaa.

Miten historian suuri tarina menikään? Jo ohitettu 20. vuosisata jää historian aikakirjoihin aikakautena, jota leimasivat muun muassa suursodat, väestönkasvu, ekologiset huolenaiheet, globalisaatio, digitalisaatio sekä monet merkittävät arvomurrokset ja kriisit. Toisaalta viimeisen sadan vuoden aikana on koettu monia myönteisiä muutoksia ja kehitysaskeleita. Ajatellaanpa vain.. Uusi teknologia ja tiedon räjähdysmäinen kasvu, ihmisen kasvanut ymmärrys energiaan ja luonnonvoimiin liittyen, lääketieteen hämmentävä kehitys, futuristiset biotieteet, satelliitit, tietokoneet ja avaruusmatkailu...

Voisi sanoa, että 20. vuosisataa leimasi poikkeuksellisen nopea ja raju määrällinen ja laadullinen muutos eri elämän kentillä. Hotelli Kalastajatorpan kehitys on omalta osaltaan liittynyt tähän isompaan evoluutioon ja kulttuuriseen myllerrykseen.⁵ Flanöörimme herkistyy. Katse meren yli kaukaisuuteen. Näin ne asiat liittyvät yhteen: mikrokosmos ja makrokosmos, pieni ja suuri, paikallinen ja maailmanlaajuinen...

Kuinka kaikki täällä "Munkassa" ja "Torpalla" alkoikaan? Ensin Sotapäällikkö Gert Skytte rakennuttaa Munkkiniemen kartanon vuonna 1629. Kulttuurin ja inhimillisen sivistyksen jälkiä oli noihin aikoihin Helsingissä kovin vähän. Huomattavasti vaikeampi on sanoa, kuinka paljon luonto lintuineen ja oravineen on muuttunut.

Aikakone tuo aikalaistarkkailija-flanöörin 1900-luvulle, lähemmäksi omaa aikaamme.⁶ 1910-luku on suurien käännteiden ja mullistusten aikaa. Titanicin tragedia, suursota, uudet ismit. Suurvaltoja ja intressien risti-riitoja. Globaalia ja kansallista jännitettä. Mielenosoituksia ja poliittista kuohuntaa. Uusia ja vanhoja hallitsijoita. Vallansiirtoja ja -kaappauksia. Kilpavarustelua ja sotilasliittoja.

Vuonna 1911 Xinhai-vallankumous Kiinassa kaataa Qing-dynastian. Kiinan tasavalta syntyy. Kuin vaikean vuosikymmenen tunnuksena "uppoamattomana" pidetty luksusalus RMS Titanic törmää Atlantilla jäävuoreen ja uppoaa neitsytmatkallaan 15. huhtikuuta 1912. Merionnettomuudessa menehtyy 1 500 ihmistä. Dramaattinen tapahtuma jää elävästi historiaan ja kirvoittaa myöhemmin useita tarinoita, dokumentteja ja elokuvia.

Ja tapahtuu Munkkiniemessä: vuonna 1910 kenraali G. E. Ramsay myy kartanon yli viiden sadan hehtaarin maat Ab M. G. Stenius -yhtiölle. Muutama vuosi myöhemmin eli kesäkuussa 1914 koetaan kuuluisat Sarajevon laukaukset. Maailmansota syttyy – herkün maailmanpoliittisen tilanteen ja eräänlaisen "villin kortin" seurauksena, kun Itävalta-Unkarin kruununperijä Frans Ferdinand salamurhataan.

Hmm, flanööri pudistaa päätään ja nostaa vesilasin huulilleen.. Jännitettyinä oleva jousi lähettää helposti nuolensa matkaan. Ja Balkan on omituinen, alati räjähdysaltis kolikka Euroopassa. Hän on käynyt Sarajevossa juuri sillä sillalla, joka näytteli keskeistä roolia tulevan maailmanpalon alkamisessa. Maineseensä nähden tuo silta on luonnossa yllättävän vaatimaton.

Mitä vuonna 1914 tapahtuu? Syttyy suursota eli ensimmäinen maailmansota kaikkine lukuisine kauheuksineen. Paineet ja patoutumat purkautuvat. Monta vuotta taistellaan. Tankkeja, konekiväärejä ja sinappikaasua. Järjetöntä tuhoa ja väkivaltaa.. Miehiä kaatuu ja haavoittuu. Varsinkin Eurooppa kärsii suunnattomasti. Sodan aikana ja jälkeen espanjantauti niittää pöyristyttävän määrän ihmisiä (heidän mukanaan eurooppalaisen kulttuurin suuruuksia kuten runoilija ja taidekriitikko Guillaume Apollinaire).

Suomalaisia taistelee ensimmäisessä maailmansodassa rintaman molemmilla puolilla. Tuleva Suomen sotapäällikkö C. G. E. Mannerheim johtaa venäläisjoukkoja ja osallistuu taisteluihin Puolassa, Galitsiassa,

Bukovinassa ja Romaniassa. Myös suomalaisia vapaaehtoisia toimii Venäjän armeijassa.

Samaan aikaan Saksaan lähetetään koulutettavaksi suomalaisia vapaaehtoisia, tulevia jääkäreitä. He osallistuivat taisteluihin Latvian Kuurinmaalla. Jääkäriliike syntyy suomalaisten itsenäisyystahdon ilmauksena mutta myös vahvasti Saksan tuella.

Tilanne on kaiken kaikkiaan hieman omituinen. Suomalaiset on vapautettu asevelvollisuudesta jo vuosia ennen ensimmäisen maailmansodan syttymistä. Sen sijaan suomalaiset maksavat Venäjän imperiumissa tataarikaanikuntien tapaan ylimääräistä veroa, niin sanottuja sotilasmiljoonia.

* * *

Sota syttyy, elämä jatkuu. Siviilissä yritetään sota-aikanakin elää mahdollisimman normaalia elämää; sellainen on ihmisen psyyke. Munkkiniemessä juodaan kahvia, luetaan sanomalehtiä, debatoidaan ja jännitetään maailmanpoliittisia käänteitä. Itsenäisyysajatuksat muhivat pinnan alla, samoin vallankumousideat. Yhteiskunnassa kytee suuren muutoksen paine.

Raitiotielinja Munkkiniemeen avataan jouluna 1914. Pääte pysäkki sijaitsee tuolloin kartanon pääportin luona. Vuonna 1915 Stenius-yhtiö vuokraa kartanon torpan (kalastajatuvan) höyryleipomo K. M. Brondinille, joka käynnistää torpassa kahvilatoiminnan.

Maailmansota päättyy Versailles'n ongelmalliseen rauhansopimukseen loppuvuodesta 1918. Monarkeilla ei mene hyvin. Saksan keisarikunta romahtaa; keisari Vilhelm II pakenee maasta. Entinen suurvalta ja kaksoismonarkia Itävalta-Unkari hajoaa moneksi eri valtioksi.

Myös Atlantin takana tapahtuu. Republikaanisen taustan omaavan presidentti William Howard Taftin presidenttikausi päättyy vuonna 1913. Yhdysvaltojen uudeksi presidentiksi valitaan demokraattisen puolueen Woodrow Wilson.

Moderni aika ja ihmeet jatkavat voittokulkuaan. Sotien ja väkivallan keskellä tiede ja tekniikka kehittyvät. Harry Brearley keksii ruostumattoman teräksen vuonna 1912. Charles P. Strite alkaa innovoida leivänpaahdinta jo vuonna 1919.

Kaupungistuminen ja modernisaatio etenevät, insinööritaitoa arvostetaan. Traktorit ja uudet koneet alkavat yleistyä. Toisaalta aikalaisten maailmankuva järkkyy ja heidän tajuntaansa koetellaan, kun Albert Einstein julkaisee yleisen suhteellisuusteorian vuonna 1915.

Myös taiteen kentällä sattuu ja tapahtuu. Kulttuuriselle näyttämölle nousee uusia äänekkäitä ”ismejä” kuten futurismi, dadaismi, kubismi ja suprematismi. Modernistiset taideliikkeet kommentoivat, ihastelevat ja kritisoivat modernin aikakauden maailmaa ja ilmiökenttää. Vuosikymmenen yhtenä merkittävänä avainteoksena voi pitää Umberto Boccionin maalausta *Kaupunki kohoaa* (1910).

* * *

Flanöörimme katsoo meren yli ja pohtii ruokatilaustaan. Alkuun maistuisi salaattia ja keittoa, sitten pääruoaksi kunnon kalaruokaa. ”Maukasta, oikein maukasta”, hän muistelee aikaisempia ruokakokemuksiaan.

Aikalainen skannaa mielessään 20. vuosisadan alkua. Mitä tapahtuu 1910-luvulla Suomen suuriruhtinaskunnassa? Suomen ja Venäjän välillä on yhä tiukka kohtalonyhteys. Pietarin suuri, ainutlaatuinen kaupunki (jota ranskalaiskirjailija, nobelisti Anatole France on luonnehtinut osuvasti ”Euroopan eurooppalaisimmaksi kaupungiksi”) on maailmanpoliittisten tapahtumien ja poliittisen kuohunnan keskus.

Kuten Berliiniä voisi myös Pietaria kutsua ihmiskunnan ja modernin laboratoriksi. Osuvia vertauskuvia on tietysti monia muitakin – tunnetaanhan Pietari muun muassa pohjoisena Roomana, pohjoisena Palmyyranana, Pohjolan Venetsiana ja Uutena Amsterdamina.

Ensimmäisen maailmansodan vuosina Pietari on nimeltään Petrograd, koska alkuperäinen nimi Sankt-Peterburg (ven. Санкт-Петербург) vaikuttaa liian saksalaiselta. Myöhemmin kaupungista tulee Leningrad – ja vielä myöhemmin vuosisadan lopussa vuonna 1991 jälleen Pietari.

Venäläisten sotilaiden mielenosoitus nähdään kaupungissa helmikuussa 1917. Venäjän keisarikunta kaatuu samana vuonna helmikuun ja lokakuun vallankumousten myötä. Tsaari Nikolai II luopuu kruunusta.

Venäjän valtakunta ei pysy yhtenäisenä. Vaikka bolševistit ovat vallan kahvassa, Koltšak, Judenitš ja muut valkoiset kenraalit johtavat joukkojaan ja taistelevat hanakasti vastaan vielä useiden vuosien ajan.

Historian ja kansainvälisen politiikan näkökulmista Venäjältä tulee kommunistinen Neuvosto-Venäjä (ven. Советская Россия, *Sovetskaja Rossija*) ja myöhemmin joulukuussa 1922 Neuvostoliitto (ven. Советский Союз, *Sovetski Sojuz*).

Suomi puolestaan itsenäistyy joulukuussa 1917. Vuonna 1918 alkaa verinen, paljon kaunaa ja katkeruutta herättävä sisällissota, jota on kutsuttu monella eri nimellä: kansalaissota, vapaussota, luokkasota, veljessota, kapina, vuoden 1918 tapahtumat...

* * *

Mutta raivoisankin sodan jälkeen tulee lopulta aina rauha. Tykit ja kiväärit hiljenevät. Maailmansodan jälkeiset myrskyt alkavat laantua. Syntyy uusia itsenäisiä valtioita. Unkari pilkotaan. YK:n edeltäjä eli Kansainliitto pitää ensimmäisen istuntonsa tammikuussa 1920.

Pinnan alla kytee. Sodan aiheuttama Ison-Britannian ja Ranskan velkaantuminen Yhdysvalloille sekä Saksan suuret sotakorvaukset luovat poliittisia paineita. Ranska ja Belgia miehittävät Ruhrin alueen vuonna 1923.

Ajat muuttuvat mutta toisaalta eivät. Länsivalloilla (varsinkin Iso-Britannia ja Ranska) on vielä runsaasti siirtomaita. Suomessakin tunnetaan vanhaan aikaan käsite ”siirtomaatavarakauppa”. Ja valmistuuhan Torpallekin 1930-luvun lopussa Siirtomaasali.

Taiteessa ja kirjallisuudessa tapahtuu. Kirjailija Ernest Hemingwayn aikalaiset ovat syntyneet ensimmäisen maailmansodan jälkeiseen arvotyhjiöön ja jakavat avantgardististen taideliikkeiden (varsinkin dadaismi) kanssa ajan syvän merkityksettömyyden. Syntyy käsite ”kadotettu sukupolvi” (*the lost generation*).

Edellä sanotusta huolimatta 1920-luku on monessa mielessä uuden vapauden, toimeliaisuuden ja optimismin aikaa. Vuosikymmenen puolivälin jälkeisiä vuosia on jopa kutsuttu Euroopan idylliksi. Hah, tämä on toki paljon sanottu. Ajan henkeen kuuluvat toimeliaisuus ja tekemisen meininki. Optimismi, amerikkalainen kulttuuri ja modernit visiot poimuttavat aikalaisten maailmaa.

Aikamoista! Flanööri heilauttaa teatraalisesti kättään ilmaan. Iloisesti juhliiva, tanssiva ja jazzia soittava 1920-luku! F. Scott Fitzgerald ja *Great Gatsby* (teos on suomennettu nimellä *Kultahattu*). Viihdeteollisuus ja Hollywood alkavat kukoistaa. Hevoset ja lihasvoima korvautuvat uudella tekniikalla. Elintaso nousee, autokanta kehittyy. Suurkaupungeissa syntyvät ensimmäiset liikenneuhkat.

Kirjallisuus, musiikki, elokuvat... Ihmiset haluavat tietoa mutta myös huvituksia, viihdettä, spektaakkeleja ja pakoa arjesta. Mikki Hiiri esiintyy valkokankaalla vuoden 1928 elokuvassa *Steamboat Willie*. Tämä Disney-elokuva on ensimmäinen äänipiirroselokuva ja monellakin tavalla läpimurto.

Suurkaupungit ja urbaani kulttuuri kehittyvät. Ärsykemäärät ja nopeudet kasvavat. Välimatka agraariyhteiskuntaan ja 1800-luvun arvoperustaan kasvaa. Kuplivan ja tanssivan 1920-luvun vastapoolina taylorismi ja fordismi voimistuvat.

Sanat *moderni* ja *modernismi* kuvaavat hyvin 1920-lukua. Maailma pienee, eräänlaista ”globalisaatiota” jo tämäkin. Vanha muuttuu uudeksi. Arkkitehtuurissa jugend alkaa väistyä modernismin tieltä. Bauhaus, konstruktivismi ja funktionalismi nostavat vahvasti päätään ja levittävät ideoitaan. Esteettinen ilmaisukieli muuttuu ja kehittyy. Planeetan väkiluku kasvaa. Vuonna 1927 ylitetään *kahden miljardin* ihmisen maaginen raja.

Paitsi ”kadotettua sukupolvea” merkitsee 1920-luku kulttuuristen ikonien ja kliseiden näkökulmasta myös nopeita autoja, kieltolakia, gangsterikahinoita, gramofonin sykettä, villiä tanssia, syntistä jazzia ja Josephine Bakerin banaanihametta. Aikalaiskuvaajista tärkeimpiä on tuo jo mainittu F. Scott Fitzgerald. Jazz-sukupolvi humaltuu vuosikymmenen musiikista, muodista, kansainvälisyydestä ja kulttuurivirtauksista. Tanssitaan, juhliitaan, irrotellaan...

Tämän modernin, tulevaisuususkoksen ja hedonistisenkin aikakauden kuvastajaksi kelpaavat monet tulenkantaja Paavolaisen *Nykyaikaa etsimässä* -klassikon (1929) kirjoitukset. Paavolainen tekee tarkkanäköisiä huomioita myös majoitus- ja ravitsemisalaan liittyen. Hän toteaa 1920-luvulla esimerkiksi cocktailjuomista, että ne ovat ”muotijuomia” ja ”nykyajan symboli”. Tällaiset juomat sopivat ”järkevän, konkreettisen eksotismin aikaan”. Ajastaan ja sen ilmiöistä innostuneen tulenkantajan mukaan

[v]iini on liian romanttinen, liiaksi raukeaan unelmointiin houkutteleva, liian hidas, liian tunnelmallinen. Liköörit, konjakki, sprii liian rajuja, polttavia, mielikuvituksettomia, realistisia. Grogit ovat poroporvarillisia, pitkäveteisiä, laiskistuttavia, aikaa vaativia. Me elämme nopeuden, kiihoittavien hermovai-kutelmien, äkkiyllätysten, monivivahteisuuden, uutuuksien, keksintöjen aikaa. Cocktaileihin sekoitetaan kaksi, kolme, viisi, kahdeksan ainetta, ne ovat pieniä, ne ärsyttävät makua ja piristävät, mutta eivät huumaa, ne maistuvat monelle, mutta muodostavat kumminkin yhden yhtenäisen juoman, ne ovat aina uusia, valmistavat aina yllätyksiä.⁷

Ah, jälleen hienoja havaintoja ja tajunnanvirtaa. Flanööri maistelee Meritorppa-ravintolan pöydän äärellä Paavolaisen sanoja ja silmäilee samalla työn alla olevaa käsikirjoitustaan. Meren yli näkyvät Keilaniemen toimistorakennukset. Tekisi mieli tilata Paavolaisen hengessä cocktail – olisikohan täällä mahdollista saada ”Long Island Iced Tea”, ”Singapore Sling” tai peräti ”Rainbow”?

Oi aikoja ja tapoja! Olipa tuo 1920-luku lennokasta aikaa. Lista (kulttuuri)historiaan jäävistä aikalaisista on miltei henkeä salpaava: Charlie

Chaplin, Buster Keaton, Harold Lloyd... Rudolph Valentino, Greta Garbo, Mary Astor... George Gershwin, Bessie Smith, Louis Armstrong, Josephine Baker, Duke Ellington... Ja tietenkin Johnny Weissmuller ja Harry Houdini...

Syntistä jazzia, mukaansa tempaavia elokuvia, uutta arkkitehtuuria ja kirjallisuutta, elegantteja kahviloita, riehakkaita salonkeja, flappe-reita ja tulenkantajia – kaikkea tätä on Suuri Muutos ja Moderni Aika. Kaukomaille projisoidaan eksotiikan, alkuperäisyyden ja vaihtoehtojen kaipuuta. Sarjakuva kehittyy. Vuosikymmenen kulttuuriseen kuvastoon kuuluvat muun muassa Buck Rogers, Tintti ja Tarzan.

Matkustaminen yleistyy ja helpottuu. Suomessa tulenkantajat avaavat ikkunoita rohkeasti Eurooppaan. Ja toki muutkin kuin tulenkantajat lähtevät Suomesta ulkomaille. Eräs vuosikymmenen tärkeimpiä arkkitehtejä on suomalainen Eliel Saarinen, joka vaikuttaa lähes koko 1920-luvun Yhdysvalloissa. Jo aikaisemmin eli vuonna 1915 oli valmistunut hänen kuuluisa Munkkiniemi–Haaga-suunnitelmansa.

Käsi kädessä koneistumisen, teknistymisen ja elämän mekanisoitumisen kanssa esitetään uusia utopioita ja dystopioita, koneromantiikkaa ja Frankensteinin hirviö -tyyppisiä kauhukuvia. Tšekkiläinen kirjailija Karel Čapek julkaisee jo vuosikymmenen alussa kulttinäytelmänsä *R.U.R. – Rossumin Universaalit Robotit* (1920). Myös Fritz Langin *Metropolis*-mykkäelokuvasta (1927) muodostuu tärkeä klassikko.

Paljon sattuu ja tapahtuu 1920-luvun historiassa. Flanööri huomaa hengästывänsä. Toki myös korkeakulttuurissa luodaan runsaasti kaikenlaista. Tällä vuosikymmenellä niin runoilija Yeats kuin näytelmäkirjailija George Bernard Shaw saavat nobelin.

* * *

Ruoka maistuu, ja flanööri siemailee drinkkiään. Tämä on syvä, esteettinen hetki. Takaisin aikakoneeseen.

Tietenkään 1920-luku ei ole vain myönteisen kehityksen aikaa. Weimarin tasavalta painiskelee monenlaisten ongelmien kuten yleislakon ja hyperinflaation sekä erilaisten levottomuuksien ja väkivaltaisuuksien kanssa.

Tuleva kolmannen valtakunnan diktaattori Adolf Hitler kumppaneineen yrittää vallankaappausta Münchenissä vuonna 1923. Ajan hengessä on runsaasti paineita, jännitteitä ja väkivaltaisuuksia. Führer-kultti nousee. Kansallissosialismin kannatus vahvistuu.

Benito Mussolini ja fasistit nousevat valtaan Italiassa. Kemal Atatürkistä tulee Turkin tasavallan ensimmäinen presidentti. Tehdään niin

sanottu Lausannen sopimus: Kreikka ja Turkki sopivat rajoistaan ja suorittavat merkittävän väestönvaihdon.

Myös Aasiassa sattuu ja tapahtuu. Kommunismi nousee Kiinassa; militarismi vahvistuu Japanissa. Iranissa eli Persiassa yksinvaltiaaksi nousee Reza Pahlavi vuonna 1921. Maa maallistuu ja modernisoituu; keskusjohto vahvistuu.

Moderni aika jatkaa voittokulkuaan. Lentokone, zeppelin, telefooni ja bentsiini muuttavat aikalaisten arkea ja antavat aiheita koneromantiikalle sekä liikkeen ja vauhdin estetiikalla. Italian ja Venäjän futuristit ovat tämän asian poleemisia, infantiileja ja visionäärisiä esitaistelijoita.

Ja tietenkin: vain muutos on pysyvää. Vauhdikkaan jazz-vuosikymmenen iloinen kuplinta ja nousukausi päättyvät dramaattisesti vuonna 1929. New Yorkin pörssi romahtaa rajusti, ja maailmanlaajuinen talouskriisi seuraa perässä. Työttömyysluvut kasvavat taas dramaattisesti.

* * *

Miten 1920-luku koetaan Suomessa? Aika on jännitystä ja vaarallisia tilanteita täynnä.

Suuren itäisen naapurimaan tilanteet ja tapahtumat heijastuvat myös Suomeen. Kuuluisa Kronstadtin kapina roihahtaa maaliskuussa 1921. Itämeri yhdistää: tuhansia kapinallisia pakenee jään yli Suomeen.

Kansalaissodan arvet ovat vielä auki ja muistissa. Flanöörin mieleen palaa myös aamupäiväinen muistolaatta Nervanderinkadulta. Vuonna 1922 sisäasiainministeri Heikki Ritavuori murhataan kylmäverisesti kotiovelleen Etu-Töölössä.

Neuvosto-Venäjä muuttuu joulukuussa 1922 Neuvostoliitoksi. Käyttöön otetaan NEP eli uusi talouspolitiikka. Merkittävä vallankumousjohtaja (ja Helsingissä ennen vallankumousta piileskellyt) Lenin kuolee vuonna 1924. Hänen ruumiinsa palsamoidaan ja asetetaan näytteille mausoleumiin, joka sijaitsee Moskovan Punaisen torin laidalla. Pietarin nimi muuttuu jälleen – tällä kertaa Leningradiksi.

Tekniikka ja insinööritaidot kehittyvät, eikä vähiten Suomessa. Vuonna 1923 perustetaan Aero OY – siis myöhempi Finnair. Tästä johtuneen, että Finnairin tunnus kansainvälisessä lentoliikenteessä ja varausjärjestelmissä on yhä edelleen AY! Hah, flanööri päästää ilmoille huvittuneen huudahduksen. Peruskoulussa jätettiin paljon olennaista kertomatta.

Etenkin pohjoismaissa arkkitehtuurin vallitsevaksi suuntaukseksi tulee 1920-luvun klassismi, antiikin klassisia koristeaiheita soveltava rakennustyyli. Vuosikymmenen puolivälissä syntyy Art Deco, joka

jättää tyyllilliset jälkensä esimerkiksi Hotelli Torniin. Fazer valmistaa 1920-luvulla Paavo Nurmi -pastilleja.

Myös Munkkiniemessä tapahtuu. Kalastajatorpan kahvilan vuokraoikeudet siirtyvät loppuvuodesta 1920 johtaja Olof Lundbomille, joka rakennuttaa alueelle Pärnu-vaikutteisesti hiekkarannan ja merikylpylän. Munkassa nähdään uimareita, kilpailuja, lentonäytöksiä, elokuvaryhmiä... Erilaisia kesä- ja talviaktiiviteetteja. Veneiden ja suksien vuokrausta.

* * *

Vaan päivän jälkeen tulee aina yö, valon jälkeen varjo, rauhan ajan jälkeen taas uusi sota. Tämä on sitä hegeliläistä kulttuurin dialektiikkaa... Teesi, vastateesi, synteesi... Sitten taas vastateesi ja uusi synteesi...

1930-luku on monellakin tavalla vaaran, kauhun ja jännitteiden vuosikymmen. Tämä ajanjakso tuo inflaation, työttömyyden, fasismin, antisemitismien, ultrasänmaallisuuden ja kovat arvot Saksaan ja muuallekin Eurooppaan.

Vuonna 1933 Adolf Hitler ja kansallissosialistit nousevat valtaan Saksassa. Alkaa kansallismielinen ja väkivaltainen natsi-Saksan vaihe. Hitlerin ("Der Führer") lisäksi voimakkaita, autoritäärisiä diktaattoreita ovat Italian Benito Mussolini ("Il Duce") ja Neuvostoliiton Josif Stalin. Miljoonat ihmiset kuolevat nälkään ja kulkutauteihin Stalinin hallitessa maamme itänaapurissa.

Tekniikka kehittyä käsi kädessä kiristyvän ilmapiirin ja sotavalmistelijan kanssa. Arvokartat muuttuvat, ilmassa on taas säpinää ja hämmennystä. Filosofi ja kielitieteilijä Erik Ahlman kiteyttää "Ajanhenki"-kirjoituksessaan aikalaistunnelmia vuonna 1934 näin:

Melkein järjestään kaikki vielä äskettäin vallinneet yleiset periaatteet horjuvat, melkein kaikkea, millä taannoin oli ihmisten tietoisuudessa suorastaan selviön luonne, epäillään tai se leimataan aikansa eläneeksi. Ja paljo sellainen, jota pidettiin voitettuna kantana, nousee uudestaan pinnalle ja saa intohimoisia kannattajia.

Tosin esim. yhä edelleen monet uskovat individualismiin kulttuurimme keskeisenä periaatteena ja arvelevat, että kehityksen tulee käydä siihen suuntaan, että sitä syvennetään ja henkistetään; mutta individualismi kohtaa tiellään voimakkaan vastavirtauksen, kollektivismin, joka hylkää kaiken yksilön tai – filosofisemmin sanottuna – persoonallisuuden "palvonnan" ja tahtoo yksilöistä tehdä omia viimeisiä päämääriään vailla olevia, suuremman kokonaisuuden elimiä.⁸

Flanööri liikuttuu, melkeinpä pari kyyneltä ilmestyy silmäkulmiin. Juuri tässä ja nyt, Meritorpan miellyttävässä ravintolasalissa, hän lukee näitä viisaita ja oppineita sanoja. Kieli – tässä tapauksessa suomen loistava kieli – on keinotodellisuus ja aikakone, jonka avulla voi matkustaa hämmäntävällä tavalla ajassa ja paikassa.

Ajan hengen (tai ahlmanilaisittain yhteen kirjoitettuna ”ajanhengen”) on voinut silloin 1930-luvullakin halutessaan aistia ja myös sanoiksi virkkoa. Tietoa oli saatavilla toki runsaasti, myös ”tavalliselle” kansalaiselle. Vaan oliko ymmärrystä ja halua tunnustaa tosiasioita? Oliko rohkeutta ottaa kantaa tärkeisiin aikalaiskysymyksiin? Oliko rohkeutta (tai käytännön mahdollisuutta) vastustaa kielteisiä kehityspiirteitä? Ja miten se kaikki oli (tai ei ollut) mahdollista? Päteviin, osuviin kiteytykseen kykenevä Ahlman jatkaa vuonna 1934 seuraavasti:

Demokratia kyllä ylimalkaisena aatteena vielä nauttii eräänlaista arvonantoa, mutta siihen koetetaan panna toinen sisälllys. Tasa-arvoisuuden periaatteen laita on samoin, ja sen rinnalla ajetaan sille vastakkaista arvojärjestyksen ajatusta.

Entä kuinka on laita kansainvälisyyden ja yleisinhimillisyyden, joita vielä vähän aikaa sitten kansojen mielipide suosi ainakin teoriassa? Ne ovat saaneet kilpailijan nationalismista, joka kaikilla tahoilla ja monessa eri muodossa nostaa päätään.

Ja mitä rauhanaatteeseen tulee, on ihmiskunnan suhtautuminen siihen tällä hetkellä hyvin ”ambivalenttinen”, sitä samalla kertaa sekä kannatetaan, että vastustetaan.⁹

Näin siis filosofi-aikalaistarkkailija Ahlman vuonna 1934! Traaginen ja dramaattinen Espanjan sisällissota käydään vuosina 1936–39. Maalari-mestari, kuuluisa kubisti Pablo Picasso maalaa tunnetun teoksensa *Guernica* Espanjan sisällissodassa tuhotun kaupungin muistoksi vuonna 1937.

Samana vuonna alkaa Kiinan-Japanin sota. Historiankirjoihin jäävä Nanjingin verilöyly järkyttää vuodenvaihteessa 1937–38 syvästi maailmaa. Maaliskuussa 1938 tapahtuu *Anschluss* (suom. liitos) eli Itävallan alue liitetään Saksaan. Myöhemmin samana vuonna pidetään Münchenin konferenssi. Saksa liittää Tšekkoslovakian sudeettialueet itseensä – ja myöhemmin koko valtion.

Toinen maailmansota alkaa 1.9.1939 Saksan hyökätessä Puolaan. Juuri ennen sotaa ilmestyy hyönteistutkijan ja ensimmäisen maailmansodan sotasankarin Ernst Jüngerin romaani *Auf den Marmor klippen* (suom. *Marmorirykännteillä*).

Aikalaistarkkailija katsoo mietteläänä merelle ja tavoittelee katseellaan horisonttia. Tekniikka kehittyy; cocktaileja nautitaan kaaoksen ja suursodan odotuksenkin keskellä. Zeppelinit kuuluvat yhä keskeisesti aikalaiskuvastoon. Niiden avulla ylitetään jopa valtameri. Tunnelmat muuttuvat, kun ilmalaiva Hindenburg tuhoutuu kuuluisassa räjähdys-onnettomuudessa vuonna 1937.

Myös taiteen puolella tapahtuu. Arkkitehtuurin kentällä funkki on edelleen suosittua. Professori J. R. R. Tolkien julkaisee *The Hobbitin* vuonna 1937. Dystooppiset tuulet tuntuvat myös taiteessa. Aldous Huxleyn klassikko *Brave New World* (suom. *Uljas uusi maailma*) oli ilmestynyt jo vuonna 1932.

Elokuvakulttuuri kehittyy. Tuotannot kasvavat, ja viihdetaivaalle syttyy uusia tähtiä. Marlene Dietrich tekee läpimurtonsa Josef von Sternbergin ohjaamassa elokuvassa *Sininen enkeli* (1930). Valovoimainen näyttelijätär pakenee natsi-Saksasta Yhdysvaltoihin vuonna 1937. *Metropolis*-klassikostaan (1927) jo aikaisemmin tunnettu Fritz Lang ohjaa kuuluisan rikoselokuvan *M – kaupunki etsii murhaajaa* (1931).

Yksi 1930-luvun tärkeitä ohjaajia on epäilemättä lahjakas ja elämänhistoriallisilta kaariltaan kohtalokas Leni Riefenstahl. Hän ohjaa natsi-Saksan kuuluisimmat, näyttävyydessään huikeat propagandaelokuvat *Tahdon riemuvoitto* (1935) ja *Olympia* (1938).

Kehitystä, muutosta, jännitteitä... Moderni aika jyskyttää eteenpäin, eteenpäin, *eteenpäin*... Luonnontieteet ja insinööritaidot jatkavat väijäämättä edistysaskeleitaan. Veriryhmät jo vuosisadan alussa löytänyt Karl Landsteiner saa lääketieteen Nobel-palkinnon vuonna 1930. Fyysikko Enrico Fermi havaitsee, että uraanilla voidaan tuottaa ydinfission ketjureaktio. Frank Whittle kehittää suihkulentokonetta. László Bíró patentoi kuulakärkikynän vuonna 1938. Ja ruokakulttuuriin liittyen: ensimmäiset esikypsennetyt pakasteruuat tulevat Yhdysvalloissa markkinoille jo vuonna 1939.

Myös Suomessa tapahtuu: railakkaan 1920-luvun jälkeen 1930-luku näyttäytyy meilläkin uhkaavana, mustavalkoisena ja pelottavana. Erilaisia mustia pilviä (suuri lama, jännitteet, sodanuhka) kertyy taivaanrantaan. Syntyy paljon uutta lainsäädäntöä kuten puserolaki, kommunistilaki, lastensuojelulaki, kansaneläkelaki, vuosilomalaki ja väestönsuojelulaki. Toisaalta kieltolaki kumotaan kansanäänestyksen jälkeen vuonna 1932.

Ajan henki – se muuttuu. Nykyaikaansa intohimoisesti etsinyt Olavi Paavolainen on lähtenyt taas matkalle ja kaipaa ”uusia horisontteja”. Nuoruutensa tulenkantajapäiviin ja visionääriseen innostukseen verrat-

tuna hän on kuitenkin muuttunut varovaisemmaksi ja vakavammaksi. Aikalaistarkkailijana Paavolainen kirjoittaa jotenkin eri tavalla kuin vielä muutama vuosi aikaisemmin.

Aikalaistarkkailija-flanööri kaivaa laukustaan kirjoja esiin ja tekee merkintöjä käsikirjoitukseensa. Hän eläytyy Paavolaisen merimatkaan Itämerellä – siis tällä samalla ihmeellisellä ja arvaamattomalla merellä, jota voi Meritorpan ikkunan läpi nyt ihailla. Katsotaanpa... Pidempi avainsitaatti teoksesta *Kolmannen valtakunnan vieraana* (1936) on paikallaan:

UUSIA HORISONTTEJA

Kukaan ei vastaa koputukseen. Suuret, lattiaan saakka ulottuvat lasiovet korkeiden kivipylväiden välissä pysyvät suljettuina. Eteen vedettyjen paksujen verhojen takaa ei näy minkäänlaista valonhäivähdyistä. Mereltä tuleva kostea yötuuli huojuttaa puiston tummia latvoja. Yläkerroksen ikkunoiden kukkulaatikoista varisee kuivuneita lehtiä, ja suuren terassin murattikaide suhisee alakuloisesti. Puutarha-aidan takana aukeava komea kivinen rantakäytävä on tyhjä; upeiden lyhtyjen alla ei kulje ainuttakaan ihmistä. Äsken sivuuttamani *Kursaalin* valot loistavat etäältä puiston puiden välistä, ja yötuulen mukana kantautuu silloin tällöin tänne saakka katkonaista musiikkia.

Väsyttää. Istun matkalaukullani pimeällä ja autiolla terassilla. Mikä ääretön haikeus kaikkialla. Taas nousee mieleen kysymys, joka on kalvanut minua koko laivamatkan, junassa Tanskan halki matkustaessani, tuulista merta kyntävässä junalautassa Gjedserin ja Warnemünden välillä: Mitä varten taas tämäkin matka? Mitä luulet täältä löytäväsi? – Muistan, kuinka selailin *Arcturuksen* salongissa espanjalaista aikakauslehteä *Nuevos Horizontes*. Uusia horisontteja... Keulakuvat katsovat uusia taivaanrantoja kohti! Minua on tukahduttavan matala taivaanranta ympäröinyt liian monta vuotta. En ole enää keulakuva. Olen suurimman osan matkaa istunut laivan perässä katsellen pyörivän lokinuoran häipymistä yön pimeään ja lyhtyjen valopiiristä nopeasti katoavia kuohuja.

En ole enää keulakuva. Syvyyden salaisuudet ja vanavesi vetävät nyt puoleensa – ei jossakin edessä aukeava ranta.¹⁰

Tämäkin sitaatti paljastaa ja kiteyttää aikalaistunteita osuvasti. Euroopassa puhaltavat uudet tuulet ja loiskuvat uudet laineet. Kaivataan uusia horisontteja, *nuevos horizontes!*

Ja myös Munkkiniemessä tapahtuu. Karl Fazer ostaa Torpan kahvila-toiminnan vuonna 1932. (Fazer Konditoria Oy jatkaa toimintaa vuoteen 1952 asti). Ja vuonna 1935 Fazer ostaa Torpan rakennukset, kahvilan, kylpylän ja tenniskentät.

Niin, tenniskentät! Tennis, hmm... kasvatti seurapelinä suosiotaan jo tuolloin. Flanööri hymähtää, onhan hänkin joskus nuoruudessaan iskenyt tennispalloa. Viime vuosisadan alussa puhuttiin tenniksen ohella myös verkkopallosta. Suomen Tennisliittokin perustettiin alun perin vuonna 1911 nimellä Suomen Verkkopalloliitto.

Tenniksen ohella harrastetaan toki kaikenlaista muutakin liikuntaa ja urheilua. Suomi on tunnetusti ollut murtomaahiihdon luvattu maa. Talvisin Kalastajatorppa toimii hiihtäjien kahvimajana.

Ahtaaksi käynyt punainen torppa puretaan kuitenkin syyskuussa 1936. Arkkitehti Jarl Eklund tekee suunnitelmat – ja kuudensadan neliömetrin ravintolarakennus valmistuu maaliskuussa 1937. Lisärakennus puolestaan valmistuu vuosina 1938–39 ja avataan yleisölle kesäkuussa 1939. Siellä sijaitsevat myös legendaariset Pyöreä Sali ja Siirtomaasali.

Ajatukset palaavat parin tunnin takaiseen kävelyhetkeen Töölössä ja Fredrikinkadun laattaan. Frans Eemil Sillanpää (eli myöhemmin ”Taat-ta”) saa tiedon nobelistaan. Muutaman viikon päästä talvisota syttyy 30.11.1939. Alkavat murheelliset sotavuodet Suomessakin.

Näin toinen maailmansota saapuu pohjolaan. Kalastajatorpan pyöreästä salista tehdään apusairaala. Sotasairaalaan 54/4 mahtuu 150 potilaspaikkaa. Epäilemättä hurja näky ja dramaattinen muodonmuutos Kalastajatorpalla. Eteissali toimii leikkaussalina, viinikassa apteekkina, Siirtomaasali makuusalina.

Huh! Flanööri pitää hiljaisen hetken traagisten sotavuosien ja vainajien muistoksi. Kaikki tämäkin on osa paikan henkeä ja Kalastajatorpan historiallisia, monisärmäisiä kerroksia.

Jo kohta hänen mielensä valtaa suuri kiitollisuus. Olla hengissä ja hyvinvoivana. Olla, *vain olla* ja pohdiskella ja nauttia tästä suurenmoisesta historiallis-filosofis-esteettisestä hetkestä. Nostaa vesilasi huulille ja eläytyä historian virtoihin. Tätä on esteettinen elämä – tai pikemmin Esteettinen Elämä isoilla alkukirjaimilla kirjoitettuna.

* * *

Ja kuten aina: sodan jälkeen tulee taas rauha. Taas sitä kulttuurin dialektiikkaa... Historiallinen aikakonekokemus jatkuu. Kova työ, Yhdysvaltojen myöntämä Marshall-apu ja talousihmeet nousevat keskeisiksi iskusanoiksi, kun romuttunut Eurooppa pitää saada sotavuosien 1939–45 jälkeen taas jaloilleen.

Suomessa eletään niin sanottuja vaaran vuosia. Tulevaisuus on epävarma; sodan arvet ja pettymykset vielä vahvat. Toisaalta suomalainen sisu auttaa. Pakko on jälleenrakentaa maa, pakko saada nopeasti kon-

kreettisiä tuloksia. Suomessakin syntyvyys on korkea – niin sanotut ”suuret ikäluokat” (*baby boomers*) ilmaantuvat yhteiskuntaan.

Myös pääkaupunkiseudulla sattuu ja tapahtuu. Vuonna 1946 Munkkiniemi liitetään osaksi Helsinkiä. Kalastajatorppa puolestaan siirtyy Fazerin suvun omistuksesta Oy Alkoholiliike Ab:n omistukseen 29.6.1952. ”Torpasta” tulee näin keskeinen osa valtionyhtiön ravintola- ja majoi- tusliiketoimintaa. Seuraavien vuosikymmenten aikana omistajan nimi vaihtuu. Alkon Ravintolat Oy muuttuu Oy Yhtyneet Ravintolat Ab:ksi ja myöhemmin Arctia Oy:ksi.

* * *

Flanöörimme jatkaa levollista aikamatkaansa. 1900-luvun eri vuosikymmenet vilistävät nopeasti hänen ajatuksissaan:

1940-luku. Nürnbergin oikeudenkäynti. Jaettu Berliini. Kansallista toipumista. Suomessa asekätkentäjuttu ja YYA-sopimus.

1950-luku. Kylmä sota ja Korean sota. Tehokas jälleenrakennus. Suomi maksaa sotakorvaukset. Utta optimismia. Maailmansodan vuoksi lyk- kääntyneet Helsingin olympialaiset järjestetään vuonna 1952. Tasavallan presidentiksi valitaan Urho Kaleva Kekkonen.

1960-luku. Kilpailu avaruuden valloituksesta. Ihminen kuussa hei- näkuussa 1969. Berliinin muuri rakennetaan. Monet siirtomaat itsenäis- tyvät. Vietnamin sota lisää jännitteitä ympäri maailman.

Yhteiskunnassa tapahtuu: hipit, opiskelijamellakat, vaihtoehtoliik- keet. Suomessa ohjaksia pitää vahvana presidenttinä edelleen UKK.

Kulttuurissa ja elämäntyylyissä tapahtuu: minihameet, seksuaalinen vapautuminen, e-pilleri, rock-musiikki ja yleinen karnevalismi. 1960- luku on huima vuosikymmen, monen mielestä yksi 20. vuosisadan tärkeimmistä ja tapahtumarikkaimmista.

1970-luku. Vuosikymmenen alun öljykriisi muuttaa maailman talous- ja energiasuhdanteita. Kylmä sota jatkuu. Asevarustelua, ydinohjuksia, terrorismia. Lentokonekaappauksia ja terrori-iskuja kuten Münchenin verilöyly syyskuussa 1972.

John Travolta ja diskokulttuuri. Kalastajatorpallakin myöhemmin (vuonna 1982) nähdystä Jimmy Carterista tulee USA:n presidentti. Anar- kistinen liikehdintä ja punk-rock. Vietnamin sota päättyy.

Elokuvilla katsellaan muun muassa James Bondeja. Steven Spielber- gin elokuvat kuten vuoden 1975 *Jaws* (suom. *Tappajahai*) sekä vuoden 1977 *Close Encounters of the Third Kind* (suom. *Kolmannen asteen yhteys*) hämmäntävät yleisöä. Kirjallisuuden nobel annetaan vuonna 1970 Alek-

sandr Solženitsynille, joka tunnetaan varsinkin kirjoistaan *Syöpäosasto*, *Ivan Denisovitšin päivä* ja *Vankileirien saaristo*.

1980-luku. Tämä vuosikymmen on vahva flanöörin omissakin muistoissa. Ronald Reagan aloittaa USA:n presidenttinä. Suomessakin tapahtuu – Urho Kaleva Kekkonen (joka vaikutti tasavallan presidenttinä yli neljännesvuosisadan 1956–1982) Suomesta siirrytään ”Turun fundeeraajan” Mauno Henrik Koiviston Suomeen (1982–1994).

Viestimissä puhutaan paljon tietokoneista, kotimikroista, nykytaiteesta ja postmodernista. Uusia maailmiä ja city-kulttuuria syntyy: paikallisradiot, kaupunkilehdet, kahvilat, ravintolat, ulkomailta saapuvat muotivirtaukset ja uudet urbaanit tyyli... Nähdään uudenlaista vapautumista ja hedonismia hieman 1920-luvun malliin. Konsumerismi ja kulutus-kulttuuri muodostuvat sosiologisiksi avainsanoiksi. Myös mediakulttuuri muuttuu: aikalaiset nauttivat popmusiikista sekä oivaltavista, parhaimmillaan taideteosta lähestyvistä musiikkivideoista.

Keskeinen rooli ”musiikin visualisoinnissa” on Music TV:llä, joka aloittaa lähetyksensä 1.8.1981. Musiikkitelevision kaupallinen ja kulttuurinen menestys on omiaan synnyttämään puhetta ”MTV-sukupolvesta”.

Uutta teknologiaa koskevat pelot, toiveet ja odotukset näkyvät myytteinä asenteina ja vaatimuksina hakkereita, krakkereita ja tietokoneuoria koskevassa ajatustenvaihdossa. Vertauskuvallisen vivahteen tietotekniikkaa ja informaatioyhteiskuntaa koskevalle debatille muodostaa symbolisesti latautunut ”Orwellin vuosi” 1984.

Kansainvälinen politiikka (ja sen mukana moni kansallinen politiikka) menee rytinällä uusiksi. Berliinin muuri murtuu aikalaiden suureksi riemuksi ja hämmästykseksi vuonna 1989.

1990-luku. Taas on tummia pilviä yhteiskunnan taivaalla. Suomi ajautuu pahaan lamaan. Toisaalta jo muutaman vuoden päästä Nokia-ilmiö nostaa Suomen taloutta, teknologiaprofiilia ja itsetuntoa voimakkaasti. Uusi teknologia kehittyy; puhutaan jo teknokulttuurista (eikä sanalla viitata vain teknomusiikkiin). Uudet avainsanat valtaavat keskustelua: multimedia, hypermedia, tietoverkot, virtuaalitodellisuus, kybertila, matkapuhelin eli ”kännykkä”, tietoturva ja *millennium bug*...

Ennen uutta vuosituhatta vielä tapahtuu. Scandic Hotels Ab ostaa Arctian 19.12.1997, Kalastajatorpasta tulee Scandic-hotelli 1.4.1998. Muutama vuosi myöhemmin Hilton International ostaa Scandicin. Vuosituhat vaihtuu, ja Kalastajatorppa liittyy maailmanlaajuiseen, ympäri planeettaa tunnettuun hotelliketjuun keväällä 2001.

Tämä voisi olla jonkinlainen ”lyhyt oppimäärä” koskien nykyisen Hilton Helsinki Kalastajatorpan historiaa ja dramaattisia käännteitä. Tä-

nään flanöörimme haluaa kuitenkin pysyä viime vuosisadan puolella ja taajuudella. Historian ketjut ovat pitkät, ja usein asiat tapahtuvat aalloissa. Olennaista on muistaa, että monet nykyiset avainilmiöt ja prosessit saivat alkunsa jo viime vuosisadalla: globalisaatio, digitalisaatio, informaatioyhteiskunta, audiovisuaalinen mediakulttuuri...

* * *

Tarve määritellä aikaa ja sen henkeä on (post)modernille kulttuurille tyypillinen piirre. Saksan kielessä on osuva ilmaus *Zeitdiagnose*. Suomeksi on puhuttu aikalaisdiagnoosista. Kun "potilaaksi" otetaan jokin tietty vuosikymmen, vuosisata tai muu epookki, aikalaisdiagnoosi yrittää auttaa meitä ymmärtämään "potilaan" tilaa ja määrittelemään hoitotarpeita.

Aikalaisdiagnostinen projekti voi olla visionäärinen ja tulevaisuuteen suuntautunut. Parhaassa tapauksessa aikalaistarkkailijan sanoista tulee miltei profeettallisia (kuten Paavolaisen joidenkin ajatusten ja kirjoitusten kohdalla). Hah, flanööri naurahtaa kevyesti ilmaan... Aikalaisdiagnoosia tekevän älykön projekti on siis oikeastaan lääkärin, sielunhoitajan ja teologi-filosofin projekti.

Ei ole välttämättä hyvä asia yleistää, mutta sellainenhan ihminen toisaalta on. Ja usein on yleistettävä, jos jotakin merkittävää haluaa sanoa. Niinpä me annamme kovin helposti vahvoja ja tiukkoja leimoja myös eri vuosikymmenille.

Sama pätee monenlaisiin sukupolvileimoihin: nuorisoa on haluttu luokitella eri aikoina kokoavien sukupolvitunnusten alle. Paitsi eri vuosikymmenten ("60-lukulaiset"; "80-lukulaiset") mukaan on nuoria miellellään kategorisoitu erilaisten elämää (ainakin kuvitellusti) jäsentävien teemojen, tyylien, muotien ja teknologioiden perusteella (kadotettu sukupolvi, jazz-sukupolvi, sotasukupolvi, jälleenrakennuksen sukupolvi, rock-sukupolvi, videosukupolvi, verkkosukupolvi, Facebook-sukupolvi, Generation X, Generation Y yms.).

Nuorisoleimoja ovat antaneet hanakasti niin akateemiset kuin populaarit tulkitsijat sekä varsinkin joukkoviestimet. Kollektiivinen sukupolvikokemus on kuitenkin hatara. Postmodernissa ajassa ihmiset elävät yhä selvemmin yksilöllisesti ja irti toisistaan.

* * *

Niin akateemisissa tarkasteluissa kuin kulttuurikeskustelun ja -journalismin piirissä tärkeäksi ja käyttökelpoiseksi on koettu saksalaisesta 1700–1800-lukujen ajattelusta ja romantiikasta periytyvä *Zeitgeistin* käsite. Yleistyksenä voidaan todeta, että ”ajan hengellä” on pyritty ilmaisemaan jossakin ajassa ja kulttuurissa esiintyvää kokonaistunnetta ja mentaliteettia: keskeisiä arvoja, pyrkimyksiä ja ydinteemoja.

Zeitgeist-sanalla on luonnollinen yhteys paitsi filosofi-teologi-runoilija Herderiin (1744–1803) myös filosofi Hegelin (1770–1831) intellektuaaliseen perintöön: tulkintaan kulttuurista jatkuvana dialektiikkana (teesi, antiteesi, synteesi) siinä kulloinkin esiintyvän ”hengen” muodossa.

On tyypillistä, että *Zeitgeistin* avulla etsitään jonkun epookin eli aikakauden olemusta. Kulttuurihistoriallisen tutkimuksen kannalta kiinnostavia ovat myös eri vuosikymmeniä ja -satoja yhdistävät paraleelit. Tietoisuuden vuosisadan lopusta (ransk. *fin-de-siècle*) voi ajatella yhdistäneen äskettäin kokemamme millenniaalisen hetken aikaisempiin vuosisadan loppuihin.

Ajan henki näyttäytyy joukkoviestinnän, kahvilakeskustelujen ja populaarien puheenaiheiden lisäksi kulttuurituotteissa kuten aikalaistoromaaneissa, arkkitehtuurissa, kuvataiteessa ja musiikissa. Toisaalta historioitsijat suhtautuvat käsitteeseen usein epäillen, sillä ”ajan hengen” kartoitus voi olla mustavalkoisten yleistysten ja tylsien aikalaishokemien sekä arkisen viestintäturvian esittelyä.

Hm, flanöörimme jää miettimään tätä asiaa. Kysymys on luonnollisesti myös vallankäytöstä: ajan henkeä ja erilaisia sukupolvikäsitteitä määrittelevät mielellään ihmiset, jotka ainakin omasta mielestään ovat nykyhetken ja kehityksen syvässä ytimessä. Varsinkin kirjailijat ovat eri vuosisatoina jäljittäneet *aikalaisromaaneissa* oman aikansa henkeä. Kerronnan ote on tällaisissa teoksissa usein mietiskelevä ja filosofinen.

Flanööri muistelee kirjahyllyjensä sisältöä. Ajan henkeä ja aikalaisen tuntoja kuvaavista klassikoista merkittävimpiä ovat itävaltalaisen Robert Musilin *Mies vailla ominaisuuksia* (1930, 1933, 1943), saksalaisen Thomas Mannin *Taikavuori* (1924) ja *Tohtori Faustus* (1947), ranskalaisen Marcel Proustin moniosainen *Kadonnutta aikaa etsimässä* (1913–27), irlantilaisen James Joycen *Taiteilijan omakuva nuoruuden vuosilta* (1916) sekä saksalaisen nobelistin Hermann Hessen *Arosusi* (1927) ja pääteos *Lasihelmipeli* (1943).

Tuoreemmista aikalaiskuvauksista hän sisällyttäisi tämän listan jatkoksi esimerkiksi amerikkalaisen Tom Wolfen rehevät Amerikka-romaanit *Turhuuksien rovio* (1987) ja *Täysi mies* (1998).

Meri erottaa, meri yhdistää. Riippuen näkökulmasta meret, joet ja muut vesialueet ovat joko ihmisiä, yhteisöjä ja heidän tavoitteitaan erottavia tai edistäviä voimia.

Antiikin Roomassa Välimerä kutsuttiin osuvalla ja itsetietoisella ilmauksella *mare nostrum*, ”meidän meremme”. Keski-Euroopassa merkittäviä ovat olleet puolestaan joet. Ne ovat yhdistäneet ihmisiä, kauppareittejä ja maa-alueita tehokkaasti toisiinsa.

Menneiden vuosisatojen kannalta Itämeren merkitys pohjolassa on ollut kiistaton. Meri on merkinnyt huomattavan paljon pohjolan kehitykselle; oikeastaan Itämeri on pohjoisille heimoille ja kansakunnille ”meidän meremme”.

Aika kulkee Meritorpalla nopeasti. Aikalaistarkkailija-flanööri on syventynyt ajatuksiinsa. Mieleen palautuu Matti Klingen teos *Muinaisuu-temme merivallat* (1983). Meren pintaa pitkin puulaivat ovat kuljettaneet sotilaita, virkamiehiä, kauppiaita, tavaroita, uutisia, juoruja ja muita vaikutteita satojen ja tuhansienkin kilometrien päähän. Ja toisaalta pohjoisen talvipakkasilla jokien, järvien ja meren *jää* on tarjonnut toimivan kuljetusväylän. *Nerokasta!*

Flanööri jatkaa käsikirjoituksensa äärellä. Vilkaistu kelloon – vielä ei onneksi tarvitse lähteä. Meren maantiedettä ja koostumusta voi todellakin lähestyä logistisena haasteena tai tiedemiehen (vaikkapa meribiologin) oppineella mielenkiinnolla. On hyvin surullista, että Itämeri (ja planeetta laajemminkin) saastuu. Ja on hyvin surullista, että ihmiset antavat sen tapahtua.

Aikamoista! Juuri tässä hetkessä ja tilanteessa Suomenlahden rannalla tuntuu aikalaistarkkailijan mielestä erityisen sopivalta avata Eino Krohnin klassikko *Esteettisen kulttuurin ja kasvatuksen peruskysymyksiä*. Teoksen ensimmäinen painos julkaistiin dramaattisena vuonna 1939. Toinen, korjattu painos on nähnyt päivänvalon vuonna 1955. Krohn kirjoittaa:

Voimme [...] erottaa toisistaan suhteessamme ympäröivään maailmaan kolme perusasennetta, käytännöllisen, asiallisteoreettisen ja esteettisen asenteen. Tässä ensimmäisessä asenteessa katselemme esim. merta pääasiallisesti välineenä tai esteenä pyrkiessämme tyydyttämään käytännöllisiä tarpeitamme. Meren yli voimme purjehtia ja voimme pyydystää siitä kaloja elatukseksimme, mutta meri voi myös myrskyisenä upottaa laivamme, estää meitä elinkeinoamme harjoittamasta ja pyyhkäistä omaisuutemme sen rannoilta.

Teoreettisesti asennoituneina meitä kiinnostaa meri tutkimuksen kohteena, sen käsitteellisesti määriteltävissä oleva asiasisältö. Meren syvyyden ja laajuuden voimme mitata. Voimme kartoittaa meren. Sen veden kemiallisen koostumuksen voimme määrätä.

Kun nämä suhtautumistavat ovat hallitsevasti määrääviä, emme joudu kontemplatiivisesti pysähtymään ilmiöiden eteen katsellaksemme niitä niiden itsensä tähden. Esteettisessä asenteessa meri sinänsä on meille arvo; meri vyöryessään silmänkantamattomana tai synkkänä ja myrskyisenäkin tai välkehtiessään sinisenä salmissa ja poukamissa viehättää, ihastuttaa pelkällä olemassaolollaan.¹¹

”Juuri näin, juuri näin”, flanöörimme huudahtaa ja tilaa tarjoilijalta innostuksenpuuskassa vielä jälkiruokaa ja kuumaa juomaa. Voimme todellakin erottaa toisistaan käytännöllisen, asiallisteoreettisen ja esteettisen asenteen. Tällaiselle luokittelulle on pätevät perusteensa.

Iltapäivä on kaunis ja energisoiva. Aikalaistarkkailijan mieli on virkeä ja aktiivinen. Miksi näin? Asioiden, tapahtumien sekä erilaisten syy–seuraussuhteiden pohdiskelu on elävöittänyt merkittävästi hänen päiväänsä. Rakkaalla lapsella on monta nimeä: hiljentyminen, mietiskeily, kontemplointi, reflektointi... Ne voivat myös johtaa konkreettiseen toimintaan: päätöksiin, askelmerkkeihin, muutokseen... Aikalainen pysähtyy ja nostaa cocktail-lasin huulilleen. Eino Krohn jatkaa esteettisen kokemuksen tarkastelua:

Ilmeistä on, että sille [esteettiselle ilmiölle] on ominaista tavallista voimakkaammin ja intensiivisemmin tajuttu *todellisuuden ja realisuuden tuntu*. Jo Schopenhauer on selittäessään esteettisen kontemplation luonnetta viitannut tähän realisuuteen, ja monet meidän aikamme esteetikot ovat kiinnittäneet siihen huomiota. *Bruhn* on määritellyt esteettisen kokemuksen elämän intensiivisyyden tunnoksi (livsintensitet), *Geiger* ja *Kuznitsky* puhuvat esteettisen ilmiön täyteläisyydestä, *Fiedler* arvelee, että taiteilijan silmä näkee olemassaolon aivan toisella tavalla täyteläisenä, selvänä ja määrättyä ja *Dessoir* kuvaa esteettistä aluetta [...]¹²

Ah, näin siis Krohn jo vuonna 1955! Tähän voisi vielä jatkaa: mitkä olivatkaan painotukset ja nyanssit, olennaista on *historiallis-filosofis-esteettinen* maailmankuva, todellisuuskäsitys ja elämäkatsomus. Eikä näitä kategorioita – siis ”historiallinen”, ”filosofinen” ja ”esteettinen” – ole useinkaan mielekästä erottaa liian tarkasti toisistaan.

Zeitgeist... Zeitdiagnose... Weltanschauung... Ihminen voi olla historia- ja tulevaisuusorientoitunut yhtä aikaa. Flanööri päättää palata pian

takaisin Munkkiniemen viehättävään, stimuloivaan ympäristöön. Hän haluaa palata mietteissään 1900-luvulle; hän haluaa ymmärtää paremmin ”Fiskiksen” historialliset muutokset, askelmerkit ja kehityspolut.

Nyt aikakone on kuitenkin hyvä pysäyttää tähän. On aika jättää Meritorppa ja Munkkiniemi. On aika palata historiasta nykyaikaan ja ”maalta” keskustaan.

Jo pian raitiovaunu numero 4 kiihdyttää tottuneesti kohti Töölöä.

Huomautukset

1. Paavolainen 1990 [1929], 15.
2. Richard Wagner: *Nibelungin sormus*. Jumalten tuho / *Götterdämmerung*. Säveltäjän runoelma. Tetralogian neljäs ilta. Ensi-ilta Helsingin kansallisoopperassa 21.5.1999.
3. Tuotanto Fennada-Filmi Oy (v. 1969).
4. Tämän artikkelin havainnot perustuvat osaltaan kirjoittajan toteuttamaan hospitality-alan ja horeca-palveluiden kartoitukseen.
5. Ks. tarkemmin <http://www.kalastajatorppa100.fi/>.
6. Kirjoittaja haluaa lämpimästi kiittää Niilo Helanderin Säätiötä, jonka myöntämä apuraha on mahdollistanut työskentelyn 1900-luvun historian ja aikalaisdiagnoosin parissa vuodenvaihteessa 2015–2016.
7. Paavolainen 1990 [1929], 303–304.
8. Ahlman 1934, 6.
9. Ahlman 1934, 6–7.
10. Paavolainen 1937, 13–14. Sitaatin korostuksissa sanat *Arcturuksen* ja *Nuevos Horizontes* kursivoitu (Paavolaisen teoksessa näiden sanojen korostus on tehty kirjaimia harventamalla).
11. Krohn 1955, 9.
12. Krohn 1955, 10.

Lähteet ja kirjallisuutta

- Ahlman, E. 1920/1967. *Arvojen ja välineiden maailma. Eettis-idealistinen maailmantarkasteluko.* Porvoo & Helsinki: WSOY.
- Ahlman, E. 1934. *Ajanhenki. Päiväkirja 1 (1), 6–8.*
- Ahlman, E. 1939. *Kulttuurin perustekijöitä. Kulttuurifilosofisia tarkasteluja.* Jyväskylä & Helsinki: Gummerus.
- Bertaux, P. 1960/1968. *Ihmiskunta käännekohtassa. Tulevaisuus ja elämäkäsitely.* Humanitas-sarja. Suomentanut M. L. Wegelius. Helsinki: WSOY.
- Heikkinen, H. 1919. *Nykyajan kulttuurikriisi. Yliopisto- y. m. kulttuurikysymyksiä.* Helsinki: Otava.
- Inkinen, S. 1999. *Teknokokemus ja Zeitgeist. Digitaalisen mediakulttuurin yhteisöjä, utopioita ja avantgarde-virtauksia.* Acta universitatis Lapponiensis 28. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Itkonen, M. 2009. *Kulttuurikuivia kotomaasta. Filosofisia tutkielmia ajan ja paikan hengestä.* Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunnan julkaisuja 80. Jyväskylä: Kampus Kustannus.
- Itkonen, M. 2012. *Aikaikkuna 1930-lukuun. Filosofisia tutkielmia suomalaisuudesta ja varkauteisuudesta.* Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunnan julkaisuja 80. Jyväskylä: Kampus Kustannus.
- Itkonen, M. & Heikkinen, V. A. & Inkinen, S. (toim.) 2015. *Kameleonttikuluttajan paluu. Aikamatkaaja kotiseutua, maailmankylää ja elämystä etsimässä.* Helsinki: Haaga-Helia ammattikorkeakoulu.
- Klinge, M. 1983. *Muinaisuutemme merivallat.* Kuvitettu historiallinen luonnos. Helsinki: Otava.
- Krohn, E. 1939/1955. *Esteettisen kulttuurin ja kasvatuksen peruskysymyksiä.* Toinen, korjattu painos. Helsinki: WSOY.
- Kurjensaari, M. 1975. *Loistava Olavi Paavolainen. Henkilö- ja ajankuva.* Helsinki: Tammi.
- Ojanen, E. 2016. *Henki ja sivistys – paikallisuuden näkökulma J. V. Snellmanin ajattelussa Saima-lehden 1844–1846 Kuopiota käsittelevän aineiston valossa.* Snellman-instituutin A-sarja 26/2016. Kuopio: Snellman-instituutti.
- Ortega y Gasset, J. 1942/1956. *Historian kriiseistä ja muita esseitä.* Otavan filosofinen kirjasto n:o 2. Suomentanut S. Kallio-Visapää. Helsinki: Otava.
- Paavolainen, O. 1936/1937. *Kolmannen valtakunnan vieraana. Rapsodia.* Kolmas painos. Jyväskylä: Gummerus.
- Paavolainen, O. 1929/1990. *Nykyaikaa etsimässä. Esseitä ja pakinoita.* Helsinki: Otava.
- Seppälä, M-O. 2016. *Suruton kaupunki. 1920-luvun iloinen Helsinki.* Helsinki: WSOY.
- Sormunen, E. 1936–1940. *Selvyyttä kohti. Kulttuurikriittisiä tutkielmia.* Osa 1, v. 1936; osa 2, v. 1938; osa 3, v. 1940. Helsinki: WSOY.
- Spengler, O. 1933/1934. *Ratkaisun vuosia. Ensimmäinen osa. Saksa ja maailmanhistoriallinen kehitys.* Suomentanut E. Ahlman. Helsinki: Otava.

Aikamatkaa 1900-luvulle (kuvat Kalastajatorpan arkistosta)

Valokuvat 1–3. Hotelli Kalastajatorppa on kehittynyt ja siellä tapahtunut asioita yhdessä Suomea ja maailmanpolitiikkaa koskevien historiallisten kohtaloiden ja muutosvoimien kanssa. Talvisodan sytyttyä Kalastajatorppa toimi sairaalana. Tammikuussa 1956 tapahtui Porkkalan vuokra-alueen takaisinluovutus. Pääministeri ja rouva Kekkonen tarjosivat tapauksen kunniaksi Kalastajatorpalla illallisen.

Valokuvat 4–5. Vuonna 1957 itsenäisen Intian ensimmäinen pääministeri Jawaharlal Nehru teki valtiovierailun Suomeen. Kuvassa puhe Kalastajatorpalla pidetyillä päivällisillä. Yhdysvaltain entinen presidentti Jimmy Carter puolestaan vieraili Suomessa ja Kalastajatorpalla vuonna 1982.

Valokuvat 6–8. Kesäkuussa 1950 vietettiin Helsingin 400-vuotisjuhlaa. Juhlapäivälliset järjestettiin Kalastajatorpalla. Heinäkuussa 1961 Norjan kuningas Olavi teki valtiovierailun Suomeen ja oli kunniavierana Kalastajatorpalla järjestetyllä Nyländska Jaktklubbenin 100-vuotisjuhlien illallisella yhdessä presidentti ja rouva Kekkonen kanssa.

Matti Itkonen

Loppusanat: Kalastajatorppa, ajattomasti

Olemisen viri

Vuonna 1986, postuumisti, ilmestyi Pentti Saarikosken teos *Köyhyyden filosofia*. Se sisältää näytelmälliset tekstit ”Kuikan pelto”, ”Kevään ensimmäinen saalis” sekä ”Maria ja Metodius”. Saatesanat on kirjoittanut Saarikosken leski Mia Berner. Näiden pohdiskelujen kannalta olennainen luonnehdinta löytyy juuri Bernerin lyhyehköstä johdantoluvusta: ”Kuunnelman nimi *Kuikan pelto* tarkoittaa järnessä tuulenvirin keskelle jäävää tyyntä kohtaa veden pinnalla. Kuikan ääni kaikuu kuunnelman raskaan ratkaisuhetken yllä.” (Berner 1986, 7.) Vaikka muualla myrskyä, ydin säilyy tyyneenä, värettömänä ja ehkä hiljaisenaikin. Tästä on hyvä aloittaa.

Kalastajatorpassa on kuin kaksi ulottuvuutta: sisin osa on suomalaisuutta ja uloin osa kansainvälisyyttä. Eli *mise en abyme* -ajattelun mukaisesti voisi todeta Kalastajatorpan katsovan peiliin. Ulomman kehän sisällä on pienempi, ulomman kehän muotoa toistava kehä. Toisin sanoen kansainvälisen Kalastajatorpan sisälle on upotettuna pienempi, kansallinen Kalastajatorppa. Siitä syntyy Kalastajatorpan eksistentiaalis-tilallinen olemussyvyys. (Ks. *mise en abyme* -ajatuksesta myös Makkonen 1991, 17–21; Tiede 2016.)

Ulottuvuudet eivät kuitenkaan ole erillään toisistaan, vaan ne heijastelevat irrottamattomasti toinen toistaan. Ilman kansallista erinomaisuutta ei ole myöskään kansainvälistä ensiluokkaisuutta. Tai päinvastaisesti ilmaistuna kansallinen oivallisuus ei ole mahdollista vailla kansainvälistä mainioutta. Ilman menneisyyttä tulevaisuus tyrehtyy. Pelkkä entisyys

ei kuitenkaan pysty synnyttämään ammattisivistyksellisesti tasokasta vieraanvaraisuusnykyisyyttä eikä -tulevaisuutta. Tyynen keskiön ympärille on siis luotavissa tuulellinen reunus. Eli kun on kyky katsoa sisäänpäin, osataan myös tähtyä ulospäin, horisontin taakse.

Ehkä tuohon *mise en abyme* -ajatukseen kannattaisi vielä yhdistää kaksinkertaisen tietoisuuden ulottuvuuskin. Pelkkä kieli ei selvästikään riitä kokonaisidean tarpeeksi syvälliseen luonnehtimiseen. Valokuvan mukanaolo tuntuu välttämättömältä.

Valokuva. Ajattomuuteen näkevä kamera.

Valokuvassa ajantuuli viuhuu veden pinnassa. Jossakin vinhasti eteenpäin kiitävän virin keskellä on tyyni kohta: kuikan pelto. Siihen myös kaksinkertaisen tietoisuuden elementti liittyy. Tutkija tietää käyttävänsä kuikan pellon käsitettä vertauskuvallisessa merkityksessä. Hän on niin ikään selvillä siitä seikasta, että silkka sanatodellisuus jättää asiantilan ilmentämisen liian epämääräiseksi. Sen vuoksi minäkin olen pyrkinyt valitsemaan valokuvan, joka olisi riittävän runsassisältöinen. Eli olen tietoisesti asettunut sekä kertojan että lukijan asemaan. Kirjoittajan

veijarimaisuuteni saa minut tekemään tämänkaltaisen postmoderninkin valinnan. Näin pystyn siis kirjoittamisen lisäksi kommentoimaan myös kertojan ja lukijan roolia. Menettely tarkoittaa, että olen samalla kertaa tutkija, kertoja, lukija sekä vastaanottaja. Tällä tavoin toimimalla kykenen kenties niin ikään esiintymään samanaikaisesti Kalastajatorpan työntekijänä ja asiakkaana.

Jos kameran halutaan yltävän ajattomuuteen, on sen katsottava maisemaa ylhäältäpäin, lintuperspektiivistä. Silloin kamera on kuin taivas kosmisena aikana miljööön yllä: se näkee kaiken, ja siihen koko olevaisuus myös kuvastuu. Rakennelmaa voitaisiin kutsua aikatasojen risteyskohdaksi. Palvelualttiuden ja vieraanvaraisuuden näkökulmasta sitä pystyttäisiin nimittämään niin ikään ammattisivistykselliseksi kulta-ajaksi tai ihannenykyisyydeksi. ”Kuikanpellollisesti” se tarkoittaisi, että vaikka eri aikakausina kestitsemisideaalit vaihtelisivatkin, aina on olemassa laadukkuuden tuuleton ydin. Ilman sitä tasokkuus katoaa. Silloin ei tarvita mitään muutakaan, koska olemuksettomuus merkitsee aina myös osaamattomuutta. (Ks. aika-teemasta esim. Itkonen 2016a; 2016b.)

Göran Schildtin mielenkiintoinen teos *Dianan saari* julkaistiin suomeksi vuonna 1977. Siinä on kuvattu mieleenpainuvasti onnenmaata tai ihanneaikaa. Schildtin teksti herättää viljalti lisäajatuksia: ”Edenin yrttitarha ja autuaiden paratiisi, menneen onnellisuus ja tulevan oivalisuus, ovat mielikuvia jotka saavat sisältönsä nykyisyyden surkeudesta. Kernaasti ne sulautuvat yhteen, niin että tulevaisuus muuttuu paluuksi alkulähteille. Niin kuin synnittömyys häämöttää kristityille aikaperspektiivin kummassakin pakopisteessä, opettaa Marx meille että ihmiskunnan lähtökohtana ja loppuvaiheena on luokaton, kollektiivinen onnenyhteiskunta. [– –] Se joka riittävän hartaasti etsii paratiisia käsittää nykyhetken auttamatta vain tilapäiseksi, mitättömäksi ja rappeutuneeksi sivuilmiöksi, kuin pilven varjoksi maiseman yllä.” (Schildt 1977, 229 ja 233.)

Valokuva on vuodelta 1964. Se on kuin kaunis olemisidylli, jossa ei ole pahuutta, rumuutta eikä eripuraa lainkaan. Jos kukin kuvan tarkasteluhetkistä tarkoittaa Schildtiä mukailleen aikaperspektiivin pakopistettä, otoksessa näyttäytyvät alku ja loppu. En siltikään pitäisi kuvan nykyhetkeä pelkkänä ajallisuuden ”rappeutuneena sivuilmiönä”. Päinvastoin väittäisin, että jokaisesta nykyhetkestä on löydettävissä ammattisivistyksellinen ikuisuus.

Kalastajatorppa, ajattomasti

Postmodernin tai metafiktiivisen ajattelutavan mukaisesti pääotsikoksi ja tämän alaluvun otsikoksi on valittu tarkoituksellisesti ”Kalastajatorppa, ajattomasti” (ks. tulkinnasta esim. Haapala 1991). Valintaa voinee pitää myös kunnianosoituksena Peter von Baghille ja eritoten hänen kauniille elokuvakertomukselleen *Helsinki, ikuisesti* (2008). Tarinassa näyttäytyy koskettava kaupunkiutopia, jossa oleminen palautetaan jonkinlaiseen ”unenomaiseen alkutilaan” (ks. myös Suuronen 2016). Valokuvassa Kalastajatorppa on ajattomassa alkutilassa, joka ei nykyhetkenä suinkaan merkitse tilapäisyyttä. Siinä on paremminkin kysymys pysyvyydestä, johon uusia nykyisyyksiä verrataan.

On mahdollista väittää, että eheys on olemisen ihannetila. Eri aikoina ihannetila täytyy osata saavuttaa eri tavoilla. Eli on tunnettava perinne ja uskottava siihen. Sen lisäksi on myös kyettävä toimimaan uuden ajan airuena: tulevaisuuden lähettinä, joka on selvillä asioista jo ennen niiden saapumista nykyisyyteen. Nykyhetkestä käyttäisin kuitenkin Schildtistä poiketen pakopisteen asemesta sanaa toteutumispiste. Tosin nykykotvan luonteeseen kuuluu alituinen ja nopeatahtinen katoavuus. Pysymättömyys merkitsee myös sitä tosiota, että uusi on vain lyhyen tuokion uusi ja muuttuu jo seuraavassa hetkessä vanhaksi. Ajattomuus tarkoittaa taitoa luoda todellisuuteen jotakin sellaista, mikä on muutosten ulottumattomissa. Ei se tietenkään ajan kulumisen ulkopuolella ole, vaan se pystyy olemaan tuore eri vaihteluista riippumatta. Ehkä sopiva termi tässä yhteydessä olisi ”ainakäyppyy” tai ”ainavihantuus”. Se tarkoittanee niin ikään ideaa laadun tai laadukkuuden säilymisestä. Ei se voi kuitenkaan merkitä täydellistä itseidenttisyttä, jolloin jokin aiempi uusitaan täsmällisesti samanlaisena joskus myöhemmin. Kyse voisi olla hengen säilymisestäkin. Silloin ihmisillä olisi mahdollisuus kohdata paikan – Kalastajatorpan – henki keskellä vereksiä nykyhetkiä.

Valokuvassa näyttäytyvä miljöö voisi olla tunnuskuva koko vieraanvaraisuusihanteen olemukselle. Toki siinä on mukana myös idyllin piirteitä. Niin täytyykin olla. Tasokkuuteen sisältyy mahdollisuus jonkin ikävöimiseen tai jonkin innokkaaseen odottamiseen. Silloin menneisyyden ja tulevaisuuden on sisällyttävä väkevinä olemiselementteinä kuhunkin nykyisyyteen. Havainnon rinnalla ovat siis aina olemassa niin ikään kaipauksen ja unelman ulottuvuudet. Se avaa tien arjen ylitämiseen: jonkin sellaisen kokemiseen, mikä antaa voimia hankaliakin aikoja varten. Sitä kutsutaan elämykseksi, Kalastajatorppa-elämykseksi.

Loppusanojen loppusanat

Tuleva filosofian professori Jussi Tenkku julkaisi vuonna 1945 kiinnostavan kirjan *Alaston ihminen murrosajan kuvastimessa*. Siinä hän pohdiskelee tekniikan ja teknistyneen kulttuurin luonnetta ansiokkaasti. Eritoten Tenkku tuntuu kiinnittävän huomiota samankaltaisena toistuvuuden ongelmallisuuteen: ”Ankara elämäntaistelu on usein pakottanut ihmisiä arvostamaan korkeimmaksi hyödyllisen ja taloudellisen. Koko teknillisen kulttuurin pääpaino onkin juuri tässä. Henkinen elämä on asetettu välineeksi palvelemaan käytännöllistä elämää. Sen mukaan tiedettä ja taidetta on arvosteltava käytännöllisen hyödyn kannalta. Huonekalut on paras standardisoida ja taideteoksia tuottaa sarjavalmistena. Tiedettä ja taidetta luullaan synnyttävän rahalla tai mahtikäskyillä, jotka voivat etukäteen määrätä jopa niitten tuloksetkin.” (Tenkku 1945, 108.)

Ajatus itsestä tietoisena olemisesta kertautuu nyt yhä monitasoisemmin. Samaan seikkaan viittaa jo alaluvun otsikkokin ”Loppusanojen loppusanat”. Jos valokuvaan oli upotettu Kalastajatorpan ajattomuusidea, niin näihin loppusanoihin on sisällytetty pienoiskuva koko teoksesta, loppusanoista itsestään ja tutkijan postmodernistisesta roolista. Kyse ei siltikään ole pelkästä konstailusta, jossa pääpaino on turhanaikaisessa itsetehostuksessa. Tavoitteena on pikemminkin tehdä oikeutta Kalastajatorpan merkittävyydelle. Sen lisäksi pyritään lähentämään taidetta ja tiedettä toisiinsa. Se onnistuu ainoastaan kehittämällä ja monipuolistamalla tieteellistä ilmaisutapaa.

Jos ammattina on vieraanvaraisuus, voidaanko silloin ylipäätään joutua teknistymisen satimeen? Jos kansallinen majoitusalan symboli liitetään osaksi kansainvälistä hotelliketjua, onko silloin vaarana, että elämys muuttuu sarjavalmistekokemukseksi? Tärkeimmässä osassa lienee tässäkin kohdassa ihminen: hän, joka on asiakkaana, ja hän, joka asiakastaan palvelee. Toki kun vieraanvaraisuus on ammattina, myös taloudellisilla seikoilla on merkitystä. Ei laadukkuutta silti saada aikaan pelkällä rahalla tai ehdottomilla mahtikäskyillä. On tosin niinkin, että ihmiset ovat valmiita maksamaan laadukkuudesta. Asia ei kuitenkaan ole niin yksioikoinen, että raha tai kalleus johtaa automaattisesti haltioittavaan ravintola- tai hotellielämykseen. Tarvitaan paljon muutakin.

On olemassa vain yksi Kalastajatorppa. Sen vuoksi on olemassa myös ainutkertainen Kalastajatorpan henki. Tenkun ajatuskulkua jatkaen väittäisin, että Kalastajatorpassa elämä ja vieraanvaraisuustaide pystyvät kohtaamaan toisensa. Siitä syystä eletyn tapakulttuurin keskeisin arvo onkin ihmiseen eikä tekniikan muotoilemaan olemistapaan

keskittymisessä. Sen lisäksi tasokkuuden toteutuminen on edellyttänyt eksistentiaalista moniäänisyyttä. Polyfonia on voinut säilyä halki vuosikymmenten vain siksi, että on osattu vaalia laadullisen moninaisuuden ihannetta. Populaarikulttuuri ja korkeakulttuuri, taide ja tiede, kotimaisuus ja kansainvälisyys, sota ja rauha, menneisyys ja tulevaisuus: kaikki nuo olemisparit ovat löytäneet, löytävät ja ovat vastakin löytävä Kalastajatorpasta sopusointuisen vieraanvaraisuuskodin itselleen.

Jälkikirjoitus

Kuuluisa psykologi ja professori C. G. Jung julkaisi henkisen kulttuurin tilaa tarkastelevan teoksen *Gegenwart und Zukunft* vuonna 1957. Suomenkielinen laitos *Nykyhetki ja tulevaisuus* ilmestyi 1960. Suomenantajana oli Kaj Kauhanen. Jung kirjoitti kirjansa kylmän sodan päivinä. Hänen huolensa kohdistui ihmiseen. Jungin teksti sopisi kuvaamaan nykyaikaakin: "Mitä tulevaisuus tuo mukanaan? Tämä kysymys on askarruttanut ihmiskuntaa alituisesti, mutta ei aina yhtä suurella määrällä. Historialliselta näkökannalta ovat pääasiassa fyysisen, poliittisen, taloudellisen ja henkisen ahdingon ajat kääntäneet katseet pelokkaan toiveikkaina tulevaisuuteen, aiheuttaneet ennakoarvailuja, haaveellisia rakennelmia ja apokalyptisiä näkymiä. Ajateltakoon esimerkiksi Augustuksen aikakautta, kristillisen ajan alkua tuhatvuotisen valtakunnan odotuksineen tai ensimmäisen kristillisen vuosisadan mukanaan tuomia muutoksia länsimaisessa hengessä. Me elämme nyt, toisen vuosisadan täyttymisen aattona, niin sanoakseni aikaa, joka on tuonut eteemme apokalyptisiä kuvia koko maailman tuhoutumisesta. Mikä merkitys tulee olemaan tuolla ihmiskunnan kahtia jakavalla repeämällä, jota kutsutaan 'rautaesiripuksi'? Mitä tapahtuu meidän kulttuurillemme ja yleensä koko inhimilliselle elämälle, jos vetypommit alkavat räjähdellä tai jos totalitäärisen valtion henkinen ja moraalinen pimeys leviäisi yli koko Euroopan?" (Jung 1960, 5–6.)

1970-luvulla puhuttiin Helsingin hengestä. Kalastajatorppa oli silloin tärkeässä osassa, kun pyrittiin edistämään rauhan ja ihmisyyden ideoita. Olennainen termi oli liennytyks: kansainvälisen jännityksen vähentäminen. Nyt, 2010-luvulla, olemisen ilmapääpiiri on jälleen huolestuttavasti kiristynyt. Onnistuttaisiinkohan löytämään Suomen tai Euroopan henki? Suotavinta tietysti olisi löytää maailmanlaajuisuuden henki. Jos Jungin sanavalintaa noudattaen ihmiskunta repeää kahtia, alkaa ihmisyyden

yö tai ainakin ihmisyyden iltahämärä. Vai kuuluisiko jos-sanan sijasta jo käyttää kun-sanaa? Kysymyksenasettelun synnyttämä eksistenssinäkymä on synkkä. Olisiko olemisvalo jotenkin sytytettävissä?

Kyllä, olemisvalo on löydettävissä ja sytytettävissä kirkkaana loistamaan. Ei tulevaisuus sisällä pelkkiä apokalyptisiä näkymiä. On mahdollisuus myös haaveilla ja uskoa onnelliseen tulevaisuuteen. Myönteisen elämänasenteen viriämiseen tarvitaan Kalastajatorpan kaltaisia taikapaikkoja. Siellä vieraanvaraisuus ja tunne lämminhenkisestä hyvänä pitämisestä siirtävät mahdolliset murheet jonnekin loitolle, kuluvan hetken ulottumattomiin. Kestitsemistodellisuus voisikin olla kulttuuri-, arvo- ja demokratiakasvatuksen tähdellinen elementti. Majoitus- ja ruokakulttuuri pystyisivät edistämään yhteisymmärrystä sekä ristiriidattoman yhdessäolon tavoitetta. Alati monikulttuuristuvassa Suomessa Kalastajatorppa olisi oivallinen rauhankasvatuksen toteuttaja. Silloin tunnuslauseeksi ehkä sopisi kysymys: ”Kävisikö ruoka väyläksi avarakatseiseen maailmankansalaisuuteen?” Miksi emme siis kattaisi Kalastajatorpan lämpöön olemispöytää ihmisyyssateriaa varten? Siinä tilaisuudessa kaikki vieraat olisivat yhtä arvokkaita. Olisi kalastajatorpallinen olemisjuhla.

Lähteet

- Berner, M. 1986. Saatteeksi. Suomentanut L. Ryömä. P. Saarikoski, *Köyhyyden filosofia*. Helsinki: Otava, 5–10.
- Haapala, A. 1991. Teko, teos, tulkinta. *Kirjallisuuden tulkinta ja ymmärtäminen. Suomen Estetiikan Seuran vuosikirja 6*. Toimittanut A. Haapala. Helsinki: VAPK-kustannus, 81–98.
- Itkonen, M. 2016a. Elämysvälähdyksiä Wienistä. Filosofin kulttuuriset kaupunkikävelyt. *Warkauden Lehti* 3.8., 8–9.
- Itkonen, M. 2016b. Filosofi filosofin tiellä. Mietteitä Heidelbergin-matkalta. *Warkauden Lehti* 5.6., 16.
- Jung, C. G. 1957/1960. *Nykyhetki ja tulevaisuus*. Suomentanut K. Kauhanen. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Makkonen, A. 1991. *Romaani katsoo peiliin. Mise en abyme -rakenteet ja tekstienvälisyys Marko Tapion Aapo Heiskasen viikatetanssissa*. Väitöskirja. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 546. Helsinki: SKS.
- Schildt, G. 1976/1977. *Dianan saari*. Suomentanut R. Mattila. Helsinki: Otava.

Suuronen, O. 2016. Helsinki Documentary Film Festival. Ohjelmisto. Helsinki, ikuisesti. Verkko-osoitteessa <http://docpoint.info/tapahtumat/elokuvat/helsinki-ikuisesti/>. (Luettu 19.10.2016).

Tenkku, J. 1945. *Alaston ihminen murrosajan kuvastimessa*. Helsinki: WSOY.

Tiede 2016. Tieteen termipankki. Kirjallisuudentutkimus. Mise en abyme. Verkko-osoitteessa http://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:mise_en_abyme. (Luettu 19.10.2016).

Kuvalähteet

Helsingin kaupunginmuseon kuva-arkisto. Valokuvaaja SKY-FOTO Möller, 1964.

On olemassa vain yksi Kalastajatorppa. Samoin on olemassa myös ainutkertainen Kalastajatorpan henki – osana Munkkiniemen ja Helsingin henkeä. ”Torpalla” elämä ja vieraanvaraisuustaide pystyvät kohtaamaan toisensa. Siitä syystä eletyn tapakulttuurin keskeisin arvo onkin ihmiseen eikä tekniikan muotoilemaan olemistapaan keskittymisessä.

Edellä sanotun lisäksi tasokkuuden toteutuminen on edellyttänyt eksistentiaalista moniäänisyyttä. Polyfonisuus on voinut säilyä halki vuosikymmenten vain siksi, että on osattu vaalia laadullisen moninaisuuden ihannetta. Populaarikulttuuri ja korkeakulttuuri, taide ja tiede, kotimaisuus ja kansainvälisyys, sota ja rauha, menneisyys ja tulevaisuus: kaikki nuo olemisparit ovat löytäneet, löytävät ja ovat vastakin löytävä Kalastajatorpasta sopusointuisen vieraanvaraisuuskodin itselleen. Jokainen voi tuntea ”Fiskiksellä” itsensä juhlavieraaksi.

Hyvä lukija, tämä sanallinen ja kuvallinen vieraanvaraisuuskattauksemme on maittava. Miksi et siis sinäkin nauttisi sen elämyksekkäistä antimista?

